

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»**

Φορολογία και αναδιανομή εισοδήματος στην Ευρωζώνη

Διπλωματική Εργασία

που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική
από την

Γεωργία Παπαδάκη

Ηράκλειο

Δεκέμβριος 2013

«Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Αναπληρωτής Καθηγητής Σταματόπουλος Θεόδωρος (Επιβλέπων)
- Επίκουρος Καθηγητής Αρβανίτης Σταύρος (Μέλος)
- Καθηγητής Τερζάκης Δημήτριος (Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην μελέτη των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ευρωζώνης, τη σύγκριση αυτών μεταξύ τους και στην ανάλυση των επιδράσεων τους στην αναδιανομή εισοδήματος. Τα στοιχεία προέρχονται κατά κύριο λόγο από τη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2013 «Taxation Trends in the European Union» και αναφέρονται στο διάστημα 2000-2011, με ιδιαίτερη αναφορά στο έτος 2011. Η εργασία χωρίζεται σε πέντε μέρη, με το πρώτο να περιλαμβάνει το θεωρητικό κομμάτι όπου γίνεται η ανάλυση της έννοιας της φορολογίας και στις θεωρίες στις οποίες στηρίζεται καθώς και μια θεωρητική ανάλυση για το πώς η φορολογία επηρεάζει την αναδιανομή εισοδήματος. Το δεύτερο κομμάτι αποτελεί την βιβλιογραφική ανασκόπηση όπου περιλαμβάνει άρθρα και έρευνες που ασχολούνται με την φορολογία και την εισοδηματική ανισότητα, ενώ στο τρίτο επιχειρείται μια λεπτομερής περιγραφή των φορολογικών δομών των κρατών μελών της Ευρωζώνης και μια εκτενής σύγκριση μεταξύ τους. Στο τέταρτο μέρος της εργασίας προσδιορίζεται η κατανομή του φορολογικού βάρους ανάμεσα στις εισοδηματικές τάξεις στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης και ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδας. Το τελευταίο μέρος της εργασίας αναφέρεται στην έννοια της «κοινωνικής δικαιοσύνης» σε σχέση με τους φόρους, και περιλαμβάνει τα συμπεράσματα μας για την φορολογική δομή της Ευρωζώνης και της σύγχρονης κοινωνίας γενικότερα.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας αυτής, τον αναπληρωτή καθηγητή Οικονομικών του τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Κρήτης κ. Θεόδωρο Σταματόπουλο, για την πολύτιμη συνεισφορά και καθοδήγηση του στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας. Δε θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον επίκουρο καθηγητή κ. Αρβανίτη Σταύρο και τον καθηγητή κ. Τερζάκη Δημήτριο καθώς και το σύνολο των καθηγητών του μεταπτυχιακού προγράμματος «Λογιστική & Ελεγκτική» καθώς οι γνώσεις που έλαβα από αυτούς κατά την διάρκεια των σπουδών μου, αποτελούν έναν ανεκτίμητης αξίας οδηγό για το ξεκίνημα της σταδιοδρομίας μου. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την ηθική υποστήριξη που μου παρείχε στην προσπάθεια μου αυτή.

Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής έγινε στο πλαίσιο της υλοποίησης του μεταπτυχιακού προγράμματος το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε μέσω της Πράξης «Πρόγραμμα χορήγησης υποτροφιών ΙΚΥ με διαδικασία εξατομικευμένης αξιολόγησης ακαδημαϊκού Έτους 2012-2013» από πόρους του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση» του Ευρωπαϊκού κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του ΕΣΠΑ (2007-2013)».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	IV
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	VI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	IX
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	XII
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	XII
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	XIII
ABSTRACT	XIV
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	6
<u>1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	6
<u>1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ – ΈΝΝΟΙΑ</u>	6
<u>1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΟΡΩΝ</u>	8
<u>1.4 ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ</u>	12
<u>1.5 ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (Η΄ ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ)</u>	14
<u>1.6 ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ</u>	16
<u>1.7 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΟΡΩΝ</u>	17
1.7.1 ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ.....	17
1.7.2 ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΟΡΩΝ.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ.....	22
<u>2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ – ΠΛΟΥΤΟΥ</u>	22
<u>2.2. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ</u>	23
2.2.1 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ.....	23
2.2.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	25

<u>2.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ</u>	27
2.3.1 ΑΙΤΙΑ ΔΛΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	29
2.3.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΛΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ	31
<u>2.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΕΝΝΟΙΑΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ</u>	34
2.4.1 Η ΑΡΙΣΤΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	40
<u>4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	40
<u>4.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΕ</u>	40
<u>4.3 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ</u>	42
4.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	43
4.3.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ ΕΕ.....	58
4.3.2.1 ΑΥΣΤΡΙΑ:	59
4.3.2.2 ΒΕΛΓΙΟ:.....	61
4.3.2.3 ΚΥΠΡΟΣ:	63
4.3.2.4 ΕΣΘΟΝΙΑ:.....	65
4.3.2.5 ΦΙΛΑΝΔΙΑ:	67
4.3.2.6 ΓΑΛΛΙΑ:	69
4.3.2.7 ΓΕΡΜΑΝΙΑ:.....	71
4.3.2.8 ΕΛΛΑΔΑ:.....	73
4.3.2.9 ΙΡΛΑΝΔΙΑ:	76
4.3.2.10 ΙΤΑΛΙΑ:	78
4.3.2.11 ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ:	80
4.3.2.12 ΜΑΛΤΑ:	82
4.3.2.13 ΟΛΛΑΝΔΙΑ:	84
4.3.2.14 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ:.....	86
4.3.2.15 ΣΛΟΒΑΚΙΑ:	89
4.3.2.16 ΣΛΟΒΕΝΙΑ:.....	91
4.3.2.17 ΙΣΠΑΝΙΑ:.....	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	95
<u>5.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ</u>	95
5.1.1 ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ	95
5.1.2 ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ	98
5.1.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ, 2011.....	103
<u>5.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΑΣΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ (ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ, ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ)</u>	106

5.2.3 ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	114
5.2.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ.....	117
<u>5.3 Ο ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ</u>	119
<u>5.4 ΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ</u> ...	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	126
<u>6.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΔΙΑΜΕΣΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ</u>	126
<u>6.2 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ</u>	134
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	140
<u>7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	140
<u>7.2 ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	140
<u>7.3 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ</u>	149
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	154
<u>8.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ</u>	154
<u>8.2 ΠΩΣ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ</u>	156
<u>8.3 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ</u>	157
<u>8.4 ΚΡΙΤΙΚΗ</u>	162
8.4.1 ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΩΝ ALESINA AND ANGELETOS.....	162
8.4.2 ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	164
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	170
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	173

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1: Η καμπύλη Lorenz	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1: Ο συνολικός λόγος Φόρου προς ΑΕΠ (συμπερ. εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην ΕΕ, ΗΠΑ, Ιαπωνία το 2011	44
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2: Φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών εισφορών) στην ΕΕ-27 και ΕΕ-17, % του ΑΕΠ και δις. Ευρώ 1995-2011.....	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3: Κύριες κατηγορίες φόρων, τριμηνιαία στοιχεία, εποχιακά προσαρμοσμένα ως % του ΑΕΠ (2007Q1-2012Q3).....	47
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4: Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης 1995-2011, σε %	50
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5: Εξέλιξη του μέσου κανονικού συντελεστή ΦΠΑ, ΕΕ-27	51
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.6: Δείκτης Εσόδων ΦΠΑ, 2011, σε %	53
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.7: Σύνθεση του τεκμαρτού συντελεστή φορολόγησης της εργασίας 2011, σε %.....	55
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.8: Τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης επί του κεφαλαίου 1995-2011, σε %.....	56
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.9: Συντελεστές φορολόγησης εταιρικού εισοδήματος και μέσοι δείκτες φορολογίας ΕΕ-27, 1995 – 2012, σε %	57
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.10: Διάρθρωση των φόρων ακίνητης περιουσίας στα Κράτη Μέλη 2011, σε % ως προς το ΑΕΠ	58
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1: Άμεση Φορολόγηση κατά το 2011 (% του ΑΕΠ).....	96
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2: Άμεση Φορολόγηση κατά το 2011 (% επί της συνολικής φορολόγησης).....	96
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3: Μεταβολή άμεσης φορολόγησης κατά το διάστημα 2000-2011 (% συνολικής φορολόγησης)	97
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4: Ανάλυση των ποσοστών των φόρων στους άμεσους φόρους κατά το 2011.....	98
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5 : Έμμεση Φορολόγηση ως % του ΑΕΠ κατά το 2011	99
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6: Έμμεση Φορολόγηση ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011	100
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7: Μεταβολή της έμμεσης φορολόγησης κατά το διάστημα 2000-2011 (ως % της συνολικής φορολόγησης).....	100

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8: Ασφαλιστικές εισφορές ως % του ΑΕΠ κατά το 2011	101
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9: Ασφαλιστικές εισφορές κατά το 2011 (% συνολικής φορολόγησης)	102
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.10: Μεταβολή ασφαλιστικών εισφορών ως % επί της συνολικής φορολόγησης για το διάστημα 2000-2011	102
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11: Η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων ανά είδος φόρου, % συνολικής φορολόγησης, (2011).....	103
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12: Τα φορολογικά έσοδα ως % του ΑΕΠ κατά το 2011	104
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13: Διαχρονική μεταβολή της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης για το διάστημα 2000-2011	105
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14: Μεταβολή στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως % του ΑΕΠ (2000-2011)	108
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15: Μεταβολή στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως % της συνολικής φορολόγησης (2000-2011).....	109
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16: Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής κατανάλωσης κατά το 2011	110
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17: Η φορολόγηση της εργασίας ως % του ΑΕΠ και ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011	111
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18: Φορολόγηση της εργασίας ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011	112
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19: Διάρθρωση της φορολόγησης της εργασίας ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011	113
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.20: Συνολικός τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης εργασίας κατά το 2011 και μεταβολή του κατά το διάστημα 2000-2011	114
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.21: Συνολική Φορολόγηση Κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ κατά το 2011	115
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.22: Συνολικός Τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης κεφαλαίου κατά το 2011	117
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.23: Κανονικός συντελεστής Φ.Π.Α στην Ευρωζώνης, 2013	120
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.24: Φ.Π.Α ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011	121
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1: % Μεταβολή στο διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα το 2011 σε σχέση με το 2009.....	127

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.2: Ανισότητα στην αναδιανομή εισοδήματος, 2011 (income quintile share ratio) (S80/S20 income quintile share ratio)	133
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.3: Η διαφορά εισοδήματος ανάμεσα σε φτωχούς και πλούσιους και ο συντελεστής Gini, 2011	133
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.4: Σύγκριση του συντελεστή Gini 2011-2010.....	134
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1: Συνεισφορά άμεσης, έμμεσης φορολόγησης και Ασφαλιστικών εισφορών στη μεταβολή των συνολικών φορολογικών εσόδων (% του ΑΕΠ), 2000-2011	141
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.2: Κατανομή Φορολογίας στην Ελλάδα ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων κατά την περίοδο 2000-2011	142
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.3 Έμμεσοι και άμεσοι φόροι ως % του ΑΕΠ (2000-2011).....	145
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.4: Λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων για το διάστημα 2000-2011.	146

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1: Συνολική Φορολογία των κρατών μελών της Ευρωζώνης (συμπ. των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ως % του ΑΕΠ	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2: Συντελεστές ΦΠΑ σε Κράτη Μέλη, 2000-2013, σε %	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3: Ανώτατοι συντελεστές φορολογίας προσωπικού εισοδήματος, 1995-2013, σε %	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1: Διαχρονική μεταβολή των εσόδων από άμεσους και έμμεσους φόρους και ασφαλιστικές εισφορές ως % συνολικής φορολόγησης.....	105
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2: Ανώτατος συντελεστής φορολόγησης κεφαλαίου σε χώρες της Ευρωζώνης	116
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3: Συντελεστές ΦΠΑ στην Ευρωζώνη κατά το 2013	119
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1: Διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα το 2011, μεταβολή 2010-2011	128
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2: % Μεταβολές στο διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των ατόμων, 2010/2011	129
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3: Ο μέσος μισθός το 2011	134
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4: Το προκύπτον καθαρό εισόδημα, ως % των ακαθάριστων αποδοχών	136
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού 2011	143
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2: Διάρθρωση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα (% ΑΕΠ) ...	144
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Ανώτατοι φόροι εισοδήματος και Φ.Π.Α ως %	147

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑ 5.1: Ομαδοποίηση των κρατών μελών σε σχέση με το βάρος της φορολογικής πολιτικής τους.....	106
ΣΧΗΜΑ 5.2: Κατηγοριοποίηση ανάλογα με τους τεκμαρτούς συντελεστές φορολόγησης της κατανάλωσης, της εργασίας και του κεφαλαίου	118

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο κύριος στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να αναλύσει και να συγκρίνει τη φορολογική δομή των 17 κρατών μελών της Ευρωζώνης, καθώς και να μελετήσει τη σχέση της φορολογίας με την αναδιανομή εισοδήματος, περιγράφοντας παράλληλα τις κυριότερες τάσεις της φορολογίας στη ζώνη του ευρώ. Τα στοιχεία καλύπτουν την περίοδο 2000-2011 και παρουσιάζονται τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ αλλά και ως ποσοστό επί του συνόλου της φορολόγησης. Τα δεδομένα προέρχονται από τη βάση δεδομένων της Eurostat, καθώς και από την έκθεση «Taxation Trends in the European Union» που δημοσιεύτηκε το 2013 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία βασίστηκε αφενός στη βιβλιογραφική επισκόπηση, όπου αναπτύξαμε τις έννοιες της φορολογίας, της αναδιανομής εισοδήματος και της «κοινωνικής δικαιοσύνης», καθώς και τις σχέσεις μεταξύ τους και αφετέρου στη λεπτομερή στατιστική και οικονομική ανάλυση, όπου στηρίξαμε την περιγραφή του φορολογικού συστήματος, των τάσεων κατανομής των φορολογικών εσόδων και των κυριότερων πρόσφατων πολιτικών αλλαγών κάθε κράτους μέλους της Ευρωζώνης ξεχωριστά. Ταυτόχρονα εστίασαμε στην συνολική σύγκριση μεταξύ των χωρών με τη χρήση πινάκων και διαγραμμάτων. Τέλος, εξετάσαμε τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής δικαιοσύνης και των φόρων. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, οι χώρες της Ευρωζώνης έχουν ως κυριότερη πηγή εσόδων την φορολόγηση της εργασίας. Αντιμέτωπες με την πρόσφατη κρίση, αλλάζουν συνεχώς τις φορολογικές πολιτικές τους, βασίζοντας τα νέα φορολογικά τους μέτρα κατά κύριο λόγο στους έμμεσους φόρους, δηλαδή, στους πιο «άδίκους», πλήττοντας τις μεσαίες τάξεις. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι οι χώρες με τα μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα στην Ευρωζώνη είναι οι χώρες με τα λιγότερα προβλήματα στην οικονομία τους, ενώ οι χώρες με σοβαρά δημοσιονομικά προβλήματα και έχοντας εφαρμόσει υψηλή φορολογική επιβάρυνση, παρουσιάζουν τα πιο χαμηλά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Τέλος, ασκώντας κριτική στην έννοια της δίκαιης φορολογίας, καταλήγουμε πως η φορολογία θα είχε αποτέλεσμα εάν εφαρμοζόταν σε ένα κοινωνιοκεντρικό και όχι στον ατομοκεντρικό πολιτισμό που ζούμε σήμερα.

Λέξεις κλειδιά: φορολογία, αναδιανομή εισοδήματος, Ευρωζώνη, κοινωνική δικαιοσύνη, κοινωνιοκεντρικός πολιτισμός

ABSTRACT

The main objective of this thesis is to analyze and compare the tax structure of the 17 Member States of the Eurozone and to study the relationship of taxation to redistribution of income, while describing the main trends of taxation in the euro area. The data cover the period 2000-2011 and are presented both as a percentage of GDP and as a percentage of total taxation. The data come from the database of Eurostat, and the report «Taxation Trends in the European Union" published in 2013 by the European Commission. The methodology used in this study was based both on literature review, where we developed the concepts of taxation, income redistribution and "social justice" and the relations between themselves and the detailed statistical and economic analysis, which supported the description of tax system, trends allocation of tax revenue and the main recent policy changes in each Member State of the Eurozone. At the same time we focused on overall comparison among the countries with the use of tables and diagrams. Finally, we examined the relationship between social justice and taxation. According to the findings, the main source of the tax revenues of the Eurozone countries is the income taxation on labor. Faced with the recent crisis, are constantly changing their tax policies, basing any new tax measures primarily in indirect taxes, i.e., the most "unfair", affecting the middle classes. It is noteworthy that the countries with the highest tax revenues in the Eurozone are the countries with the fewest problems in their economy, while countries with serious financial problems and having applied a high tax burden, have the lowest tax revenues as a percentage of GDP. Finally, criticizing the concept of fair taxation, we conclude that the taxation would have better results if applied to a "sociocentric" and not to an "individualistic" culture in which we live today.

Keywords: taxation, income redistribution, Euro zone, social justice, sociocentric culture

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κυβέρνηση της κάθε χώρας για να αναπτύξει την οικονομικής της δραστηριότητα και να επιτύχει τους σκοπούς της, όπως π.χ. την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας, παρεμβαίνει στην οικονομία με τη χρήση διαφόρων οικονομικών μέτρων και μέσω πολιτικής. Σαν μέσα πολιτικής για την επίτευξη των στόχων του, το κράτος διαθέτει πολλά και διαφορετικά, με κυριότερα τα δημοσιονομικά (φόροι, δαπάνες) μέτρα ελέγχων κλπ. Ένα σημαντικό όργανο πολιτικής για την επίτευξη των εκάστοτε επιδιωκόμενων στόχων αποτελεί η φορολογία, από την οποία προέρχονται και τα έσοδα του Δημόσιου Προϋπολογισμού.

Το φορολογικό σύστημα πέρα από πηγή εσόδων, αποτελεί και έναν πολιτικό θεσμό, βασικό για την κοινωνία, καθώς η διάκριση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους και η σχέση μεταξύ τους στο σύνολο των φορολογικών εσόδων του δημοσίου δείχνουν καθαρά την πολιτική επιλογή μιας κυβέρνησης σχετικά με την προτεραιότητα των στόχων που θέτει κάθε φορά. Η διαφορετική σύνθεση του συνόλου των φόρων από άμεσους και έμμεσους φόρους επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας (εθνικό εισόδημα, απασχόληση, τιμές) κάθε χώρας καθώς και την πορεία και τον ρυθμό ανάπτυξης της τελευταίας.

Η φορολογική πολιτική είναι το σημαντικότερο εργαλείο αναδιανομής εισοδήματος που διαθέτουν οι κυβερνήσεις. Ταυτόχρονα, το είδος της φορολογικής πολιτικής που θα επιλέξει να ακολουθήσει ένα κράτος μπορεί να επηρεάσει σημαντικά και την οικονομική αποτελεσματικότητα στο βαθμό που μεταφέρει παραγωγικούς πόρους από μια ομάδα ατόμων σε μια άλλη ομάδα ατόμων. Η φορολογική πολιτική, επίσης, μπορεί να επηρεάσει άμεσα την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, είτε με την αύξηση των φόρων και κατά συνέπεια την μείωση των εισοδημάτων και των κερδών, είτε με την μείωση των φόρων που οδηγεί σε αύξηση των εισοδημάτων και των κερδών και κατά συνέπεια σε αυξημένη κατανάλωση και επένδυση. Ταυτόχρονα η φορολογική πολιτική επηρεάζει και τις επιλογές του ατόμου απέναντι στην κατανάλωση, στην αποταμίευση – επένδυση και στην προσφορά εργασίας. Η επιτυχία της φορολογικής πολιτικής που θα υιοθετήσει μια κυβέρνηση εξαρτάται όχι μόνο από τον τρόπο που την έχει σχεδιάσει και την εφαρμόζει, αλλά κυρίως από την ίδια τη φορολογική συνείδηση των πολιτών. Η φορολογική συνείδηση των πολιτών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό κυρίως από το

αίσθημα που έχει ο πολίτης για το πόσο «δίκαιη» και αποτελεσματική είναι η φορολογική πολιτική.

Η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι η οικονομική ευρωστία μιας χώρας επηρεάζεται από ένα συγκεκριμένο συνδυασμό φόρων που υιοθετείται από κάθε χώρα. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, ιδίως στη σημερινή κατάσταση, όπου τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης αντιμετωπίζουν τα άδεια ταμεία του κράτους και εφαρμόζουν αυστηρά μέτρα λιτότητας, να μελετηθούν ποιες είναι οι χώρες που αλλάζουν τους φορολογικούς συντελεστές τους και πώς το κάνουν. Παρακινούμενοι λοιπόν από την τρέχουσα κατάσταση των οικονομιών στην Ευρώπη, σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση της έννοιας της φορολογίας, η μελέτη των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ευρωζώνης και της επίδρασης τους στην αναδιανομή του εισοδήματος. Εκτός από την ανάλυση των συστημάτων, η εργασία αποσκοπεί να συγκρίνει τα συστήματα φορολόγησης μεταξύ των κρατών – μελών με την όσο το δυνατόν πληρέστερη συγκριτική καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τους (φορολογικοί συντελεστές, φορολογικά έσοδα) και των φορολογικών τάσεων στην Ευρωζώνη, βασιζόμενοι κατά κύριο λόγο στην έβδομη ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Taxation Trends in the European Union» που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή (Eurostat). Τα στοιχεία καλύπτουν την περίοδο 2000-2011, επιτρέποντας μας την παρακολούθηση τόσο των πρόσφατων τάσεων και μετατοπίσεων στη φορολογία αλλά και των διαχρονικών μεταβολών στην διάρθρωση των φορολογικών εσόδων την τελευταία δεκαετία. Ο κύριος στόχος αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει μια όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα της δομής, του επίπεδου και των φορολογικών τάσεων στην Ευρωζώνη κατά τα τελευταία δέκα χρόνια με έτος αναφοράς το 2011, καθώς και να αναλύσει τις επιπτώσεις της φορολογίας στην αναδιανομή του εισοδήματος.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία βασίστηκε σε δύο εργαλεία. Το πρώτο εργαλείο ήταν η βιβλιογραφική επισκόπηση, όπου αναπτύξαμε τις έννοιες της φορολογίας, της αναδιανομής εισοδήματος και της «κοινωνικής δικαιοσύνης», καθώς και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ τους. Το δεύτερο εργαλείο ήταν η λεπτομερής στατιστική καταγραφή και οικονομική ανάλυση των φορολογικών δομών, όπου εστίασαμε στην περιγραφή του φορολογικού συστήματος, των τάσεων κατανομής των φορολογικών εσόδων και των κυριότερων πρόσφατων πολιτικών αλλαγών κάθε κράτους μέλους της Ευρωζώνης ξεχωριστά. Ταυτόχρονα

εστίασαμε στην συνολική σύγκριση μεταξύ των χωρών με τη χρήση πινάκων και διαγραμμάτων. Τέλος, εξετάσαμε τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής δικαιοσύνης και των φόρων.

Η εργασία είναι δομημένη σε οχτώ κεφάλαια. Τα Κεφάλαια 1, 2, 3 αποτελούν το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας όπου περιλαμβάνουν μια θεωρητική προσέγγιση της έννοιας της φορολογίας και της αναδιανομής του εισοδήματος καθώς και μια βιβλιογραφική επισκόπηση πάνω στις δυο έννοιες αυτές. Στα Κεφάλαια 4, 5, 6 και 7 γίνεται η αναλυτική παρουσίαση και ο σχολιασμός των φορολογικών συστημάτων και των φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών της Ευρωζώνης, καθώς και μια εκτενής σύγκριση μεταξύ τους με βάση τα φορολογικά έσοδα τόσο κατά είδος φόρου όσο και κατά οικονομική λειτουργία. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της σύγκρισης και ιδιαίτερη ανάλυση και παρουσίαση γίνεται για την περίπτωση της Ελλάδας. Το Κεφάλαιο 8 περιλαμβάνει την θεωρητική προσέγγιση της έννοιας της κοινωνικής δικαιοσύνης σε σχέση με την αναδιανομή εισοδήματος και μια φιλοσοφική προσέγγιση πάνω στην ερμηνεία της διεθνής αρθρογραφίας σχετικά με το πώς τα άτομα εκλαμβάνουν την έννοια ενός «δίκαιου» φορολογικού συστήματος. Η εργασία τελειώνει με τα τελικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα.

Πιο αναλυτικά, στο **Κεφάλαιο 1** γίνεται η παρουσίαση της έννοιας της φορολογίας. Αναλύονται βασικές έννοιες της φορολογίας, οι βασικοί σκοποί της, διατίθεται η σημασία κάποιων φορολογικών όρων για τη διευκόλυνση της μελέτης αυτής της εργασίας, επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή και περιγράφονται οι βασικές θεωρίες των φόρων. Γίνεται διάκριση των φόρων και περιγράφονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε φόρου.

Το **Κεφάλαιο 2** αναφέρεται στη σχέση της αναδιανομής εισοδήματος με την φορολογία. Στην αρχή του κεφαλαίου ορίζουμε την έννοια του εισοδήματος και στη συνέχεια περιγράφονται οι επιπτώσεις των φόρων στην κατανομή του εισοδήματος. Επιπλέον, αναλύονται οι επιπτώσεις και τα αίτια της άδικης κατανομής του φορολογικού βάρους. Επίσης, σε αυτό το κεφάλαιο προσπαθούμε να ορίσουμε την έννοια της άριστης διάρθρωσης της φορολογίας.

Στο **Κεφάλαιο 3** επιχειρείται μια ανασκόπηση στη διεθνή αρθρογραφία που σχετίζεται με την εισοδηματική ανισότητα και την φορολογία.

Στο **Κεφάλαιο 4** παρουσιάζεται, αρχικά, το πλαίσιο για τη φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στη συνέχεια, περιγράφεται το επίπεδο συνολικής φορολόγησης στην Ευρωζώνη και καταγράφονται αναλυτικά τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δεκαεφτά κρατών μελών της ζώνης του ευρώ.

Στο **Κεφάλαιο 5** ασχολούμαστε με τη συγκριτική ανάλυση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών μεταξύ τους αλλά και ως προς το επίπεδο της Ευρωζώνης τόσο βάση των ειδών φορολόγησης όσο και βάση των οικονομικών λειτουργιών. Η σύγκριση γίνεται χρησιμοποιώντας στοιχεία της Eurostat, με την χρήση πινάκων και διαγραμμάτων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον συντελεστή Φ.Π.Α των κρατών μελών ενώ στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της σύγκρισης και της ανάλυσης μας από το κεφάλαιο αυτό και από το προηγούμενο, καταγράφοντας τις κυριότερες φορολογικές τάσεις που επικρατούν στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης.

Το **Κεφάλαιο 6** διερευνά τις επιδράσεις της φορολογικής πολιτικής των κρατών - μελών στην αναδιανομή εισοδήματος. Μελετήσαμε την επίδραση αυτή, καταγράφοντας τις αλλαγές που έχουν υποστεί οι εισοδηματικές τάξεις βάση το διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα και μελετώντας τους μισθούς τα τρία τελευταία χρόνια.

Το **Κεφάλαιο 7** πραγματεύεται το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας. Καταγράφονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ενώ ταυτόχρονα συγκρίνεται με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Επίσης σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κυριότερες αλλαγές που έχουν επιφέρει τα πακέτα με τα δημοσιονομικά μέτρα και τα μνημόνια που έχουν εφαρμοστεί στην Ελλάδα από το 2010 μέχρι και το 2011, καταγράφοντας τις αλλαγές τόσο στους φορολογικούς συντελεστές όσο και στο εισόδημα.

Στο **Κεφάλαιο 8**, το τελευταίο της εργασίας, αναλύεται η έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αρχικά, διεξάγεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση πάνω στην έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης και αναδεικνύεται το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η σχέση της με τη φορολογία. Στο τέλος του κεφαλαίου, καταλήγουμε να σχολιάσουμε το άρθρο των Alesina and Angeletos (2005) για τον τρόπο που ερμηνεύουν την κοινωνική δικαιοσύνη σε σχέση με την αναδιανομή εισοδήματος και

να επιχειρήσουμε μια φιλοσοφική προσέγγιση για τα αίτια που οδήγησαν στην εφαρμογή της φορολογίας με τον σημερινό τρόπο.

Τέλος, στα **Συμπεράσματα** ανακεφαλαιώνουμε τη διπλωματική εργασία παρέχοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα της εργασίας μας και παρουσιάζοντας τα βασικά συμπεράσματα όπως προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας μας. Κλείνουμε με το τελικό σχόλιο που προκύπτει με βάση τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο σημαντικότερος και πιο τακτικός μηχανισμός που εξασφαλίζει οικονομικούς πόρους στο κράτος είναι η φορολογία, η οποία ορίζεται ως η αναγκαστική μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τους ιδιώτες στο δημόσιο (Καράγιωργας, 1981). Λόγω του αναγκαστικού και οικονομικού της χαρακτήρα ενδιαφέρει ένα μεγάλο εύρος ατόμων. Απασχολεί τους οικονομολόγους, τους πολιτικούς, τους λογιστές, τους επιχειρηματίες, την κυβέρνηση αλλά και το σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας δεδομένου πως κάθε πολίτης υφίσταται το βάρος της. Με τη φορολογία, ως ένα από τα κυριότερα εργαλεία εξεύρεσης οικονομικών πόρων για το κράτος, επιδιώκονται και άλλοι σκοποί όπως η αναδιανομή εισοδήματος, η μείωση της ανεργίας, η ανάπτυξη κλπ.

Η φορολογία, λοιπόν, θεωρείται η σημαντικότερη πηγή δημόσιων εσόδων με την οποία οι κυβερνήσεις χρηματοδοτούν τις δημόσιες δαπάνες επιβάλλοντας φόρους στους πολίτες και τις επιχειρήσεις ενώ παράλληλα με τη χρήση της μπορούν να ενθαρρύνουν ή να αποθαρρύνουν συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες όπως, π.χ. τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, της ανεργίας κλπ.

Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς γιατί επιβάλλονται οι φόροι? Οι φόροι επιβάλλονται γιατί μέσω αυτών το κράτος επιδιώκει την επίτευξη όλων των βασικών του στόχων. Δηλ. να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες του, να επιτύχει άριστη κατανομή των πόρων, να χρηματοδοτήσει την παραγωγή των δημόσιων αγαθών, να επιτύχει την άριστη διανομή του εισοδήματος αλλά και την ανάπτυξη της οικονομίας. Για να επιτύχει την άριστη διανομή εισοδήματος, φορολογεί βαρύτερα τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις και σε συνδυασμό με την κοινωνική πολιτική μειώνει την ανισοκατανομή του εισοδήματος. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της προοδευτικής φορολογίας. Ομοίως, για την ανάπτυξη της οικονομίας, απαιτούνται επενδύσεις, οι οποίες προϋποθέτουν αποταμίευση. Το κράτος, χρησιμοποιώντας την κατάλληλη φορολογική πολιτική μπορεί να αποθαρρύνει την τρέχουσα κατανάλωση και έτσι να ενισχύσει την αποταμίευση και μέσω αυτής τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ – ΕΝΝΟΙΑ

Στον όρο «φόρος» έχουν αποδοθεί ποικίλοι ορισμοί από την αρχαιότητα έως σήμερα. Στην αρχαία ελληνική γλώσσα, η λέξη φόρος παράγεται από το ρήμα «φέρω», που σημαίνει πληρώνω, καταβάλλω, προσφέρω κάτι. Στην σημερινή εποχή, ο πιο γνωστός ορισμός είναι του Γάλλου οικονομολόγου, Gaston Zene, σύμφωνα με τον οποίο «ο φόρος αποτελεί αναγκαστική εισφορά, δίχως ειδική αντιπαροχή, από τον πολίτη προς το κράτος για την αντιμετώπιση των δημοσίων δαπανών». Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο (2005), ο φόρος είναι το μονομερές αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό προς το δημόσιο τομέα, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για την κάλυψη των δημόσιων βαρών. Αυτή η μονομέρεια προκαλεί ένα βάρος, γνωστό ως «φορολογικό βάρος¹ στους ιδιώτες» που θα μπορούσε να οριστεί ως «το κόστος της δωρεάν παροχής δημόσιων αγαθών και της χρηματοδότησης των άλλων δραστηριοτήτων των δημόσιων φορέων»². Ως κατανομή του φορολογικού βάρους εννοούνται οι εισοδηματικές τάξεις που επωμίζονται το περισσότερο φορολογικό βάρος σε μια χώρα. Ως διάρθρωση του φορολογικού βάρους εννοούμε από ποιους επιμέρους φόρους απαρτίζονται τα συνολικά φορολογικά έσοδα.

Σκοπός επιβολής των φόρων είναι η εξασφάλιση δημόσιων εσόδων, για την άσκηση κατάλληλης οικονομικής πολιτικής και η θεραπεία προβλημάτων όπως η ανεργία, η ύφεση, ο πληθωρισμός, κλπ. Παράλληλα, με την άσκηση φορολογικής πολιτικής επιδιώκονται κοινωνικοπολιτικοί σκοποί όπως η αναδιανομή εισοδήματος, η παροχή φοροαπαλλαγών, ελαφρύνσεων κλπ.

Η έννοια της «φορολογίας», σύμφωνα με το λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη, ορίζεται η επιβολή φόρων και η πληρωμή οποιουδήποτε ποσού ή τιμήματος είναι υποχρεωμένος να εισφέρει κανείς σε μια ανώτερη αρχή. Η φορολογία λοιπόν, σύμφωνα με τα παραπάνω, αφενός χρηματοδοτεί τις κρατικές δαπάνες, κατά την δημοσιονομική πολιτική, αφετέρου ενισχύει ή σταθεροποιεί την οικονομική ανάπτυξη, και τέλος συμβάλει στην ανακατανομή του πλούτου που αφορά την κοινωνική οικονομία για άμβλυνση των ανισοτήτων. Η εισοδηματική πολιτική στηρίζεται ακριβώς στους πόρους που αποκομίζει το κράτος με τη φορολογική πολιτική που αποφασίζει να εφαρμόσει.

¹ Ένας τρίτος εναλλακτικός ορισμός του *φορολογικού βάρους*, είναι «το σύνολο των συνολικών φορολογικών εσόδων του κράτους σε σχέση με το ΑΕΠ του, δηλαδή ο λόγος των φόρων προς το ΑΕΠ», Ράπανος, 1991

² Βλ. Γεωργακόπουλος Θ., 2005, Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική, σ. 301.

Ως «φορολογικό σύστημα» μιας χώρας μπορεί να οριστεί το σύνολο των φόρων που ισχύουν σε μια χώρα μια δεδομένη χρονική στιγμή, λαμβάνοντας υπόψη και τις διατάξεις του φορολογικού δικαίου. Το φορολογικό σύστημα διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος και τα επίπεδα ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και από τους σκοπούς, που επιδιώκει το κράτος στα πλαίσια της οικονομικής του πολιτικής. Έτσι στις ανεπτυγμένες οικονομίες, το φορολογικό σύστημα βαρύνει περισσότερο τα εισοδήματα, ενώ στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες το φορολογικό σύστημα επικεντρώνεται στους έμμεσους φόρους που βαρύνουν την δαπάνη.

Σύμφωνα με τον Stiglitz (1992), ένα καλό φορολογικό σύστημα θα πρέπει να έχει πέντε βασικά επιθυμητά χαρακτηριστικά: 1) οικονομική αποτελεσματικότητα, 2) διαχειριστική απλότητα, 3) ευκαμψία, 4) πολιτική υπευθυνότητα και 5) δικαιοσύνη.

Το «φορολογικό δίκαιο», σύμφωνα με τον Στασινόπουλο, είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν το περιεχόμενο φορολογικού δικαιώματος του κράτους και τον τρόπο ασκήσεως αυτού. Συνεπώς, εντάσσεται στο Δημόσιο Δίκαιο αφού ρυθμίζει σχέσεις πολιτών και κράτους. Μέρος του φορολογικού δικαίου αποτελεί και η «φορολογική νομοθεσία», δηλ. οι νόμοι που έχουν φορολογικό περιεχόμενο. Πηγές του δικαίου αυτού είναι το Σύνταγμα, οι νόμοι, οι κοινοτικές οδηγίες, οι διεθνείς συμβάσεις και οι εγκύκλιοι του Υπουργείου Οικονομικών.

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΟΡΩΝ

Από τότε που οργανώθηκαν οι κοινωνίες και η ανάγκη του ενός έγινε ανάγκη του συνόλου, έπρεπε να βρεθούν χρήματα για δημόσια έργα, εξοπλισμούς, πληρωμή των δημόσιων λειτουργιών κ.λ.π. Η διακυβέρνηση μιας πολιτείας, σε όλες τις εκφάνσεις της, απαιτεί τον έλεγχο της επιβολής φόρων και συγκέντρωσης φορολογικών εσόδων. Στην διάρκεια της ιστορίας της ανθρωπότητας, η αντίληψη που επικρατούσε για το φόρο άλλαζε συνεχώς. Αρχικά ο φόρος είχε το χαρακτήρα της δωρεάς, στην πορεία αναπτύχθηκε η έννοια της αντιπαροχής ενώ τώρα τελευταία έχει καλλιεργηθεί η ιδέα της υποχρεωτικής καταβολής. Στις μέρες μας, αποτελεί κοινό τόπο πως ο φόρος εξυπηρετεί πέρα από ταμειυτικούς σκοπούς και κοινωνικοοικονομικούς σκοπούς (αναδιανομή εισοδήματος κ.λ.π).

Η φορολογία φαίνεται να ξεκίνησε από την αρχαιότητα ως υποχρέωση των ανθρώπων να καταβάλλουν αντικείμενα ή προϊόντα σε άρχοντες ή κράτη. Σύμφωνα με

την ιστορία, σε κάθε περιοχή υπήρχε ένας άρχοντας με στρατιωτική, πολιτική εξουσία ή ένας γαιοκτήμονας στον οποίο αποδίδονταν οι εισφορές, και αυτός με τη σειρά του τις απέδιδε στην ανώτατη κρατική αρχή.

Οι πρώτες αναφορές για γνωστό σύστημα φορολογίας εντοπίζονται στην Αρχαία Αίγυπτο. Οι υποχρεωτικές εισφορές ήταν ένα μέρος της σοδειάς τους και αργότερα αντικαταστάθηκαν με χρήματα. Οι Αιγύπτιοι φορολογούσαν τα σιτηρά, το μαγειρικό λάδι, την γεωργική παραγωγή καθώς και τη χρήση του Νείλου.

Αναφορές για φορολογία εντοπίζονται ακόμα και στην Αγία Γραφή. Στο βιβλίο της Γένεσης, στο κεφάλαιο 47, ο Ιωσήφ καθοδηγεί το λαό της Αιγύπτου πώς να μοιράσουν την σοδειά τους ορίζοντας φόρο προς το Φαραώ το 20% : *«και στον καιρό των καρπών, θα δώσετε το 1/5 στον Φαραώ και τα τέσσερα μέρη θα είναι για εσάς».*

Στην αρχαία Ελλάδα, αναμφισβήτητα υπήρχε φορολογική συνείδηση και στην συνείδηση των Αθηναίων πολιτών η άμεση φορολογία ήταν σχεδόν προσβλητική. Οι πρόγονοι μας φορολογούσαν τους ξένους κατοίκους που ζούσαν στη Αθήνα, τους «μετοίκους», αυτό όμως δεν σήμαινε ότι οι ίδιοι δεν πλήρωναν φόρους και ειδικά οι πλούσιοι που αναλάμβαναν τις περίφημες «χορηγίες». Οι φόροι «έπιαναν τόπο» και το λαμπρότερο παράδειγμα είναι ο Παρθενώνας. Στην αρχή, η εισπραξη των φόρων είχε συνδεθεί στενά με τις εισφορές των συμμάχων στην Α΄ Αθηναϊκή συμμαχία. Οι φόροι, αρχικά, είχαν την μορφή εθελούσιας χρηματοδότησης για την άμυνα, ωστόσο στην πορεία κατηγορήθηκε ο Περικλής ότι τα μεγάλα έργα της Αθήνας ήταν αποτέλεσμα της φορολογικής αφαιμάξης των συμμάχων. Φυσικά υπήρχε και η άμεση φορολογία, την οποία, οι Αθηναίοι θεωρούσαν υποτιμητική και τυραννική. Οι ελεύθεροι πολίτες δεν δέχονταν εύκολα μια άμεση εισφορά και αυτό γιατί θεωρούσαν ότι είναι χαρακτηριστικό ενός τυράννου. Αντίθετα θεωρούσαν δημοκρατική την φορολογία των μετοικών³. Το λεγόμενο «μετοίκιον» ήταν ένας κεφαλικός φόρος και αντιστοιχούσε σε 12 αττικές δραχμές ανά άντρα ετησίως. Το φορολογικό τίμημα ήταν υψηλό και για τους πλούσιους, με τις γνωστές «χορηγίες», από τις οποίες η πιο σκληρή ήταν η τριηραρχία.

³ Οι μέτοικοι ήταν κάτοικοι της πόλης που δεν είχαν γεννηθεί στην Αθήνα, αλλά ζούσαν και εργάζονταν εκεί.

Πάντως η φορολογική συνείδηση ήταν βασικό μέλημα των αρχαίων. Οι φτωχοί δεν πλήρωναν ποτέ στην αρχαία Ελλάδα. Βέβαια, η έρευνα σε αρχαία κείμενα αποδεικνύει την ύπαρξη της φοροδιαφυγής, γι' αυτό και οι Αθηναίοι είχαν λάβει αυστηρά μέτρα. Η είσπραξη των φόρων γίνονταν από πλούσιους Αθηναίους που εκλέγονταν από την Εκκλησία του δήμου, και σε περίπτωση που δεν συγκέντρωναν τους φόρους που τους ζητούσαν, τους πλήρωναν από την τσέπη τους. Και η κατάχρηση δημόσιου χρήματος ήταν ένα φαινόμενο που είχε εμφανιστεί από τότε. Τα αξιώματα ήταν ετήσια και στο τέλος οι άρχοντες έπρεπε να αποδώσουν λογαριασμούς και να γίνουν αποδεκτοί. Εάν είχε διαπιστωθεί κατάχρηση, γίνονταν μέχρι και δήμευση της περιουσίας των αρχόντων.

Το πρώτο κούρεμα χρεών στην Ελλάδα, έγινε πριν από 2.500 χρόνια από τον νομοθέτη Σόλωνα, υποτιμώντας την δραχμή. Για να ελαφρύνει τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις αντικατέστησε την αιγινίτια δραχμή που ίσχυε τότε στην Αρχαία Ελλάδα με την αττική δραχμή, η οποία ήταν κατά 27% με 30% μικρότερης αξίας από την παλιά δραχμή. Έτσι, οι μεν οφειλέτες πλήρωσαν με τις καινούργιες δραχμές υποτιμημένες κατά 20%, οι δε πλούσιοι ανέβηκαν αυτόματα σε μεγαλύτερη φορολογική κλίμακα και φορολογήθηκαν περισσότερο. Έτσι τα πήρε από τους πολλούς και ωφέλησε τους λίγους.

Στο Βυζάντιο βασική πηγή φορολόγησης στην ύπαιθρο ήταν τα αγροκτήματα. Υπήρχε κτηματολόγιο, που σε εμάς δεν υπάρχει σήμερα, και μάλιστα λεπτομερέστατο για να εισπράττονται οι φόροι καλύτερα. Το κράτος ήξερε ανά πάσα στιγμή τι περιουσία κατείχε και την διέθετε αναλόγως. Αρχικά, στο Βυζάντιο η εφορία ήταν κρατική και αργότερα η είσπραξη των φόρων ιδιωτικοποιήθηκε ώστε να υπάρχουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα. Τους πρώτους αιώνες της αυτοκρατορίας, οι φόροι αποδίδονταν σε είδος σε κρατικούς υπαλλήλους οι οποίοι περιόδευαν στην επαρχία και υπολόγιζαν ποια είναι η απόδοση του κτήματος. Η γη φορολογείτο με τον υπολογισμό της αντικειμενικής αξίας, δηλ. ανάλογα με την έκταση, την ποιότητα και τον βαθμό αξιοποίησης. Αργότερα οι φόροι αποδίδονταν σε χρήμα.

Στην Βυζαντινή ύπαιθρο φορολογούσαν ακόμα και τον καπνό που έβγαινε από τις καμινάδες των σπιτιών αφού αυτό ήταν το αποδεικτικό ότι τα σπίτια κατοικούνταν και δεν είχαν εγκαταλειφτεί λόγω κάποιου πολέμου. Το «καπνικόν» ήταν ένας φόρος που

πλήρωναν για το σπίτι τους. Ωστόσο, επειδή η φορολογία ήταν βαριά οι αγρότες εγκατέλειπαν τα σπίτια τους και τα κτήματα τους για να φοροδιαφύγουν. Έτσι οι εφοριακοί αποφάσισαν να φορολογούν το σύνολο της παραγωγής ενός χωριού – κοινότητας. Έτσι, στο Βυζάντιο υποκείμενο του φόρου ήταν οι κοινότητες και όχι τα άτομα. Δηλ. εάν κάποιος εγκατέλειπε το χωριό-κοινότητα, οι υπόλοιποι ήταν υποχρεωμένοι να καλλιεργήσουν και να πληρώσουν το μερίδιο του. Επειδή όμως αυτό ήταν πολύ σκληρό, καθιερώθηκε ο «φόρος αλληλεγγύης», όπου όταν δεν συμπληρώνονταν το ποσό φόρου που έπρεπε να πληρώσει η κοινότητα, την διαφορά αυτή την πλήρωναν οι μεγαλογαιοκτήμονες. Η δυσαρέσκεια, όμως, των πλουσίων οδήγησε πολύ σύντομα στην κατάργηση αυτού του φόρου.

Βέβαια, ιστορικά υπάρχουν περιπτώσεις όπου δεν φορολογούνταν οι πολίτες ή οι περίοικοι μιας περιοχής, αλλά ένα ολόκληρο κράτος. Αυτό συνέβη στο Μεσαίωνα, όπου σλαβικά κράτη πλήρωναν στο Βυζάντιο φόρο. Πάντως, η επιβολή της φορολογίας θεωρείται τόσο απαραίτητη από κάποιους που φτάνουν στο σημείο να ισχυρίζονται πως χωρίς αυτήν η Αρχαία Αθήνα δεν θα είχε τον Χρυσό αιώνα της.

Η Τουρκοκρατία στην Ελλάδα κράτησε τέσσερις αιώνες, με το φορολογικό βάρος στους κατοίκους να είναι δυσβάστακτο. Η μεγαλύτερη φοροαπαλλαγή ήταν ο εξισλαμισμός, αφού ενίοτε τα περισσότερα βάρη έπεφταν σε όσους δεν ήταν μουσουλμάνοι, δηλαδή στους χριστιανούς. Ο πιο γνωστός φόρος ήταν ο κεφαλικός φόρος, το λεγόμενο «χαράτσι». Ο δεύτερος βασικός φόρος ήταν ο φόρος της «δεκάτης», δηλαδή το 1/10 κάθε αγροτικού προϊόντος ήταν υποχρεωμένος ο αγρότης να το παραδώσει στην κυβέρνηση. Με διάφορες προσαυξήσεις έφτανε το 1/2 της σοδειάς. Οι στρατιωτικοί που αναλάμβαναν να διοικούν μια επαρχία αναλάμβαναν και την είσπραξη των φόρων. Κρατούσαν ένα μερίδιο για την αμοιβή τους και οι υπόλοιποι φόροι στέλνονταν σε χρήμα στο παλάτι. Αυτό οδηγούσε συχνά σε καταχρήσεις.

Όταν άλλαζε ο σουλτάνος, άλλαζε και η φορολογία. Όταν οι φόροι γίνονταν δυσβάσταχτοι, οι υπήκοοι άλλαζαν τόπο κατοικίας όπως έκαναν και στα Βυζαντινά χρόνια. Ήδη από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα, η οργάνωση των Ελλήνων στα χρόνια της τουρκοκρατίας ήταν βασισμένη στον κοινοτισμό. Κάθε χωριό ήταν και μια κοινότητα με ευρύτατες αρμοδιότητες όσον αφορά τις λειτουργίες της. Οι αρμοδιότητές της ήταν από τα δημόσια έργα μέχρι την συλλογή φόρων αφού το φορολογικό υποκείμενο στην

Τουρκοκρατία ήταν η κοινότητα και όχι ο ιδιώτης. Μια κοινότητα είναι υποχρεωμένη να πληρώνει το σύνολο των φόρων ακόμα και γι' αυτούς που είχαν εγκαταλείψει τις εστίες τους. Οι φόροι των Οθωμανών έχουν ιδιαίτερη σημασία καθώς εκεί βασίστηκε το πρώτο φορολογικό σύστημα της απελευθερωμένης Ελλάδας.

Με το πέρασμα του χρόνου ο φόρος κατέληξε στη σημερινή του μορφή που παρουσιάζεται πλέον σε όλα σχεδόν τα φορολογικά συστήματα.

1.4 ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Στην ιστορία της οικονομικής σκέψης η σημαντικότερη θεωρία για την επιβολή των φόρων ήταν αυτή του Adam Smith, στο έργο του «Πλούτος των Εθνών» το 1776 στο περί φόρων ειδικό κεφάλαιο, εκθέτοντας τους περίφημους «κανόνες φορολογίας», σύμφωνα με τους οποίους η φορολογία πρέπει να είναι «ίση» για όλους τους πολίτες, οι φόροι δεν θα πρέπει να είναι αυθαίρετοι ή αβέβαιοι για τους φορολογούμενους ενώ η συλλογή των φόρων θα πρέπει να είναι οικονομική, δηλ. τα έξοδα για την συλλογή των φόρων δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα προς τα έσοδα που αποφέρουν (Δράκος, 1998).

Στις περισσότερες χώρες η επιβολή των φόρων γίνεται με βάση θεσπισμένους, από την πολιτεία, κανόνες. Οι κανόνες αυτοί είναι, σύμφωνα με το βιβλίο του καθηγητή Δαλαμάγκα Βασίλειου (1999), οι εξής:

Ο κανόνας της καθολικότητας του φόρου: Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, ο φόρος πρέπει να επιβάλλεται σε όλους τους πολίτες που ζουν στην Ελλάδα, χωρίς καμία εξαίρεση. Η απαλλαγή από την φορολογία των μικρών εισοδημάτων δεν έρχεται σε αντίθεση με τον κανόνα της καθολικότητας, επειδή η διαφορά των εσόδων από την φορολόγηση των μικρών εισοδημάτων από τα έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης είναι πολύ μικρή.

Ο κανόνας της παραγωγικότητας του φόρου: Ο κανόνας αυτός αναφέρεται στον ταμειακό σκοπό της φορολογίας και ο φόρος θεωρείται παραγωγικός εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: α) Το ποσοστό του δεν είναι υπερβολικό, ώστε να παρακινεί το φορολογούμενο σε φοροδιαφυγή, β) Δεν καθιερώνει απαλλαγές, γ) Επιδιώκεται η ταχύτερη δυνατή βεβαίωση και είσπραξη του με όσο γίνεται μικρότερα έξοδα και δ) οι νόμοι είναι σαφείς και δεν μεταβάλλονται συχνά.

Ο κανόνας της απλότητας του φόρου: Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, η φορολογική νομοθεσία πρέπει να είναι απλή και κατανοητή, να γίνεται κωδικοποίηση των φορολογικών διατάξεων και να αποφεύγεται η περιπλοσιολογία.

Ο κανόνας της βεβαιότητας και της σταθερότητας του φόρου: Οι νόμοι, εφόσον είναι απλοί και κατανοητοί και δε μεταβάλλονται συχνά, τότε ο φορολογούμενος μπορεί να γνωρίζει εκ των προτέρων πόσο φόρο οφείλει στο Δημόσιο και πώς πρέπει να τον εξοφλήσει.

Ο κανόνας της καταλληλότητας του φόρου: Ο φόρος πρέπει να είναι κατάλληλος από άποψη τόπου, χρόνου και τρόπου πληρωμής. Σαν τόπο πληρωμής του φόρου πρέπει να καθορίζεται η κατοικία ή η διαμονή ή ο τόπος επαγγελματικής εγκατάστασης του φορολογούμενου. Ο χρόνο πληρωμής πρέπει να συμπίπτει με την πραγματοποίηση του εισοδήματος και να διευκολύνει τον φορολογούμενο. Ο τρόπος πληρωμής θα πρέπει να παρέχει κάθε δυνατή διευκόλυνση (δόσεις, κ.λ.π).

Ο κανόνας του ελάχιστου ορίου συντήρησης: Από το εισόδημα του φορολογούμενου υπάρχει ένα μέρος που δεν πρέπει να υπάγεται στη φορολογία. Το μέρος αυτό του εισοδήματος θεωρείται ότι καλύπτει τις απαραίτητες ανάγκες του ίδιου και της οικογένειάς του. Το τμήμα αυτό του εισοδήματος λέγεται «ελάχιστο όριο συντήρησης».

Ο κανόνας του διαφορισμού των εισοδημάτων: Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, η φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου εξαρτάται από την προέλευση του εισοδήματος του. Εάν, για παράδειγμα, κάποιος αποκτά εισόδημα από κεφάλαιο τότε έχει μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα από εκείνον που αποκτά εισόδημα από προσωπική εργασία. Άρα, δεν θα πρέπει να υπάρχει το ίδιο φορολογικό βάρος για όλα τα εισοδήματα, αλλά να υπάρχει μεταξύ τους μια διάκριση.

Ο κανόνας αποφυγής της διπλής φορολογίας: Διπλή φορολογία υπάρχει όταν το ίδιο πρόσωπο φορολογείται δυο φορές για το ίδιο αντικείμενο, είτε μέσα στο ίδιο κράτος ή μεταξύ διαφόρων κρατών. Η διπλή φορολόγηση θα πρέπει να αποφεύγεται στα πλαίσια της φορολογίας, καθώς αυτή οδηγεί σε φοροδιαφυγή, δημιουργεί φορολογικές ανισότητες και εξασθενεί την επιχειρηματική προσπάθεια.

Για την αποφυγή της ύπαρξης της διεθνούς διπλής φορολόγησης υπάρχουν οι εξής μέθοδοι (Δράκος, 1998):

- Η μέθοδος της έκπτωσης του φόρου: Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ο φόρος που καταβάλλεται σε ένα ξένο κράτος για εισόδημα που φορολογείται και στο

κράτος καταγωγής, αφαιρείται από το φόρο που προκύπτει στο κράτος καταγωγής. Η ελληνική φορολογική νομοθεσία ακολουθεί αυτή τη μέθοδο.

- Η μέθοδος της εξαίρεσης ή της απαλλαγής: Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, τα κράτη στην επικράτεια των οποίων αποκτούνται εισοδήματα από πρόσωπα που είναι κάτοικοι άλλων κρατών, απαλλάσσουν τα πρόσωπα αυτά της φορολογίας ή φορολογούν μόνο εκείνα τα εισοδήματα που προκύπτουν στην επικράτεια τους.
- Η μέθοδος της διαίρεσης ή κατανομής. Τα κράτη που ακολουθούν τη μέθοδο αυτή χωρίζουν το εισόδημα σε δυο μέρη. Το ένα μέρος φορολογείται από την χώρα που κατοικεί ο φορολογούμενος και το άλλο από τη χώρα στην οποία αποκτάται το εισόδημα.

1.5 ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ (Η΄ ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ)

Η σωστή επιβολή της φορολογίας απαιτεί να διέπεται από την ιδέα της δικαιοσύνης καθώς και να στηρίζεται στην «θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας», σύμφωνα με την οποία το φορολογικό βάρος πρέπει να κατανέμεται στους πολίτες ανάλογα με τις δυνάμεις τους και όχι ανάλογα με τα ωφελήματα που αποκομίζουν από το κράτος. Η αρχή αυτή καθιερώθηκε με το άρθρο 13 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων το 1789 στη Γαλλία και θα πρέπει να διαπνέει τις διατάξεις της φορολογίας.

Για να θεωρηθεί δίκαιη η κατανομή του φορολογικού βάρους, θα πρέπει να υπόκεινται σε δυο αρχές, οι οποίες έχουν ως εξής (Καράγιωργας, 1981):

- **Αρχή της οριζόντιας φορολογικής ισότητας** που ορίζει ότι οι πολίτες που βρίσκονται κάτω από όμοιες συνθήκες θα πρέπει να έχουν την ίδια φορολογική μεταχείριση.
- **Αρχή της Κάθετης φορολογικής ισότητας** που ορίζει ότι οι πολίτες που βρίσκονται κάτω από ανόμοιες συνθήκες θα πρέπει να έχουν διαφορετική φορολογική μεταχείριση.

Οι θεωρίες που ισχύουν σήμερα για την επιβολή των φόρων είναι δύο, και είναι οι εξής:

➤ Η Θεωρία του Ανταλλάγματος:

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οι φόροι πρέπει να επιβάλλονται στους πολίτες, ανάλογα με το όφελος που αυτοί αποκομίζουν από τις δημόσιες δαπάνες. Δηλ. οι πολίτες θα πρέπει να επιβαρύνονται με το ίδιο φορολογικό βάρος, όταν απολαμβάνουν το ίδιο όφελος από τα δημόσια αγαθά, και με διαφορετικό φορολογικό βάρος, όταν απολαμβάνουν διαφορετικό όφελος από τα δημόσια αγαθά (Καράγιωργας, 1981).

Οι μελετητές που υποστηρίζουν αυτή την θεωρία ισχυρίζονται ότι η θεωρία αυτή ανταποκρίνεται καλύτερα στην έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης, αφού για όλα τα αγαθά θα πρέπει να καταβάλλεται μια τιμή. Εάν δεν εφαρμόζεται το παραπάνω, τότε απομακρυνόμαστε από την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης, διότι δεν μπορεί κάποιος να καταναλώσει αγαθά είτε δημόσια είτε ιδιωτικά χωρίς να πληρώσει. Ωστόσο, πάνω στην θεωρία αυτή έχει ασκηθεί έντονη κριτική, καθώς οι πολέμιοι της θεωρίας ισχυρίζονται ότι είναι δύσκολη η τιμολόγηση των δημόσιων αγαθών. Για πολλά δημόσια αγαθά, π.χ η σταθεροποίηση της οικονομίας, ισχύει η αρχή της αδιαιρετότητας και η αδυναμία αποκλεισμού, γεγονός που περιορίζει την αγορά στο να τα παράγει και να τα τιμολογήσει.

➤ Η Θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας.

Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, θεωρείται δίκαιη η κατανομή του φορολογικού βάρους, όταν γίνεται με βάση την ικανότητα κάθε ατόμου να συνεισφέρει στα κοινά (Γεωργακόπουλος, 2005). Σημαντικό κριτήριο για τη δίκαιη κατανομή των φόρων είναι εδώ η φοροδοτική ικανότητα και όχι το ειδικό όφελος που αποκομίζει κάθε πολίτης από τη δραστηριότητα του δημοσίου.

Η θεωρία αυτή συνεπάγεται δυο αρχές: Α) την Αρχή της οριζοντίου Ισότητας, σύμφωνα με την οποία άτομα, τα οποία βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες θα πρέπει φορολογικά να αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο. Δηλαδή, «οι ίσοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ίσα». Β) την Αρχή της Καθέτου (Αν)Ισότητας, σύμφωνα με την οποία άτομα, τα οποία βρίσκονται κάτω από διάφορες συνθήκες, δηλ. διαθέτουν διαφορετική φοροδοτική ικανότητα, θα πρέπει φορολογικά να αντιμετωπίζονται κατά διάφορο τρόπο. Δηλαδή, «οι άνισοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται άνισα».

Κατά την εφαρμογή της θεωρίας της φοροδοτικής ικανότητας γεννώνται δυο βασικά ζητήματα. Πρώτον, ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν την φοροδοτική ικανότητα των

φορολογούμενων και δεύτερον, πως πρέπει να διαφοροποιείται η φορολογική επιβάρυνση ανάμεσα στους πολίτες που έχουν διαφορετική φοροδοτική ικανότητα. Σχετικά με το πρώτο ζήτημα, παρακάτω αναλύονται οι δείκτες φοροδοτικής ικανότητας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάσεις των φόρων και για το δεύτερο, η λύση είναι η φορολογία να είναι προοδευτική.

1.6 ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Βάση της παραπάνω ανάλυσης, καταλήγουμε ότι η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας είναι αυτή που κυρίως χρησιμοποιείται πρακτικά, αλλά στην εφαρμογή της προκύπτει ένα σημαντικό ερώτημα: Ποιοι είναι οι καταλληλότεροι δείκτες μέτρησης της φοροδοτικής ικανότητας; Οι κατ' εξοχήν χρησιμοποιούμενοι δείκτες φοροδοτικής ικανότητας, είναι αυτοί του εισοδήματος, της περιουσίας και της κατανάλωσης (Καράγιωργας, 1981).

Εισόδημα: Το εισόδημα έχει επικρατήσει ως ο βασικότερος δείκτης φοροδοτικής ικανότητας στη θεωρία της Δημόσιας Οικονομικής αφού προσδιορίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια την αγοραστική δύναμη των ιδιωτών. Όσο μεγαλύτερο το εισόδημα ενός ατόμου σε σχέση με ένα άλλο άτομο κάτω από τις ίδιες συνθήκες, τόσο μεγαλύτερη η φοροδοτική ικανότητα του πρώτου ατόμου.

Περιουσία: Η περιουσία ενός ατόμου συνιστά επίσης ένα αξιόλογο δείκτη φοροδοτικής ικανότητας αλλά σήμερα θεωρείται συμπληρωματικός δείκτης στο εισόδημα.

Κατανάλωση: Για πολλούς θεωρητικούς η κατανάλωση αποτελεί καλύτερο δείκτη φοροδοτικής ικανότητας από το εισόδημα. Υποστηρίζουν ότι είναι πιο δίκαιο οι φορολογούμενοι να μην επιβαρύνονται με βάση το πόσο συνεισφέρουν στο συνολικό προϊόν, αλλά να επιβαρύνονται με βάση το πόσο καταναλώνουν από αυτό. Επίσης θεωρούν ότι είναι δικαιότερος από το εισόδημα, λόγω ότι στο εισόδημα δεν περιλαμβάνονται μορφές αγοραστικής δύναμης όπως υπεραξίες, αδιανέμητα κέρδη κλπ. και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση από τους κανόνες της κοινωνικής δικαιοσύνης. Με την κατανάλωση δεν υπάρχει αυτό το εμπόδιο, αφού όλα τα εισοδήματα αργά ή γρήγορα θα διοχετευθούν στην κατανάλωση.

1.7 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΟΡΩΝ

Για τη διευκόλυνση της ανάλυσης της θεωρίας των φόρων και των επιδράσεων που τους συνοδεύουν, η κατηγοριοποίησή τους πραγματοποιείται με βάση διάφορα κριτήρια. Τα βασικότερα από αυτά είναι το αντικείμενο της φορολογίας, το υποκείμενο της φορολογίας και ο φορολογικός συντελεστής. *Αντικείμενο του φόρου ή Φορολογική βάση* είναι το μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται το ποσό του φόρου που υποχρεούται να καταβάλλει ο φορολογούμενος. Φορολογική βάση αποτελούν κυρίως το εισόδημα, η περιουσία και η καταναλωτική δαπάνη. Ως *υποκείμενο του φόρου* (φορολογική μονάδα) είναι το πρόσωπο, τα οικονομικά στοιχεία του οποίου χρησιμοποιούνται ως βάση υπολογισμού των φόρων, και είναι υποχρεωμένο από το νόμο να πληρώνει φόρο. Υποκείμενο του φόρου αποτελούν τόσο τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα. Το ποσό φόρου, που αντιστοιχεί σε καθεμία μονάδα φορολογικής βάσης και εκφράζεται ως ποσοστό, λέγεται *φορολογικός συντελεστής* (Καράγιωργας, 1981, Γεωργακόπουλος, 2005).

1.7.1 ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

Οι φόροι μπορούν να διακριθούν σε πολλές κατηγορίες. Πρώτος ο οικονομολόγος J. S. Mill, αλλά και μεταγενέστεροι θεωρητικοί διέκριναν τους φόρους σε **άμεσους** και **έμμεσους** φόρους. Η διάκριση αυτή βασίζεται είτε στον τρόπο που εισπράττονται (διοικητική) είτε στη φύση του φορολογικού αντικειμένου (δημοσιονομική άποψη).

Σύμφωνα με την διοικητική ή «Γαλλική» διάκριση, οι άμεσοι φόροι είναι ονομαστικοί, δηλαδή αναφέρονται σε ορισμένα πρόσωπα και επιβάλλονται στο παραγόμενο εισόδημα ή τη περιουσία του φορολογούμενου. Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος κληρονομιών, ο φόρος ακίνητης περιουσίας κλπ. Από αυτή την άποψη, και ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) είναι άμεσος καθώς βεβαιώνεται και εισπράττεται με την ίδια διαδικασία των άμεσων φόρων, δηλαδή με ονομαστικούς καταλόγους. Ως έμμεσος είναι αυτός που επιβάλλεται στο δαπανώμενο εισόδημα και εισπράττεται χωρίς ονομαστικούς καταλόγους αλλά με αφορμή ορισμένων γεγονότων που διαπιστώνουν την ύπαρξη φορολογικού αντικειμένου. Τέτοιοι φόροι είναι οι δασμοί, τα τέλη χαρτοσήμου, οι φόροι κατανάλωσης και γενικά όσοι εισπράττονται με βάση τιμολόγια.

Σύμφωνα με την δημοσιονομική άποψη, το κριτήριο της επίπτωσης του φόρου καθορίζει εάν ο φόρος είναι άμεσος ή έμμεσος. Έτσι, άμεσος είναι ο φόρος που

επιβάλλεται στο πρόσωπο που είναι το κατά νόμο υπεύθυνο για να τον καταβάλλει στο δημόσιο. Έμμεσος, από την άλλη μεριά, είναι ο φόρος που επιβάλλεται σε πρόσωπο το οποίο δεν θα τον υποστεί τελικά καθώς θα τον μετακυλήσει σε τρίτο πρόσωπο στη συνέχεια. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, ως άμεσοι φόροι θεωρούνται ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος κληρονομιών, ο φόρος δωρεών, ενώ έμμεσοι είναι οι δασμοί, οι φόροι κατανάλωσης, ο Φ.Π.Α. καθώς και όσοι άλλοι φόροι υπάρχει δυνατότητα να επιρριφθούν σε τρίτους.

Σύμφωνα με άλλη άποψη, η διάκριση των φόρων μπορεί να βασιστεί στη φύση του φορολογικού αντικειμένου, αφού ληφθεί υπόψη και η φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. Έτσι, άμεσος φόρος είναι αυτός που επιβάλλεται στο εισόδημα του φορολογούμενου ή στην περιουσία του, ενώ έμμεσος φόρος είναι αυτός που επιβάλλεται στο εισόδημα που δαπάνησε ο φορολογούμενος, δηλαδή στην κατανάλωση, καθώς ο φόρος αυτός μόνο μέσω του ύψους της φορολογητέας ύλης αναδεικνύει την οικονομική δύναμη του φορολογούμενου.

Ωστόσο, τόσο οι άμεσοι όσο και οι έμμεσοι φόροι κατά την επιβολή και την είσπραξη τους, παρουσιάζουν ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, οι άμεσοι φόροι παρουσιάζουν:

- σταθερότητα απόδοσης, καθώς οι πολίτες γνωρίζουν εκ των προτέρων τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, πράγμα που δεν ισχύει με τους έμμεσους φόρους.
- είναι πιο δίκαιοι, αφού επιβαρύνουν περισσότερο τους πολίτες που έχουν μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα, σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους που επιβάλλονται χωρίς καμία διάκριση σε όλους τους πολίτες.
- χαμηλότερο κόστος είσπραξης.

Ωστόσο, παρουσιάζουν δυσκολίες στην εξακρίβωση φορολογητέας ύλης και γι' αυτό ευνοούν την φοροδιαφυγή ενώ τελικά δεν είναι άμεσης απόδοσης όπως οι έμμεσοι φόροι. Οι έμμεσοι φόροι, από την άλλη, έχουν τα εξής πλεονεκτήματα:

- καταβάλλονται ευκολότερα καθώς ενσωματώνονται στις τιμές των αγαθών, και είναι άμεσης απόδοσης.
- δυσχεραίνουν την φοροδιαφυγή και εισπράττονται ευκολότερα σε σχέση με τους άμεσους φόρους.

- Δεν επηρεάζουν αρνητικά τα κίνητρα οικονομικής δραστηριότητας, π.χ. κίνητρο για εργασία, αποταμίευση και επένδυση, στην έκταση που το κάνουν οι άμεσοι φόροι, και ιδιαίτερα οι φόροι εισοδήματος.

Παρόλα αυτά είναι όμως πιο άδικοι και δεν έχουν την ίδια σταθερότητα απόδοσης σε σχέση με τους άμεσους φόρους.

Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, η σχέση μεταξύ των άμεσων και των έμμεσων φόρων στο σύνολο των φόρων είναι καθοριστικής σημασίας. Η διαφορετική σύνθεση αυτών των φόρων παράγει διαφορετικά αποτελέσματα, τόσο στα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας (εθνικό εισόδημα, απασχόληση, τιμές, ρυθμός ανάπτυξης) όσο και στην δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών και στην αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των κοινωνικά αδυνάτων. Όσο μεγαλύτερος είναι ο λόγος των άμεσων προς έμμεσων φόρων, τόσο δικαιότερη είναι η κατανομή των φορολογικών βαρών. Ο λόγος αυτός είναι μεγαλύτερος στις ανεπτυγμένες οικονομίες και μικρότερος στις αναπτυσσόμενες⁴. Το μεγαλύτερο ποσοστό των άμεσων φόρων στο σύνολο των φόρων θεωρείται δικαιότερο καθώς σε αυτό συμπεριλαμβάνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων (ΦΕΦΠ), στον οποίο εφαρμόζεται η προοδευτική φορολογία και στηρίζεται στην θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας των πολιτών.

1.7.2 ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΟΡΩΝ

➤ Διάκριση των φόρων με κριτήριο το χαρακτήρα του φορολογικού συντελεστή

Οι φόροι διακρίνονται επίσης, ανάλογα με τη φύση του φορολογικού συντελεστή, σε αναλογικούς και προοδευτικούς. Αναλογικοί είναι οι φόροι, των οποίων οι συντελεστές παραμένουν σταθεροί, και που υπολογίζονται ως ποσοστό φορολογητέας ύλης ανεξαρτήτως του ύψους της τελευταίας. Ένας είδος αναλογικού φόρου είναι ο φόρος

⁴ Σύμφωνα με τον Γεωργακόπουλο (σελ. 294, 2005), αυτό συμβαίνει γιατί «στις ανεπτυγμένες οικονομίες τα εισοδήματα είναι υψηλά, οι φοροτεχνικές υπηρεσίες είναι πιο οργανωμένες, η λογιστική οργάνωση των οικονομικών μονάδων περισσότερο οργανωμένη και η τάση των φορολογούμενων για φοροδιαφυγή μικρότερη, με συνέπεια να είναι αποδοτική η φορολογία εισοδήματος. Αντίθετα, στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, το κατά κεφαλή εισόδημα είναι μικρό και η διανομή του εισοδήματος περισσότερο άνιση, με συνέπεια ένα μικρό μέρος του πληθυσμού να συμφέρει να υπαχθεί στη φορολογία εισοδήματος. Επιπλέον, στις χώρες αυτές οι φοροτεχνικές υπηρεσίες είναι λιγότερο οργανωμένες, η λογιστική οργάνωση των οικονομικών μονάδων πενιχρή και η τάση για φοροδιαφυγή σχετικά μεγάλη. Κατά συνέπεια, η απόδοση της φορολογίας εισοδήματος και γενικότερα των άμεσων φόρων είναι μικρή, με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να στηρίζονται κυρίως στους έμμεσους φόρους».

εισοδήματος νομικών προσώπων. Άλλο παράδειγμα είναι ο Φ.Π.Α. του οποίου ο κανονικός συντελεστής έχει οριστεί στο 23%. Αντίστοιχα προοδευτικός είναι εκείνος ο φόρος του οποίου ο συντελεστής αυξάνεται όταν αυξάνει η φορολογική βάση. Παραδείγματα προοδευτικών φόρων είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, γιατί ο συντελεστής αυξάνεται όσο αυξάνεται και το εισόδημα του φορολογούμενου φυσικού προσώπου και ο φόρος κληρονομιών γιατί ο συντελεστής αυξάνεται όσο αυξάνεται η αξία της κληρονομιάς. Τέλος, αντίστροφα προοδευτικός χαρακτηρίζεται ο φορολογικός συντελεστής εάν το ποσοστό του φόρου μειώνεται όταν αυξάνεται η φορολογική βάση (Καράγιωργας, 1981).

➤ Διάκριση των φόρων με κριτήριο τη φορολογική βάση

Σύμφωνα με οικονομικά κριτήρια, ένας άλλος διαχωρισμός των φόρων είναι σε φόρο εισοδήματος, περιουσίας (κεφαλαίου) και δαπάνης. Στους φόρους εισοδήματος⁵ συγκαταλέγονται οι φόροι εισοδήματος Φυσικών και Νομικών προσώπων και οι Φόροι Πλοίων. Οι πιο γνωστοί φόροι κεφαλαίου είναι φόροι ακίνητης περιουσίας⁶, οι φόροι επί κληρονομιών, κλπ. Οι πιο σημαντικοί φόροι επί της δαπάνης είναι ο Φ.Π.Α. καθώς και οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης⁷ όπως επί των καυσίμων, αλκοόλ, κ.λπ (Καράγιωργας, 1981). Οι φόροι που εκτίθενται στα επόμενα κεφάλαια και θα μας απασχολήσουν είναι ο φόρος εισοδήματος, τόσο στο προσωπικό εισόδημα όσο και στα κέρδη των εταιριών⁸ και ο φόρος προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α).

➤ Διάκριση των φόρων με κριτήριο τη φύση του Δημόσιου φορέα

Σύμφωνα με την διάκριση αυτή, οι φόροι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε α) φόρους κεντρικής διοίκησης, β) σε δημοτικούς και κοινοτικούς φόρους και γ) σε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

⁵ Φόροι εισοδήματος είναι οι φόροι που επιβάλλονται επί της δημιουργίας ή απόκτησης εισοδήματος που συνιστά η αμοιβή της εργασίας ή το κέρδος της επιχείρησης.

⁶ Οι φόροι περιουσίας διακρίνονται σε φόρους κατοχής και μεταβιβάσεως περιουσίας. Οι πρώτοι επιβάλλονται με βάση εάν το περιουσιακό στοιχείο κατέχεται από τον υπόχρεο ενώ οι φόροι μεταβιβάσεως περιουσίας επιβάλλονται όταν η περιουσία μεταβιβασθεί, πουληθεί κλπ. (φόροι κληρονομιάς, φόροι στην πώληση, δωρεά κλπ.).

⁷ Φόροι επί της δαπάνης είναι οι φόροι που επιβάλλονται με την χρήση του εισοδήματος ή του κεφαλαίου για την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών για καταναλωτικούς ή επενδυτικούς σκοπούς. Βάση επιβολής αυτών των φόρων είναι η αξία της συναλλαγής ή άλλα στοιχεία όπως το βάρος, ο όγκος (οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης).

⁸ Φόρος των εταιριών αναφέρεται στον άμεσο φόρο που επιβάλλεται στα κέρδη των επιχειρήσεων και περιλαμβάνει συχνά τα κεφαλαιουχικά κέρδη μιας επιχείρησης.

1.8 ΒΑΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΦΟΡΩΝ (ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ)

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναλύσουμε γιατί επιβάλλονται οι φόροι και γιατί τα κράτη ασχολούνται με τη φορολογία. Όπως αναφέραμε και στην αρχή του κεφαλαίου, το κράτος επιβάλλει φόρους για την επίτευξη όλων των βασικών του στόχων. Το προφανές είναι ότι οι φόροι επιβάλλονται για να μπορεί το κράτος να χρηματοδοτεί τις δαπάνες του. Ταυτόχρονα με την επιβολή φόρων το κράτος αποσκοπεί τόσο στην μείωση της ανισοκατανομής του εισοδήματος όσο και στην επίτευξη της σταθεροποίησης και της ανάπτυξης της οικονομίας. Με βάση τα παραπάνω, λοιπόν, οι φόροι έχουν τρεις βασικές λειτουργίες, οι οποίες είναι (Γεωργακόπουλος, 2005):

1. Ταμειυτική: Οι φόροι στόχο έχουν να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα δημόσια έσοδα, ικανά να καλύψουν τις δημόσιες δαπάνες μαζί με τις λοιπές πηγές εσόδων (επιχειρηματική δραστηριότητα κλπ.).
2. Αναδιανεμητική: Η φορολογία, όπως αναφέραμε ήδη, πέρα από την εξασφάλιση των εσόδων, μπορεί να εκπληρώνει και κοινωνικούς σκοπούς καθώς αποτελεί ένα μέσο καταπολέμησης της οικονομικής ανισότητας που διαμορφώνεται ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις. Η φορολογία, σύμφωνα με αυτή την λειτουργία, έχει χαρακτήρα αναδιανεμητικό, έστω και αν δεν συνεπάγεται άμεση αναδιανομή εισοδήματος.
3. Οικονομική: Η φορολογία μπορεί χρησιμοποιηθεί και ως μέσο άσκησης οικονομικής πολιτικής, π.χ. ανακατανομής των πόρων, δηλ. ανάμεσα στα διάφορα αγαθά και υπηρεσίες, σταθεροποίησης της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης, καταπολέμησης της ανεργίας και του πληθωρισμού και προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων. Έστω, για παράδειγμα, ότι παρατηρείται αύξηση στις τιμές των πετρελαιοειδών προϊόντων, η κυβέρνηση μπορεί να λάβει απόφαση για μείωση του φόρου που εμπεριέχεται στα προϊόντα αυτά για να συγκρατήσει τον πληθωρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Στις περισσότερες χώρες οι φόροι συγκαταλέγονται ανάμεσα στα ισχυρότερα μέτρα οικονομικής πολιτικής. Ενώ, αρχικά, οι φόροι χρησιμοποιούνταν ως μέσο χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών, στη συνέχεια, μετά τη διάδοση των απόψεων του Adolf Wagner, σχετικά με τον κοινωνικοπολιτικό ρόλο του κράτους, άρχισαν να χρησιμοποιούνται συνειδητά ως μέσο μετριασμού των οικονομικών ανισοτήτων.

Τα τελευταία χρόνια στις συζητήσεις πολιτικής που διεξάγονται στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη σχετικά με το φορολογικό σύστημα δεσπόζει το εξής ερώτημα: πόσο δίκαια κατανομημένο είναι το βάρος του φορολογικού συστήματος της κάθε χώρας. Μια λογική συζήτηση γύρω από το ζήτημα αυτό προϋποθέτει την κατανόηση του ερωτήματος: πως επηρεάζουν οι φόροι τη διανομή του εισοδήματος. Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε το ζήτημα της αναδιανομής του εισοδήματος.

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ – ΠΛΟΥΤΟΥ

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, η έννοια του εισοδήματος ορίζεται ως το σύνολο των αμοιβών που λαμβάνει κάποιος για τη συμμετοχή του στην παραγωγική διαδικασία. Οι κύριες συνιστώσες του εισοδήματος των ατόμων – ή αλλιώς του προσωπικού εισοδήματος– είναι το εισόδημα από εργασία (μισθοί, εισόδημα από αυτοαπασχόληση), το εισόδημα από περιουσία (πρόσοδοι, τόκοι, μερίσματα) και οι μεταβιβαστικές πληρωμές του κράτους (επιδόματα, φοροαπαλλαγές). Το διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα αποτελείται από το προσωπικό εισόδημα μείον τους φόρους. Ως πραγματικό εισόδημα, σύμφωνα με την οικονομική θεωρία ορίζεται το ονομαστικό εισόδημα του ατόμου δια το επίπεδο των τιμών, στην ουσία δηλ. ορίζεται η αγοραστική δύναμη κάθε ατόμου, δηλ. προσδιορίζει την ποσότητα των αγαθών που μπορεί να απολαύσει. Με τον όρο πλούτο, ο Smith εννοούσε το σύνολο των υλικών προϊόντων ή των ειδών κατανάλωσης, δεδομένου ότι η κατανάλωση ήταν γι' αυτόν ο τελικός στόχος και η αιτία της παραγωγής.

Τόσο το εισόδημα όσο και ο πλούτος αποτελούν δείκτες της αγοραστικής δύναμης ενός ατόμου, δηλαδή της δυνατότητάς του να αγοράζει αγαθά και υπηρεσίες. Όμως το μεν εισόδημα είναι η αύξηση της αγοραστικής δύναμης του ατόμου κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου, ο δε πλούτος είναι το ύψος της αγοραστικής δύναμης του

ατόμου μία δεδομένη χρονική στιγμή. Κατά συνέπεια, ο πλούτος είναι ένα μέγεθος-απόθεμα ενώ το εισόδημα ένα μέγεθος-ροή.

2.2. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Οι φόροι επηρεάζουν την διανομή του εισοδήματος και γι' αυτό το λόγο οι δημόσιοι φορείς τους χρησιμοποιούν για να προωθήσουν μια ορισμένη αναδιανομή του εισοδήματος. Η αλλαγή στη διανομή του πραγματικού εισοδήματος που επιφέρει ένας φόρος είναι γνωστή στην βιβλιογραφία ως *«οικονομική επίπτωση του φόρου»*. Ο τρόπος με τον οποίο η επιβολή φορολογίας αλλάζει τη διανομή εισοδήματος σε μια οικονομία χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες, που έχουν ως εξής (Γεωργακόπουλος, 2005):
α) **Η λειτουργική διανομή του εισοδήματος**, που ορίζεται η διανομή μεταξύ των διάφορων κατηγοριών συντελεστών παραγωγής, β) **η κατακόρυφη διανομή εισοδήματος**, ή διανομή κατά εισοδηματικά κλιμάκια, που ορίζεται η διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις διάφορες εισοδηματικές τάξεις, και γ) **η γεωγραφική διανομή** που ορίζεται ως η διανομή τόσο ανάμεσα στα διάφορα διαμερίσματα μιας χώρας όσο και ανάμεσα στις διάφορες χώρες του κόσμου. Το πώς επηρεάζουν οι φόροι τον τρόπο με τον οποίο διανέμεται το εθνικό εισόδημα ανάμεσα στους πολίτες ονομάζεται **διανομή εισοδήματος από άποψη μεγέθους**.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα σχολιάσουμε το πρόβλημα διανομής του εισοδήματος κατά εισοδηματικά κλιμάκια, που απασχολεί έντονα τους οικονομολόγους το τελευταίο καιρό.

2.2.1 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

Οι φόροι επηρεάζουν το εισόδημα ενός νοικοκυριού, και επομένως και τη διανομή του κατά εισοδηματικές τάξεις, τόσο από την πλευρά της απόκτησης του εισοδήματος όσο και από την πλευρά της χρησιμοποίησής τους. Εκτός όμως από την μείωση ευημερίας που προκαλούν όλοι οι φόροι, εξαιτίας της μείωσης του εισοδήματος που επιφέρουν, ορισμένοι από αυτούς παρεμβαίνουν στις οικονομικές αποφάσεις του νοικοκυριού και το αναγκάζουν να αλλάξει την συμπεριφορά του, με συνέπεια να

προκαλείται μια πρόσθετη μείωση ευημερίας. Η πρόσθετη αυτή μείωση ευημερίας του νοικοκυριού είναι γνωστή ως *υπερβάλλον βάρος της φορολογίας*.

Οι επιδράσεις των φόρων στην διανομή του εισοδήματος μπορεί να είναι άμεσες όπως και έμμεσες. Οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας, μειώνουν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, περιορίζοντας την ευημερία του ενώ οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν τις τιμές των προϊόντων και περιορίζουν το πραγματικό τους εισόδημα. Οι πρώτοι επηρεάζουν το εισόδημα από την πλευρά κτήσης τους, ενώ οι δεύτεροι επηρεάζουν το εισόδημα από την πλευρά της χρησιμοποίησης του. Οι επιδράσεις αυτές της φορολογίας στη διανομή του εισοδήματος χαρακτηρίζονται ως άμεσες επιδράσεις της φορολογίας στο εισόδημα και στην διανομή. Εκτός από τις παραπάνω άμεσες επιδράσεις, οι φόροι προκαλούν συνήθως και έμμεσες επιδράσεις.

Οι φόροι έμμεσα μπορεί να αλλοιώνουν τις οικονομικές αποφάσεις των νοικοκυριών για εργασία και αποταμίευση, την κατανομή των πόρων στην οικονομία καθώς επίσης να προκαλούν και υπερβάλλον βάρος, όπως αναλύσαμε παραπάνω, το οποίο μειώνει τόσο την ευημερία όσο και το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι οι έμμεσες επιδράσεις των φόρων στη διανομή εισοδήματος είναι δύσκολο να εκτιμηθούν και να ποσοτικοποιηθούν γι αυτό και δεν εξετάζονται συνήθως (Rosen, 2000).

Πιο αναλυτικά, ανάλογα με το είδος του φόρου, οι άμεσες επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικές τάξεις έχουν ως εξής: Οι αναλογικοί φόροι εισοδήματος, αφαιρούν το ίδιο ποσοστό εισοδήματος από όλα τα άτομα και αφήνουν τη διανομή του εισοδήματος αμετάβλητη, ενώ οι προοδευτικοί φόροι αφαιρούν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδήματος από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις και βελτιώνουν τη διανομή του εισοδήματος. Αντίθετα, οι γενικοί φόροι δαπάνης αφαιρούν μεγαλύτερα ποσοστά εισοδήματος από τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις και μικρότερα ποσοστά από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις, που δαπανούν μικρότερα ποσοστά του εισοδήματος τους, με συνέπεια να διαφοροποιούν τη διανομή του εισοδήματος.

Οι κεφαλικοί φόροι, επιβάλλουν το ίδιο ποσό φόρου σε όλα τα άτομα του κοινωνικού συνόλου, αφαιρούν το μεγαλύτερο ποσοστό εισοδήματος από τα φτωχότερα νοικοκυριά και το μικρότερο ποσοστό εισοδήματος από τα πλουσιότερα νοικοκυριά και κατά συνέπεια προκαλούν ανισοκατανομή του εισοδήματος. Τέλος, οι ειδικόι φόροι μπορεί να επιβαρύνουν περισσότερο τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις και να

παραβλάπτουν τη διανομή του εισοδήματος ή μπορεί να επιβαρύνουν περισσότερο τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις και να βελτιώνουν τη διανομή του εισοδήματος, ανάλογα με τα είδη πρώτης ανάγκης. Δηλ. εάν επιβαρύνουν περισσότερο τα είδη πρώτης ανάγκης, που καταναλώνονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις, θα χειροτερεύσει η διανομή του εισοδήματος, ενώ εάν επιβαρύνουν περισσότερο τα είδη πολυτελείας, τα οποία καταναλώνονται κυρίως από τις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις, τότε η διανομή του εισοδήματος βελτιώνεται.

2.2.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι όταν μελετούν τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο τις επιπτώσεις των φόρων στη διανομή εισοδήματος έρχονται αντιμέτωποι με μια σειρά από μεθοδολογικά και στατιστικής φύσεως προβλήματα, με συνέπεια η χρησιμότητα των αποτελεσμάτων τους να είναι περιορισμένη και αμφισβητήσιμη αρκετές φορές. Παρακάτω θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα κυριότερα προβλήματα (Γεωργακόπουλος, 2005):

- **Η βάση μέτρησης των αναδιανεμητικών επιδράσεων: εισόδημα ή δαπάνη;**
Το πρώτο πρόβλημα που προκύπτει αφορά την επιλογή της κατάλληλης βάσης για την μέτρηση των αναδιανεμητικών επιδράσεων. Ο προβληματισμός που τίθεται είναι εάν θα πρέπει να χρησιμοποιείται το εισόδημα των φορολογούμενων ή η δαπάνη τους και πώς θα πρέπει να ορίζονται τα μεγέθη αυτά. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως βάση το πραγματικό εισόδημα του ατόμου, καθώς αντανακλά την αγοραστική του δύναμη. Με αυτή την έννοια, το πραγματικό εισόδημα θα πρέπει να περιλαμβάνει τις αμοιβές σε είδος, την αυτόματη υπερτίμηση της περιουσίας, τα έκτακτα εισοδήματα από δωρεές, κέρδη από λαχεία κ.λ.π. Στην πράξη, όμως, το εισόδημα αυτό είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και γι' αυτό άλλοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να χρησιμοποιείται ως βάση η καταναλωτική δαπάνη, η οποία αντανακλά το μόνιμο εισόδημα των καταναλωτών, το οποίο αποτελεί καλύτερο δείκτη του επιπέδου ευημερίας που απολαμβάνουν τα διάφορα άτομα σε σχέση με το τρέχον εισόδημα τους. Στην

πραγματικότητα χρησιμοποιούνται τόσο εισοδηματικά στοιχεία όσο και στοιχεία δαπανών.

➤ **Ο προσδιορισμός του ύψους του εισοδήματος στην αντιπραγματικότητα**

Για να εκτιμήσουμε τις επιδράσεις των φόρων στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικά κλιμάκια θα πρέπει να συγκρίνουμε τη διανομή του εισοδήματος μετά την φορολογία με τη διανομή του εισοδήματος πριν από την φορολογία. Οι δύο αυτές κατανομές όμως δεν είναι γνωστές. Αν η αξιολόγηση των επιπτώσεων της επιβολής φόρων στη διανομή του εισοδήματος γίνεται *ex-ante*, δηλ. πριν την επιβολή, γνωρίζουμε την κατανομή του εισοδήματος αλλά δεν γνωρίζουμε την κατανομή που θα προκύψει μετά την επιβολή του φόρου. Αντίθετα, αν η αξιολόγηση γίνεται *ex-post*, γνωρίζουμε την κατανομή του εισοδήματος αλλά δεν γνωρίζουμε την κατανομή του πριν από την φορολογία. Για να υπολογίσουμε την άγνωστη κατανομή και στις δύο περιπτώσεις, θα πρέπει να εξετάσουμε όλες τις περιπτώσεις της φορολογίας στις αποφάσεις των ιδιωτικών φορέων και στην οικονομία, που κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο έως ανέφικτο. Γι' αυτό στην πράξη, όλες οι μελέτες που προσπάθησαν να μετρήσουν τις επιπτώσεις των φόρων στην διανομή του εισοδήματος παρήγαγαν την άγνωστη κατανομή των φόρων χωρίς να υπολογίσουν την έμμεση επίδραση των φόρων στην συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων και στην οικονομία.

➤ **Η μονάδα βάσης για τη μέτρηση των αναδιανεμητικών επιδράσεων της δημοσιονομικής παρέμβασης.**

Το τρίτο πρόβλημα που προκύπτει είναι σχετικά με την επιλογή της κατάλληλης μονάδας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως μονάδα αναφοράς για την μέτρηση των επιδράσεων. Ως μονάδα θα πρέπει να ληφθούν τα επιμέρους άτομα ή η οικογένεια ως σύνολο. Η χρησιμοποίηση του ατόμου μας επιτρέπει να γνωρίζουμε τις επιπτώσεις του προϋπολογισμού πάνω στο εισόδημα και την ευημερία του ατόμου, που αποτελεί τη βάση της κοινωνίας, ενώ παράλληλα το άτομο δεν απαιτεί τη χρήση κλιμάκων ισοδυναμίας για να γίνει σύγκριση της εισοδηματικής κατάστασης μεταξύ των οικογενειών με διαφορετικό μέγεθος. Ωστόσο, τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία αναφέρονται συνήθως στο εισόδημα των νοικοκυριών και όχι των ατόμων. Από την άλλη πλευρά, η

χρησιμοποίηση της οικογένειας ως μονάδα αναφοράς, μας επιτρέπει την χρήση κλιμάκων ισοδυναμίας, και να υπολογίσουμε τις κοινές δαπάνες αλλά η εκτίμηση αυτών των κλιμάκων παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα στην πράξη.

➤ **Ο προσδιορισμός των ομάδων ατόμων που επιβαρύνουν οι διάφοροι φόροι και ωφελούν κατηγορίες δαπανών**

Ένα άλλο πρόβλημα μέτρησης αφορά τον προσδιορισμό των ομάδων τις οποίες επιβαρύνουν οι φόροι. Το πρόβλημα δημιουργείται εξαιτίας της πιθανής μετακύλισης τους σε άτομα διαφορετικά από εκείνα στα οποία επιβάλλονται. Η λύση στην οποία προσφεύγουν οι ερευνητές είναι η χρησιμοποίηση υποθέσεων στο ότι οι άμεσοι φόροι επιβαρύνουν εκείνους πάνω στους οποίους επιβάλλονται, ενώ οι έμμεσοι φόροι μετακυλιούνται πλήρως στους καταναλωτές.

➤ **Προβλήματα στατιστικής φύσης**

Τέλος, η μέτρηση των αναδιανεμητικών επιδράσεων των δημοσιονομικών μέσων αντιμετωπίζει μια σειρά από στατιστικής φύσης προβλήματα, που αφορούν τόσο την κατανομή του εισοδήματος όσο και την κατανομή των φόρων. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία κατανομής του εισοδήματος που χρησιμοποιούνται προέρχονται συνήθως από δειγματοληπτικές έρευνες ή και φορολογικά στοιχεία που δεν είναι πάντοτε αξιόπιστα. Επιπλέον, τα στοιχεία της φορολογίας εισοδήματος που είναι απαραίτητα για τις μελέτες, προέρχονται κυρίως από την επεξεργασία των δηλώσεων της φορολογίας εισοδήματος των φυσικών προσώπων τα οποία συνήθως είναι παραπλανητικά εξαιτίας της μεγάλης έκτασης της φοροδιαφυγής. Γι' αυτό, άλλωστε, και οι περισσότερες έρευνες τουλάχιστον στην Ελλάδα, για την μέτρηση των επιπτώσεων των φόρων στη διανομή του εισοδήματος χρησιμοποιούν στοιχεία δαπάνης και όχι στοιχεία εισοδήματος.

2.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

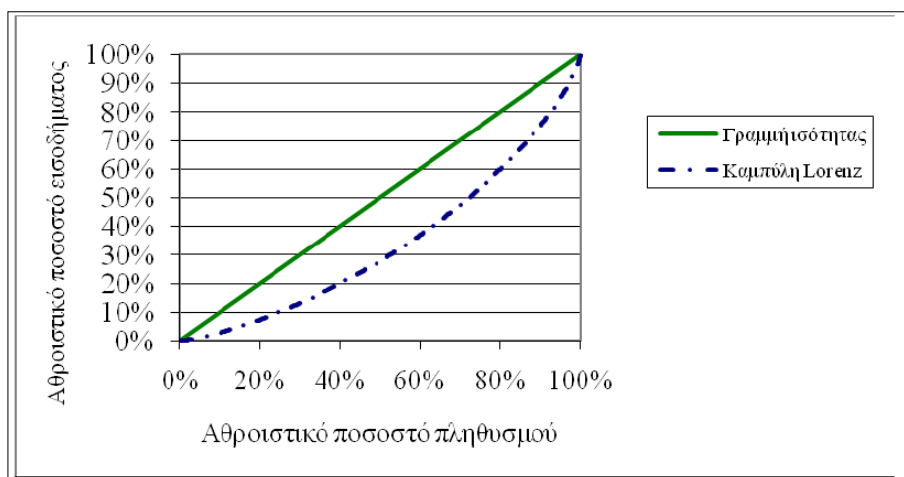
Η διανομή του εισοδήματος στα πλαίσια μιας οικονομίας παρουσιάζει σχεδόν πάντα μεγάλες ανισότητες. Η έννοια της ανισότητας είναι πολυδιάστατη, για το λόγο αυτό κάθε φορά που επιχειρείται η εκτίμηση της αντιμετωπίζει την αμφισβήτηση. Ως ανισότητα μπορεί να οριστεί η απόκλιση από την ιδεατή κατάσταση της ισότητας, όπου

όλοι οι πολίτες μιας χώρας λαμβάνουν ίσα μερίδια από την ευημερία, εισόδημα, πλούτο. Πάνω σε αυτή την έννοια της ανισότητας έχει στηριχθεί η διεθνής βιβλιογραφία, προχωρώντας σε εμπειρικές μελέτες και στην ανάπτυξη διαφόρων τεχνικών εκτίμησης της. Από τις έρευνες, έχουν προκύψει δυο τεχνικές μέτρησης της ανισότητας: η καμπύλη Lorenz και οι δείκτες ανισότητας. Η καμπύλη Lorenz είναι ένας γραφικός τρόπος παρουσίασης και ανάλυσης των χαρακτηριστικών μιας κατανομής και χρησιμοποιείται ευρέως στην διαχρονική και χωροταξική σύγκριση των οικονομικών ανισοτήτων.

Για να μπορέσουν να μετρηθούν οι εισοδηματικές ανισότητες πρέπει να είναι γνωστή η διανομή του εισοδήματος. Η καμπύλη Lorenz (βλ. Διάγραμμα 2.1) είναι η γραφική παράσταση της σχέσης μεταξύ του αθροιστικού ποσοστού των ατόμων ενός πληθυσμού (ταξινομημένων κατά αύξουσα σειρά με βάση το εισόδημα τους) και του αντίστοιχου ποσοστού του εισοδήματος που λαμβάνουν τα άτομα αυτά. Δηλαδή, με άλλα λόγια, ο κάθετος άξονας απεικονίζει την κατανομή των εισοδημάτων, ενώ ο οριζόντιος μετρά το ποσοστό του πληθυσμού που λαμβάνει ένα συγκεκριμένο επίπεδο εισοδήματος. Η καμπύλη Lorenz εκτείνεται πάντα μεταξύ των σημείων (0,0), όπου 0% του πληθυσμού κατέχει το 0% του εισοδήματος, και (1,1) όπου το 100% του πληθυσμού κατέχει το 100% του εισοδήματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1

Η καμπύλη Lorenz της κατανομής του εισοδήματος

Πηγή: Γεωργακόπουλος Θ., 2005, σ. 536

Όταν υπάρχει πλήρης ισότητα, η καμπύλη Lorenz γίνεται το ευθύγραμμο τμήμα που συνδέει τα δυο παραπάνω σημεία, δηλ. τα (0,0) και (1,1), ενώ όταν παρατηρείται ανισότητα, το κατώτερο τμήμα του πληθυσμού θα λαμβάνει αναλογικά μικρότερο μερίδιο εισοδήματος κι έτσι η καμπύλη Lorenz θα βρίσκεται κάτω και δεξιά από τη διαγώνιο της ισοκατανομής. Όσο πιο κοίλη εμφανίζεται η καμπύλη Lorenz, δηλ. όσο πιο μακριά βρίσκεται από την διαγώνιο της ισοκατανομής, τότε τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός ανισοκατανομής.

Όσον αφορά τους δείκτες ανισότητας στη βιβλιογραφία, παρατηρείται μεγάλη ποικιλία, από τους πιο απλούς μέχρι τους πιο σύνθετους δείκτες που βασίζονται στην εξειδίκευση μιας συνάρτησης κοινωνικής ευημερίας. Σύμφωνα με τον Cowell (1995), ο δείκτης ανισότητας, δεν είναι παρά ένα στατιστικό μέτρο που προσπαθεί να ενσωματώσει τα χαρακτηριστικά και την διακύμανση μιας κατανομής, δηλ. με άλλα λόγια απεικονίζει τις διαφορές οι οποίες παρατηρούνται στα εισοδήματα των μελών ενός πληθυσμού. Ο πιο γνωστός δείκτης ανισότητας, που σχετίζεται με την καμπύλη Lorenz είναι ο συντελεστής Gini. Ο συντελεστής αυτός ανακαλύφθηκε από τον ιταλό στατιστικό, G. Gini, και χρησιμοποιείται ευρύτατα στην διεθνή βιβλιογραφία όσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος. Ένας από τους λόγους της επικράτησης του στην μελέτη της ανισότητας είναι ο τρόπος υπολογισμού του, γιατί συγκρίνει όλες τις τιμές του εισοδήματος με όλες τις άλλες τιμές. Γεωμετρικά, ο συντελεστής Gini ορίζεται ως το εμβαδό της περιοχής μεταξύ της καμπύλης Lorenz και της γραμμής πλήρους ισότητας, διαιρεμένου με το εμβαδό του τριγώνου που ορίζεται από τη διαγώνιο της ισοκατανομής και τους άξονες της απεικόνισης. Είναι προφανές ότι όσο η καμπύλη πλησιάζει προς τη διαγώνιο τόσο οι εισοδηματικές ανισότητες είναι μικρότερες, ενώ όσο απομακρύνεται είναι μεγαλύτερες.

2.3.1 ΑΙΤΙΑ ΑΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Οι σημαντικότερες αιτίες για την άδικη κατανομή του φορολογικού βάρους σε μια χώρα, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία είναι τα εξής :

1. Η ύπαρξη εκτεταμένης φοροδιαφυγής: Ως φοροδιαφυγή μπορούμε να ορίσουμε την με παράνομο τρόπο αποφυγή ή ελαχιστοποίηση της φορολογικής επιβάρυνσης του φορολογούμενου, η οποία συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη παραοικονομίας σε μια χώρα. Η φοροδιαφυγή μπορεί να

οφείλεται: α) στο ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης, δηλαδή όσο μεγαλύτεροι οι φορολογικοί συντελεστές τόσο μεγαλύτερη η φοροδιαφυγή, β) στην πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, δηλ. όσο πιο πολύπλοκο είναι ένα φορολογικό σύστημα τόσα περισσότερα λάθη μπορούν να γίνουν. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε ακούσια φοροδιαφυγή, γ) στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, δηλ. στον τρόπο που οι πολίτες αντιλαμβάνονται το φορολογικό σύστημα, δηλ. πόσο συνειδητοποιημένοι είναι φορολογικά. δ) στα φορολογικά προνόμια και απαλλαγές που μπορεί να έχουν συγκεκριμένες εισοδηματικές ομάδες και τα οποία κρίνονται άδικα από τους φορολογούμενους.

Με την ύπαρξη της φοροδιαφυγής, η διανομή του εισοδήματος και η κατανομή του φορολογικού βάρους γίνεται περισσότερο άδικη καθώς οι φόροι που θα έπρεπε να πληρωθούν από αυτούς που φοροδιαφεύγουν πληρώνονται από αυτούς που δεν μπορούν να φοροδιαφύγουν ή πολύ απλά είναι ευσυνείδητοι πολίτες.

2. Η εκτενής χρήση της έμμεσης φορολογίας σε μια οικονομία: Η έμμεση φορολογία, από πολλούς θεωρητικούς, θεωρείται άδικη και αντίστροφα προοδευτική και αυτό γιατί, σύμφωνα με την Κεϋνσιανή Θεωρία της κατανάλωσης, τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα είναι εκείνα που καταναλώνουν περισσότερο εισόδημα, έχουν δηλ. υψηλή οριακή ροπή προς κατανάλωση, οπότε είναι και αυτά που επιβαρύνονται αναλογικά περισσότερα. Επίσης, οι έμμεσοι φόροι μπορούν να μετακλιθούν σε μεγάλο βαθμό, που σε πολλές περιπτώσεις φτάνει το 100%.
3. Ο τρόπος κατάρτισης και η ακρίβεια του κρατικού προϋπολογισμού: Ο κρατικός προϋπολογισμός αποτελεί μια πρόβλεψη των δαπανών και των εσόδων του κράτους για τον επόμενο χρόνο. Συνεπώς ότι μεγέθη εμπεριέχονται σε αυτόν είναι εκτιμήσεις. Συνήθως στον κρατικό προϋπολογισμό πρώτα καταρτίζονται το σκέλος των δαπανών και στη συνέχεια προσπαθούν να βρουν τα έσοδα που θα καλύψουν τις δαπάνες αυτές. Στην περίπτωση της Ελλάδας, που δεν έχει καθορισμένη στρατηγική εσόδων και σε συνδυασμό με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης που έχει υπογράψει, η πιθανότητα να μην καλύπτουν τα έσοδα τις δαπάνες είναι πάρα πολύ μεγάλη. Η πολιτική που συνήθως υιοθετείται είναι η ad hoc αύξηση των

φορολογικών συντελεστών κυρίως της έμμεσης φορολογίας και η εξεύρεση νέων φορολογικών εσόδων.

4. Η μακροχρόνια τάση αύξησης των δημόσιων δαπανών που μπορεί να αποδοθεί σε πολλές αιτίες (Καράγιωργας, 1981). Η τάση αυτή αύξησης των δαπανών χωρίς να συνοδεύεται από αύξηση φορολογικών εσόδων, μπορεί να οδηγεί στην αποσπασματική εξεύρεση φορολογικών εσόδων. Η εξεύρεση πόρων για να καλυφθεί αυτή η διαφορά ελλοχεύει τον κίνδυνο να γίνει εις βάρος κάποιων εισοδηματικών κατηγοριών και έτσι να οδηγηθούμε σε χειροτέρευση της κατανομής του φορολογικού βάρους.
5. Η ύπαρξη υψηλού πληθωρισμού σε μια οικονομία ; Το φορολογικό φαινόμενο που προσκαλείται λόγω υψηλού πληθωρισμού ονομάζεται δημοσιονομική απορρόφηση (fiscal Drag). Όταν υπάρχει πληθωρισμός σε μια οικονομία μπορεί να αυξάνεται η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών χωρίς να έχει όμως αυξηθεί το πραγματικό τους εισόδημα. Αυτό συμβαίνει γιατί σε περιόδους με υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού λόγω της ονομαστικής και όχι της πραγματικής αύξησης του εισοδήματός, οι φορολογούμενοι μπορεί να φορολογηθούν σε ανώτερα κλιμάκια και να τους επιβληθεί μεγαλύτερος φόρος. Αυτό συμβαίνει σε μεγαλύτερο βαθμό και στην περίπτωση που δεν αναπροσαρμόζονται τιμαριθμικά τα εισοδήματα, όσο και όταν προσαρμόζονται.

2.3.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Οι συνέπειες της κατανομής του φορολογικού βάρους σε μια οικονομία, ειδικότερα όταν είναι άδικη, χρήζουν ιδιαίτερης σημασίας καθώς επηρεάζεται ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας, η κατανομή των οικονομικών πόρων, η αναδιανομή του εισοδήματος και οι επενδύσεις.

Οι επιπτώσεις πιο αναλυτικά έχουν ως εξής:

- Απώλεια ευημερίας: Το κόστος που επωμίζεται ο φορολογούμενος από τον φόρο δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στο ποσό που πληρώνει. Σύμφωνα με τον Stiglitz, οι φορολογούμενοι επωμίζονται και το “υπερβάλλον φορολογικό

βάρος”, το οποίο δεν μπορεί να απεικονιστεί σε λογιστικά μεγέθη, αλλά επηρεάζει τις αποφάσεις των φορολογούμενων, οδηγώντας σε απώλεια εισοδήματος και κατά συνέπεια σε απώλεια ευημερίας.

Πιο συγκεκριμένα οι φόροι έχουν επίδραση στην προσφορά εργασίας από τους ιδιώτες. Όσο μεγαλύτεροι είναι οι φόροι, τα άτομα αυξάνουν την προσφορά εργασίας καθώς το εισόδημα τους περιορίζεται από τον φόρο, συνεπώς και η αγοραστική τους δύναμη, και προκειμένου να διατηρήσουν το ίδιο επίπεδο ευημερίας, αυξάνουν τις ώρες απασχόλησης τους. Αυτή είναι η λεγόμενη *εισοδηματική επίδραση του φόρου*. Υπάρχει ωστόσο και η αρνητική επίδραση του φόρου στην εργασία, γνωστή ως *επίδραση υποκατάστασης*. Σύμφωνα με την θεωρία, όσο υψηλότεροι οι φόροι στο εισόδημα, τόσο ο ιδιώτης θα προτιμήσει την ανάπαυση καθώς το κόστος της ανάπαυσης θα είναι όλο και λιγότερο. Μέχρι ένα σημείο, η αύξηση των φορολογικών συντελεστών φέρνει τα επιθυμητά αποτελέσματα, δηλ. την αύξηση των φορολογικών εσόδων, αλλά από ένα σημείο και μετά η περαιτέρω αύξηση προκαλεί στρεβλώσεις στην οικονομία, όπως μείωση της προσφοράς εργασίας, που συνεπάγεται μείωση του ΑΕΠ, και μείωση φορολογικών εσόδων.

Από την άποψη της κατανάλωσης, οι φόροι περιορίζουν την ευημερία των νοικοκυριών γιατί περιορίζουν τα διαθέσιμα εισοδήματα τους, οπότε και την αγοραστική τους δύναμη. Πιο συγκεκριμένα, οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας μειώνουν την αγοραστική τους δύναμη οπότε και την κατανάλωση τους, ενώ από την άλλη οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν τις τιμές των αγαθών οπότε και αυτοί περιορίζουν την αγοραστική τους δύναμη και έχουν αρνητική εισοδηματική επίδραση. Η άδικη κατανομή του φορολογικού βάρους και ιδιαίτερα η αύξηση της έμμεσης φορολογίας επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο την αγοραστική δύναμη κυρίως των ασθενέστερων εισοδηματικών τάξεων.

- Μείωση αποταμιεύσεων: Σύμφωνα με την Κεϋνσιανή Θεωρία, η αποταμίευση είναι θετική συνάρτηση του εισοδήματος. Όταν οι φόροι προκαλούν μείωση στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, η μείωση αυτή επιδρά αρνητικά στην αποταμιευτική συμπεριφορά των ιδιωτών, και κατ' επέκταση μειώνουν αυτόματα και τις αποταμιεύσεις τους. Ιδιαίτερα οι φόροι στους τόκους έχουν

επιδράσεις υποκατάστασης αφού οποιαδήποτε αύξηση αυτών κάνει την κατανάλωση φθηνότερη.

- **Επιδράσεις στις επενδύσεις:** Οι φόροι που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις (ΦΕΝΠ), επιβαρύνουν τα διαθέσιμα κεφάλαια των επιχειρήσεων που προορίζονται για επενδύσεις και προκαλούν με αυτόν τον τρόπο αρνητικές εισοδηματικές επιδράσεις. Επίσης, οι φόροι στα κέρδη, επηρεάζουν αρνητικά την επενδυτική δραστηριότητα της επιχείρησης περιορίζοντας την αποδοτικότητα της.
- **Υψηλό δημόσιο χρέος και δημοσιονομικά ελλείμματα.** Η ύπαρξη μεγάλου δημόσιου χρέους ταυτόχρονα με υψηλό δανεισμό, επιφέρει τεράστια φορολογική επιβάρυνση των μελλοντικών γενεών. Η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση συγκεκριμένων φορολογικών κοινωνικών ομάδων, κυρίως αυτών που δεν μπορούν να φοροδιαφύγουν, επιδεινώνει την κατανομή του φορολογικού βάρους σε μια χώρα.
- **Φοροδιαφυγή:** Η φοροδιαφυγή επηρεάζεται από τον τρόπο κατανομής των φορολογικών βαρών. Όσο περισσότερο άδικη είναι, τόσο περισσότερο οι πολίτες θα τείνουν να φοροδιαφεύγουν και αυτό γιατί θα νιώθουν αδικημένοι και θα τείνουν να μιμηθούν με αυτούς που ευνοούνται.
- **Παραοικονομία⁹:** Η υψηλή φορολογία και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, αναγνωρίζονται, από πολλούς μελετητές σαν τους παράγοντες που οδηγούν στην παραοικονομία. Πρέπει να τονισθεί, επίσης, ότι η αιτιώδης σχέση μεταξύ παραοικονομίας και φορολογίας, είναι αμφίδρομη. Έτσι η φορολογία δεν αποτελεί μόνο αίτιο γενέσεως της παραοικονομίας, αλλά και αποτέλεσμά της. Αύξηση των φορολογικών συντελεστών ενδέχεται να οδηγήσει σε αύξηση του μεγέθους της παραοικονομίας, αλλά και αύξησης της τελευταίας μπορεί να ωθήσει τις δημοσιονομικές αρχές σε αύξηση των φορολογικών συντελεστών για να εξουδετερώσουν την απώλεια των εσόδων που προκαλεί η συρρίκνωση της φορολογικής βάσης.

⁹ Ένας ορισμός της παραοικονομίας είναι ότι αυτή προσδιορίζεται «ως το τμήμα εκείνο της οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο θα έπρεπε να περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν –αφού δημιουργεί προστιθέμενη αξία- βάσει της εθνικολογιστικής πρακτικής (ορισμών και συμβατικοτήτων που έχουν υιοθετηθεί), πλην όμως για διάφορους λόγους δεν καθίσταται δυνατό να καταγραφεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες μέτρησης»

- Άνιση διανομή του εισοδήματος: Με τον όρο «διανομή εισοδήματος» μπορούμε να ορίσουμε τη συμμετοχή της κάθε εισοδηματικής τάξης στο ΑΕΠ, και πως μπορεί διαχρονικά να αλλάξει αυτή. Το κράτος με την επιβολή φόρων σε μια οικονομία μπορεί να επηρεάσει τη διανομή εισοδήματος και να περιορίσει τις εισοδηματικές ανισότητες, επιλέγοντας τον κατάλληλο φόρο, δηλ. έναν προοδευτικό Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων.

Το εισόδημα και ο πλούτος αναδιανέμεται υπέρ αυτών που φοροδιαφεύγουν, όχι μόνο γιατί αυτοί δεν πληρώνουν τους φόρους που τους αναλογούν, αλλά και διότι το κράτος για να συγκεντρώσει πόρους μπορεί να αυξάνει τους φόρους και τους συντελεστές τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω φοροδιαφυγή, οπότε είναι σημαντικό για την μεγαλύτερη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος να μειωθούν η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή στο ελάχιστο.

Συμπερασματικά, η αύξηση των φορολογικών βαρών που προκαλεί η αύξηση των φορολογικών συντελεστών της άμεσης φορολογίας, η ύπαρξη μεγάλης φοροδιαφυγής και η εκτεταμένη χρήση της έμμεσης φορολογίας η οποία θεωρείται άδικη, επιδεινώνει τις εισοδηματικές ανισότητες, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε μεγάλες πολιτικές και κοινωνικές αντιδράσεις των πολιτικών.

2.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΕΝΝΟΙΑΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Η διάρθρωση ενός φόρου μπορεί να χαρακτηριστεί άριστη όταν οδηγεί σε ελαχιστοποίηση του υπερβάλλοντος βάρους, κάτω από τον περιορισμό ότι επιτυγχάνεται ένας επιθυμητός βαθμός αναδιανομής εισοδήματος (Γεωργακόπουλος, 2005). Το πρόβλημα της άριστης διάρθρωσης της φορολογίας αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον οικονομολόγο Ramsey το 1927, ενώ από τότε αποτελεί αντικείμενο μελέτης από πολλούς θεωρητικούς.

Η ανάλυση του Ramsey¹⁰ στηρίχθηκε στο αρχικό ερώτημα του Pigou:
«Αν το κράτος θέλει να εισπράξει ένα δεδομένο ποσό εσόδων από έμμεσους φόρους, πώς πρέπει να είναι διαρθρωμένοι οι φόροι, ώστε να

¹⁰ Βλέπε σχετικά, F. Ramsey, 1927, A contribution to the theory of taxation, Economic Journal, vol. 37

ελαχιστοποιείται το υπερβάλλον βάρος τους και επομένως να μεγιστοποιείται η κοινωνική ευημερία;»

Οι βασικές υποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η ανάλυσή του ήταν ότι:

- Η διανομή του εισοδήματος δεν αποτελεί στόχο της φορολογικής πολιτικής είτε γιατί είναι δίκαιη, είτε γιατί οι δημόσιοι φορείς διαθέτουν άλλα μέτρα για την προώθησή της πιο αποτελεσματικά. Όταν τα άτομα ενός κοινωνικού συνόλου είναι από κάθε άποψη όμοια, δεν υπάρχει ζήτημα αναδιανομής του εισοδήματος.
- Όλες οι αγορές είναι πλήρως ανταγωνιστικές.

Το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξε ο Ramsey είναι ότι η άριστη διάρθρωση των φόρων επιτυγχάνεται όταν οι φορολογικοί συντελεστές που επιβάλλονται στα αγαθά είναι τέτοιοι ώστε να εξισώνεται το οριακό υπερβάλλον βάρος ανά μονάδα αύξησης των εσόδων. Δηλαδή, καθώς αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής, το υπερβάλλον βάρος αυξάνεται με αύξοντα ρυθμό ενώ τα έσοδα αυξάνονται με φθίνοντα ρυθμό, εξαιτίας της μείωσης της κατανάλωσης που προκαλεί ο φόρος (Rosen, 2000).

2.4.1 Η ΑΡΙΣΤΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Όταν σε μια κοινωνία δεν υπάρχει πρόβλημα αναδιανομής εισοδήματος, επειδή όλα τα άτομα είναι ίσα, το πρόβλημα της άριστης διάρθρωσης δε υφίσταται και άρα δεν αποτελεί στόχο της φορολογίας. Όταν όμως η διανομή του εισοδήματος αποτελεί φορολογικό στόχο, για τον προσδιορισμό της άριστης διάρθρωσης των φόρων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιδράσεις τους τόσο στην στατική κατανομή των πόρων όσο και στη διανομή του εισοδήματος. Στο σημείο αυτό, τα πράγματα αρχίζουν να περιπλέκονται γιατί οι δύο στόχοι είναι αλληλοσυγκρουόμενοι και η προώθηση του ενός μπορεί να παραγκωνίσει τον άλλον στόχο.

Έτσι, από τη μία πλευρά για την προώθηση του στόχου της αναδιανομής του εισοδήματος απαιτείται η χρήση προοδευτικής φορολογίας, αυτή με τη σειρά της επιδρά αρνητικά στη στατική κατανομή των πόρων ενώ παράλληλα αυξάνει το υπερβάλλον βάρος τους. Από την άλλη πλευρά για την διανομή του εισοδήματος απαιτείται η επιβολή μεγαλύτερων φόρων στα είδη πολυτελείας, που καταναλώνονται περισσότερο από τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις και η ταυτόχρονη επιβολή

χαμηλότερων φόρων στα βασικά είδη διαβίωσης. Αυτό βέβαια αποτελεί εμπόδιο στην ελαχιστοποίηση του υπερβάλλον βάρους των έμμεσων φόρων (Γεωργακόπουλος, 2005).

Καταλήγοντας, λοιπόν, η άριστη διάρθρωση της φορολογίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν υπάρξει άριστος συνδυασμός των στόχων της αποτελεσματικής κατανομής των πόρων και της δίκαιης διανομής του εισοδήματος. Για να μπορέσει να προσδιοριστεί αυτός ο άριστος συνδυασμός των στόχων της, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε περίπτωση, η επίδραση στην κοινωνική ευημερία, όταν η ευημερία ενός ατόμου μεταβάλλεται.

Επομένως, το συμπέρασμα που μπορεί να προκύψει είναι ότι η άριστη διάρθρωση της φορολογίας δεν επηρεάζεται μόνο από τους παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος του υπερβάλλοντος βάρους αλλά επηρεάζεται και από την έκταση της αναδιανομής του εισοδήματος που επιθυμεί η κοινωνία και την συνάρτηση της κοινωνικής ευημερίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο το φορολογικό σύστημα αλλά και η επίπτωση του στη διανομή του εισοδήματος αποτελεί το κύριο θέμα συζήτησης ανάμεσα σε δημόσιους φορείς, οικονομολόγους και κράτη. Το πώς οι φόροι επηρεάζουν το εισόδημα, και κατ' επέκταση τις ανισότητες στη διανομή του, έχει αποτελέσει το επίκεντρο πολλών μελετών. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι, ισχυρίζονται ότι η επιβολή χαμηλών φόρων προκαλεί μεγαλύτερη παραγωγή αυξάνοντας τα κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση. Ωστόσο, πολλοί διερωτώνται, εάν τελικά η επιβολή υψηλής φορολογίας οδηγεί μια οικονομία σε πραγματική ανάπτυξη. Το πρόβλημα είναι ότι στις περισσότερες μελέτες, οι ερευνητές χρησιμοποιούν διαφορετικούς ορισμούς του εισοδήματος και της ανισότητας, κάτι που δυσκολεύει την σύγκριση των ερευνών μεταξύ τους. Το ενδιαφέρον των μελετών επικεντρώνεται στα πλαίσια της Ευρώπης αλλά και στη σύγκριση των χωρών μεταξύ τους ή σε ιδιαίτερες ομάδες χωρών. Παρακάτω αναφέρονται μελέτες που τεκμηριώνουν την παγκόσμια εισοδηματική ανισότητα καθώς και έρευνες που αναλύουν την επίδραση της φορολογίας πάνω σε αυτές.

Οι Burgess και Stern (1993), μελέτησαν την σχέση ανάμεσα στο φόρο και στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Κατέληξαν ότι για τις αναπτυσσόμενες χώρες, υπάρχει μια μη ισχυρή αλλά σημαντική σχέση ανάμεσα στην αναλογία φόρου και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ για τις βιομηχανικές χώρες η σχέση αυτή δεν ισχύει. Η διαφορά αυτή ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και στις ανεπτυγμένες χώρες μπορεί να οφείλεται τόσο στην διαφορετική οικονομική δομή όσο και στην διαφορετική δομή της φορολογικής διάρθρωσης. Συμπέραναν, ότι για τις αναπτυσσόμενες χώρες το 2/3 των φορολογικών εσόδων προέρχονταν από τους έμμεσους φόρους και το υπόλοιπο από την φορολογία των εταιρειών, ενώ στις ανεπτυγμένες χώρες τα 2/3 προέρχονται από την φορολογία του προσωπικού εισοδήματος και τις κοινωνικές εισφορές.

Ο Marsden (1990), με τη σειρά του, προχώρησε σε μια εμπειρική έρευνα, βασισμένη σε μια διαστρωματική ανάλυση 20 χωρών, μελετώντας την επίδραση της φορολογίας στο ΑΕΠ της οικονομίας. Οι χώρες με παρόμοια κατά κεφαλήν ΑΕΠ χωριστήκαν σε ζευγάρια και συγκρίθηκαν τα επίπεδα φορολογίας τους για την περίοδο 1970-1979. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι χώρες που επέβαλλαν χαμηλό αποτελεσματικό μέσο

φορολογικό βάρος στους πληθυσμούς τους πέτυχαν υψηλότερα ποσοστά ανάπτυξης απ' ότι η χώρας που επέβαλλαν υψηλή φορολογία. Το μέσο ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης ΑΕΠ ήταν 7.3% στις χώρες με την χαμηλή φορολογία και 1.1% στις χώρες με υψηλό φόρο.

Οι Alderson et al (2005), στην έρευνα τους προσπάθησαν να εξηγήσουν που οφείλονταν η αύξηση της ανισότητας ανάμεσα στις υψηλές και στις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις σε μια συγκεκριμένη ομάδα χωρών, στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες. Κατέληξαν ότι η αύξηση της ανισότητας συνδέεται με την πόλωση της κατανομής, δηλ. τη μετακίνηση των νοικοκυριών προς τα άκρα της κατανομής ενώ η μείωση της ανισότητας ήταν αποτέλεσμα σύγκλισης των εισοδημάτων προς το κέντρο της κατανομής.

Ο Atkinson (2007), μελετώντας εμπειρικά τις τάσεις της ανισότητας στην Ευρώπη, κατέληξε ότι υπάρχει μια στροφή-U στη συνολική εισοδηματική ανισότητα, η οποία είναι εμφανής στις αγγλοσαξονικές χώρες, τη Φινλανδία, τη Σουηδία, τη Γερμανία και την Ολλανδία, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις, η πρόσφατη αύξηση της ανισότητας που παρατήρησε έμοιαζε περισσότερο με ένα περιορισμένο επεισόδιο και όχι μια συνεχή ανοδική τάση. Συγκεκριμένα, για το προσωπικό εισόδημα, ισχυρίστηκε ότι το πιο σωστό γράμμα που μπορεί να συνοψίσει τις αλλαγές στην διανομή του εισοδήματος την περίοδο που εξετάζει, είναι το "W" καθώς φαίνεται να είναι πιο κατάλληλο από ένα "U". Επίσης, για τα πρώτα τρία τέταρτα του 20 αιώνα, η μείωση της συγκέντρωσης πλούτου, ακολούθησε παρόμοια πορεία με εκείνη της συνολικής εισοδηματικής ανισότητας και ειδικότερα του υψηλότερου εισοδηματικού μεριδίου. Η πτώση που παρατηρήθηκε στην συγκέντρωση πλούτου αντανάκλωσε την θετική δύναμη της απόκτησης λαϊκού πλούτου από το χαμηλότερο 99% της κατανομής και την αρνητική επίδραση της προοδευτικής φορολογίας του εισοδήματος και της ιδιοκτησίας.

Οι Bourguignon και Morrisson (2002) στην έρευνα τους επικεντρώθηκαν στην μελέτη της παγκόσμιας ανισότητας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σχέση με την μέχρι τότε διεθνή αρθρογραφία, συγκεκριμένα από το 1820 έως το 1992. Από την έρευνα τους κατέληξαν ότι η παγκόσμια ανισότητα αυξάνεται σχεδόν ασταμάτητα από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στη συγκεκριμένη περίοδο, παρόλο που η εισοδηματική ανισότητα αυξάνονταν στο

εσωτερικό των περισσότερων χωρών, η πραγματική αιτία της αύξησης της παγκόσμιας ανισότητας ήταν η ανισότητα μεταξύ των χωρών, δηλαδή η διεθνής ανισότητα¹¹. Συγκεκριμένα, ο συντελεστής Gini, από το 1820 μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αυξανόταν συνεχώς, από 0,50 έφτασε έως 0,61 ενώ μέχρι το τέλος του 1950 είχε φτάσει στα 0,64. Ωστόσο, την περίοδο αυτή, και συγκεκριμένα μεταξύ των δυο πολέμων, η ανισότητα στο εσωτερικών των χωρών είχε μειωθεί. Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και μετά, η αύξηση της παγκόσμιας ανισότητας παρουσίασε μια επιβράδυνση, καθώς η Ιαπωνία και η Ανατολική Ασία αυξάνονταν με ταχύτερους ρυθμούς από την Ευρώπη και την Αμερική, και ειδικότερα μετά το 1980 όπου η οικονομία της Κίνας γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη.

Καταλήγοντας, λοιπόν, στην έρευνα τους οι Bourguignon και Morrisson συμπεραίνουν ότι η παγκόσμια εισοδηματική ανισότητα επιδεινώθηκε δραματικά κατά την διάρκεια των τελευταίων δυο αιώνων. Ο συντελεστής Gini, αυξήθηκε κατά 30% και η εξέλιξη αυτή οφείλονταν κυρίως στην δραματική αύξηση της ανισότητας μεταξύ των χωρών ή των ευρύτερων περιοχών. Σε όλο το χρονικό διάστημα που μελέτησαν, η αύξηση της ανισότητας μεταξύ των χωρών ήταν ο κυρίαρχος παράγοντας στην εξέλιξη της κατανομής του εισοδήματος παγκοσμίως, ενώ ταυτόχρονα οι συγγραφείς σχολίασαν ότι το ξέσπασμα της παγκόσμιας ανισότητας είχε τελειώσει. Βέβαια, κατέληξαν ότι υπάρχει μικρή διαφορά στην παγκόσμια κατανομή που ίσχυε την περίοδο που έγραφαν το άρθρο, δηλ. το 2002 και του 1950. Αυτό δεν σήμαινε ότι η διανομή είχε γίνει σταθερή ή ότι μια σύγκλιση ανάλογη με αυτή που παρατηρήθηκε μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών και τα παρακλάδια τους στην αρχές του 20ου αιώνα άρχιζε να λαμβάνει χώρα σε παγκόσμια κλίμακα. Το αντίθετο, η αυξανόμενη συγκέντρωση της παγκόσμιας φτώχειας σε ορισμένες περιοχές του κόσμου ήταν ιδιαίτερος ανησυχητική.

¹¹ Η αύξηση στην παγκόσμια ανισότητα που παρατήρησαν οι Bourguignon και Morrisson την περίοδο από το 1820-1992, οφείλεται κυρίως στις διαφορές που υπήρχαν ανάμεσα στους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης των χωρών. Συγκεκριμένα, η αύξηση της ανισότητας κατά τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} οφείλονταν στο σχετικά χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης των περιοχών της Ασίας, της πιο πυκνοκατοικημένης περιοχής του κόσμου και στον γρήγορο πλουτισμό του πληθυσμού της Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθώς η οικονομική ολοκλήρωση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεχίζεται, οι φορολογικές πολιτικές των κρατών μελών παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές και προσδίδουν πολυπλοκότητα και ενδιαφέρον στη μελέτη τους τόσο από την πλευρά της διάρθρωσης όσο και από την πλευρά του εκσυγχρονισμού τους. Γιατί όμως τα κράτη μέλη επιλέγουν διαφορετική φορολογική δομή; Γιατί άλλοτε προτιμούν υψηλούς και άλλοτε χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές; Όπως αναφέρουμε και παρακάτω στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι στην δικαιοδοσία των κυβερνήσεων τους η ρύθμιση των φορολογικών συντελεστών.

Όσον αφορά την άμεση φορολογία, οι χώρες συνήθως προτιμούν την μείωση των φορολογικών συντελεστών στα φυσικά και νομικά πρόσωπα με απώτερο σκοπό τους την αύξηση της προσφοράς εργασίας. Ωστόσο εμπειρικές μελέτες έχουν αποδείξει ότι η ευνοϊκή φορολόγηση της εργασίας, δεν επηρεάζει σημαντικά την αύξηση της απασχόλησης καθώς η τελευταία επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες.

Οι συντελεστές φορολόγησης του κεφαλαίου, με τη σειρά τους, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα κράτη μέλη το γνωρίζουν πολύ καλά, και εξαιτίας του έντονου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ τους στην προσέλκυση επενδύσεων, υιοθετούν χαμηλούς συντελεστές φορολόγησης κεφαλαίου έτσι ώστε το κεφάλαιο να έχει ευνοϊκότερη φορολόγηση. Ωστόσο, αυτός ο φορολογικός ανταγωνισμός επιδρά αρνητικά στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών καθώς συγκεντρώνονται όλο και λιγότεροι φόροι. Ωστόσο, το παραπάνω δεν αποτελεί κανόνα, και χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι σκανδιναβικές χώρες, που παρά την υψηλή φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου, καταφέρνουν να προσελκύουν σημαντικές παραγωγικές επενδύσεις.

4.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η φορολογική πολιτική, ως ένα βασικό μέσο ρύθμισης της οικονομίας, αποτελεί για τα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ένα σημαντικό στοιχείο της εθνικής κυριαρχίας τους. Ο τρόπος άσκησης της φορολογικής πολιτικής έχει αντίκτυπο

όχι μόνο στην ίδια τη χώρα αλλά και στις υπόλοιπες γειτονικές. Συγκεκριμένα, τα φορολογικά συστήματα στις χώρες της ΕΕ παρουσίαζαν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους τόσο ως προς την φορολογική πολιτική, δηλ. την κατανομή του φορολογικού βάρους μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων, και ως προς την τεχνική οργάνωση της φορολογίας. Ωστόσο, για να δημιουργηθεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, απαιτούνταν ένα ενιαίο φορολογικό έδαφος.

Η φορολογική εναρμόνιση των χωρών της κοινότητας ήταν απαραίτητη για να λειτουργήσει ικανοποιητικά η κοινή αγορά. Ήταν απαραίτητο τα κράτη μέλη να συνεργάζονται και όχι να οδεύουν σε αντίθετες κατευθύνσεις όσον αφορά τις φορολογικές πολιτικές τους. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η φορολογική πολιτική που θα επιλέξει να εφαρμόσει κάθε κράτος μέλος το αποφασίζει το ίδιο σε εθνικό επίπεδο και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κυρίως επικουρικό χαρακτήρα, δηλ. να καταστήσει τα φορολογικά συστήματα των μελών της πιο συμβατά, όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με τους στόχους της ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Πλέον τα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά την ολοκλήρωση της νομισματικής και οικονομικής ένωσης, εξελίσσονται σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από κοινά χαρακτηριστικά τα οποία και προσδιορίζουν σε ένα βαθμό και το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης. Τέτοια χαρακτηριστικά αποτελούν οι κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας στη ζώνη του ευρώ, η τάση πληθυσμιακής γήρανσης και οι δημόσιες δαπάνες στις χώρες-μέλη της ΕΕ που οδηγούν στην αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης.

➤ Η δημοσιονομική πειθαρχία στην ΟΝΕ

Τα κριτήρια σύγκλισης στη ζώνη του ευρώ σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ καθώς και με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης έχουν επιβάλλει σαφείς κανόνες και χρονοδιαγράμματα δημοσιονομικής πειθαρχίας εντός της ΕΕ. Με το σύμφωνο τα κράτη μέλη δεσμεύονται να τηρούν τον μεσοπρόθεσμο στόχο για μια ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση, που θα προβλέπεται στα εθνικά προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης, να διορθώνουν τα υπερβολικά ελλείμματα το ταχύτερο δυνατόν μετά την εμφάνιση τους, να δημοσιεύουν, με δική τους πρωτοβουλία, τις συστάσεις που γίνονται σύμφωνα με το άρθρο 126 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 104 ΣΕΚ) και να μην επιδιώκουν τη δυνατότητα εξαίρεσης από τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, εκτός εάν βρίσκονται σε σοβαρή ύφεση

χαρακτηριζόμενη από πτώση του πραγματικού ΑΕΠ κατά τουλάχιστον 0,75%. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (άρθρο 104) με τη σειρά της, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα αλλά και την υπερδιόγκωση του χρέους. Συγκεκριμένα, στα κράτη μέλη θέτει δημοσιονομική πειθαρχία με βάση δύο κριτήρια: ένα έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ και ένα χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ που δεν θα υπερβαίνουν το 3% και 60% αντίστοιχα. Πλέον οι ποσοτικοί στόχοι-περιορισμοί του ελλείμματος και του χρέους μεταφράζονται και σε περιορισμούς αναφορικά με την ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική. Αυτοί οι περιορισμοί έχουν σαφείς επιπτώσεις στα φορολογικά συστήματα και στο μέγεθος της φορολογικής επιβάρυνσης κάθε χώρας.

➤ **Η τάση πληθυσμιακής γήρανσης**

Η αύξηση του μέσου όρου ζωής των πολιτών (πληθυσμιακή γήρανση) στην ΕΕ έχει σαν αποτέλεσμα την άσκηση σημαντικών πιέσεων στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών. Οι απαιτούμενες κοινωνικές δαπάνες για συνταξιοδότηση και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αυξάνονται συνεχώς με ανελαστικό ρυθμό, επιβαρύνοντας κατ' αυτό τον τρόπο την φορολογία της εργασίας και του κεφαλαίου.

➤ **Το ύψος των δημόσιων δαπανών**

Τα κράτη μέλη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υποχρεωμένα να θέτουν τις δημόσιες δαπάνες τους υπό έλεγχο έτσι ώστε τα δημόσια οικονομικά τους να βρίσκονται σε καθεστώς βιωσιμότητας. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι, κατά το διάστημα 1995-2004 η μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών έχει μειώσει τη συνεισφορά του δημοσίου τομέα στο σύνολο της οικονομίας. Δυνητικά, αυτή η συρρίκνωση του δημοσίου τομέα θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για μια σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών.

4.3 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Ως συνολική φορολογική επιβάρυνση ορίζεται η συνολική επιβάρυνση από έμμεση και άμεση φορολόγηση καθώς και ασφαλιστικές εισφορές ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η κατανομή των στοιχείων των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέχει ενδείξεις για την φορολογική επιβάρυνση και την δομή της φορολογίας στα διάφορα

κράτη μέλη, καθώς και τις εξελίξεις της στην πάροδο του χρόνου. Στο συγκεκριμένο τμήμα του κεφαλαίου, η ανάλυση χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος ανασκοπεί τις σημαντικότερες τάσεις και εξελίξεις στον τομέα της φορολογίας στην Ευρωζώνη και το δεύτερο μέρος περιέχει 17 υποενότητες που αφορούν την κάθε χώρα ξεχωριστά, όπου εξετάζονται οι κύριες τάσεις στην ανάπτυξη της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης και δίνουν μια γενική εικόνα του φορολογικού συστήματος και των πρόσφατων πολιτικών αλλαγών. Και οι δυο ενότητες αντλούν τα στοιχεία τους από την έκθεση του 2013 “Taxation trends in the European Union” (Οι φορολογικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση) που εξέδωσε η Eurostat, η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έκδοση αυτή συγκεντρώνει τους φορολογικούς δείκτες σε ένα εναρμονισμένο πλαίσιο με βάση το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ 95), που επιτρέπει την ακριβή σύγκριση των φορολογικών συστημάτων και των φορολογικών πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Επίσης, επιπλέον στοιχεία αντλούνται από τις επίσημες ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹² και της Επιτροπής της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας και Τελωνειακής Ένωσης¹³.

4.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

4.3.1.1. Ανάπτυξη των συνολικών φορολογικών εσόδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρώπη παραμένει σε υψηλά ακόμη φορολογικά επίπεδα. Το 2011, το συνολικό ποσοστό φόρου, δηλαδή το άθροισμα των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στα 27 κράτη μέλη (ΕΕ-27¹⁴) ανήλθε στο 38,8% του ΑΕΠ της ΕΕ-27, περισσότερο από 40% πάνω από τα επίπεδα που είχαν καταγραφεί στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία (βλ. Διάγραμμα 4.1). Η Ευρωζώνη¹⁵ αντίστοιχα παρουσίασε ένα ποσοστό φόρου 39,5% του ΑΕΠ.

Τα υψηλά επίπεδα φορολόγησης που παρατηρούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι κάτι νέο, αντίθετα είναι μια τάση που άρχισε να παρατηρείται στη δεκαετία του 1970, όπου ο ρόλος του δημόσιου τομέα ήταν πιο εκτεταμένος. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, όμως, αρχικά με την Συνθήκη του Μάαστριχτ και στη συνέχεια

¹² Βλ. <http://europa.eu.gr>

¹³ Βλ. αναλυτικά <http://fita.org>

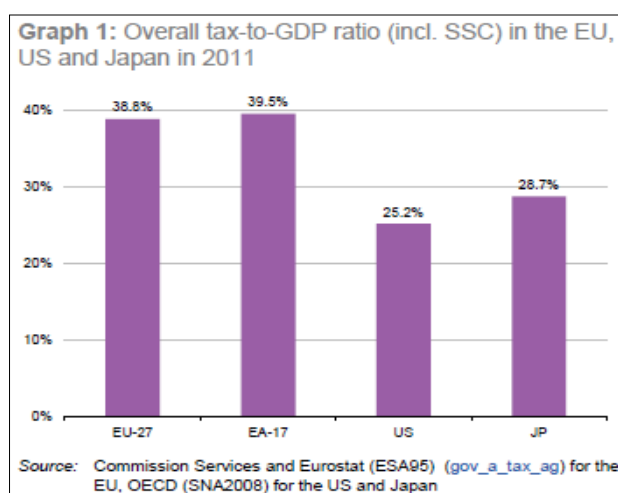
¹⁴ Στο εξής με τον όρο ΕΕ-27 θα αναφερόμαστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση

¹⁵ Στο εξής η Ευρωζώνη σε πολλά σημεία της εργασίας θα αναφέρεται και ως ΕΕ-17

με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, υποχρέωσαν τα κράτη μέλη της ΕΕ-27 να προχωρήσουν στην έκδοση μια σειράς από μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η διαδικασία της εξυγίανσης βασίστηκε κυρίως στον περιορισμό των πρωτογενών δημόσιων δαπανών, ενώ σε άλλες το επίκεντρο ήταν μάλλον η αύξηση των φόρων (σε ορισμένες περιπτώσεις προσωρινά). Με το τέλος αυτής της δεκαετίας, ωστόσο, ένας αριθμός χωρών εκμεταλλεύτηκε την αύξηση των φορολογικών εσόδων για να μειώσουν την φορολογική επιβάρυνση, μέσω περικοπών στον προσωπικό και εταιρικό φόρο εισοδήματος, καθώς και των κοινωνικών εισφορών (Eurostat, 2013).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1

Ο συνολικός λόγος Φόρου προς ΑΕΠ (συμπερ. εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην ΕΕ, ΗΠΑ, Ιαπωνία το 2011

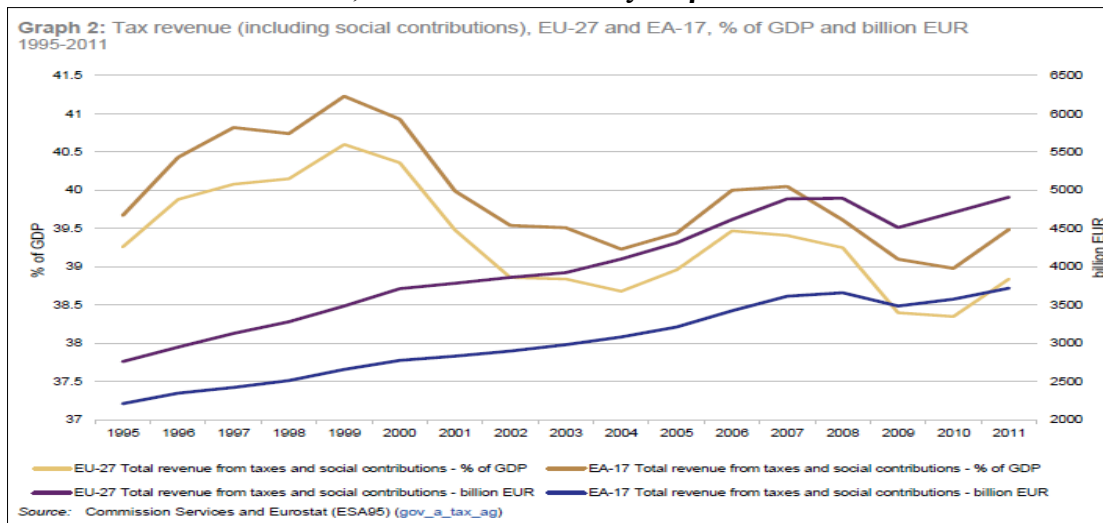

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Ωστόσο, παρατηρήθηκε μια μείωση στην τάση αυτή της αύξησης των φορολογικών εσόδων την περίοδο που ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση το 2008. Τόσο το ποσοστό ανάπτυξης όσο και τα φορολογικά έσοδα, επιβραδύνθηκαν σημαντικά. Σημαντικά μέτρα όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες ελήφθησαν από τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Οι χώρες που εισήγαγαν φορολογικές περικοπές τις κατεύθυναν στη μείωση της φορολογίας της εργασίας και, σε μικρότερο βαθμό, στη φορολογία του κεφαλαίου. Η συνολική αναλογία φόρων ανήλθε στην χαμηλότερη τιμή της από τις αρχές της δεκαετίας του 2009. Τα αρχικά μέτρα εξυγίανσης και μια μικρή ανάκαμψη των εσόδων σταθεροποίησαν τα φορολογικά έσοδα το 2010, καθώς η πλευρά των δαπανών είδε εξυγίανση σε όλες σχεδόν τις χώρες το 2010 και το 2011 (βλ. Διάγραμμα 4.2).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2

Φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών εισφορών) στην ΕΕ-27 και ΕΕ-17, % του ΑΕΠ και δις. Ευρώ 1995-2011

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους τα φορολογικά έσοδα της κυβέρνησης ποικίλουν από έτος σε έτος. Σε γενικές γραμμές, οι κύριοι λόγοι είναι οι μεταβολές της οικονομικής δραστηριότητας (που επηρεάζουν τα επίπεδα της απασχόλησης, τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, κ.λπ.) και στη φορολογική νομοθεσία, επηρεάζοντας τους φορολογικούς συντελεστές, την φορολογική βάση, τα όρια, τις απαλλαγές κλπ., καθώς και οι αλλαγές στο επίπεδο του ΑΕΠ. Η κρίση, σε συνδυασμό με τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που υιοθετήθηκαν από τις χώρες, είχαν μια ισχυρή επίδραση σχετικά με το επίπεδο και τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων τα έτη 2009-2011, αν και τα πρώτα αποτελέσματα είχαν ήδη διαφανεί το 2008.

Το 2011, τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν σημαντικά, γεγονός που οφείλεται στην απόλυτη αύξηση των φορολογικών εσόδων όπως συνέβη και το προηγούμενο έτος, αλλά το ονομαστικό ΑΕΠ αυξάνεται λιγότερο από φορολογικά έσοδα. Αυτό οφείλεται στα φορολογικά μέτρα που εφάρμοσαν τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών για τη διόρθωση των ελλειμμάτων τους. Συγκεκριμένα, η αύξηση αυτή των φορολογικών εσόδων μπορεί τουλάχιστον εν μέρει να αποδοθεί στα ενεργά μέτρα αύξησης των εσόδων σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η αύξηση του συντελεστή του ΦΠΑ και η εισαγωγή νέων φόρων, όπως πρόσθετους φόρους στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (τραπεζικές εισφορές, πρόσθετοι φόροι, οι φόροι μισθωτών υπηρεσιών), και φόροι ακίνητης περιουσίας. Στην Ευρωζώνη (ΕΕ-17),

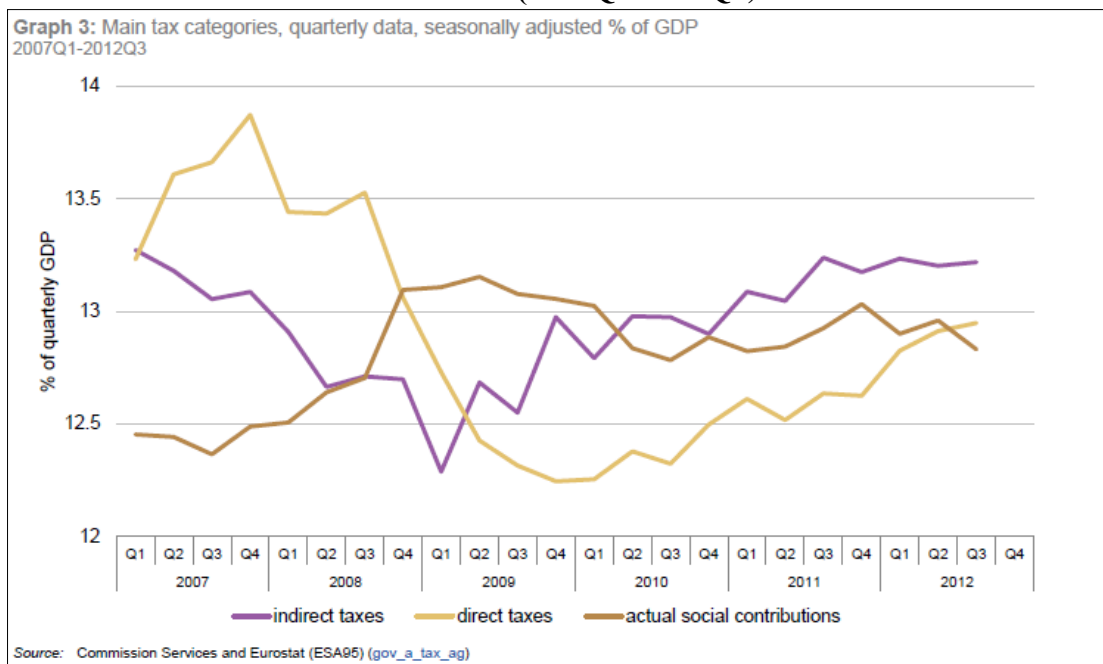
τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένουν σε ελαφρώς υψηλότερο επίπεδο από ό, τι τα φορολογικά έσοδα της ΕΕ (38,8% του ΑΕΠ στην ΕΕ-27 και 39,5% του ΑΕΠ της ΕΕ-17).

Όπως θα σχολιαστεί λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου αυτού, οι εξελίξεις από το 2009 διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με τον τύπο του φόρου. Οι φόροι κατανάλωσης αυξήθηκαν από 10,7% του ΑΕΠ το 2009 σε 11,2% του ΑΕΠ το 2011. Αυτό ήταν κυρίως λόγω της αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ σε πολλά κράτη μέλη με αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων από ΦΠΑ, καθώς συνεχίστηκε η εγχώρια ζήτηση σε ορισμένα κράτη μέλη. Σε αντίθεση με αυτό, οι φόροι επί της εργασίας μειώθηκαν το διάστημα 2009-2010 και μόνο αυξήθηκαν ελαφρά το 2011 - μια αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε 19,7% του ΑΕΠ. Από το 2009, ορισμένα κράτη μέλη έθεσαν το ανώτατο ποσοστό στο τομέα της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αντιθέτως, οι συντελεστές φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος συνέχισαν να μειώνονται μετά το 2009, αν και με βραδύτερο ρυθμό σε σύγκριση με τις αρχές της δεκαετίας. Η μικρότερη υστέρηση στους φόρους κατανάλωσης στην οικονομική ανάπτυξη μπορεί να επηρεάσει τη σύγκριση με άλλους φόρους. Σε απόλυτους όρους, όλες οι βασικές κατηγορίες φόρων ακολουθούν μια ανοδική πορεία σε όλα τα διαθέσιμα τρίμηνα του 2012.

Θα πρέπει να σημειώσουμε το γεγονός ότι από την αρχή της κρίσης κατά το τρίτο τρίμηνο του 2008 (βλ. Διάγραμμα 4.3), το μερίδιο των πραγματικών κοινωνικών εισφορών στα συνολικά έσοδα έχει ελαφρώς μειωθεί, χωρίς ορατή ανάκαμψη μέχρι σήμερα, ενώ για τους άμεσους φόρους η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στην αρχή της κρίσης καθώς οι άμεσοι φόροι επειδή συνδέονται άμεσα με τα κέρδη των εταιρειών έπαιξαν το ρόλο τους ως αυτόματοι σταθεροποιητές στην οικονομία. Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί μια σταδιακή ανάκαμψη σε αυτούς. Η αύξηση των έμμεσων φόρων από την άλλη, μετά την αρχική πτώση κατά την έναρξη της οικονομικής κρίσης ήταν εντονότερη και συνδέθηκε με την εισαγωγή νέων έμμεσων φόρων σε πολλά κράτη μέλη καθώς και με αυξήσεις στους συντελεστές ΦΠΑ. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την αντίληψη ότι οι έμμεσοι φόροι είναι πιο φιλικό προς την ανάπτυξη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3

Κύριες κατηγορίες φόρων, τριμηνιαία στοιχεία, εποχιακά προσαρμοσμένα ως % του ΑΕΠ (2007Q1-2012Q3)

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

4.3.1.2. Μεγάλες διαφορές στα επίπεδα φορολογίας στα κράτη μέλη

Οι διαφορές όσον αφορά το επίπεδο φορολογίας στα κράτη μέλη είναι μεγάλες και αξιοσημείωτες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν μεγάλες διαφορές στη φορολογική επιβάρυνση με το ποσοστό της διαφοράς να φθάνει στο 83% σύμφωνα με την έρευνα της Eurostat (2013), ανάμεσα στη Δανία με το υψηλότερο επίπεδο και τη Λιθουανία με το χαμηλότερο επίπεδο φορολογίας. Σε επίπεδο Ευρωζώνης, το ποσοστό της διαφοράς αυτής φτάνει το 35% ανάμεσα στο Βέλγιο και τη Σλοβακία. Οι μεγάλες αυτές διαφορές εξαρτώνται κυρίως από την επιλογή της κοινωνικής πολιτικής που θα υιοθετήσει η κάθε χώρα, όπως η δημόσια ή η ιδιωτική παροχή υπηρεσιών, π.χ. συντάξεις γήρατος, ασφάλιση υγείας και εκπαίδευση, σχετικά με την έκταση της δημόσιας απασχόλησης, ή των δραστηριοτήτων των κρατών, κλπ. Τεχνικοί παράγοντες παίζουν επίσης ρόλο: ορισμένα κράτη μέλη παρέχουν κοινωνική ή οικονομική βοήθεια μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων και όχι απευθείας μέσω των κρατικών δαπανών, ενώ οι μεταβιβαστικές πληρωμές απαλλάσσονται από τους φόρους σε ορισμένα κράτη μέλη αλλά όχι σε άλλα.

Γενικά, όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίνακα 4.1) ο λόγος των φόρων προς το ΑΕΠ είναι σημαντικά υψηλότερος στις χώρες της Ευρωζώνης σε σχέση

με το μέσο όρο της. Οι εξαιρέσεις είναι η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Ελλάδα, των οποίων, αν και οι φορολογικοί συντελεστές είναι από τους υψηλότερους μεταξύ των κρατών μελών, ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ είναι μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ-17. Η συνολική φορολογία της Πορτογαλίας, έχοντας αυξηθεί κατά σχεδόν δύο σημεία το 2011, τώρα η κατάταξη της είναι σχεδόν ένα σημείο πάνω από την Ελλάδα.

Πίνακας 4.1:

**Συνολική Φορολογία των κρατών μελών της Ευρωζώνης
(συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ως % του ΑΕΠ**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Διαφορά 2000- 2011	Σειρά κατάτ αξης 2011
Αυστρία	43	44,9	43,6	43,4	43	42,1	42,5	41,7	42,7	42,4	41,9	42	-1	5
Βέλγιο	45,1	45,1	45,2	44,7	44,8	44,8	44,4	43,9	44,2	43,4	43,8	44,1	-1	1
Κύπρος	30	30,7	30,9	32,2	33	35	35,8	40,1	38,6	35,3	35,6	35,2	5,2	10
Εσθονία	31	30,2	31	30,8	30,6	30,6	30,7	31,4	31,9	35,9	34,1	32,8	1,8	13
Φιλανδία	47,2	44,8	44,7	44,1	43,5	43,9	43,8	43	42,9	42,8	42,5	43,4	-3,8	3
Γαλλία	44,2	43,8	43,3	43,1	43,3	43,8	44,1	43,4	43,2	42,1	42,5	43,9	-0,3	2
Γερμανία	41,3	39,4	38,9	39,1	38,3	38,3	38,6	38,7	38,9	39,3	37,9	38,7	-2,6	6
Ελλάδα	34,6	33,2	33,7	32,1	31,3	32,2	31,7	32,5	32,1	30,5	31,7	32,4	-2,2	14
Ιρλανδία	31,3	29,6	28,4	28,8	30	30,6	32,1	31,6	29,8	28,3	28,3	28,9	-2,4	16
Ιταλία	41,5	41,1	40,5	41	40,4	40,1	41,7	42,7	42,7	43	42,5	42,5	1,1	4
Λουξεμβούργο	39,2	39,8	39,3	38,1	37,3	37,6	35,9	35,6	37,5	39,2	37,5	37,2	-2	8
Μάλτα	27,3	28,9	30	30,4	31,3	32,9	33	33,9	33	33,3	32,6	33,5	6,2	11
Ολλανδία	39,9	38,3	37,7	37,4	37,5	37,6	39	38,7	39,2	38,2	38,8	38,4	-1,6	7
Πορτογαλία	31,1	30,8	31,4	31,6	30,5	31,4	32,1	32,8	32,8	31	31,5	33,2	2,1	12
Σλοβακία	34,1	33,1	33	32,9	31,5	31,3	29,3	29,3	29,3	28,9	28,1	28,5	-5,5	17
Σλοβενία	37,3	37,5	37,8	38	38,1	38,6	38,3	37,7	37,3	37,3	37,8	37,2	-0,1	9
Ισπανία	34,1	33,7	34,2	33,9	34,7	35,9	36,8	37,1	33	30,7	32,1	31,4	-2,7	15
ΕΕ-17	40,9	40	39,5	39,5	39,2	39,4	40	40,1	39,6	39,1	39	39,5	-1,4	

Πηγή: Eurostat; European Commission, 2013; Επεξεργασία από την συγγραφέα

4.3.1.3. Η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων ανά είδος φόρου

Οι φόροι, όπως αναφέραμε παραδοσιακά ταξινομούνται σε άμεσους και έμμεσους φόρους. Γενικότερα, η πρώτη ομάδα επιτρέπει μεγαλύτερη αναδιανομή, καθώς δεν είναι δυνατόν να εισαχθεί προοδευτικότητα στους έμμεσους φόρους. Ως εκ τούτου, η προσφυγή σε άμεσους φόρους, που είναι πιο «ορατοί» στο εκλογικό σώμα, τείνει να είναι μεγαλύτερη στις χώρες όπου οι στόχοι της φορολογικής αναδιανομής

συμπεριλαμβάνονται στις εκλογικές «υποσχέσεις». Αυτό συνήθως οδηγεί και σε υψηλότερο συντελεστή του φόρου εισοδήματος.

Οι κοινωνικές εισφορές, κατά κανόνα, συνδέονται άμεσα με το δικαίωμα για παροχές, όπως συντάξεις γήρατος ή ανεργίας και ασφάλιση υγείας. Στη θεωρία, μια αυστηρή εφαρμογή της αναλογιστικής ισοδυναμίας μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων θα απέκλειε την αναδιανομή, αλλά στην πράξη οι διαδικασίες για τον υπολογισμό των εισφορών και των παροχών επιτρέπουν σημαντική ευελιξία στον τομέα αυτό και η κατάσταση είναι αρκετά διαφοροποιημένη μεταξύ των κρατών μελών.

➤ **Η άμεση φορολογία στην Ευρωζώνη**

Όσον αφορά την άμεση φορολογία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης υπάρχουν ορισμένες αξιοσημείωτες διαφορές. Η Ιρλανδία και η Μάλτα έχουν σχετικά υψηλό ποσοστό των άμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα. Στις χώρες αυτές αντίστοιχα, το τμήμα των κοινωνικών εισφορών στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι χαμηλό. Υπάρχει ένας συγκεκριμένος λόγος για το εξαιρετικά χαμηλό μερίδιο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στην Ιρλανδία: οι περισσότερες δαπάνες πρόνοιας χρηματοδοτούνται από τη γενική φορολογία. Αυτό απαιτεί υψηλά επίπεδα άμεσων φόρων και μάλιστα το τμήμα των άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων στην Ιρλανδία είναι μακράν το υψηλότερο στην Ευρωζώνη. Μεταξύ της ΕΕ-15 κράτη μέλη, τα γερμανικά και τα γαλλικά φορολογικά συστήματα, παρουσιάζουν υψηλά μερίδια των κοινωνικών εισφορών στο σύνολο των φορολογικών εσόδων τους, καθώς και σχετικά χαμηλά μερίδια στα έσοδα προερχόμενα από την άμεση φορολογία.

Συνολικά, οι φόροι που επιβάλλονται στους μισθωτούς, δηλ. στο εργατικό εισόδημα, και συνήθως παρακρατούνται στην πηγή, αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή εσόδων, συνεισφέροντας περίπου στο 50% των συνολικών εσόδων, ακολουθούμενοι από την κατανάλωση σε περίπου το ένα τρίτο και στη συνέχεια στη φορολογία του κεφαλαίου κατά το ένα πέμπτο.

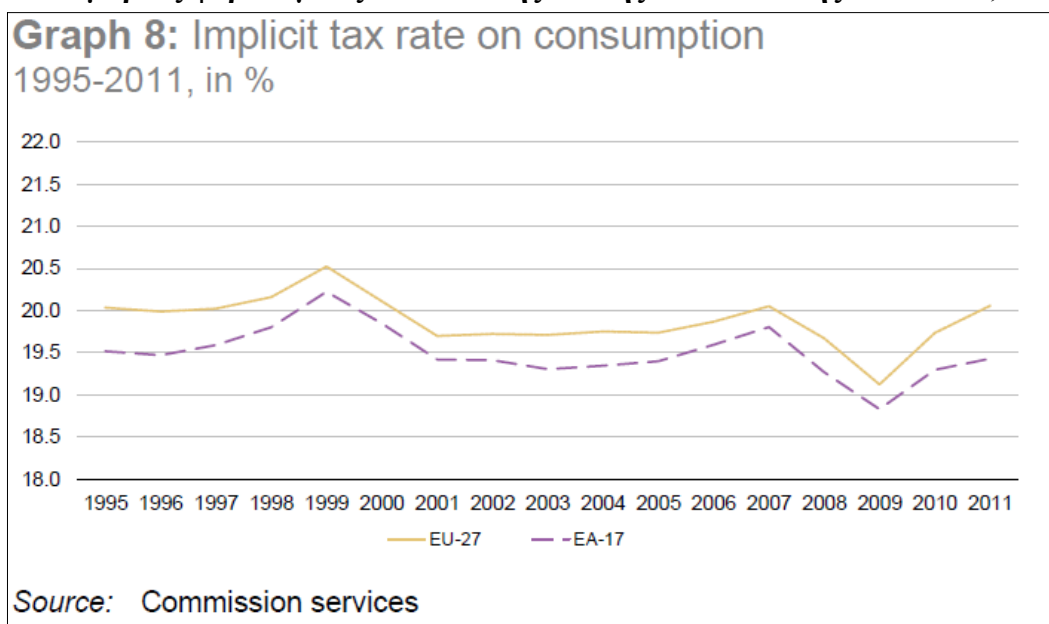
• **Φορολογία της κατανάλωσης**

Η έναρξη της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης είχε μια ισχυρή επίδραση στη φορολογία της κατανάλωσης. Συγκεκριμένα, έχει υπάρξει μια ευρεία τάση αύξησης των συντελεστών από το 2009. Από τα στοιχεία για τους έμμεσους φόρους στην

κατανάλωση, προκύπτει ότι οι φόροι κατανάλωσης, οι οποίοι ήταν σε μια πτωτική τάση από το 2007, άρχισαν να αυξάνονται και πάλι το 2010. Η ανοδική τάση συνεχίστηκε το 2011 (βλ. Διάγραμμα 4.4). Όπως αναφέρεται στην έκθεση της Eurostat στην έκδοση του 2010, η ραγδαία πτώση στους φόρους κατανάλωσης την περίοδο 2008-2009 ήταν μάλλον το αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων, όπως η αλλαγή των καταναλωτικών συνηθειών προς πρωτογενή αγαθά, που συνήθως υπόκεινται σε χαμηλότερους συντελεστές ΦΠΑ (βλ. Διάγραμμα 4.4).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4

Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης 1995-2011, σε %

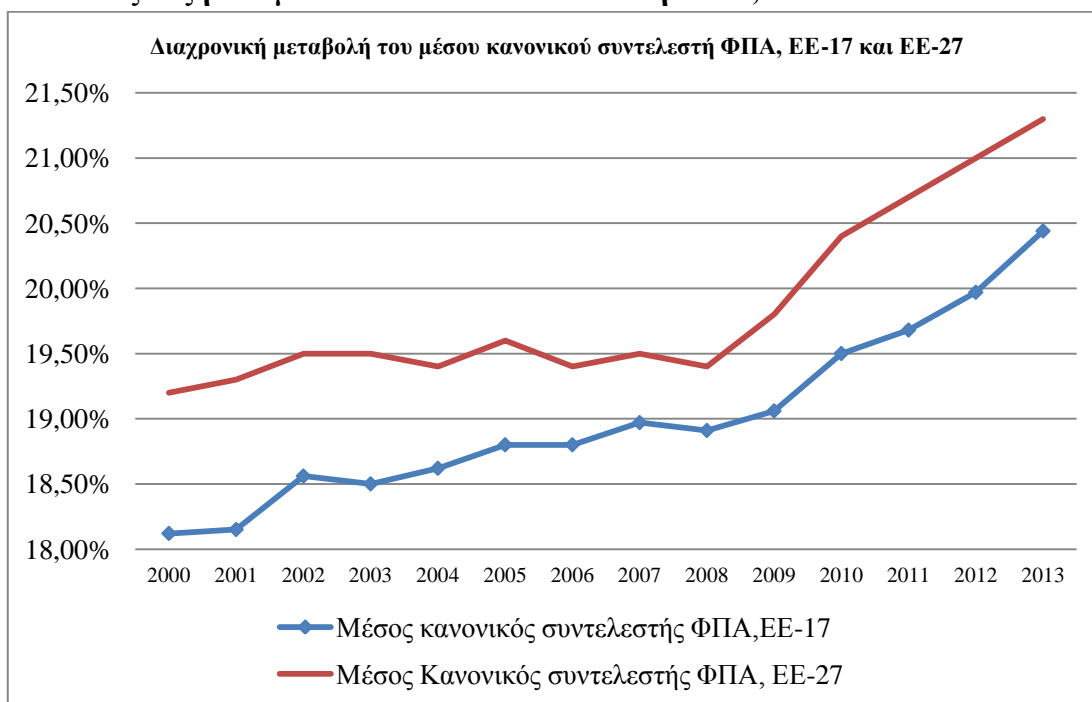
Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Ο συντελεστής ΦΠΑ, δεν αποτελεί έκπληξη, ότι αποτελεί το τμήμα που αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ήμισυ της αξίας του συνολικού δείκτη. Ωστόσο, η συνεισφορά των υπόλοιπων φόρων εκτός ΦΠΑ δεν είναι αμελητέα, καθώς το μερίδιό τους στους εμμέσους φόρους κυμαίνεται από 40% στην Ελλάδα, την Ιταλία και τη Μάλτα.

Η μεγάλη άνοδος των έμμεσων φορολογικών συντελεστών για την κατανάλωση το 2010 και το 2011 μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ. Στάσιμοι από το 2002, οι συντελεστές ΦΠΑ έχουν συχνά αυξηθεί από το 2009 και μετά. Ο μέσος όρος της ΕΕ-27 έχει αυξηθεί σημαντικά κατά 1,8 μονάδες σε μόλις

πέντε χρόνια και σήμερα ανέρχεται σε 21,3% (βλ. Διάγραμμα 4.5). Μια άλλη πιθανή ερμηνεία για την αύξηση αυτή είναι η ταχεία εξάπλωση σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών. Ενώ το 2008 μόνο η Πορτογαλία άλλαξε τον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, έξι έκαναν το ίδιο το 2009 και άλλες οκτώ χώρες αύξησαν τα ποσοστά τους κατά το 2010 (μεταξύ των οποίων Ελλάδα κατά τέσσερις μονάδες, από 19% σε 23% και η Ρουμανία κατά πέντε μονάδες από 19% σε 24%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.5
Εξέλιξη του μέσου κανονικού συντελεστή ΦΠΑ, ΕΕ-17 και ΕΕ-27

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”; Επεξεργασία και υπολογισμός από την συγγραφέα

Το 2013 εννέα χώρες αύξησαν τα ποσοστά τους (βλ. Πίνακα 4.2). Όπως αναφέρεται στην έκδοση του 2011 της έκθεσης της Eurostat, τα μέτρα αύξησης των εσόδων από το 2009 έχουν σε μεγάλο βαθμό βασιστεί στους φόρους κατανάλωσης. Εκτός από τις Σκανδιναβικές χώρες, πολλά από τα κράτη μέλη που εφάρμοσαν μέτρα για αύξηση του συντελεστή Φ.Π.Α ήταν εκείνα που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και ισχυρή πίεση για εξυγίανση όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2:

Συντελεστές ΦΠΑ σε Κράτη Μέλη, 2000-2013, σε %

Table 1: VAT rates in the Member States 2000-2013, in %

Member State	VAT rate	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BE	Standard	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
	Reduced	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12
BG	Standard	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
	Reduced	-	-	-	-	-	-	-	7	7	7	7	9	9	9
CZ	Standard	22	22	22	22	19	19	19	19	19	19	20	20	20	21
	Reduced	5	5	5	5	5	5	5	5	9	9	10	10	14	15
DK	Standard	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
	Reduced	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DE	Standard	18	18	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19	19
	Reduced	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
EE	Standard	18	18	18	18	18	18	18	18	18	20	20	20	20	20
	Reduced	5	5	5	5	5	5	5	5	5	9	9	9	9	9
IE	Standard	21	20	21	21	21	21	21	21	21	21,5	21	21	21	23
	Reduced	12,5 (4,2)	12,5 (4,3)	12,5 (4,3)	13,5 (4,3)	13,5 (4,4)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)	13,5 (4,8)
EL	Standard	18	18	18	18	18	18	19	19	19	19	23	23	23	23
	Reduced	8 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	9 (4,5)	5,5/11	6,5/13	6,5/13	6,5/13
ES	Standard	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	21
	Reduced	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	7 (4)	8 (4)	8 (4)	8 (4)
FR	Standard	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8
	Reduced	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5 (2,1)	5,5/7 (2,1)
IT	Standard	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	21	22
	Reduced	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)	10 (4)
CY	Standard	10	10	13	15	15	15	15	15	15	15	15	15	17	18
	Reduced	5	5	5	5	5	5	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8
LV	Standard	18	18	18	18	18	18	18	18	18	21	21	22	22	21
	Reduced	-	-	-	9	5	5	5	5	5	10	10	12	12	12
LT	Standard	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	21	21	21	21
	Reduced	5	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9	5/9
LU	Standard	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
	Reduced	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)	6/12 (3)
HU	Standard	25	25	25	25	25	25	20	20	20	25	25	25	27	27
	Reduced	0/12	0/12	0/12	0/12	5/15	5/15	5/15	5	5	5/18	5/18	5/18	5/18	5/18
MT	Standard	15	15	15	15	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
	Reduced	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5/7	5/7	5/7
NL	Standard	17,5	19	19	19	19	19	19	19	19	19,0	19	19	19	21
	Reduced	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
AT	Standard	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
	Reduced	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
PL	Standard	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23
	Reduced	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	7 (3)	5/8	5/8
PT	Standard	17	17	19	19	19	21	21	21	20	20	21	23	23	23
	Reduced	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	5/12	6/13	6/13	6/13	6/13
RO	Standard	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	24	24	24	24
	Reduced	-	-	-	-	9	9	9	9	9	9	5/9	5/9	5/9	5/9
SI	Standard	19	19	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
	Reduced	8	8	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
SK	Standard	23	23	23	20	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20
	Reduced	10	10	10	14	-	-	-	10	10	10	10	10	10	10
FI	Standard	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	23	23	23	24
	Reduced	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	8/17	9/13	9/13	9/13	10/14
SE	Standard	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
	Reduced	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12	6/12
UK	Standard	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	15	17,5	20,0	20,0	20,0
	Reduced	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
EU-27	Standard	19,2	19,3	19,5	19,5	19,4	19,6	19,4	19,5	19,4	19,8	20,4	20,7	21,0	21,3

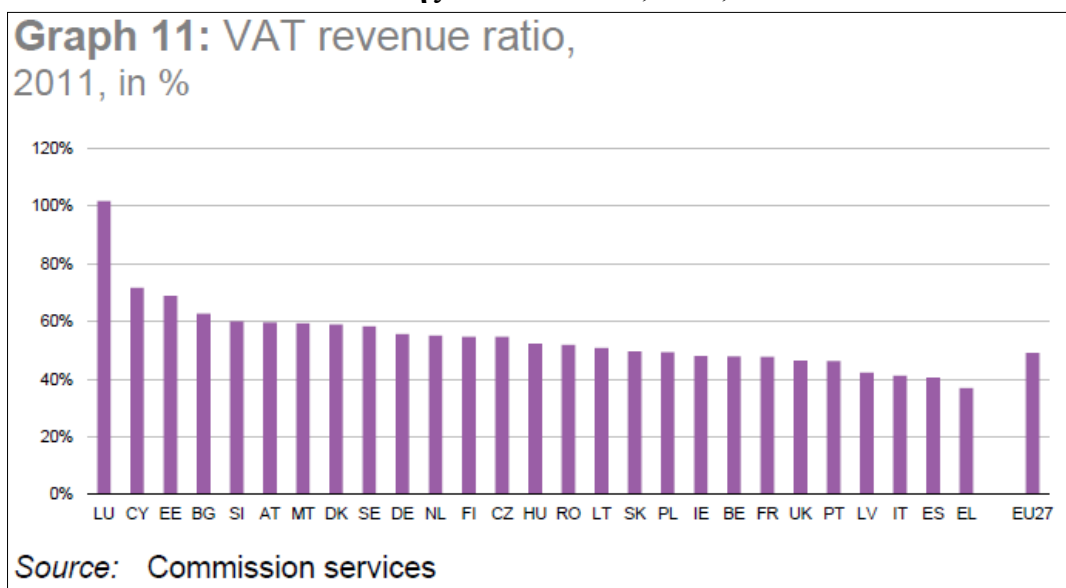
Note: IT: Standard rate increase is applicable with effect from July 2013. NL: 21 % since 1 October 2012. In general, if two VAT rates were applicable during a year the one being in force for more than six months or introduced on 1 July is indicated in the table. Super reduced rates (below 5 %) are shown in brackets.

Source: Commission services

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Ένας δείκτης που δίνει μια ιδέα της ευρύτητας της φορολογικής βάσης και το επίπεδο της φορολογικής συμμόρφωσης είναι η αναλογία των εσόδων ΦΠΑ (VRR). Συγκρίνει τα πραγματικά έσοδα από τον ΦΠΑ με τα θεωρητικά έσοδα, τα οποία θα προέκυπταν αν ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ εφαρμοζόταν στη συνολική τελική κατανάλωση. Ο δείκτης δείχνει ότι το 2011 οι απαλλαγές, οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ, καθώς και η φοροδιαφυγή, είχαν ως αποτέλεσμα μόνο το 50% περίπου των θεωρητικών εσόδων ΦΠΑ να συλλέγονται (βλ. Διάγραμμα 4.6).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.6
Δείκτης Εσόδων ΦΠΑ, 2011, σε %

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Η κατάσταση διαφέρει από χώρα σε χώρα με την αναλογία των εσόδων ΦΠΑ VRR να είναι τόσο χαμηλή όπως 37% στην Ελλάδα. Στο Λουξεμβούργο η αναλογία φτάνει πάνω από 100%. Ο λόγος για το αποτέλεσμα αυτό είναι ότι ο παρονομαστής του VRR περιέχει τελικά στοιχεία καταναλωτικής δαπάνης που μετρά τις δαπάνες των νοικοκυριών των μόνιμων κατοίκων και εταιρειών. Εάν το μερίδιο των εσόδων ΦΠΑ από τις δαπάνες των μη κατοίκων είναι πολύ υψηλό, η αναλογία μπορεί να υπερβαίνει το 100%. Αυτή είναι η περίπτωση στο Λουξεμβούργο. Δέκα από τα κράτη μέλη συγκεντρώνουν λιγότερο από το 50% των θεωρητικών ποσών.

- **Φορολόγηση της εργασίας**

Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας αποτελείται, ουσιαστικά, από τους προσωπικούς φόρους εισοδήματος και τις κοινωνικές εισφορές. Επί του παρόντος, ο ανώτατος οριακός φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων (PIT) σε ποσοστό ανέρχεται σε 44,5%, κατά μέσο όρο, στην Ευρωζώνη. Το ποσοστό αυτό διαφέρει πολύ σημαντικά εντός της ζώνης του ευρώ (βλ. Πίνακα 4.3), που κυμαίνονται από ένα ελάχιστο 19% στη Σλοβακία, με ανώτατο όριο 53,7% στο Βέλγιο για το 2011. Ο υψηλότερος προσωπικός συντελεστής φόρου εισοδήματος αντανακλά το φορολογικό συντελεστή για την υψηλότερη κατηγορία εισοδήματος. Οι συντελεστές περιλαμβάνουν και τις επιπλέον επιβαρύνσεις, δηλ. πολιτειακούς και τοπικούς φόρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3:

Ανώτατοι συντελεστές φορολογίας προσωπικού εισοδήματος, 1995-2013, σε%

Table 2: Top personal income tax rates
1995-2013 income, in %

																				Difference		
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	1995-2013	2000-2013	
BE	60.6	60.6	60.6	60.6	60.6	60.6	60.1	56.4	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	-6.9	-6.9
BG	50.0	50.0	40.0	40.0	40.0	40.0	38.0	29.0	29.0	29.0	24.0	24.0	24.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	-40.0	-30.0
CZ	43.0	40.0	40.0	40.0	40.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	22.0	-21.0	-10.0
DK	65.7	64.7	65.9	64.5	64.2	62.9	62.8	63.0	63.0	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	55.4	55.4	55.4	55.6	55.6	-10.1	-7.3
DE	57.0	57.0	57.0	55.9	55.9	53.8	51.2	51.2	47.5	44.3	44.3	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	-9.5	-8.3
EE	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	24.0	23.0	22.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	-5.0	-5.0
IE	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	44.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	-7.0	-3.0
EL	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	42.5	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	49.0	49.0	49.0	49.0	46.0	1.0	1.0
ES	56.0	56.0	56.0	56.0	48.0	48.0	48.0	48.0	45.0	45.0	45.0	45.0	43.0	43.0	43.0	43.0	45.0	52.0	52.0	4.0	4.0	4.0
FR	59.1	59.6	57.7	59.0	59.0	59.0	58.3	57.8	54.8	53.4	53.5	45.8	45.8	45.8	45.8	45.8	46.7	46.8	50.2	46.8	-8.9	-8.8
IT	51.0	51.0	51.0	48.0	48.0	45.9	45.9	46.1	46.1	46.1	44.1	44.1	44.9	44.9	44.9	45.2	47.3	47.3	47.3	47.3	-3.7	1.4
CY	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	38.5	38.5	-1.5	-1.5	-1.5
LV	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	23.0	26.0	26.0	25.0	24.0	24.0	-1.0	-1.0
LT	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	27.0	27.0	24.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	-18.0	-18.0
LU	51.3	51.3	51.3	47.2	47.2	47.2	43.1	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	42.1	41.3	43.6	-7.7	-3.6
HU	44.0	44.0	44.0	44.0	44.0	44.0	40.0	40.0	40.0	38.0	38.0	36.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.6	20.3	16.0	16.0	-28.0	-28.0
MT	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	0.0	0.0
NL	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	-8.0	-8.0
AT	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	0.0	0.0
PL	45.0	45.0	44.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	-13.0	-8.0
PT	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	42.0	42.0	42.0	42.0	45.9	50.0	49.0	53.0	13.0	13.0	13.0
RO	40.0	40.0	40.0	48.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	-24.0	-24.0
SI	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	50.0	0.0	0.0
SK	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	38.0	38.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	25.0	-17.0	-17.0
FI	62.2	61.2	59.5	57.8	55.6	54.0	53.5	52.5	52.2	52.1	51.0	50.9	50.5	50.1	49.1	49.0	49.2	49.0	51.1	51.1	-11.1	-2.9
SE	61.3	61.4	54.4	56.7	53.6	51.5	53.1	55.5	54.7	56.5	56.6	56.6	56.6	56.4	56.5	56.6	56.6	56.6	56.6	56.6	-4.7	5.1
UK	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	50.0	50.0	50.0	45.0	5.0	5.0	5.0
NO	41.7	41.7	41.7	41.7	41.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	43.5	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	-1.7	-7.5
IS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46.1	46.1	31.8	31.8	-	-
EU-27	47.4	47.2	46.5	46.2	45.4	44.8	43.8	43.0	42.3	41.3	40.0	39.4	39.2	37.9	37.2	37.9	37.6	38.1	38.9	38.9	-8.6	-5.9
EA-17	49.0	49.0	48.8	48.0	47.4	47.1	45.9	44.9	43.8	42.4	41.9	41.5	41.0	40.9	40.8	41.6	42.3	43.1	44.5	44.5	-4.5	-2.6

¹⁾ Figures in *italics* represent flat-rate tax

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

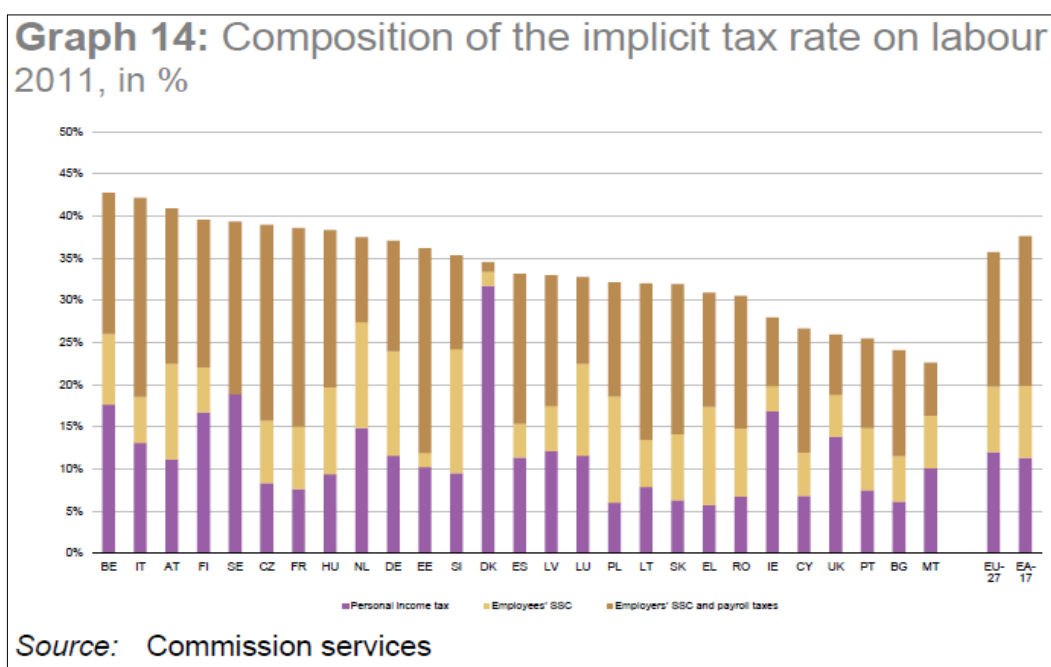
Υπάρχει μια γενική τάση για αύξηση των υψηλών φορολογικών συντελεστών εισοδήματος από το 2010. Αυτή η αλλαγή μπορεί εύλογα να αποδοθεί στην επίδραση της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Μέχρι το 2009, υπήρξε μια σαφής, σταθερή και ευρεία πτωτική τάση στην ανωτάτη κλίμακα εισοδήματος. Πράγματι, μεταξύ 1995-2009, σχεδόν όλα τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης μείωσαν τον ανώτατο συντελεστή τους, με μόνο δυο να τον διατηρούν σταθερό (Μάλτα και Αυστρία) και την Πορτογαλία να τον αυξάνει ελαφρώς. Ακόμη και αν ληφθεί υπόψη η επακόλουθη αύξηση των συντελεστών από το 2009, στην ΕΕ-17 ο μέσος όρος έχει μειωθεί κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες από το 2000 (βλ. Πίνακα 4.3).

Όσον αφορά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, στα περισσότερα κράτη μέλη, αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό των φόρων επί της εργασίας από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Κατά μέσο όρο, περίπου δύο τρίτα από τους

συνολικούς έμμεσους φόρους της εργασίας αποτελείται από φόρους μισθωτών υπηρεσιών που καταβάλλονται από τους εργαζόμενους και τους εργοδότες (βλ. Διάγραμμα 4.7). Στη Ιρλανδία οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων αποτελούν ένα σχετικά μεγάλο μέρος του συνόλου των φόρων που καταβάλλονται για τα εισοδήματα από εργασία, ενώ σε χώρες όπως η Ελλάδα και η Σλοβακία λιγότερο από το 20% των έμμεσων φόρων της εργασίας αποτελείται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.7

Σύνθεση του τεκμαρτού συντελεστή φορολόγησης της εργασίας 2011, σε %

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

- **Φορολογία του κεφαλαίου**

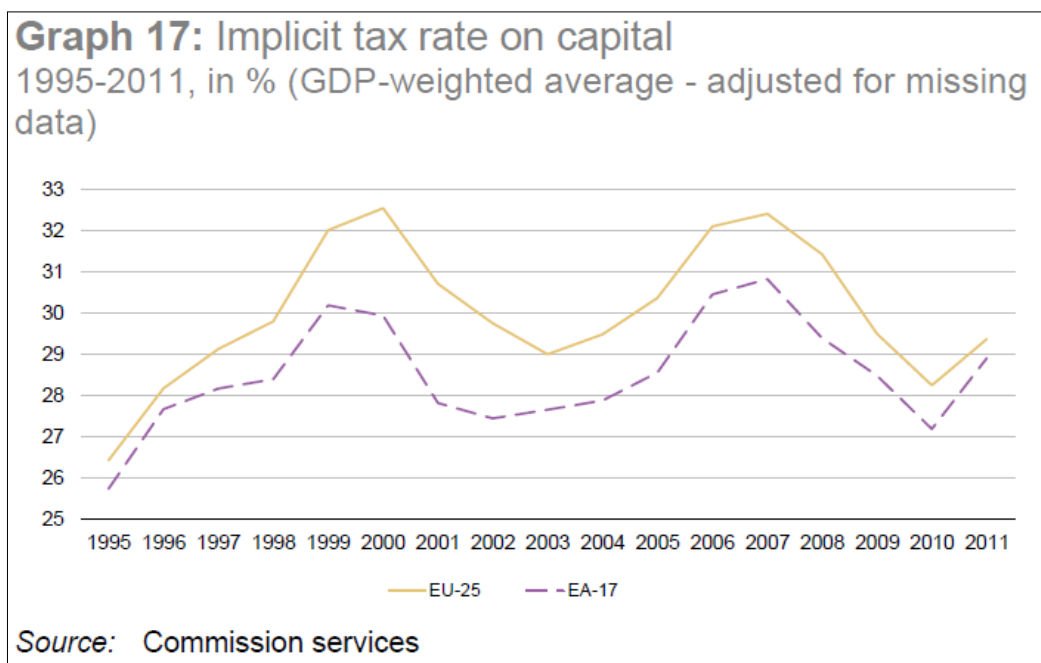
Όσον αφορά τους φορολογικούς συντελεστές των επιχειρήσεων εξακολουθούν να διαφέρουν σημαντικά εντός της Ευρωζώνης. Τα δύο κράτη μέλη με την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση, η Μάλτα και η Γαλλία, έχουν τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

Παρά τη σημαντική μείωση στους συντελεστές από τις αρχές του 2000, τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος των κεφαλαιουχικών κερδών, τον πιο σημαντικό φόρο επί του

εισοδήματος κεφαλαίου, αυξήθηκαν σταθερά την περίοδο 2003 - 2007, αλλά από τότε έχουν μειωθεί κατά 0,9% του ΑΕΠ (ΕΕ-27 σε σταθμισμένο μέσο όρο). Παρά τη γενικότερη πτωτική τάση από το 2007, τα έσοδα έχουν αρχίσει να αυξάνονται και πάλι το 2010 και το 2011. Σε γενικές γραμμές, παρόμοια τάση είναι επίσης εμφανής σε άλλους συναφείς δείκτες, όπως τα έσοδα από τους φόρους επί του κεφαλαίου και από το φόρο εισοδήματος των επιχειρήσεων. Η ισχυρή μείωση στους έμμεσους φορολογικούς συντελεστές κεφαλαίου αντιστράφηκε το 2011, με την ΕΕ-25 να κερδίζει 1,1 μονάδες (βλ. Διάγραμμα 4.8).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.8

Τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης επί του κεφαλαίου 1995-2011, σε %

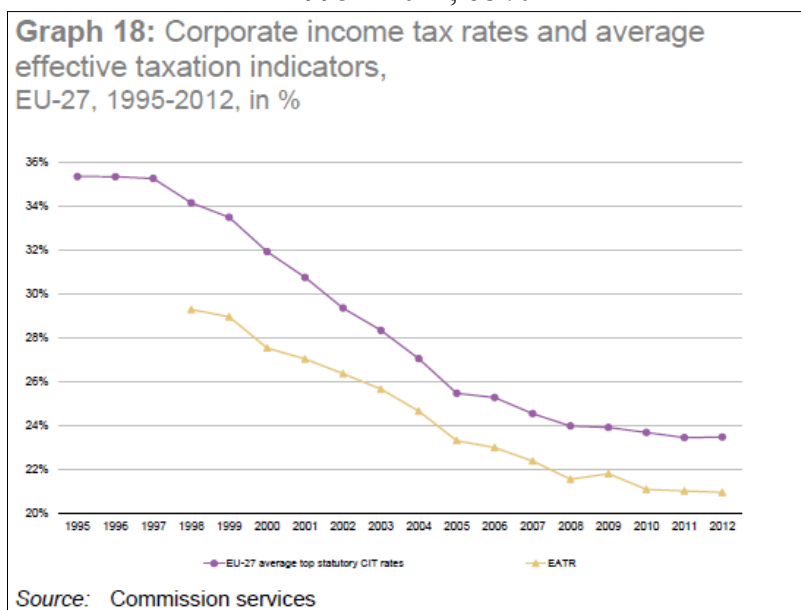

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

Ωστόσο, κατά την τελευταία δεκαετία, μια σημαντική πτωτική τάση στο επίπεδο φορολογίας της επιχείρησης μπορεί να παρατηρηθεί στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πτώση κατά την τελευταία δεκαετία ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό τη μείωση του ποσοστού των συντελεστών του εταιρικού εισοδήματος, με μια μεγάλη πτώση να παρατηρείται το 2008, λόγω των πολλών φορολογικών μέτρων που υιοθέτησαν οι κυβερνήσεις όπως οι μειώσεις των φορολογικών συντελεστών για την στήριξη των επιχειρήσεων στο ξέσπασμα της κρίσης. Ωστόσο, τα τελευταία στοιχεία δείχνουν μια σταθεροποίηση (βλ. Διάγραμμα 4.9).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.9

Συντελεστές φορολόγησης εταιρικού εισοδήματος και μέσοι δείκτες φορολογίας ΕΕ-27, 1995 – 2012, σε %

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

4. Φόροι Περιουσίας

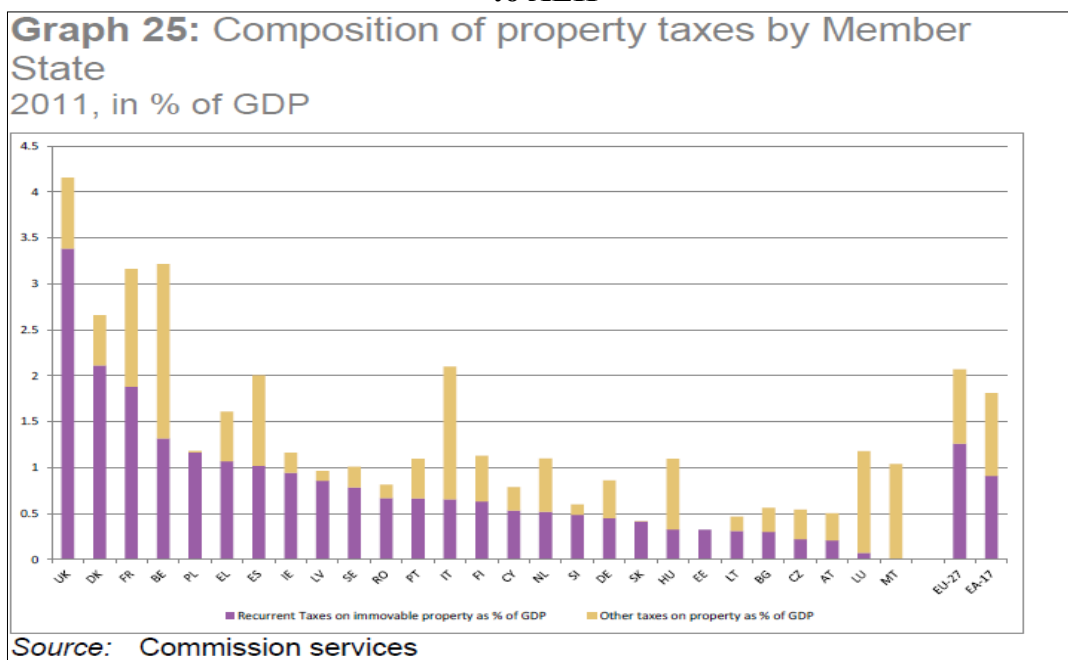
Στοιχεία για τους φόρους ακινήτων παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στην έκδοση του 2012 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το διάγραμμα 4.10 παρουσιάζει τη σύνθεση των φόρων ακίνητης περιουσίας για τα κράτη μέλη, ιεραρχημένα από το μερίδιο των επαναλαμβανόμενων φόρων ακίνητης περιουσίας στο σύνολο των φορολογικών εσόδων από τη φορολογία ακινήτων.

Οι έκτακτοι φόροι επί των ακινήτων θεωρείται ότι είναι οι λιγότερο επιζήμιοι για την οικονομική ανάπτυξη λόγω της ακινησίας της φορολογικής βάσης. Αυτό μειώνει τις συμπεριφορικές επιπτώσεις σε αυτό το είδος της φορολογίας η οποία με τη σειρά της ελαχιστοποιεί τις οικονομικές στρεβλώσεις. Οι επαναλαμβανόμενοι φόροι ακίνητης περιουσίας επί των ακινήτων είναι μεγαλύτεροι στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και τη Γαλλία. Η Μάλτα ξεχωρίζει δεδομένου ότι δεν εισπράττει αυτό το είδος του φόρου καθόλου. Την ίδια στιγμή, άλλες μορφές φόρων ακίνητης περιουσίας -συχνά με τη μορφή των φόρων επί των συναλλαγών όταν ένα ακίνητο μεταβιβάζεται σε μια πώληση- είναι σχετικά υψηλές στο Βέλγιο, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και τη Γαλλία.

Σε σύγκριση με το 2010, οι αλλαγές των φορολογικών εσόδων ήταν σχετικά μικρές¹⁶. Η μεγαλύτερη αύξηση των επαναλαμβανόμενων φόρων ακίνητης περιουσίας 0,82% επί του ΑΕΠ και 2,5% επί της συνολικής φορολόγησης παρατηρήθηκε στην Ελλάδα. Γενικότερα, οι φόροι ακίνητης περιουσίας ως ποσοστό της συνολικής φορολόγησης από 2,8% ανήλθαν σε 5% το 2011, τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ευρωζώνη. Ο λόγος είναι ότι το 2010 υιοθετήθηκε φορολογική μεταρρύθμιση που φορολογεί μεγάλα ακίνητα με επαναλαμβανόμενους φόρους με προοδευτικούς συντελεστές από 0,2% έως 1%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.10

Διάρθρωση των φόρων ακίνητης περιουσίας στα Κράτη Μέλη 2011, σε % ως προς το ΑΕΠ

Πηγή: European Commission, (2013), “Taxation trends in the European Union”

4.3.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ ΕΕ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν εν συντομία τα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών της Ευρωζώνης, σύμφωνα με την τα στοιχεία που δημοσίευσε στην έκθεση της η Ευρωπαϊκή επιτροπή (2013), καθώς και από τις επίσημες ιστοσελίδες της

¹⁶ Βλ. Αναλυτικά ποσοστά Eurostat, 2013, Taxation Trends in European Union, σσ. 248-250

Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ομοσπονδίας Διεθνούς Εμπορίου¹⁷, και θα γίνει μια συνοπτική αναφορά στα κυριότερα γνωρίσματα των φορολογικών δομών τους όπως ίσχυαν το διάστημα 2000-2011.

4.3.2.1 ΑΥΣΤΡΙΑ:

Στην Αυστρία, η συνολική φορολογική επιβάρυνση (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) το 2011 ανήλθε στο 42% του ΑΕΠ, υψηλότερο κατά δύομισι ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (39,5%), με μόνο το Βέλγιο, τη Γαλλία και την Ιταλία να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά. Το 34,7% των φορολογικών εσόδων προέρχεται από έμμεσους φόρους (ΕΕ-17 33%), των οποίων ο ΦΠΑ αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ήμισυ. Οι άμεσοι φόροι αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό των εσόδων 30,9% ακριβώς το ίδιο ποσοστό με το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η συμβολή της φορολόγησης του προσωπικού εισοδήματος στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι κοντά στην ΕΕ-17 (23,2%, ΕΕ-17 22,3%), ενώ το μερίδιο της φορολόγησης του εταιρικού εισοδήματος στη συνολική φορολογία είναι το όγδοο χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (5,5%, ΕΕ-17 6%). Οι κοινωνικές εισφορές αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ένα τρίτο των συνολικών φορολογικών εσόδων (34,6%, ΕΕ-17 36,5%). Τα μεγάλα ποσοστά φορολογικών εσόδων στην Αυστρία από το 2001 ήταν το αποτέλεσμα του πολιτικού στόχου για την επίτευξη ενός ισοσκελισμένου προϋπολογισμού. Το 2001 επετεύχθη δημοσιονομικό πλεόνασμα, αντανακλώντας την επίδραση που είχαν τα φορολογικά μέτρα που είχαν ληφθεί στην διαπλάτυνση της φορολογικής βάσης.

Ο στόχος των φορολογικών μέτρων στον προϋπολογισμό του 2013 που παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2012 (Abgabenänderungsgesetz 2012) είναι κυρίως να καλυφθούν τα υφιστάμενα κενά στην φορολογία του προσωπικού εισοδήματος, το ΦΠΑ και τη φορολογία ακινήτων (μετά από απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου) και να διατηρηθούν φορολογικά κίνητρα για φιλικά προς το περιβάλλον οχήματα. Επιπλέον, η πρόσφατα θεσπισμένη επιβολή φόρου πτήσης (Flugabgabe) μειώθηκε για λόγους ανταγωνιστικότητας και τα επιδόματα μετακίνησης αυξήθηκαν.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

¹⁷ Βλ. http://europa.eu/business/vat-taxes/index_el.htm και <http://fita.org/countries/austria.html>

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Η Αυστρία έχει ένα ολοκληρωμένο και προοδευτικό σύστημα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Με τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις του 2009 οι οριακοί φορολογικοί συντελεστές που εφαρμόστηκαν άλλαξαν σε: 0%, 36,5%, 43,2% και 50%. Από τότε, ο μηδενικός συντελεστής ανεβαίνει στο φορολογητέο εισόδημα των 11.000 ευρώ, πράγμα που σημαίνει ότι - ως αποτέλεσμα των εκπτώσεων φόρου - ετήσιες ακαθάριστες αποδοχές ύψους περίπου 16.800 € για τους εργαζόμενους και 15.000 € ευρώ για τους συνταξιούχους είναι απαλλασσόμενες από φορολογία. Τα κεφαλαιακά κέρδη των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων - μαζί με τα έσοδα από τόκους, μερίσματα, κ.λπ. - έχουν υποβληθεί σε παρακράτηση φόρου 25% από το 2011 και μετά. Άλλα κέρδη κεφαλαίου (π.χ. από ακίνητη περιουσία) παραμένουν εντός του χρονοδιαγράμματος του φόρου εισοδήματος.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Το 2005, το ποσοστό φορολόγησης των νομικών προσώπων μειώθηκε από 34% σε 25 % , χρηματοδοτούμενο εν μέρει από τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την κατάργηση του 10 % της επιδότησης για την αύξηση των επενδύσεων σε μηχανήματα και εξοπλισμό. Ως μέρος των μέτρων που είχαν ληφθεί για την διεύρυνση της βάσης, ήταν η κατάργηση των συντελεστών αποσβέσεων για τα κτίρια και τώρα ανέρχονται σε 2%. Τα τελευταία χρόνια τα φορολογικά κίνητρα για R & D έχουν αυξηθεί σταθερά, επιτρέποντας τώρα ένα 10% έκπτωσης φόρου επί της έρευνας και ανάπτυξης. Από το 2001 καθυστερούμενες φορολογικές οφειλές έχουν υπαχθεί σε επιβάρυνση τόκων.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 20%. Ο μειωμένος συντελεστής 10% ισχύει για βασικά είδη διατροφής, τα βιβλία και τις εφημερίδες, τις δημόσιες μεταφορές, την ενοικίαση της ακίνητης περιουσίας κατοικίας και από το 2009 και για τα φάρμακα.

Ασφαλιστικές εισφορές: Το σύνολο του εργατικού δυναμικού πρέπει να είναι ασφαλισμένο στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες τους, υποχρεούνται να καταβάλλουν εισφορές ως ποσοστό των αποδοχών τους μέχρι το ετήσιο ανώτατο όριο ύψους 62.160 €. Το όριο αυτό ισχύει επίσης και για τους αυτοαπασχολούμενους. Το συνολικό ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων είναι περίπου 18% ενώ το ποσοστό για τους εργοδότες είναι ελαφρώς υψηλότερο σε 21,5%.

4.3.2.2 ΒΕΛΓΙΟ:

Το Βέλγιο βρίσκεται στην τρίτη θέση όσον αφορά το επίπεδο φορολογίας στην ΕΕ-27, μετά τη Δανία και τη Σουηδία και στην πρώτη θέση όσον αφορά το επίπεδο φορολογίας στην Ευρωζώνη. Αν και το επίπεδο αυτό έχει ελαφρώς μειωθεί την περίοδο 2000-2009 από 45,1% σε 43,4%, ο φόρος προς το ΑΕΠ ανέκαμψε το 2010 και το 2011 για να φθάσει 44,1%, επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (2011: 39,5%). Η δομή του βελγικού φορολογικού συστήματος, όσον αφορά το μερίδιο των εσόδων που συγκεντρώνονται από τις γενικές κατηγορίες των φόρων, έχει παραμείνει σχετικά σταθερή από το 2000, αν και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης έχουν σταδιακά αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία στο σύνολο, ιδίως σε βάρος των άμεσων φόρων. Χαρακτηρίζεται κυρίως από ένα σχετικά υψηλό ποσοστό άμεσων φόρων στο ΑΕΠ το 2011, στο 16,8% (1^η στην Ευρωζώνη και 3^η υψηλότερη στην ΕΕ-27), αντανακλώντας μια ευρεία εξάρτηση από τον εταιρικό και τον προσωπικό φόρο εισοδήματος και τις κοινωνικές εισφορές (5^η στην Ευρωζώνη και 7^η υψηλότερη στην ΕΕ στο 14,3%). Αντίθετα, το ποσοστό των έμμεσων φόρων στο ΑΕΠ (13,1 %) είναι ακριβώς πάνω από μέσο όρο της ΕΕ-17 (13%).

Ο αρχικός προϋπολογισμός του Βελγίου το 2013, προβλέπει τη μείωση του ελλείμματος της κυβέρνησης στο 2,15% του ΑΕΠ, σύμφωνα με το βελγικό πρόγραμμα σταθερότητας. Περιλαμβάνει μέτρα περίπου 3,7 δισ. ευρώ. Περίπου το 40% το ποσού αυτού θα προέλθει από περικοπές δημόσιων δαπανών. Περιλαμβάνει επίσης 700 εκατ. ευρώ από νέους φόρους και μια μετακύλιση φόρων ύψους 300 εκατ. ευρώ από την εργασία στα εισοδήματα κεφαλαίου των φυσικών προσώπων (παρακράτηση φόρων επί των τόκων και των μερισμάτων). Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση συμφώνησε για την αύξηση των εσόδων, κυρίως στον τομέα της φορολογίας κεφαλαίου. Τέλος, ένα άλλο 35% της προσπάθειας αναμένεται να προέλθει από τη δημοσιονομική τακτοποίηση (φορολογική αμνηστία), μέτρα καταπολέμησης της απάτης, τη πώληση αδειών τηλεπικοινωνιών και συνεισφορές του χρηματοοικονομικού τομέα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Το εισόδημα των φυσικών προσώπων μπορεί να προέλθει από χρηματοοικονομικές συναλλαγές, από ακίνητη περιουσία, από το επάγγελμα και από άλλες πηγές. Στο Βέλγιο, η βάση για τη φορολογία των φυσικών

προσώπων αποτελείται από την ιδιοκτησία ακινήτων και το εισόδημα που προέρχεται από το επάγγελμα. Οι σύζυγοι φορολογούνται ξεχωριστά, αν και υπάρχει μια κοινή βάση υπολογισμού για την οικογένεια: το 30% των υψηλότερων εισοδημάτων μεταφέρεται στο κατώτερο, εφόσον δεν υπερβαίνει το ποσό των 9.470 €. Μια μεγάλη μεταρρύθμιση τέθηκε σε εφαρμογή κατά την περίοδο 2000-2006, εισάγοντας στο φορολογικό σύστημα αλλαγές στους συντελεστές, εκπτώσεις και απαλλαγές, καθώς και μια έκπτωση φόρου για τα χαμηλά εισοδήματα. Για τους μισθωτούς, η έκπτωση φόρου εισοδήματος άλλαξε σε μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων που άρχισαν από την 1η Ιανουαρίου του 2005 και μια νέα φορολογική έκπτωση των εργαζομένων χαμηλού εισοδήματος εισήχθη από το έτος 2011 και μετά.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Οι εταιρείες στο Βέλγιο και οι θυγατρικές ξένων εταιρειών υπόκεινται σε ένα σταθερό φορολογικό συντελεστή 33,99% (3% προσαύξηση περιλαμβάνεται λόγω της κρίσης), ανεξάρτητα από την προέλευση και τον προορισμό των κερδών. Δεν υπάρχει καμία φορολογική ενοποίηση των εταιρειών.

Φ.Π.Α: Υπάρχουν τέσσερις συντελεστές ΦΠΑ. Ο κανονικός συντελεστής παραμένει αμετάβλητος στο 21% από το 1996 ενώ ο μειωμένος συντελεστής, 6%, ισχύει για τη δημόσια στέγη, την ανακαίνιση παλαιών κατοικιών, τη τροφή, το νερό, τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα ζώα, την τέχνη και τις δημοσιεύσεις και ορισμένες υπηρεσίες εντάσεως εργασίας. Ένας ενδιάμεσος συντελεστής 12% ισχύει για περιορισμένο αριθμό συναλλαγών και, από την 1η Ιανουαρίου 2010, για το φαγητό στα εστιατόρια και σε υπηρεσίες τροφοδοσίας. Τέλος, μηδενικός συντελεστής ισχύει σε εφημερίδες.

Ασφαλιστικές εισφορές: Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης χρηματοδοτείται από τις εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών, καθώς και από κρατικές επιδοτήσεις. Τα ποσά των εισφορών υπολογίζονται με βάση το ακαθάριστο μισθό (συμπεριλαμβανομένων των μπόνους, παροχές σε είδος κ.λπ.). Ο κανονικός συντελεστής είναι περίπου 13% για τους εργαζόμενους και 35% για τους εργοδότες, αλλά υπάρχουν μειώσεις για τους χαμηλόμισθους και για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού.

4.3.2.3 ΚΥΠΡΟΣ:

Ο λόγος των φορολογικών εσόδων της Κύπρου προς το ΑΕΠ αυξήθηκε σημαντικά από το 2000 (30%) έως το 2007 (40,1%), εμφανίζοντας ένα ποσοστό αύξησης που αγγίζει το 10%. Το 2011, η συνολική φορολογική επιβάρυνση της Κύπρου (περιλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) μειώθηκε κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες στο 35,2% του ΑΕΠ. Συνεπώς, αντισταθμίζει και λίγο παραπάνω την αύξηση του περασμένου έτους που ήταν 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Οι εξελίξεις αυτές διατηρούν τη φορολογική επιβάρυνση Κύπρου κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 39,5%. Το μεγαλύτερο βέβαια πλεονέκτημα του Κυπριακού φορολογικού συστήματος δεν είναι η ανταγωνιστικότητα του, αλλά η σταθερότητα του. Οι φορολογικοί συντελεστές έχουν παραμείνει σταθεροί για χρόνια και δεν έχουν αυξηθεί από το 2004 που η χώρα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η φορολογική διάρθρωση του φορολογικού συστήματος της Κύπρου ξεχωρίζει από πολλές απόψεις. Η Κύπρος, το 2011, εμφανίζει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό των έμμεσων φόρων στην ΕΕ-17 μετά την Γαλλία. Αντλεί το 41,9% των φορολογικών της εσόδων από έμμεσους φόρους (ΕΕ-17 33%), των οποίων ο ΦΠΑ αντιπροσωπεύει σχεδόν το 60%. Αυτό οφείλεται στο υψηλό μερίδιο της κατανάλωσης στην οικονομία, δεδομένου ότι τα ποσοστά του ΦΠΑ είναι από τα χαμηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι άμεσοι φόροι αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό 33,3 % των εσόδων, δυο μονάδες πιο πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 (30,9%). Ωστόσο, είναι περισσότερο βασισμένοι σε έσοδα που προέρχονται από την φορολόγηση του εταιρικού εισοδήματος (19,4%), κατατάσσοντας την για το 2011 πρώτη ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης και της ΕΕ-27. Αντίθετα, οι φόροι στο εισόδημα των φυσικών προσώπων αντιστοιχούν στο 11,9% στο σύνολο των φορολογικών εσόδων, πολύ χαμηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ-17 (ΕΕ-17 22,3%) κατατάσσοντας την στην προτελευταία θέση πριν την Σλοβακία. Οι κοινωνικές εισφορές αντιπροσωπεύουν το 24,8% των εσόδων, σχεδόν δώδεκα ποσοστιαίες μονάδες κάτω της ΕΕ-17 (36,5%).

Τον περασμένο Δεκέμβριο, η Κυπριακή Βουλή ψήφισε μια σειρά από νέα και τροποποιητικά νομοσχέδια που περιλαμβάνονται στο νόμο 2013 του προϋπολογισμού, προκειμένου να συνεχίσει την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης. Περιελάμβανε μια σειρά από φορολογικά μέτρα που αποσκοπούν κυρίως στην αύξηση των φόρων

κατανάλωσης, βελτίωση του φορολογικού σχεδιασμού των εταιρειών, καθώς και τη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Ειδικότερα, προέβλεπε α) μια αύξηση κατά 1 ποσοστιαία μονάδα στο κύριο συντελεστή ΦΠΑ σε 18 % το 2013, β) αύξηση 9% από 8% στο μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ το 2014, γ) περιορισμός στη μεταφορά των ζημιών από συναλλαγές έως πέντε έτη, δ) την κατάργηση όλων των εξαιρέσεων που ισχύουν σήμερα για την καταβολή της ετήσιας εισφοράς της εταιρείας ύψους 350 € και ε) αύξηση από 0,095 % σε 0,11 % της εισφοράς των τραπεζικών καταθέσεων που έθεσε στις Κυπριακές τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα. Ο προϋπολογισμός περιλαμβάνει επίσης ειδικές διατάξεις για να συνεχίσει την προσπάθεια για την καταπολέμηση της απάτης και της φοροδιαφυγής.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Η Κύπρος εφαρμόζει φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων με προοδευτικούς συντελεστές. Επί του παρόντος υπάρχουν τέσσερις φορολογικές κλίμακες που χρησιμοποιούνται, με τα ποσοστά να καθορίζονται σε 20%, 25% και 30%, και από το 2011 μια πρόσθετη φορολογική κλίμακα με ανώτατο συντελεστή 35% για τα εισοδήματα άνω των 60.000 €. Υπάρχει ένα αφορολόγητο όριο, το οποίο αυξάνεται σταδιακά από 8.500 ευρώ το 1996 μέχρι του ποσού των 19.500 από το 2008, ως αποτέλεσμα των οποίων ο αριθμός των ατόμων που υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει μειωθεί σημαντικά. Για τα έτη 2012 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2016, μια ειδική εισφορά για την ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών επιβάλλεται επί των ακαθάριστων μισθών, με ποσοστό 2,5% για το εισόδημα που κυμαίνεται μεταξύ 2.501 - 3.500 €, 3% στη φορολογική κλίμακα ύψους 3.501 – 4500 € και 3,5% από 4.500 € και άνω. Η έκτακτη εισφορά μοιράζεται εξίσου μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου και εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Η Κύπρος μείωσε τον φορολογικό συντελεστή των εταιρειών από 20-25%, στο 10% από την 1η Ιανουαρίου 2003. Κατά τα έτη 2003 και 2004, υπήρχε ένας επιπλέον 5% φόρος για το φορολογητέο εισόδημα που υπερβαίνει τα 1,7 εκατομμύρια ευρώ. Ειδικά καθεστώτα ισχύουν, ωστόσο, στον τομέα της ναυτιλίας. Οι εταιρείες μπορούν να μεταφέρουν τις απώλειες των συναλλαγών (trading losses), (μέχρι 5 χρόνια μετά από το 2013), αλλά προς τα πίσω δεν επιτρέπεται. Τα αποθέματα μπορούν να αποτιμώνται στην χαμηλότερη τιμή μεταξύ κόστους και καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας.

Φ.Π.Α: Η κυβέρνηση τον Ιανουάριο του 2013, αύξησε τον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ στο 18% (προηγουμένως 17%), κρατώντας τους δύο μειωμένους συντελεστές σταθερούς στο 5% και 8%, αντίστοιχα. Η Κύπρος απαλλάσσει επίσης ορισμένα προϊόντα όπως μίσθωση ακινήτων, προϊόντα του πολιτισμού, του αθλητισμού, των τραπεζών, της ασφάλισης, των ιατρικών και των νοσοκομειακών υπηρεσιών εξολοκλήρου από τον ΦΠΑ, και εφαρμόζει μηδενικό συντελεστή ΦΠΑ στις παραδόσεις αγαθών και υπηρεσιών στα ποντοπόρα πλοία, στις διεθνείς μεταφορές καθώς και στις εξαγωγές και στις ενδοκοινοτικές αποστολές αγαθών και υπηρεσιών. Ένας μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ 8% ισχύει για διαμονή σε ξενοδοχεία και υπηρεσίες εστίασης. Από τον Δεκέμβριο του 2012 ο συντελεστής του ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα τσιγάρα υπολογίζεται στο 34% στην υψηλότερη λιανική τιμή πώλησης συν 1,10 ευρώ ανά πακέτο των 20 τσιγάρων (προηγουμένως υπολογιζόταν με ποσοστό 40% για την υψηλότερη τιμή λιανικής πώλησης συν 0.80 € ανά πακέτο 20 τσιγάρα).

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης προορίζονται για το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, την αποζημίωση απόλυσης και για το ταμείο Ανάπτυξης της Κατάρτισης (Training Development Fund). Συνολικά, το ποσοστό συνεισφοράς των εργοδοτών ανέρχεται σε 8,5%. Οι εργοδότες πρέπει επίσης να καταβάλουν ένα φόρο μισθωτών υπηρεσιών (2% του ακαθάριστου μισθού) στο ταμείο κοινωνικής συνοχής, ο οποίος δεν εκπίπτει από το εταιρικό εισόδημα. Οι εργαζόμενοι πληρώνουν 6,8% του μισθού τους ως κοινωνική συνεισφορά με ανώτατο όριο ύψους 52.104 €. Οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα καταβάλουν το 3% των ακαθάριστων αποδοχών τους προς το συνταξιοδοτικό σύστημα της κυβέρνησης από το 2011.

4.3.2.4 ΕΣΘΟΝΙΑ:

Ο φόρος προς το ΑΕΠ της Εσθονίας (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ήταν 32,8% το 2011, κατά 7 σχεδόν ποσοστιαίες μονάδες κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-17 (39,5%). Ωστόσο, η αναλογία αυτή έχει αυξηθεί σε σχέση με το αντίστοιχο επίπεδο στα χρόνια προ κρίσης. Αυτό μπορεί να αντανακλά εν μέρει την οικονομική ανάκαμψη, η οποία αύξησε τα φορολογικά έσοδα, αλλά και τα φορολογικά μέτρα πολιτικής, κυρίως την αύξηση του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης που πραγματοποιήθηκαν το 2009, 2010 και 2011. Ο μακροπρόθεσμος

στόχος της φορολογικής πολιτικής της Εσθονίας είναι η μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από το εισόδημα και την απασχόληση στην κατανάλωση και το περιβάλλον. Η φορολογική επιβάρυνση στην κατανάλωση έχει επηρεαστεί άμεσα από την αύξηση του κανονικού συντελεστή ΦΠΑ κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες στο 20% τον Ιούλιο του 2009, την κατάργηση των μειωμένων συντελεστών σε ορισμένα προϊόντα π.χ. ιατρικό εξοπλισμό, καθώς και από την αύξηση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ από 5% σε 9% το 2009.

Το ποσοστό των έμμεσων φόρων στο σύνολο της φορολογίας είναι σχετικά υψηλό στην Εσθονία (43,1% το 2011), πάνω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (33%). Οι κοινωνικές εισφορές ασφάλισης αποτελούν επίσης ένα σημαντικό ποσοστό της συνολικής φορολογίας (36,9% το 2011, πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ευρωζώνης 36,5%). Το μερίδιο των άμεσων φόρων, 20,0% το 2011, έχει μειωθεί περίπου δέκα ποσοστιαίες μονάδες από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, σύμφωνα με τις μεταρρυθμίσεις που αύξησαν το αφορολόγητο όριο και μείωσαν τους φορολογικούς συντελεστές τόσο σε προσωπικό όσο και εταιρικό εισόδημα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Η Εσθονία είναι ένα από τα κράτη μέλη που εφαρμόζουν ένα σύστημα σταθερό στη φορολογία του προσωπικού εισοδήματος. Από το 2008, ο ενιαίος φορολογικός συντελεστής 21%, έχει εφαρμοστεί σε όλους τους μισθωτούς και τα προσωπικά εισοδήματα που προέρχονται από το κεφάλαιο (π.χ., μερίσματα, τόκοι, τα κέρδη του κεφαλαίου, τα δικαιώματα εκμετάλλευσης κ.λπ.). Μόνο το εισόδημα που υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο όριο φορολογείται. Το ποσό του αφορολόγητου ορίου έχει αυξηθεί ετησίως από ΕΕΚ 12.000 (767 ευρώ) το 2003 σε ΕΕΚ 24.000 (1.534 ευρώ) το 2006 ενώ το 2011 ορίστηκε σε 1.728 €. Οι κρατικές συντάξεις υπόκεινται σε επιπλέον αφορολόγητο όριο ύψους 2.300. Οι τόκοι των στεγαστικών δανείων και τα έξοδα κατάρτισης μπορούν επίσης να αφαιρεθούν από το φορολογητέο εισόδημα. Το συνολικό ποσό των απαλλαγών ανά φορολογούμενο περιορίζεται μέχρι το ποσό των 3.195 € κατά την περίοδο της φορολογίας, και όχι περισσότερο από το 50% του εισοδήματος του φορολογούμενου. Το αφορολόγητο όριο καθιστά το σύστημα φορολογίας του προσωπικού φόρου εισοδήματος στο σύνολό του προοδευτικό, με την έννοια ότι ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με το

επίπεδο του εισοδήματος, αν και ο οριακός φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Το εταιρικό φορολογικό σύστημα μεταρρυθμίστηκε το 2000 με στόχο την παροχή περισσότερων κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδύσεων και την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Η βασική ιδέα της μεταρρύθμισης ήταν να αναβληθεί η φορολόγηση των εισοδημάτων των εταιρειών μέχρι την πλήρη διανομή των κερδών. Ως εκ τούτου, ο φορολογικός συντελεστής στα αδιανέμητα κέρδη είναι μηδέν, και τα διανεμόμενα κέρδη σε ακαθάριστους όρους φορολογούνται με τον ίδιο συντελεστή με το προσωπικό εισόδημα, δηλαδή με 21% από το 2008. Αυτό φορολογικός συντελεστής εφαρμόζεται επίσης για δώρα, δωρεές, μη εταιρικά έξοδα και πρόσθετες παροχές.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 20% από τον Ιούλιο του 2009. Ένας μειωμένος συντελεστής 9% εφαρμόζεται σε έναν περιορισμένο κατάλογο προϊόντων όπως βιβλία, περιοδικά, φάρμακα και στέγαση.

Ασφαλιστικές εισφορές: Η κοινωνική ασφάλιση χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό μέσω ενός κοινωνικού φόρου, ο οποίος καταβάλλεται από τον εργοδότη, σε ποσοστό 33% επί του ακαθάριστου μισθού για κάθε απασχολούμενο άτομο. Ο κοινωνικός αυτός φόρος, σε σύγκριση με τις κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών σε άλλες χώρες, είναι ένας σημαντικός από δημοσιονομική άποψη φόρος στην Εσθονία. Το 2011 οι εισφορές αυτές αντιπροσώπευαν το 34,1% της συνολικής φορολογίας, η οποία είναι μακράν το μεγαλύτερο ποσοστό στην ΕΕ αλλά και στην Ευρωζώνη. Οι κοινωνικές εισφορές των εργαζομένων, σε αντίθεση, αντιπροσώπευαν μόνο το 2,4% των φορολογικών εσόδων.

4.3.2.5 ΦΙΛΑΝΔΙΑ:

Στη Φιλανδία, η συνολική φορολογική επιβάρυνση (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ήταν 43,4% του ΑΕΠ το 2011, λίγο πάνω από το επίπεδο του προηγούμενου έτους. Η φινλανδική φορολογική επιβάρυνση είναι η τρίτη σε σειρά μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ, με τις χώρες Βέλγιο και Γαλλία να προηγούνται. Την πιο σημαντική κατηγορία εσόδων αποτελούν οι άμεσοι φόροι, ιδίως οι φόροι επί των προσωπικών εισοδημάτων, αντιπροσωπεύοντας το 38,1% της συνολικής φορολογίας. Το μερίδιο των έμμεσων φόρων (33,1%) είναι σχεδόν το ίδιο με

αυτό της Ευρωζώνης (33%). Οι κοινωνικές εισφορές, καταβάλλονται κυρίως από τους εργοδότες, και αντιπροσωπεύουν το 28,8%, το οποίο είναι χαμηλότερο από ό, τι στα περισσότερα άλλα κράτη μέλη, κατατάσσοντας στη 13^η θέση στην Ευρωζώνη.

Το 2013, η κυβέρνηση προχώρησε σε αλλαγές στο φορολογικό σύστημα για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών και την ενίσχυση της δημοσιονομικής στρατηγικής της με την περικοπή των δημόσιων δαπανών και την αύξηση των φόρων. Τα κρατικά έσοδα της Φινλανδίας αναμένεται να αυξηθούν ιδίως λόγω της αύξησης κατά 1 ποσοστιαίας μονάδας σε κάθε ένα από τους τρεις συντελεστές ΦΠΑ που εφαρμόζονται και της ουσιαστικής αύξησης των φορολογικών συντελεστών εισοδήματος, καθώς και από το γεγονός ότι τα φορολογικά κλιμάκια δεν θα προσαρμοστούν στον πληθωρισμό το 2013. Ωστόσο, η φορολογία των ατόμων με χαμηλά εισοδήματα έχει ελαφρύνει, καθώς αυξήθηκε το αφορολόγητο όριο στο εισόδημα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Η φορολόγηση του προσωπικού εισοδήματος, από το 1993, βασίζεται στο δυαδικό σύστημα. Το προσωπικό εισόδημα χωρίζεται σε δύο ξεχωριστά στοιχεία, το δεδουλευμένο εισόδημα και το κεφαλαιουχικό εισόδημα, που φορολογούνται σύμφωνα με διαφορετικούς συντελεστές και αρχές. Από το 2013 υπάρχουν πέντε φορολογικά κλιμάκια. Οι οριακοί συντελεστές κυμαίνονται από 6,5% έως 31,75%, και το φορολογητέο εισοδηματικό κατώτατο όριο ανέρχεται σε 16.100 € το 2013. Το εισόδημα προερχόμενο από κεφάλαιο φορολογείται με συντελεστή 30% επί του εισοδήματος μέχρι 50.000 ευρώ και με 32% για τα εισοδήματα άνω των 50.000 ευρώ. Ο φόρος επιβάλλεται πάνω στα μερίσματα, το εισόδημα από ενοίκια, τα έσοδα από τόκους, τα κέρδη του κεφαλαίου, τα έσοδα από την πώληση της ξυλείας και ένα μερίδιο των εσόδων των επιχειρήσεων. Όλες οι δαπάνες από την απόκτηση ή διατήρηση εισοδήματος κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα του κεφαλαίου.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Ο εταιρικός φόρος επιβάλλεται με συντελεστή 24,5% σε όλα τα εταιρικά έσοδα, από τα οποία αφαιρούνται τα έξοδα για την απόκτηση ή τη διατήρηση του εισοδήματος των επιχειρήσεων. Εξαιρέσεις στον κανόνα αυτό είναι οι υπεραξίες και τα μερίσματα, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στη

φορολογική βάση, ορισμένα έξοδα που σχετίζονται με το αφορολόγητο εισόδημα και ορισμένες ζημίες του κεφαλαίου.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 24% και άρχισε να εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2013. Ο μειωμένος συντελεστής του 14% εφαρμόζεται για τα τρόφιμα και τις υπηρεσίες εστίασης. Ο μειωμένος συντελεστής 10% εφαρμόζεται π.χ. για τα φάρμακα, ξενοδοχεία, βιβλία, εφημερίδες και εισιτήρια για πολιτιστικές εκδηλώσεις. Το σχετικά υψηλό επίπεδο στους φόρους κατανάλωσης (20,5%) αντανακλάται στο συνολικό φορολογικό βάρος της Φιλανδίας, που είναι από τα υψηλότερα στην Ε.Ε.

Ασφαλιστικές εισφορές Οι κοινωνικές εισφορές καταβάλλονται τόσο από τους εργοδότες όσο και από τους εργαζόμενους. Η συμμετοχή στην ασφάλιση υγείας για ιατρική περίθαλψη πληρώνεται επίσης και από μη μισθωτούς. Το 2013 ο συντελεστής είναι 1,30% για εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και 1,47% για τα λοιπά έσοδα (συντάξεις και άλλες παροχές). Οι εργαζόμενοι πληρώνουν επίσης ασφαλιστική εισφορά ανεργίας (0,60% του ακαθάριστου μισθού) και τις συνταξιοδοτικές εισφορές ασφάλισης (6,5% των ακαθάριστων αποδοχών για τα άτομα άνω των 53 χρόνων και 5,15% για τους υπόλοιπους).

4.3.2.6 ΓΑΛΛΙΑ:

Το 2011, ο φόρος προς το ΑΕΠ στη Γαλλία ανήλθε στο 43,9%, το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ-17 και τεσσεράμισι σχεδόν ποσοστιαίες μονάδες πάνω από την ΕΕ-17 (39,5%). Το ποσοστό των έμμεσων φόρων ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 15,5%, πάνω από την ΕΕ-17 (13%), ενώ το μερίδιο των άμεσων φόρων ήταν ακριβώς κάτω από μέσο όρο (12,2%) σε 11,8%. Οι κοινωνικές εισφορές αντιπροσώπευαν το υψηλότερο σχετικό ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, στο 16,9% κατατάσσοντας στην πρώτη θέση τη Γαλλία. Οι εισφορές των εργοδοτών αποτελούν περισσότερο από τα δύο τρίτα των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι εργοδοτικές εισφορές (11,5%) ήταν 40% υψηλότερο από ό, τι στην ΕΕ-17 κατά μέσο όρο. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το 54,5% των συνολικών φόρων που συλλέγονται στη Γαλλία (που αντιπροσωπεύουν το 23,9% του ΑΕΠ) πηγαίνουν στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το υψηλότερο επίπεδο στην Ευρώπη.

Μεταξύ 2006 και 2009, η συνολική φορολογική επιβάρυνση μειώθηκε λόγω της κρίσης, αλλά άρχισε να ανακάμπτει το 2010. Η συγκεκριμένη εξέλιξη είναι εμφανής στα έσοδα από τη φορολογία νομικών προσώπων, που μειώθηκαν το 2009 από την οικονομική επιβράδυνση και τα πακέτα ανάκαμψης που υιοθετήθηκαν στη συνέχεια, αφιερώθηκαν στη βελτίωση της ταμειακής ροής των επιχειρήσεων. Η μείωση αυτή μετριάστηκε από την αύξηση των εσόδων από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Η συλλογή των φόρων από το εταιρικό εισόδημα ανέκαμψε εν μέρει κατά 2010, αλλά το 2011 παρέμεινε κάτω από το επίπεδο του 2006.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Η φορολογία του προσωπικού εισοδήματος βασίζεται σε μια ενιαία προοδευτική κλίμακα. Από το 2013, ο μέγιστος οριακός συντελεστής είναι 45% (ισχύει άνω των 150.000 ευρώ ανά μονάδα). Το σύστημα λαμβάνει υπόψη την ειδική κατάσταση του κάθε νοικοκυριού με την εφαρμογή ενός πηλίκου της κάθε οικογένειας. Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό είναι ο μεγάλος αριθμός των κατώτατων ορίων και των απαλλαγών που εφαρμόζονται. Από το 2013, τα έσοδα από επενδύσεις, όπως τα μερίσματα, οι τόκοι των ομολόγων και των τραπεζών και τα κέρδη του κεφαλαίου θα πρέπει να φορολογούνται σύμφωνα με την προοδευτική κλίμακα.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Ο εταιρικός φόρος εισοδήματος επηρεάζει όλα τα κέρδη που πραγματοποιούνται στη Γαλλία από τις επιχειρήσεις και άλλα νομικά πρόσωπα. Ο κανονικός συντελεστής είναι 33,33%. Οι μικρές και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις φορολογούνται με μειωμένο συντελεστή 15% για τα πρώτα 38.120 € κέρδη. Οι μεγάλες επιχειρήσεις (κύκλος εργασιών ύψους άνω των 7.630.000 ευρώ και φορολογητέο εισόδημα ύψους άνω των 2.289.000 ευρώ) υπόκεινται σε επιπλέον χρέωση 3,3% (CSB), που επιβάλλονται από την πλευρά του συνολικού εταιρικού φόρου που υπερβαίνει το ποσό των 763.000 ευρώ. Ως εκ τούτου, ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής είναι 34,43%. Η προσωρινή εταιρική προσαύξηση του φόρου εισοδήματος κατά 5% που έχει συσταθεί το 2011 για δύο οικονομικά έτη (μεταξύ 31 Δεκεμβρίου 2011 και 30 Δεκεμβρίου, 2013) έχει παραταθεί για δύο ακόμη φορολογικά έτη μέχρι τις 30 Δεκεμβρίου 2015. Η επιβάρυνση ισχύει για τις μεγάλες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατ. €.

Η Γαλλία επιβάλλει επίσης ένα τοπικό φόρο επιχειρήσεων (συμμετοχή économique territoriale) που καταβάλλεται από τους αυτοαπασχολούμενους και τις επιχειρήσεις. Ο πραγματικός φόρος ποικίλλει ανάλογα με την τοποθεσία και εξαρτάται από την αξία των ακινήτων της επιχείρησης και τη προστιθέμενη αξία και υπολογίζεται στο 3% της προστιθέμενης αξίας. Ο φόρος αυτός δημιουργήθηκε το 2010, αντί του προηγούμενου taxe professionnelle. Στη Γαλλία ισχύει επίσης μέχρι το 2014, ένας ετήσιος ελάχιστος φόρος ύψους 20.500 € για ακαθάριστα έσοδα μεταξύ 15 εκατ. ευρώ και 75 εκατ. ευρώ, 32.750 € μεταξύ 75 εκατ. ευρώ και 500 εκατ. ευρώ, και 110.000 ευρώ για ποσά άνω των 500 εκατ. ευρώ.

Φ.Π.Α: Οι κανονικοί και οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ θα αυξηθούν από 19,6% και 7% (ανακαίνιση ιδιωτικών κατοικιών, υπηρεσίες μεταφορών, διαμονή σε ξενοδοχεία, υπηρεσίες εστίασης, τηλεόραση, σινεμά, θεματικά πάρκα κ.λπ.) σε 20% και 10% τον Ιανουάριο του 2014. Ο μειωμένος συντελεστής που εφαρμόζεται στα τρόφιμα, τον εξοπλισμό για άτομα με ειδικές ανάγκες, τα βιβλία, το φυσικό αέριο, το ηλεκτρικό ρεύμα, την θέρμανση, τις συναυλίες, τα θέατρα και σε άλλες ζωντανές παραστάσεις κλπ. (5,5%) θα μειωθεί κατά μισή ποσοστιαία μονάδα στο 5%.

Ασφαλιστικές εισφορές Το γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης χρηματοδοτείται κυρίως από εισφορές και φόρους που αφαιρούνται από τις αποδοχές. Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργοδοτών είναι ιδιαίτερα υψηλές και κυμαίνονται μεταξύ 14% (με τον κατώτατο μισθό, σε μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) με λιγότερους από 20 εργαζόμενους) και 45%, ενώ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων είναι περίπου 14%.

4.3.2.7 ΓΕΡΜΑΝΙΑ:

Ο λόγος των φόρων προς το ΑΕΠ της Γερμανίας (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ανέρχεται σε 38,7% το 2011. Αυτό είναι σχεδόν κατά 1% χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-27 και της Ευρωζώνης (ΕΕ-27 38,8%, ΕΑ-17 39,5%). Η αναλογία είναι σημαντικά χαμηλότερη σε σχέση με τα άλλα μεγάλα κράτη μέλη όπως η Γαλλία (43,9%) και την Ιταλία (42,5%). Ο δεύτερος σημαντικότερος εμπορικός συνεργάτης της Γερμανίας μετά τη Γαλλία, η Ολλανδία, έχει περίπου τον ίδιο φόρο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, όπως η Γερμανία με 38,4% το 2011.

Σε σύγκριση με τα περισσότερα άλλα κράτη μέλη, η Γερμανία ξεχωρίζει για το υψηλό ποσοστό των κοινωνικών εισφορών στο σύνολο των εσόδων (40,1%, ΕΕ-27 36,5%), κατατάσσοντας την 3^η στην κατάταξη ενώ τα μερίδια των άμεσων φόρων (30,0%) και ιδιαίτερα των έμμεσων φόρων (29,8%) βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Αυτό παραμένει αμετάβλητο, παρά την μετατόπιση από τις κοινωνικές εισφορές στους άμεσους και ιδίως στους έμμεσους φόρους το 2007, όταν ο συντελεστής ΦΠΑ αυξήθηκε κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες συνοδευόμενος από μια ταυτόχρονη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Στη Γερμανία, το μερίδιο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στο ΑΕΠ υπερβαίνει τον μέσο όρο της Ευρωζώνης κατά 1 ποσοστιαία μονάδα: αυτό οφείλεται κυρίως στις εισφορές των εργαζομένων, που είναι οι δεύτερες υψηλότερες στην Ευρωζώνη, ενώ οι εισφορές των εργοδοτών (6,7%) είναι ελαφρώς χαμηλότερες από το μέσο όρο κατά 1,5 ποσοστιαία μονάδα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Ο κατώτατος συντελεστής φορολογίας προσωπικού εισοδήματος ανέρχεται στο 14% με βασικό αφορολόγητο όριο να ανέρχεται σε 8.130 € από την 1η Ιανουαρίου 2013. Οι συντελεστές φορολογίας προσωπικού εισοδήματος αυξάνονται προοδευτικά σε δύο γραμμικές ζώνες από το βασικό συντελεστή 14% σε 42% (ισχύει για ποσά άνω των 52.881 € από την 1η Ιανουαρίου 2010). Από το 2010, ένας ανώτατος συντελεστής 45% ισχύει για εισοδήματα πάνω από 250.730 ευρώ. Μία εισφορά αλληλεγγύης 5,5% επιβάλλεται επιπλέον με τους φορολογικούς συντελεστές. Οι σύζυγοι που ζουν μαζί αξιολογούνται από κοινού, και το αφορολόγητο συνδυασμένο προσωπικό εισόδημα τους ανέρχεται σε 16.008 € το 2012. Ο σύζυγος και η σύζυγος πληρώνουν φόρο εισοδήματος για το ήμισυ του συνόλου των εισοδημάτων σε συνδυασμό.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Το φορολογικό σύστημα των νομικών προσώπων έχει μεταρρυθμιστεί αρκετές φορές κατά την τελευταία δεκαετία, και πιο πρόσφατα το 2008. Συγκεκριμένα οι συντελεστές φορολογίας των εταιρειών έχουν μειωθεί από το προ του 1999 ποσοστό 45% (συντελεστής για τα μη διανεμηθέντα κέρδη) και 30% (ποσοστό επί των διανεμομένων κερδών) σε ένα κοινό συντελεστή 15%. Για τη χρηματοδότηση των φορολογικών περικοπών, θεσπίστηκαν μέτρα για τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Μεταξύ άλλων, οι αποσβέσεις στα μηχανήματα και κτίρια μειώθηκαν. Επιπλέον, ο τοπικός φόρος επί του εμπορίου και της βιομηχανίας

δεν εκπίπτουν από τη φορολογία του εταιρικού εισοδήματος. Τέλος, από τον Ιανουάριο του 2008, δύο μέτρα εισήχθησαν για να εξασφαλισθεί η φορολογική βάση του εταιρικού εισοδήματος: το λεγόμενο κανόνα περιορισμού τόκων (Zinsschranke), ο οποίος εισάγει ένα όριο για την αφαίρεση των εξόδων από τόκους πάνω στα κέρδη, εφόσον τα καθαρά έξοδα τόκων υπερβαίνουν τα 3 εκατομμύρια ευρώ, και ένα τροποποιημένο κανόνα της φορολογικής βάσης, ο οποίος προσθέτει μέρος των χρεωστικών τόκων, των ενοικίων, της χρηματοδοτικής μίσθωσης και των δικαιωμάτων στη φορολογική βάση.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ αυξήθηκε από 16% σε 19% από την 1η Ιανουαρίου 2007. Ένας μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ 7% εφαρμόζεται σε ορισμένα προϊόντα, π.χ. σε βασικά τρόφιμα, μέσα μαζικής μεταφοράς και βιβλία, ξενοδοχεία κλπ. Οι απαλλαγές ΦΠΑ χορηγούνται για λίγες υπηρεσίες, όπως για ενοίκια και παροχή υπηρεσιών των γιατρών. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης για την μύρα επιβάλλονται με σταθερό συντελεστή ύψους 0,787 € ανά εκατόλιτρο/βαθμό Plato του τελικού προϊόντος Plato.

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τις συντάξεις (18,9% το 2013), τα επιδόματα ανεργίας (3,0%), και της νοσοκομειακής περίθαλψης (2,05%) καταβάλλονται το ήμισυ από τους εργοδότες και κατά το ήμισυ από εργαζόμενους μέχρι ένα ανώτατο όριο συνεισφοράς. Οι εργαζόμενοι που δεν έχουν παιδιά πληρώνουν ένα πρόσθετο 0,25% για την ασφάλιση σε νοσοκομειακή περίθαλψη. Οι ασφαλιστικές εισφορές για την υγεία από τους εργοδότες ανέρχονται σε 7,3%, και από τους υπαλλήλους στο 8,2% με αποτέλεσμα το συνολικό ποσοστό συμμετοχής να φτάνει το 15,5%.

4.3.2.8 ΕΛΛΑΔΑ:

Ο λόγος των συνολικών φόρων προς το ΑΕΠ στην Ελλάδα ανήλθε σε 32,4% το 2011, κατατάσσοντας την 20^η στη ΕΕ-27, αρκετά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-27 (38,8%). Η αναλογία αυτή των φόρων προς το ΑΕΠ είναι από τις χαμηλότερες αναλογίες φόρων ως προς το ΑΕΠ και στην Ευρωζώνη, κατατάσσοντας την 14^η, όπου η μέση τιμή ανέρχεται σε 39,5%. Τα έσοδα από έμμεσους φόρους ανέρχονται στο 13% του ΑΕΠ, ενώ οι κοινωνικές εισφορές παρέχουν το 10,6% του ΑΕΠ σε όρους εσόδων. Αν και η συμβολή τους είναι χαμηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ-17, το οποίο

ανέρχεται στο 14,4% του ΑΕΠ, στην Ελλάδα οι έμμεσοι φόροι κατέχουν πιο σημαντικό ρόλο από ό, τι οι άμεσοι φόροι. Τα έσοδα από την άμεση φορολογία ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι ελαφρώς πάνω από τα δύο τρίτα της ΕΕ-17 (8,8% σε σύγκριση με 12,2%, η Ελλάδα κατατάσσεται 14η στην ΕΕ-17). Τα έσοδα από την φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, αντιπροσωπεύουν μόλις το 4,7% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ-17 που είναι 8,8% του ΑΕΠ.

Στην Ελλάδα από το 2010, μια σειρά από μέτρα έχουν υιοθετηθεί ως μέρος της ευρύτερης προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσης που συνδέονται με πακέτο της ΕΕ και του ΔΝΤ για οικονομική βοήθεια. Ειδικότερα, το φορολογικό σύστημα προσωπικού εισοδήματος αναμορφώθηκε με το νόμο 3842/2010 και τροποποιήθηκε περαιτέρω το 2011 και το 2013. Ως μέρος αυτών των τροπολογιών, οι απαλλαγές στο προσωπικό εισόδημα καταργήθηκαν και πολλές από τις εκπτώσεις φόρου που απέμειναν μειώθηκαν. Επιπλέον, τον Ιούλιο του 2011 μια νέα εισφορά αλληλεγγύης θεσπίστηκε για τα άτομα, η οποία ισχύει για τα εισοδήματα κατά τα έτη 2010-2014. Τα ποσοστά κυμαίνονται από 1% για εισοδήματα άνω των 12 000 ευρώ και σε 4% για εισοδήματα πάνω από 100.000 ευρώ. Το ποσοστό αυτό εισφοράς είναι 5% για υψηλόβαθμα στελέχη του κράτους. Ο νόμος που ψηφίστηκε τον Ιανουαρίου 2013 αύξησε το ποσοστό φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος σε 26% για εισοδήματα από την 1η Ιανουαρίου 2013. Το ίδιο φορολογικό καθεστώς που ισχύει για τις επιχειρήσεις ισχύει και για τους συνεταιρισμούς, τις πολιτικές συμπράξεις και κοινοπραξίες που διατηρούν διπλογραφικά βιβλία.

Η υψηλότερη απόδοση των εσόδων οφείλεται στα μέτρα που λαμβάνονται για την έμμεση φορολογία. Τον Φεβρουάριο του 2010 μια γενικευμένη αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ εγκρίθηκε, με τον κανονικό συντελεστή να προσαυξάνεται κατά δύο μονάδες στο 21 % και ο μειωμένος συντελεστής αυξήθηκε από 9% σε 10%. Μια περαιτέρω αύξηση τον Ιούλιο του 2010 έφερε τον κανονικό και τον μειωμένο συντελεστή στο 23 και 11%, αντίστοιχα. Με ισχύ από 1η Ιανουαρίου 2011, ο μειωμένος συντελεστής αυξήθηκε σε 13 %, ενώ ο υπερ - μειωμένος συντελεστής αυξήθηκε στο 6,5 % και η εφαρμογή του επεκτάθηκε σε υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία (αλλά όχι για στα τρόφιμα που προσφέρονται από τα ξενοδοχεία που αυξήθηκε στο 23 % από 1η Σεπτεμβρίου του 2011). Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στα τσιγάρα, αλκοόλ και καύσιμα έχουν επίσης αυξηθεί επανειλημμένως. Επιπλέον νέα μέτρα θεσπίστηκαν το 2011 που περιλαμβάνουν την μεταφορά ορισμένων μη βασικών

αγαθών και υπηρεσιών από το μειωμένο στον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, καθώς και ένα ειδικό τέλος ακινήτων επί των κατοικιών, το οποίο υπολογίζεται με βάση την επιφάνεια των κτιρίων, το έτος κατασκευής και την τοποθεσία τους. Ο φόρος εισπράττεται μέσω πληρωμής των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Το σύστημα φορολογίας προσωπικού εισοδήματος, αναθεωρήθηκε το 2010, τροποποιήθηκε περαιτέρω το 2011 και πάλι, τον Ιανουάριο του 2013, ως μέρος της συνολικής φορολογικής μεταρρύθμισης, η οποία αναμένεται εντός του 2013. Υπάρχουν τώρα τρεις φορολογικές κλίμακες, με συντελεστές φόρου από 22% έως 42% (ισχύει για ποσά άνω των 42.000 ευρώ) για εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που αποτελείται από μισθούς και συντάξεις. Το εισόδημα για τους επαγγελματίες και τους επιχειρηματίες φορολογείται με συντελεστή 26% έως και 50.000 ευρώ και με 33% για άνω των 50.000 €. Τα έσοδα από μίσθωση ακινήτων και τα έσοδα από κινητές αξίες υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου 10% έως 12.000 ευρώ και 33% για το υπερβάλλον. Σύμφωνα με τις τελευταίες τροποποιήσεις, το αφορολόγητο όριο αντικαθίσταται με ένα σύστημα εκπτώσεων φόρου. Συγκεκριμένα, για εισοδήματα έως 21.000 ευρώ, η έκπτωση φόρου είναι 2.100 ευρώ εάν ο φορολογούμενος υποβάλει αποδείξεις αγαθών και υπηρεσιών τουλάχιστον στο 25% του δηλωθέντος εισοδήματος του. Αν ο φόρος που οφείλεται είναι λιγότερο από αυτό, η έκπτωση φόρου μειώνεται στο ποσό της φορολογικής υποχρέωσης. Ο Νόμος 4024/2011 κατήργησε προσωπικές απαλλαγές και μόνο φορολογικές εκπτώσεις έχουν παραμείνει. Ο νέος Νόμος 4110/2013 καταργεί μια σειρά από αυτές τις υπόλοιπες φορολογικές ελαφρύνσεις, όπως η κύρια ενοικίαση σπιτιού, εκπαιδευτικές δαπάνες, τόκους στεγαστικών δανείων και ασφάλιστρα ζωής.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Η Ελλάδα έχει αρχίσει να μειώνει τους συντελεστές φορολογίας των νομικών προσώπων, από το υψηλό 40% του 2000. Ο Νόμος 3943/2011 καθιέρωσε ένα ποσοστό 20 % και απομάκρυνε τη διάκριση μεταξύ διανεμηθέντα και μη διανεμηθέντα κέρδη η οποία είχε ψηφιστεί μόνο ένα χρόνο νωρίτερα από το νόμο 3842/2010 για τα κέρδη από το 2011. Ο νόμος 4110 που θεσπίστηκε τον Ιανουάριο του 2013 άλλαξε την εικόνα για τα καθαρά κέρδη που πρέπει να αναφέρονται μετά την 1η Ιανουαρίου 2014. Αυξάνει το φορολογικό συντελεστή στο 26% αντί του προηγούμενου συντελεστή 20 %. Η αύξηση του φορολογικού συντελεστή

των νομικών προσώπων έχει συνοδευτεί από μείωση του συντελεστή παρακράτησης φόρου από την πηγή των διανεμόμενων κερδών που έχει εγκριθεί από την 1η Ιανουαρίου 2014. Αυτός με τη σειρά του θα μειωθεί στο 25-10 % για τις διανομές μερισμάτων και την κεφαλαιοποίηση κερδών. Ο φόρος 10% εξαντλεί κάθε περαιτέρω φορολογική υποχρέωση. Ο Νόμος 4110/2013 φέρνει σημαντικές αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς των εταιρικών σχέσεων, της κοινωνίας των πολιτών δίκαιο, στις αστικό δίκαιο συνεργασίες και κοινοπραξίες που διατηρούν διπλογραφικού χαρακτήρα λογιστικά βιβλία. Η φορολογική μεταχείριση των εν λόγω οντοτήτων είναι τώρα ευθυγραμμισμένη με εκείνη των εταιρειών, πράγμα που σημαίνει ότι το συνολικό ποσό των καθαρών κερδών τους φορολογούνται στο επίπεδο της οντότητας (δηλαδή η φορολόγηση στο επίπεδο του επιχειρηματία έχει καταργηθεί) και ο συντελεστής είναι σταθερός σε 26 % (σε αντίθεση με το σημερινό ποσοστό 25%).

Φ.Π.Α: Οι συντελεστές ΦΠΑ έχουν υποστεί γενικευμένες αυξήσεις στη διάρκεια του 2010. Ο κανονικός συντελεστής είναι 23% από 19% το 2009. Ο μειωμένος συντελεστής που ισχύει για τα εμπορεύματα, όπως τα φρέσκα τρόφιμα, ορισμένα φάρμακα και την ηλεκτρική ενέργεια, καθώς και σε συγκεκριμένες επαγγελματικές υπηρεσίες, όπως η μεταφορά των επιβατών και στις υπηρεσίες (μη απαλλασσόμενες) από τους ιατρούς και τους οδοντιάτρους - αυξήθηκε σε 13% τον Ιανουάριο 2011 (από 9% το 2009). Ένας συντελεστής 6,5% (προηγουμένως 4,5 και στη συνέχεια 5,5%) ισχύει για τις υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία, εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, τα φάρμακα και τα εμβόλια.

Ασφαλιστικές εισφορές: Τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι εργοδότες καταβάλλουν εισφορές στο ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Οι εισφορές των εργαζομένων παρακρατούνται από τον εργοδότη. Από τον Αύγουστο του 2011, το ποσοστό για τους υπαλλήλους γραφείου είναι 16,5% και για τους εργάτες είναι 19,95%. Ο εργοδότης καταβάλλει εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που ανέρχονται στο 28,46%.

4.3.2.9 ΙΡΛΑΝΔΙΑ:

Μεταξύ του 2002 και του 2006, ο συνολικός δείκτης φορολογίας αυξανόταν κάθε χρόνο, φθάνοντας το 32,1% το 2006, σε μεγάλο βαθμό λόγω της απότομης αύξησης των εσόδων από το ΦΠΑ, του φόρου κεφαλαιουχικών κερδών και από τα τέλη χαρτοσήμου που αφορούν συναλλαγές ακινήτων. Η τάση αυτή αντιστράφηκε για το διάστημα 2007-2010, με την πτώση κυρίως του ΦΠΑ, των φόρων προσωπικού

εισοδήματος, και των άλλων φόρων επί των προϊόντων (συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγικών δασμών), και των εταιρικών φόρων εισοδήματος ως προς το ΑΕΠ, που προκλήθηκαν από την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στην Ιρλανδία. Στην Ιρλανδία το 2011, το συνολικό ποσό του φόρου προς το ΑΕΠ ήταν 28,9 %, το έκτο χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το δεύτερο χαμηλότερο στην Ευρωζώνη. Τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό μειώθηκε σταδιακά από το υψηλό 32,1% του 2006, αλλά αυξήθηκε και πάλι το 2011, προφανώς με αφορμή τα δημοσιονομικά μέτρα που αποσκοπούσαν στην αύξηση των φορολογικών εσόδων.

Η φορολογική της δομή χαρακτηρίζεται από μία ισχυρή εξάρτηση από τους φόρους και όχι από τις κοινωνικές εισφορές. Η άμεση και η έμμεση φορολογία κυμανθήκαν στο 43,4% και 39,4% των συνολικών εσόδων το 2011 αντίστοιχα, ενώ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης συνέβαλλαν στην αύξηση μόνο κατά 17,2% στο σύνολο των φορολογικών εσόδων. Το μερίδιο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στη συνολική φορολογία είναι το δεύτερο χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το χαμηλότερο στην Ευρωζώνη. Όπως και στην πλειονότητα των κρατών μελών, το μεγαλύτερο ποσοστό των έμμεσων φόρων αποτελείται από τα έσοδα του Φ.Π.Α, τα οποία παρέχουν το 54,4% του συνόλου των έμμεσων φόρων. Η δομή της άμεσης φορολογίας είναι παρόμοια με αυτή που βρέθηκε στην ΕΕ - 17. Η συνεισφορά των προσωπικών φόρων εισοδήματος και των εταιρικών φόρων εισοδήματος συνάδουν με το μέσο όρο της ΕΕ-17 (8,8% & 2,4%) και αντιπροσωπεύουν το 9,2% και 2,4 % του ΑΕΠ αντίστοιχα. Οι κοινωνικές εισφορές, από την άλλη, αντιπροσωπεύουν μόνο ένα 5% του ΑΕΠ, κατατάσσοντας την στη τελευταία θέση στην Ευρωζώνη, σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ-17, 14,4%. Οι εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων είναι στο 3,5 % και 1,3 % του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Οι δύο υποχρεωτικοί συντελεστές του φόρου εισοδήματος μειώθηκαν σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία. Ο κανονικός συντελεστής είναι σήμερα σε 20% και ο ανώτατος στο 41%. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις, επίσης, έχουν αντικατασταθεί από τις φορολογικές εκπτώσεις για λόγους ισότητας. Το κατώτατο όριο για τον υψηλότερο συντελεστή το 2012 ανέρχεται σε 32.800 για ένα άτομο χωρίς εξαρτώμενα μέλη. Μια καθολική κοινωνική επιβάρυνση εισήχθη το 2011. Από το 2012 ισχύουν οι ακόλουθες συντελεστές και όρια. Η εισφορά είναι μηδέν για εισοδήματα κάτω των 10.036€, για τα άτομα με υψηλότερο εισόδημα, η

εισφορά θα είναι 2% για εισοδήματα πάνω από 10.036 €, 4%, από 10.037 ευρώ σε 16.016 € και 7% για τα εισοδήματα πάνω από το τελευταίο ποσό.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Ο συντελεστής εταιρικού φόρου 12,5% εφαρμόζεται στα κέρδη των συναλλαγών σε όλους τους τομείς από την 1η Ιανουαρίου 2003. Ένας συντελεστής 25% ισχύει σε άλλες παθητικές (μη εμπορικές) δραστηριότητες που αποφέρουν εισόδημα. Τα κεφαλαιακά κέρδη από την πώληση της γης υπόκεινται σε φορολογία 33%. Άλλες υπεραξίες υπόκειται σε εταιρικό φόρο.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 23% από την 1η Ιανουαρίου 2012. Ο μειωμένος συντελεστής 13,5% δεν άλλαξε και ισχύει για διάφορες υπηρεσίες, εφημερίδες, οικοδομικές εργασίες και την ενέργεια για τα νοικοκυριά και τα καύσιμα, ένας δεύτερος μειωμένος συντελεστής 9% ισχύει για ορισμένες δραστηριότητες στον τομέα του τουρισμού, ενώ μηδενικός συντελεστής φορολογίας εφαρμόζεται σε βασικά τρόφιμα, παιδικά ρούχα, παιδικά υποδήματα και βιβλία.

Ασφαλιστικές εισφορές: Το ποσό εισφοράς των εργοδοτών ανέρχεται σε 10,75% του μισθού, χωρίς ανώτατο όριο. Το μειωμένο ποσοστό συμμετοχής που ισχύει για τους μισθωτούς και ανέρχεται 8,5% ισχύει για τους μισθωτούς με αποδοχές κάτω από 352 ευρώ την εβδομάδα. Και τα δύο ποσοστά περιλαμβάνουν μια εθνική εισφορά κατάρτισης της τάξεως του 0,7%.

4.3.2.10 ΙΤΑΛΙΑ:

Το 2011, το συνολικό ποσό του φόρου προς το ΑΕΠ για την Ιταλία (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) διαμορφώθηκε στο 42,5% κατατάσσοντας την στην τέταρτη υψηλότερη θέση στην Ευρωζώνη, μετά το Βέλγιο, τη Γαλλία και τη Φιλανδία, υπερβαίνοντας το μέσο όρο της ΕΕ-17 κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες. Το μερίδιο των έμμεσων φόρων στο σύνολο (33,8%), βρίσκεται κάτω από την ΕΕ-17 (33%) το 2011, αντικατοπτρίζοντας την εξάρτηση της από την άμεση φορολογία (34,7% έναντι 30,9% για την ΕΕ-17), το μερίδιο της οποίας ωστόσο, μειώθηκε σε σχέση με το 2010. Το μερίδιο των κοινωνικών εισφορών είναι επίσης χαμηλότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο (31,5% έναντι 36,5% για την ΕΕ-17). Τα έσοδα από τον ΦΠΑ έφθασαν στο 6,2% του ΑΕΠ, κατατάσσοντας την στη δεύτερη χαμηλότερη θέση στην Ευρωζώνη μαζί με την Ιρλανδία. Αντίθετα, τα συγκριτικά

υψηλά έσοδα από «λοιπούς φόρους επί της παραγωγής» οφείλεται στο επαγγελματικό φόρο IRAP .

Τα έτη 2011 και 2012 χαρακτηρίστηκαν από μια σειρά φορολογικών μέτρων, σαν αντίδραση της κυβέρνησης στην κρίση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις εισφορών έχουν υιοθετηθεί στην κατανάλωση, την ιδιοκτησία και, σε μικρότερο βαθμό, στην προσωπική φορολογία και τη φορολογία των επιχειρήσεων με στόχο την αύξηση του μεριδίου των έμμεσων φόρων και των φόρων περιουσίας στα συνολικά φορολογικά έσοδα.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Οι συντελεστές στην φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων ποικίλουν από 23% έως 43%. Το ανώτατο ποσοστό ισχύει για τα εισοδήματα πάνω από 75.000 ευρώ. Το επιπλέον 3% για εισοδήματα άνω των 300.000 ευρώ ισχύει μέχρι το 2013. Από το 2012 όλες οι κατηγορίες εισοδημάτων κεφαλαίου υπόκεινται σε 20% τελική παρακράτηση φόρου, εκτός από τα κρατικά ομόλογα που φορολογούνται με 12,5%.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Το ποσοστό φορολογίας (IRES) των νομικών προσώπων ανέρχεται στο 27,5%. Ειδικά καθεστάτα υπάρχουν για τις επενδύσεις και τα συνταξιοδοτικά ταμεία και για τις μη λειτουργικές επιχειρήσεις, για τις οποίες ένα ελάχιστο φορολογητέο εισόδημα υπολογίζεται με βάση τα περιουσιακά στοιχεία. Η IRAP δεν εκπίπτει (εκτός, από το 2013, για το εργατικό τμήμα κόστους). Οι ζημίες μπορούν να μεταφερθούν επ' αόριστον και να αντισταθμίσουν έως το 80% του φορολογητέου εισοδήματος. Ωστόσο, οι ζημίες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι πλήρως εκπιπτόμενες.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ αυξήθηκε κατά μία μονάδα σε 21% τον Σεπτέμβριο του 2011 και σε 22% από τον Ιούλιο του 2013. Ένα ποσοστό 10% ισχύει για μη πολυτελείς κατοικίες, διάφορα τρόφιμα, την ηλεκτρική ενέργεια, τα πετρελαιοειδή, τα φάρμακα και τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ενώ ο υπερ-μειωμένος (4%) συντελεστής ισχύει για βασικά τρόφιμα, εφημερίδες και κατοικίες.

Ασφαλιστικές εισφορές: Αρκετές υποχρεωτικές εισφορές υπάρχουν, ανάλογα με το είδος και το μέγεθος της επιχείρησης και τα χαρακτηριστικά του εργαζομένου. Τα

συνολικά ποσοστά κυμαίνονται περίπου από 40 έως 45%. Το πακέτο που εισήχθη το Δεκέμβρη του 2011 επέφερε σημαντικές αλλαγές και προκάλεσε αύξηση των συνταξιοδοτικών εισφορών για τους αυτοαπασχολούμενους.

4.3.2.11 ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ:

Στο Λουξεμβούργο η συνολική φορολογική επιβάρυνση μειώνεται σχεδόν συνεχώς από το 2001. Το 2011 ο φόρος προς το ΑΕΠ στο Λουξεμβούργο ήταν στο 37,2%, κάτω από την ΕΕ-17 (39,5%). Η αναλογία αυτή ήταν επίσης χαμηλότερη από ότι στις τρεις γειτονικές χώρες - το Βέλγιο, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Τα φορολογικά έσοδα από τους άμεσους φόρους, τα οποία ήταν, ως ποσοστό του ΑΕΠ, 1,9 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ-17 το 2011, ήταν σε ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Παρά τους σχετικά χαμηλούς συντελεστές, τα έσοδα από τον φόρο του εταιρικού εισοδήματος (5,0%) είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωζώνη (2,4%), τα οποία οφείλονται εν μέρει στη σπουδαιότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και στον υψηλό βαθμό ανοίγματος της οικονομίας που οδηγεί σε σημαντικά κέρδη από τις διασυννοριακές συναλλαγές. Τα έσοδα από την φορολογία του προσωπικού εισοδήματος (8,3%) είναι ελαφρώς κάτω από την ΕΕ-17 (8,8%). Τα έσοδα από έμμεσους φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ βρίσκονται συνολικά 1 ποσοστιαία μονάδα κάτω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (13%). Τα έσοδα από τον ΦΠΑ είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ, εξαιτίας των μέτρων ονομαστικών συντελεστών ΦΠΑ. Τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές που καταβάλλονται από τους εργαζομένους (5,1%) είναι σχετικά υψηλά, ενώ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργοδοτών (4,8%) είναι χαμηλές σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (4,3% και 8,2% αντίστοιχα).

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Οι κύριες κατηγορίες των εσόδων είναι εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, τα έσοδα των επιχειρήσεων, εισόδημα από κινητά κεφάλαια και διάφορα άλλα έσοδα. Το φορολογητέο εισόδημα υπολογίζεται σε ταμειακή βάση, εκτός από το εισόδημα των επιχειρήσεων (δεδουλευμένη βάση) και τα κέρδη κεφαλαίου από την ουσιαστική συμμετοχή (χρόνος της συναλλαγής). Από τον Ιανουάριο του 2013 ανώτατος συντελεστής 40% έχει εισαχθεί για τους ιδιώτες, ο οποίος ισχύει για τα εισοδήματα άνω των 100.000 ευρώ (200.000 ευρώ για ζευγάρια). Τα παντρεμένα ζευγάρια φορολογούνται από κοινού, αλλά ένα σύστημα διαχωρισμού

εφαρμόζεται για τον υπολογισμό του οφειλόμενου φόρου. Οι μισθοί και οι συντάξεις που προέρχονται από προηγούμενη απασχόληση υπόκεινται σε φόρο παρακράτησης των μισθών.

Η φορολογία είναι προοδευτική: οι φορολογικοί συντελεστές κυμαίνονται από 0% έως 40% με 19 ομάδες εισοδήματος. Σε γενικές γραμμές, τα έξοδα για την απόκτηση ή διατήρηση εισοδήματος εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα. Επιπλέον, κάτοικος φορολογούμενος μπορεί να ζητήσει απαλλαγές για ειδικές δαπάνες και ένα επίδομα για έκτακτες δαπάνες από το συνολικό εισόδημά του.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Το εταιρικό εισόδημα εξαρτάται από την συντελεστή φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος, που έχει αυξηθεί με την επιβολή μιας επιπλέον χρέωσης για το ταμείο απασχόλησης και ενός δημοτικού φόρου των επιχειρήσεων. Το σύστημα φορολόγησης των εταιρειών είναι, κατεξοχήν, κλασικό. Ο φόρος επί των κερδών υπολογίζεται προσθέτοντας τον συντελεστή φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος 21% (προηγουμένως 22%), ένα 7% (προηγουμένως 5% μέχρι το 2012) που αφορά προσαύξηση αλληλεγγύης στη φορολογία για το ταμείο απασχόλησης και ένα δημοτικό φόρο των επιχειρήσεων (για την πόλη του Λουξεμβούργου κυμαίνεται στο 6,75%).

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 15% ενώ ένας εξαιρετικά μειωμένος συντελεστής 3% ισχύει για τα τρόφιμα και ποτά, τα φαρμακευτικά προϊόντα, τις εφημερίδες, τα περιοδικά, τα βιβλία κ.α.. Ένας μειωμένος συντελεστής 6% εφαρμόζεται στο φυσικό αέριο, την ηλεκτρική ενέργεια, τα λουλούδια και τις υπηρεσίες υψηλής εντάσεως εργασίας όπως η κομμωτική και ο καθαρισμός παραθύρων. Ένας ενδιάμεσος συντελεστής 12% ισχύει για συγκεκριμένα κρασιά, στερεά καύσιμα, ορυκτά λάδια και ξύλο που προορίζεται για χρήση ως καύσιμο, με την εξαίρεση του ξύλου για θέρμανση. Τέλος, επίπεδοι συντελεστές 4% ή 10% ισχύουν για τους αγρότες και τους δασοκόμους που υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς.

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τη σύνταξη, την υγεία και τα οικογενειακά επίδομα επιβάλλονται επί του ακαθάριστου μισθού. Το συνταξιοδοτικό σύστημα χρηματοδοτείται από την κεντρική κυβέρνηση, και τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων. Ένα ποσοστό 16% των ακαθάριστων αποδοχών καταβάλλονται από τους εργοδότες και τους εργαζόμενους. Η κεντρική

κυβέρνηση συμμετέχει με ποσοστό 8% επί του συνόλου των εισφορών που καταβάλλονται για τους μισθούς. Το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης χρηματοδοτείται από την κεντρική κυβέρνηση, και τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων.

4.3.2.12 ΜΑΛΤΑ:

Το 2011, ο φόρος προς το ΑΕΠ (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) διαμορφώθηκε σε 33,7% στη Μάλτα, 5,8 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-17 (39,5%). Όσον αφορά τις άλλες χώρες που διαβρέχονται από τη Μεσόγειο, αυτό το επίπεδο φορολογίας είναι αρκετά χαμηλότερο από εκείνο της Ιταλίας (42,5%) και κάτω από το επίπεδο της Κύπρου (35,2%), αλλά κάπως υψηλότερο από εκείνο της Ισπανίας (31,4%). Η χώρα έχει βιώσει σχεδόν 20% αύξηση των φορολογικών εσόδων, όταν εκφράζεται σε όρους μεριδίου του ΑΕΠ μεταξύ του 2000 και του 2011. Η αύξηση αυτή είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτη στην άμεση φορολογία, όπου τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 44%. Αυτό πηγάζει κυρίως από την αύξηση στον συντελεστή φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος. Ως αποτέλεσμα η Μάλτα κατατάσσεται στα κορυφαία πέντε πρώτα κράτη μέλη από το 2002 και είναι η δεύτερη το 2011 στην ΕΕ-27 και στην Ευρωζώνη για τα εταιρικά φορολογικά έσοδα, όπως εκφράζονται σε ποσοστό του ΑΕΠ.

Η Μάλτα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους έμμεσους φόρους και τους άμεσους φόρους ενώ τα μερίδια τους επί του συνόλου των φόρων βρίσκονται πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 και καθένα αντιπροσωπεύει περίπου το 40% της συνολικής φορολογίας (έμμεσοι φόροι, άμεσοι φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε μια αναλογία περίπου 2:2:1). Το επίπεδο της άμεσης φορολογίας είναι ελαφρώς υψηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (13,2% του ΑΕΠ, ΕΕ-17 12,2%). Οι έμμεσοι φόροι υπολογίζονται σε ένα ποσοστό του ΑΕΠ (14,2%), το οποίο είναι ελαφρώς υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-17 (13%), ενώ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης αποδίδουν λίγα έσοδα, κάτω του ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ-17 (14,4%) ως ποσοστό του ΑΕΠ (6,1% του ΑΕΠ). Στις κοινωνικές εισφορές, οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν λιγότερο από το μέσο όρο της Ευρώπης (Μάλτα 2,8%, ΕΕ-17 4,3%), ενώ οι εργοδότες συνεισφέρουν λιγότερο από το ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ-17 (Μάλτα 2,8%, ΕΕ-17 κατά 8,2%).

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Το 2007, η Μάλτα άλλαξε σημαντικά το φόρο εισοδήματος των φυσικών προσώπων, με στόχο τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης. Τώρα η Μάλτα χρησιμοποιεί ένα σύστημα τεσσάρων φορολογικών κλιμακίων (0%, 15%, 25% και 35%) με διαφορετικούς συντελεστές για μεμονωμένα άτομα ή παντρεμένα ζευγάρια. Ο προϋπολογισμός του 2012 εισήγαγε μια τρίτη κατηγορία: «συνδυασμός γονέων» προκειμένου να καταστήσει την αγορά εργασίας πιο ελκυστική για τους γονείς. Για να διευκολυνθεί η επιστροφή των γυναικών στην αγορά εργασίας, η τωρινή φορολογική έκπτωση ύψους 2.000 έχει επεκταθεί για να συμπεριλάβει τις αυτοαπασχολούμενες μητέρες.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Με ποσοστό 35% (ίσο με το μέγιστο προσωπική φορολογικό συντελεστή), η Μάλτα παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φορολόγησης που ισχύουν για τις επιχειρήσεις στην Ευρωζώνη. Ωστόσο, η Μάλτα εφαρμόζει ένα πλήρες σύστημα συμψηφισμού της φορολογίας και δεν υπάρχει επιπλέον φορολόγηση όταν τα μερίσματα διανέμονται στους μετόχους. Βάσει του συστήματος αυτού, τα μερίσματα που καταβάλλονται από μια ημεδαπή εταιρία στη Μάλτα φέρουν μια έκπτωση φόρου που αντιστοιχεί στον φόρο που κατέβαλε η εταιρεία επί των κερδών της από τα οποία διανέμονται τα μερίσματα. Οι μέτοχοι φορολογούνται επί του μικτού μερίσματος ανάλογα με τον ισχύοντα φορολογικό συντελεστή τους, αλλά δικαιούνται να αφαιρέσουν την έκπτωση φόρου που συνδέεται με το μέρισμα έναντι της συνολικής φορολογικής υποχρέωσης τους που προκύπτει από το εισόδημα τους.

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 18%, ο μειωμένος συντελεστής ανέρχεται στο 7% και εφαρμόζεται σε καταλύματα διακοπών, και ένας μειωμένος συντελεστής 5%, ο οποίος εισήχθη το 2011, ισχύει για την εκμίσθωση χώρων για καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, την ηλεκτρική ενέργεια, το έντυπο υλικό, τα ιατρικά εξαρτήματα και τα προϊόντα που προορίζονται για χρήση από άτομα με αναπηρία. Οι παροχές που απαλλάσσονται από ΦΠΑ είναι τα τρόφιμα, τα φαρμακευτικά προϊόντα, οι τοπικές μεταφορές και οι πολιτιστικές υπηρεσίες.

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι εργαζόμενοι της Μάλτας καλύπτονται από ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα με το οποίο ο εργαζόμενος, ο εργοδότης, και η κυβέρνηση συμβάλλουν, ο καθένας το 10% του βασικού μισθού του υπαλλήλου (μέχρι

μέγιστη συνεισφορά 37,85 € ανά εβδομάδα για τα άτομα που γεννήθηκαν κατά ή μετά την 1η Ιανουαρίου 1962 και 33.50€ για τα άτομα που γεννήθηκαν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1961) ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι συμβάλλουν σε ποσοστό 15% επί των καθαρών εσόδων τους που εισπράττουν από την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα τους κατά το προηγούμενο έτος.

4.3.2.13 ΟΛΛΑΝΔΙΑ:

Μεταξύ 2000 και 2003, τα φορολογικά έσοδα της Ολλανδίας ως ποσοστό του ΑΕΠ μειωνόταν συνεχώς. Η πτώση του γενικού δείκτη φορολογίας προήλθε από μειώσεις στα έσοδα από άμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές, ενώ η έμμεση φορολογία είχε αυξηθεί. Οι αυξήσεις των μεριδίων των προσωπικών φόρων εισοδήματος και των κοινωνικών εισφορών των εργοδοτών εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τη αύξηση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης από το 2005 και μετά. Ωστόσο, η αύξηση αυτή φαίνεται να είναι κυρίως το αποτέλεσμα των καλών οικονομικών συνθηκών, καθώς τα κυκλικά προσαρμοσμένα φορολογικά έσοδα παρέμειναν μάλλον σταθερά. Το 2011, ο φόρος προς το ΑΕΠ ήταν 38,4% στην Ολλανδία. Αυτή η τιμή είναι 1,1 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από την ΕΕ-17 (39,5%). Σε σύγκριση με τις γειτονικές χώρες, ο ολλανδικός φόρος προς το ΑΕΠ είναι χαμηλότερος από το λόγο του Βελγίου, αλλά κοντά στη αναλογία της Γερμανίας και του Λουξεμβούργου. Οι έμμεσοι και οι άμεσοι φόροι αντιπροσωπεύουν ο καθένας περίπου το 30% των συνολικών φορολογικών εσόδων, ενώ οι κοινωνικές εισφορές συνεισφέρουν 38,4%.

Τα έσοδα από έμμεσους φόρους μειώθηκαν κατά τα τελευταία πέντε χρόνια λόγω της κρίσης, παρόλο που για το 2010 υπήρξε μια μικρή αύξηση. Η κρίση προκάλεσε επίσης μείωση κατά το ένα τρίτο των εσόδων του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων (συντελεστή φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος) το 2009. Μετά από αυτό το έτος, ο συντελεστής φορολογίας του εταιρικού εισοδήματος σταθεροποιήθηκε στο προκύπτον χαμηλό επίπεδο. Το 2001, μια φορολογική μεταρρύθμιση μείωσε την επιβάρυνση από τους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Οι περισσότερες απαλλαγές αντικαταστάθηκαν από εκπτώσεις φόρου. Για την επίτευξη της δημοσιονομικής εξυγίανσης, μια σειρά από μέτρα ελήφθησαν που τέθηκαν σε ισχύ το 2012 και το 2013. Μεταξύ αυτών είναι η αύξηση του κανονικού συντελεστή ΦΠΑ από

19% σε 21% την 1η Οκτωβρίου 2012. Την ίδια ημερομηνία ο φόρος επί των τραπεζών εισήχθη. Τον Ιανουάριο του 2013, ο φόρος ασφάλισης αυξήθηκε από 9,7% σε 21%.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Το ολλανδικό σύστημα φορολογίας φυσικών προσώπων αποτελείται από τρεις λεγόμενες θέσεις: Θέση 1 αποτελείται από το εργατικό εισόδημα, καθώς και ορισμένους τύπους εισοδήματος κεφαλαίου και το άθροισμα του εισοδήματος στη θέση αυτή φορολογείται με προοδευτικούς συντελεστές που κυμαίνονται από 37% έως 52% (φόρος εισοδήματος και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης). Για τους φορολογούμενους πάνω από την ηλικία συνταξιοδότησης, τα ποσοστά κυμαίνονται από 19,1% έως 52% και οφείλονται στο γεγονός ότι αυτή η ομάδα απαλλάσσεται από την εισφορά για την εθνική σύνταξη. Στην θέση 2 περιλαμβάνεται το εισόδημα που προέρχεται από διανομές κερδών και πραγματοποιηθέντων κεφαλαιακών κερδών, στα οποία οι μέτοχοι έχουν ουσιαστικό συμφέρον. Ο ονομαστικός συντελεστής φορολογίας του προσωπικού εισοδήματος σε αυτά τα στοιχεία εισοδήματος είναι 25%, αλλά το συνολικό ποσοστό φόρου είναι υψηλότερο, επειδή τα στοιχεία αυτά, υπόκεινται επίσης σε φόρο εταιριών στο επίπεδο της επιχείρησης. Η θέση 3 περιλαμβάνει το εισόδημα από τις αποδόσεις των ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων, όπως οι καταθέσεις, οι μετοχές, τα ομόλογα και τα ακίνητα (εκτός από ιδιοκατοίκηση). Τα στοιχεία σε αυτή τη θέση υπόκεινται σε φορολογικό συντελεστή 30%.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Τα τρέχοντα κέρδη των εταιρειών υπόκεινται σε εταιρικό φόρο με συντελεστή 25% (20% για κέρδη έως 200.000 ευρώ). Για φορολογικούς σκοπούς, τα κέρδη θα πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με την «σταθερή επιχειρηματική πρακτική», (sound business practice) μια έννοια που έχει αναπτυχθεί κυρίως στη νομολογία. Μία από τις απαιτήσεις της, είναι η χρήση της σταθερότητας των λογιστικών μεθόδων.

Ένα κύριο χαρακτηριστικό του ολλανδικού φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων (CIT) είναι η απαλλαγή συμμετοχής: μερίσματα και πραγματοποιηθέντα κέρδη κεφαλαίου από θυγατρικές δεν φορολογούνται στην μητρική εταιρεία. Επιπλέον, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η μητρική εταιρεία μπορεί να φορολογηθεί ως μια ομάδα μαζί με μία ή περισσότερες από τις θυγατρικές της. Για την φορολογία του εταιρικού

εισοδήματος, αυτό σημαίνει ότι η μητρική εταιρία και η θυγατρική θεωρούνται ως μία φορολογική οντότητα. Τα κύρια πλεονεκτήματα της «ομαδικής» αυτής φορολογίας είναι ότι οι ζημίες μιας εταιρείας μπορεί να συμψηφίζονται με τα κέρδη από μια άλλη εταιρεία του ομίλου, και ότι τα πάγια περιουσιακά στοιχεία μπορούν κατεξοχήν να μεταφερθούν αφορολόγητα από τη μία εταιρεία στην άλλη.

Φ.Π.Α: Υπάρχουν δύο συντελεστές. Ο κανονικός συντελεστής είναι 21% και ο μειωμένος συντελεστής 6% και ισχύει για τα τρόφιμα, το νερό, τα φαρμακευτικά προϊόντα, την τέχνη, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τις δημοσιεύσεις.

Ασφαλιστικές εισφορές: Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης αποτελείται από την εθνική ασφάλιση (εθνική σύνταξη, ιδιαίτερη φροντίδα για την υγεία και σύνταξη χηρείας) και την ασφάλιση των εργαζομένων (ανεργία, αναπηρία). Η εθνική ασφάλιση ισχύει για όλους τους κατοίκους και η είσπραξη των εισφορών για αυτήν γίνεται με δυο τρόπους: α) Ενσωματωμένη στο φόρο εισοδήματος και β) παρακράτηση από το μισθό. Η ασφάλιση των εργαζομένων επιβαρύνει τους εργαζόμενους και χρηματοδοτείται από εισφορά που υπολογίζεται επί των ακαθάριστων αποδοχών (με μέγιστο ποσό) και εξαρτάται από τον οικονομικό τομέα. Για τη βασική ασφάλιση υγείας ο καθένας ενήλικος πληρώνει ένα σταθερό ποσό περίπου 1.250 ευρώ ετησίως. Από το 2013 οι εργοδότες θα καταβάλλουν 7,75% επί των ακαθάριστων αποδοχών με ανώτατο μισθό ύψους 50.853 για το σύστημα υγείας και ασφάλειας του κράτους.

4.3.2.14 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ:

Ο λόγος των φόρων προς το ΑΕΠ κυμάνθηκε γύρω στο ποσοστό 30% με 32% κατά την περίοδο 2000-2005. Στα επόμενα τέσσερα χρόνια η αναλογία ανέβηκε ελαφρώς, φθάνοντας το 32,8% το 2007 και το 2008. Το 2008, παρά την επιβράδυνση της ανάπτυξης, τα έσοδα από άμεσους φόρους και κοινωνικές εισφορές συνέχισαν να αυξάνονται. Η μέτρια αύξηση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης για το 2010 είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των φορολογικών μεταρρυθμίσεων. Το 2011 η πορτογαλική συνολική φορολογική επιβάρυνση (περιλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ανήλθε σε 33,2% του ΑΕΠ, κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 (39,5%), λόγω της αύξησης των φορολογικών συντελεστών.

Ο προϋπολογισμός της Πορτογαλίας στηρίζεται σχετικά σε μεγάλο βαθμό στην έμμεση φορολογία. Το 2011, το ποσοστό των έμμεσων φόρων στη συνολική φορολογία είναι το τρίτο υψηλότερο στην ΕΕ-17 (42,% έναντι του μέσου όρου της ΕΕ-17 33%). Τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν στην Πορτογαλία, από 13,7% το 2010 σε 13,9% το 2011, λόγω της αύξησης των κανονικών, των ενδιάμεσων και των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ, με ισχύ από την 1η Ιουλίου 2010. Επίσης, το ποσοστό των άμεσων φόρων στο ΑΕΠ και στη συνολική φορολογία αυξήθηκε το 2011. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αύξηση του μεριδίου τόσο του προσωπικού όσο και του εταιρικού φόρου εισοδήματος. Το μερίδιο του εταιρικού φόρου εισοδήματος στο ΑΕΠ είναι το τέταρτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη το 2011. Όσον αφορά τα έσοδα από κοινωνικές ασφάλισεις, υπήρξε μια μέτρια αύξηση ως προς το ΑΕΠ το 2011.

Μετά από σημαντικές μεταρρυθμίσεις το 2010, τον Μάιο του 2011 ένα μνημόνιο για τους ειδικούς όρους της οικονομικής πολιτικής (MoU) μεταξύ της ΕΚ, της ΕΚΤ, του ΔΝΤ και της Πορτογαλίας υπεγράφη. Το μνημόνιο περιλαμβάνει διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και τη μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού. Μετά την υπογραφή του μνημονίου η Πορτογαλία συνέχισε να επιφέρει σημαντικές φορολογικές αλλαγές το 2011 και το 2012. Ένα σημαντικό μέτρο για τη συμμόρφωση με το μνημόνιο ήταν η εισαγωγή ενός νέου ετήσιου πρόσθετου φόρου στο ατομικό εισόδημα, το οποίο εγκρίθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2011. Η νέα προσαύξηση (δεν είχε ισχύ το 2012) επιβάλλεται σε ποσοστό 3,5% σε όλες τις συγκεντρωτικές κατηγορίες εισοδήματος που υπόκεινται σε ατομικό φόρο εισοδήματος. Στη συνέχεια το 2012, σημαντικά φορολογικά μέτρα εισήχθησαν, όσον αφορά τον ΦΠΑ ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών, μεταφέροντας τα από τον μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ στον κανονικό ή ενδιάμεσο συντελεστή.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Στην Πορτογαλία ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων (IRS), επιβάλλεται σε συγκεντρωτική βάση που αποτελείται από έξι κατηγορίες εισοδήματος. Δεν υπάρχει καμία προσωπική απαλλαγή, αλλά μια ενιαία προσωπική έκπτωση φόρου που συνδέεται με τον κατώτατο μισθό και την οικογενειακή κατάσταση του φορολογουμένου. Μετά τις τροποποιήσεις που επέφερε ο νόμος του προϋπολογισμού για το 2013, ο αριθμός των κλιμακίων μειώθηκε σε πέντε από οκτώ,

υπήρξε μια γενική αύξηση του μέσου όρου των φορολογικών συντελεστών και ο μέγιστος οριακός συντελεστής αυξήθηκε σε 48%, που επιβάλλεται σε εισοδήματα άνω των 80.000 €. Οι «αδικαιολόγητες» αυξήσεις του προσωπικού εισοδήματος άνω των 100.000 ευρώ φορολογούνται με ειδικό συντελεστή 60%.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Μέχρι το τέλος του Δεκεμβρίου 2011, δύο συντελεστές φορολογίας εταιρικού εισοδήματος (IRC), ένας κανονικός και ένας μειωμένος ίσχυαν στην Πορτογαλία. Στα φορολογητέα κέρδη μέχρι 12.500 ευρώ εφαρμόζονταν μειωμένος συντελεστής 12,5%, ο οποίος καταργήθηκε τον Ιανουάριο του 2012. Ένα ποσοστό 25% εφαρμόζονταν σε φορολογητέα κέρδη που ξεπερνούσαν το ποσό των 12.500. Ένας πρόσθετος φόρος 3% επιβάλλεται στα εισοδήματα των νομικών προσώπων ύψους μεταξύ 1,5 και 10 εκατ. ευρώ και ένα ποσοστό 5% επιβάλλεται επί των φορολογητέων κερδών που ξεπερνούν τα 10 εκατομμύρια ευρώ, με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2012. Από την 1η Ιανουαρίου 2013, υπάρχει μια μείωση (από 10 εκατ. ευρώ σε 7,5 εκατ. ευρώ) του κατώτερου ορίου φορολογητέου κέρδους για το οποίο ισχύει συντελεστής 5%.

Φ.Π.Α: Το 2010, δύο σημαντικά φορολογικά μέτρα που εφαρμόστηκαν σε όλους τους συντελεστές ΦΠΑ εγκρίθηκαν. Οι κανονικοί, οι ενδιάμεσοι και οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ αυξήθηκαν κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, από 20% στο 21% , από 12% στο 13% και από 5% στο 6% από την 1η Ιουλίου 2010. Για τη Μαδέρα και τους Αζόρες νήσους, ο κανονικός και ο ενδιάμεσος συντελεστής επίσης αυξήθηκαν από 14 σε 15 και 8 σε 9. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2011, ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ στην ηπειρωτική Πορτογαλία αυξήθηκε και πάλι κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες στο 23% και στη Μαδέρα και Αζόρες κατά 1 ποσοστιαία μονάδα στο 16%. Από την 1η Ιανουαρίου 2012 ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες μεταφέρθηκαν από την ευνοϊκή μεταχείριση του μειωμένου ΦΠΑ στον κανονικό ή ενδιάμεσο συντελεστή.

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι εργαζόμενοι καταβάλλουν εισφορές ίσες με το 11% των ακαθάριστων αποδοχών τους, χωρίς ανώτατο όριο. Ο εφαρμοστέος δείκτης κοινωνικών εισφορών για τους εργοδότες διαφέρει ανάλογα με τη σύμβαση εργασίας. Το 2013 το ποσοστό των 23,75 εφαρμόζεται σε συμβάσεις αορίστου χρόνου και το 26,1 για συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

4.3.2.15 ΣΛΟΒΑΚΙΑ:

Ο δείκτης φορολογίας της Σλοβακίας έχει μειωθεί σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία. Βρισκόταν στο 40,3% του ΑΕΠ το 1995, πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ το 28,5% του ΑΕΠ το 2011 υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ-17 κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες. Ο φόρος προς το ΑΕΠ είναι ο χαμηλότερος στην Ευρωζώνη, κατατάσσοντας τη χώρα στη τελευταία θέση.

Οι έμμεσοι φόροι συγκέντρωσαν το 10,8% του ΑΕΠ, 2,2 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-17. Αντιπροσωπεύοντας το 37,9% των συνολικών φορολογικών εσόδων, παίζουν πολύ πιο σημαντικό ρόλο στη Σλοβακία από ότι οι άμεσοι φόροι (19,1% επί των συνολικών εσόδων). Δεν αποτελεί έκπληξη επομένως, ότι τα άμεσα φορολογικά έσοδα είναι μόλις το 5,4% του ΑΕΠ έναντι του μέσου όρου της ΕΕ-17 12,2%. Το μερίδιο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι 43% το 2011 - η υψηλότερη τιμή στην Ευρωζώνη. Η αναλογία των φορολογικών εσόδων από τις κοινωνικές εισφορές προς το ΑΕΠ έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες, από 14,1% το 2000 σε 12,3% το 2011. Μειωνόταν από το 2002 έως το 2007, κυρίως λόγω της μείωσης των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, και άρχισε να αυξάνεται από το 2008 και μετά, αλλά ακόμα δεν φθάνει το επίπεδο του 2000.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Το συνολικό εισόδημα περιλαμβάνει το εισόδημα από εργασία, τις επαγγελματικές συντάξεις, το εισόδημα από τις επιχειρήσεις, το ενοίκιο, το κεφάλαιο και άλλες έκτακτες δραστηριότητες. Τα κεφαλαιακά κέρδη περιλαμβάνονται γενικά στο συνολικό εισόδημα με εξαίρεση τα έσοδα από την πώληση ακινήτου ιδιοκτησίας τουλάχιστον πέντε χρόνων, τα κέρδη από την πώληση κινητών αγαθών που ανήκουν για τουλάχιστον πέντε χρόνια και τα κέρδη από την πώληση μετοχών και άλλων τίτλων μέχρι του συνολικού ετήσιου ποσού ίσου έως πέντε φορές της ελάχιστης διαβίωσης. Δεν υπάρχουν φοροαπαλλαγές και έχουν καταργηθεί ακόμη και οι μειώσεις στις εισφορές για συμπληρωματική συνταξιοδοτική ασφάλιση από την 1η Ιανουαρίου 2011. Υπάρχουν δύο είδη φορολογικών ελαφρύνσεων: το βασικό αφορολόγητο όριο το οποίο είναι διαθέσιμο σε κάθε φορολογούμενο και το συμπληρωματικό αφορολόγητο όριο για το/την σύζυγο του οποίου το εισόδημα, μετά

την αφαίρεση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, είναι κάτω από το βασικό επιτρεπτό όριο.

Οι τροποποιήσεις του νόμου περί φορολογίας εισοδήματος, με ισχύ από 1η Ιανουαρίου του 2013, κατάργησε τον ενιαίο φορολογικό συντελεστή (flat tax) και επανέφερε τους προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές. Η βάση του φορολογικού συντελεστή προσωπικού εισοδήματος είναι 19% του συνολικού εισοδήματος. Ο φορολογικός συντελεστής 25% θα εφαρμόζεται στη φορολογική βάση που υπερβαίνει κατά 176,8 φορές το νόμιμο ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2004, ο εταιρικός συντελεστής φορολογίας (CIT) μειώθηκε από 25% σε 19%. Ως την 1η Ιανουαρίου 2013 ο φορολογικός συντελεστής αυξήθηκε σε 23%. Από τον Ιανουάριο του 2004, η Σλοβακική Δημοκρατία έχει ένα ενιαίο σύστημα φορολόγησης σε σχέση με τα κέρδη. Τα εταιρικά κέρδη φορολογούνται πλήρως στο επίπεδο της επιχείρησης. Τα διανεμόμενα κέρδη δεν φορολογούνται πια ούτε με τα εταιρικά ούτε με τα ατομικά μερίδια. Τα δε μερίσματα από τα κέρδη που προέρχονται δεν υπόκεινται σε οποιοδήποτε άλλο φόρο στα χέρια των μετόχων. Άλλα μερίσματα φορολογούνται με ειδικό συντελεστή 15% σε περίπτωση διανομής εντός του 2013. Για τη διανομή που λαμβάνει χώρα μετά το 2013, ο φορολογικός συντελεστής 23% είναι αυτός που θα ισχύει.

Φ.Π.Α: Από το 2004, ένας ενιαίος συντελεστής ΦΠΑ 19% εισήχθη για όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες και από το 2011 προσωρινά αυξήθηκε σε 20%. Το 2007, ένας μειωμένος συντελεστής 10% εισήχθη εκ νέου και ισχύει για τα φάρμακα, ορισμένα άλλα ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα, και από το 2008, και για τα βιβλία. Ένας μηδενικός συντελεστής ισχύει για ταχυδρομικές υπηρεσίες, ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες, τον πολιτισμό, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και την προσφορά των ακινήτων.

Ασφαλιστικές εισφορές: Τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι εργοδότες πρέπει να καταβάλλουν εισφορές για την ασφάλιση συντάξεων (4% και 14% αντίστοιχα), την ασφάλιση υγείας (4% και 10% αντίστοιχα), την ασφάλιση αναπηρίας (και οι δύο 3%) την ασφάλιση ασθενείας (και οι δύο 1,4%), καθώς και τη ασφάλιση ανεργίας (1%). Επιπλέον, οι εργοδότες πρέπει να πληρώσουν 0,8% των μισθών των εργαζομένων για

ασφάλιση ατυχήματος, 4,75% σε ένα ταμείο αλληλεγγύης και 0,25% για το ταμείο εγγυήσεων. Ένα ανώτατο όριο εισφορών ισχύει για όλους τους κλάδους ασφάλισης εκτός από την ασφάλιση ατυχήματος.

4.3.2.16 ΣΛΟΒΕΝΙΑ:

Ο συνολικός λόγος του φόρου προς το ΑΕΠ της Σλοβενίας (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ανήλθε σε 37,2% το 2011, μία τιμή κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-17 (39,5%). Σε σύγκριση με τους γείτονές της, ο δείκτης φορολογίας της Σλοβενίας βρίσκεται αρκετά κάτω από την Ιταλία (42,5%) και την Αυστρία (42,0%).

Μια πτωτική τάση στο ποσοστό των έμμεσων φόρων έχει παρατηρηθεί από το 2000. Το 2011, το μερίδιο τους 38,7% στο σύνολο των φόρων είναι πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 (33%). Οι κοινωνικές εισφορές, με μερίδιο 40,4% επί των συνολικών φορολογικών εσόδων, κατατάσσει τη Σλοβενία στην δεύτερη θέση στην Ευρωζώνη, μετά την Σλοβακία. Όσον αφορά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, που υπολογίζονται ως ποσοστό του ΑΕΠ σε 7,7%, είναι το υψηλότερο στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη, σχεδόν διπλάσιος από τους αντίστοιχους μέσους όρους. Με δεδομένη την επικράτηση των έμμεσων φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, οι άμεσοι φόροι, που βιώνουν μια πτωτική τάση, από τότε που κορυφώθηκαν το 2007, απέδωσαν το 2011 ένα χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 21,2% επί των συνολικών φόρων (μέσος όρος της ΕΕ-17 είναι 30,9%).

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Μια μεταρρύθμιση που ξεκίνησε το 2005, εισήγαγε μια διαφοροποίηση στη φορολόγηση των ατομικών εισοδημάτων ανάλογα με τον χαρακτήρα τους - το «ενεργό» εισόδημα φορολογείται με προοδευτικούς συντελεστές που εφαρμόζονται σε ετήσια φορολογική βάση, ενώ το «παθητικό» εισόδημα (δηλαδή έσοδα από τόκους, μερίσματα και κέρδη κεφαλαίου) φορολογείται με ενιαίο συντελεστή, όπως και στα συστήματα διπλού εισοδήματος (dual tax system). Το 2006, ο αριθμός των φορολογικών κλιμακίων μειώθηκε από πέντε σε τρία και ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής από 50% σε 41%. Για το 2013 και το 2014, μια πρόσθετη φορολογική κλίμακα με συντελεστή 50% εισήχθη σε προσωρινή βάση. Ο φορολογικός συντελεστής των «παθητικών» εισοδημάτων παρέμεινε σε ένα ενιαίο

ποσοστό 20% μετά τη μεταρρύθμιση. Ένας αυξημένος ενιαίος συντελεστής 25% θα ισχύει για εισόδημα που εισπράττεται από την 1η Ιανουαρίου 2013.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων : Ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής έχει μειωθεί σταδιακά από 25% το 2006 σε 20% το 2010. Ο φορολογικός συντελεστής μειώθηκε στο 18% για το έτος 2012 και στο 17% για το έτος 2013. Προβλέπονται περαιτέρω μειώσεις στο 16% το 2014 και στο 15% το 2015. Ένας ειδικός συντελεστής 0% εφαρμόζεται για τα επενδυτικά κεφάλαια, συνταξιοδοτικά ταμεία, και εταιρείες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου. Οι εταιρείες μπορούν να μεταφέρουν ζημιές επ' αόριστον. Από την 1η Ιανουαρίου 2013 και μετά, η χρήση των παρακρατούμενων φορολογικών ζημιών περιορίζεται κατ' ανώτατο όριο στο 50% της πραγματικής φορολογικής βάσης. Η μεταφορά ζημιών προς τα πίσω δεν επιτρέπεται.

Φ.Π.Α: Ο ΦΠΑ εισήχθη την 1η Ιουλίου 1999, που αντικαθιστά τον προηγούμενο γενικό φόρο επί των πωλήσεων. Το σημερινό ποσοστό είναι 20%. Ο μειωμένος συντελεστής 8,5% ισχύει για την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, βιβλία, τρόφιμα, γεωργικά και φαρμακευτικά προϊόντα και ορισμένες υπηρεσίες που παρέχονται σε τοπικό επίπεδο. Κάτω από συγκεκριμένους περιορισμούς ο οριζόντιος συντελεστής 8% ισχύει για τους αγρότες για την πώληση ορισμένων γεωργικών προϊόντων που προέρχονται από γεωργικές και δασοκομικές δραστηριότητες.

Ασφαλιστικές εισφορές: Οι κοινωνικές εισφορές καλύπτουν συντάξεις, υγεία, φόρο κοινωνικής αλληλεγγύης και άδεια μητρότητας. Οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν το 22,1% επί του συνόλου των ακαθάριστων αποδοχών τους, από το οποίο η ασφάλιση των συντάξεων (15,5%) είναι το μεγαλύτερο ποσό. Οι κοινωνικές εισφορές καταβάλλονται από τους εργοδότες για λογαριασμό των εργαζομένων τους (το συνολικό ποσοστό που καταβάλλουν οι εργοδότες είναι 16,1%). Η φορολογητέα βάση για τον εργοδότη και τον εργαζόμενο είναι το ποσό της ακαθάριστης αμοιβής, το οποίο περιλαμβάνει τις μικτές αποδοχές, τα "τυχερά" του επαγγέλματος και τις δαπάνες για αποζημιώσεις που σχετίζονται με την εργασία πάνω από ένα ορισμένο όριο. Οι εισφορές εκπίπτουν από την φορολογία τόσο του εταιρικού όσο και του προσωπικού εισοδήματος.

4.3.2.17 ΙΣΠΑΝΙΑ:

Μεταξύ 2000 και 2007, η Ισπανία απόλαυσε μια ακμάζουσα οικονομία, με ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ 2,7% και 5%, αυξάνοντας ταυτόχρονα και τα φορολογικά της έσοδα μέχρι το 2007. Προερχόμενη από ένα χαμηλό επίπεδο σε σύγκριση με την ΕΕ - 27, το συνολικό ποσό του φόρου προς το ΑΕΠ στην Ισπανία κορυφώθηκε το 2007 σε 37,1% , 2,4 ποσοστιαίες μονάδες κάτω του 39,5 % του σταθμισμένου μέσου όρου της Ευρωζώνης. Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Ισπανία βίωσε έντονα την επίδραση της οικονομικής κρίσης. Η ανάπτυξη του ΑΕΠ έπεσε από μια αύξηση της τάξης του 3,5 % το 2007, σε μια πτώση 3,7% το 2009. Το 2011 υπήρξε μια ελαφρά ανάκαμψη της τάξεως του 0,7%. Τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν κατά συνέπεια από το υψηλό του 37,1 % του ΑΕΠ το 2007 σε νέο χαμηλό επίπεδο 30,7 % το 2009, και αυξήθηκαν ελάχιστα το 2011 σε 31,4%. Το ποσοστό αυτό είναι 15^ο σε σειρά στην Ευρωζώνη.

Η είσπραξη των εσόδων από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, άμεσους φόρους και έμμεσους φόρους στην Ισπανία είναι αντίστοιχα 12,1% , 9,9% και 10,2% του ΑΕΠ. Η Ισπανία έχει το χαμηλότερο ποσοστό είσπραξης έμμεσων φόρων ως % επί του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (σχεδόν 3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερες από το μέσο όρο της Ευρωζώνης). Ο κύριος λόγος για το χαμηλό αυτό ποσοστό αποδίδεται στην υποτονική εγχώρια κατανάλωση και στις εισαγωγές, ακόμη και μετά την αύξηση του βασικού συντελεστή ΦΠΑ από 16 % σε 18% που τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιουλίου 2010. Ακόμη και σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, το μερίδιο των εσόδων του ΦΠΑ στο ΑΕΠ μειώθηκε από 5,6 % το 2010 σε 5,4% το 2011. Το μερίδιο του ΦΠΑ στο ΑΕΠ παραμένει το χαμηλότερο μεταξύ των κρατών μελών, κατατάσσοντας την στη τελευταία θέση στην Ευρωζώνη. Το ίδιο ισχύει και για το μερίδιο των ειδικών φόρων κατανάλωσης στο ΑΕΠ, το οποίο μειώθηκε από 2,3% το 2010 σε 2,1% το 2011. Τα μερίδια των άμεσων φόρων και των κοινωνικών εισφορών στο ΑΕΠ είναι και τα δύο κάτω του μέσου όρου της ΕΕ-17. Η μείωση των φορολογικών εσόδων από την άμεση φορολογία οφείλεται κυρίως στη συνεχιζόμενη μείωση του φόρου εισοδήματος των επιχειρήσεων. Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης σε αυτό το είδος των φορολογικών εσόδων ήταν μεγαλύτερο στην Ισπανία από ό, τι σε άλλα κράτη μέλη. Τα φορολογικά έσοδα μειώνονταν συνεχώς από 12,8 % το 2007 σε μόλις 5,9 % το 2011 (ΕΕ-17 : από 8,2 % σε 6%). Οι κοινωνικές εισφορές έχουν παραμείνει εντυπωσιακά σταθερές, με τη μερίδα του λέοντος του φορολογικού βάρους να το επωμίζονται οι εργοδότες.

- **Κύρια χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος:**

Φόρος εισοδήματος Φυσικών προσώπων: Από το 2007, η φορολογία του προσωπικού εισοδήματος που εφαρμόζεται στο γενικό φορολογητέο εισόδημα έχει τέσσερις κλίμακες (24%, 28%, 37%, 43%). Τον Ιανουάριο του 2011, η κυβέρνηση εισήγαγε δύο πρόσθετους φορολογικούς συντελεστές για τους φορολογούμενους, 44% για ποσό άνω των 120.000 € και 45% για 175.000€. Επιπλέον, τον Ιανουάριο του 2012, η κυβέρνηση εισήγαγε μια προσωρινή συμπληρωματική προοδευτική εισφορά (που καλύπτει τα έτη 2012 και 2013) που εφαρμόζεται σε κάθε ζώνη φόρου της γενικής φορολογικής βάσης της κυβέρνησης, η οποία συνεπάγεται πλέον την ύπαρξη επτά φορολογικών κλιμάκων (24, 75%, 30%, 40%, 47%, 49%, 51% και 52%). Ο ανώτατος συντελεστής φορολογίας προσωπικού εισοδήματος αναφέρεται σε εισόδημα πάνω από 300.000 ευρώ. Κατά γενικό κανόνα, τα προσωπικά και τα οικογενειακά επιδόματα περιλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία εισοδήματος και φορολογούνται με μηδενικό συντελεστή.

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων: Ο φορολογικός συντελεστής των νομικών προσώπων είναι 30% (35% για τους φορείς που ασχολούνται με την εξερεύνηση πετρελαίου, την έρευνα και την εκμετάλλευση). Οι ΜΜΕ¹⁸ απολαμβάνουν μειωμένο συντελεστή 25% για φορολογική βάση έως 300.000 ευρώ. Κατά τη διάρκεια 2011-2013, οι επιχειρήσεις με λιγότερους από 25 εργαζόμενους και με κύκλο εργασιών κάτω των 5 εκατ. ευρώ φορολογούνται επί των ετήσιων κερδών τους κάτω των 300.000 ευρώ με 20%. Πάνω από αυτό το όριο, φορολογούνται με 25%..

Φ.Π.Α: Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ εντός του 2013 είναι 21%. Δύο μειωμένους συντελεστές 10% και 4% εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών.

Ασφαλιστικές εισφορές: Κάθε επάγγελμα έχει ελάχιστες και μέγιστες βάσεις εισφοράς. Το ποσοστό που επιβαρύνει τους εργαζομένους είναι 6,35% επί των καλυπτόμενων αποδοχών και 29,9% για τους εργοδότες σε σχέση με τη συνολική συνεισφορά του 36,25%. Οι αυτοαπασχολούμενοι συμβάλλουν κατά 26,5% και 29,8% των αποδοχών τους.

¹⁸ Το κατώτατο όριο ετήσιου κύκλου εργασιών για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση ως μικρή ή μεσαίου μεγέθους επιχείρηση (ΜΜΕ) είναι τα 10 εκατ. ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

Παρακάτω θα επιχειρηθεί μια σύγκριση ανάμεσα στα φορολογικά συστήματα σύμφωνα με το είδος του φόρου (άμεσοι φόροι, έμμεσοι φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης), καθώς και με τον τύπο της φορολογικής βάσης (κατανάλωση, εργασία, κεφάλαιο). Η σύγκριση αυτή συνίσταται σε μια διαστρωματική απεικόνιση των χαρακτηριστικών των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών κατά το 2011 (έτος με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία), και σε μια διαχρονική απεικόνιση των μεταβολών που έχουν επέλθει κατά το διάστημα 2000-2011. Τα στοιχεία, στην πλειοψηφία τους, καλύπτουν την περίοδο 2000-2011 και προέρχονται από την Eurostat και παρουσιάζονται τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως ποσοστό επί του συνόλου της φορολόγησης.

5.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ

5.1.1 ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

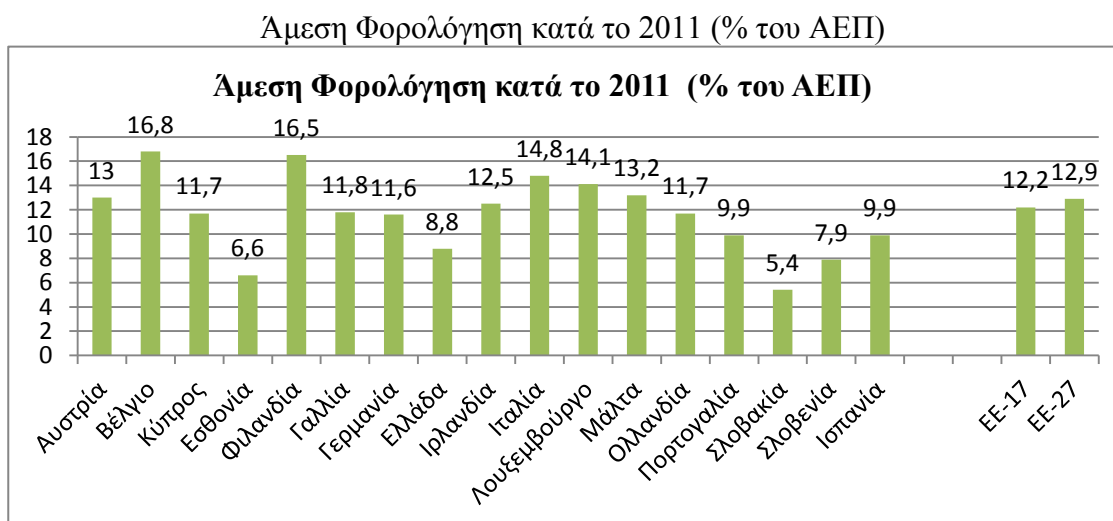
Ξεκινώντας την ανάλυση μας από την αναλογία των άμεσων φόρων¹⁹ ως ποσοστό του ΑΕΠ για το έτος 2011, παρατηρούμε ότι οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των κρατών μελών είναι το Βέλγιο με ποσοστό 16,8% και η Φιλανδία με 16,5%. Ακολουθούν οι χώρες Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Γαλλία και Αυστρία. Το 2011 η χαμηλότερη άμεση φορολογική επιβάρυνση παρατηρείται στην Σλοβακία με 5,4 ως % του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 5.1).

Συγκεκριμένα, παρατηρώντας το διάγραμμα πιο αναλυτικά, βλέπουμε ότι 11 κράτη μέλη από τα 17 της Ευρωζώνης πλησιάζουν το μέσο όρο της Ευρωζώνης, ενώ 6 βρίσκονται κάτω του μέσου όρου. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών που έχουν συγκριτικά χαμηλό επίπεδο άμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ με ποσοστό που φτάνει το 8,8%, σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-17 σχεδόν κατά 3,4 %.

¹⁹ Οι **άμεσοι φόροι** ορίζονται ως το άθροισμα των εξής κατηγοριών φόρων (βάσει ESA 95): φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, φορολόγηση επιχειρήσεων, καθώς και λοιπά είδη άμεσης φορολογίας (π.χ. φορολόγηση κερδών από λοταρία, φορολόγηση μερισμάτων κλπ).

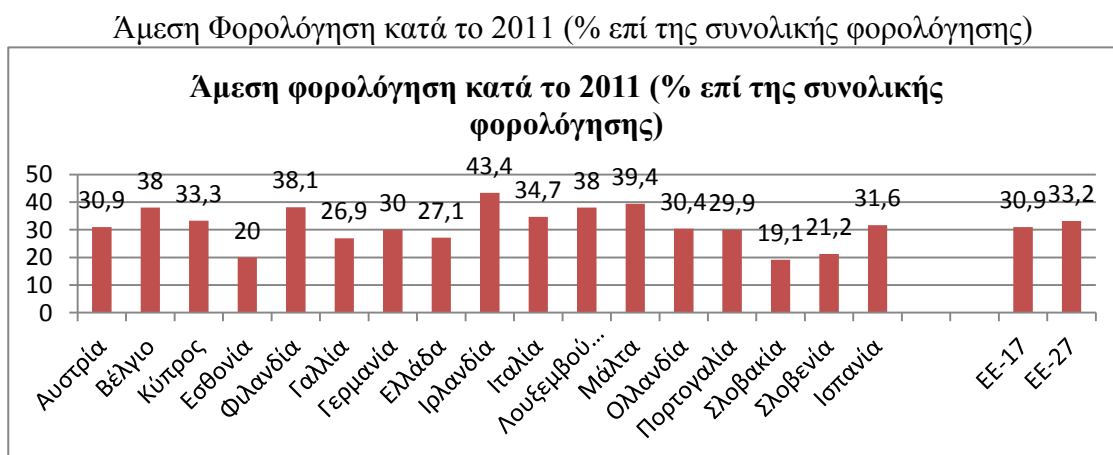
Μελετώντας την άμεση φορολογία στο σύνολο της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης (βλ. Διάγραμμα 5.2) μπορούμε να συμπεράνουμε για τα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωζώνης σε τι ποσοστό βασίζουν τα φορολογικά τους έσοδα στην επιβολή των άμεσων φόρων. Οι χώρες Ιρλανδία και Φιλανδία εξαρτούν τα φορολογικά τους έσοδα περισσότερο από την άμεση φορολόγηση ενώ το ίδιο ισχύει και για την Μάλτα, το Λουξεμβούργο και το Βέλγιο. Αντίθετα, οι χώρες που τα φορολογικά τους έσοδα προέρχονται λιγότερο από τους άμεσους φόρους είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Αυστρία και η Ελλάδα, της οποίας το μερίδιο της άμεσης φορολόγησης επί των συνολικών φορολογικών εσόδων είναι ιδιαίτερα χαμηλό αγγίζοντας το ποσοστό του 27,1% επί της συνολικής φορολόγησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2

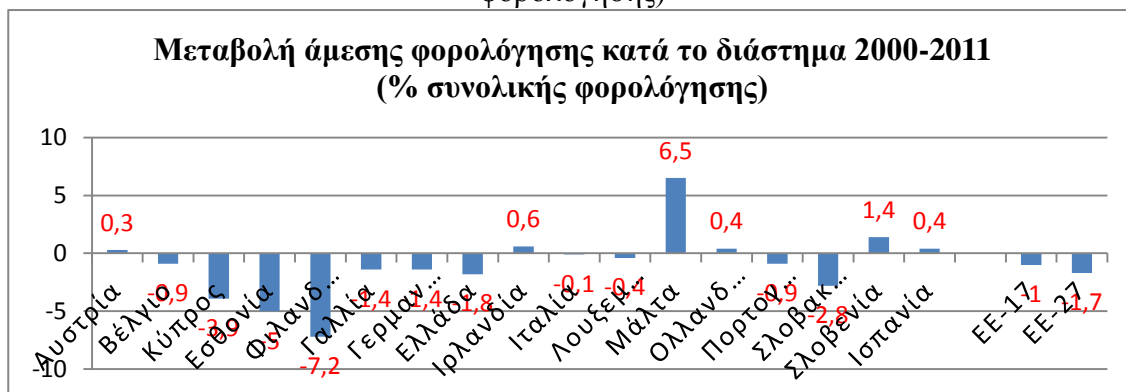

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Στη συνέχεια στο διάγραμμα 5.3, θα απεικονίσουμε διαχρονικά, για το διάστημα 2000-2011, την εξέλιξη των εσόδων από άμεση φορολόγηση ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων εντός της Ευρωζώνης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3

Μεταβολή άμεσης φορολόγησης κατά το διάστημα 2000-2011 (% συνολικής φορολόγησης)

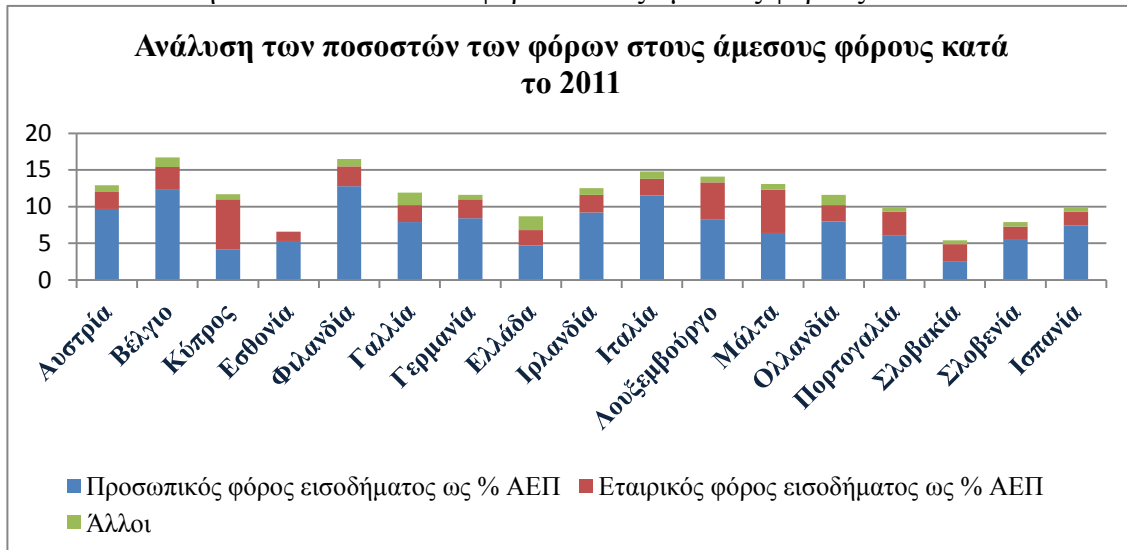
Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Κατά μέσο όρο τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης έχουν μειώσει σημαντικά τη συνεισφορά της άμεσης επί της συνολικής φορολόγησης κατά ένα ποσοστό 1% για το διάστημα 2000-2011 ενώ την ίδια περίοδο σε επίπεδο ΕΕ-27 σημειώνεται μείωση σε ποσοστό μεγαλύτερο του 1%. Η μόνη χώρα που παρουσιάζει αύξηση είναι η Μάλτα σε ποσοστό 6,5% σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης.

Τέλος, όσον αφορά την άμεση φορολόγηση, διαγραμματικά θα απεικονίσουμε σε τι ποσοστό οι άμεσοι φόροι χωρίζονται σε φόρο εισοδήματος των εταιρικών κερδών, σε προσωπικό φόρο εισοδήματος και σε λοιπούς φόρους (βλ. Διάγραμμα 5.4). Παρατηρούμε ότι οι άμεσοι φόροι στην Φιλανδία αλλά και στην Ιταλία, το Βέλγιο, την Αυστρία και την Ισπανία περιέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό την φορολογία στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων και στη συνέχεια έρχεται η φορολογία των νομικών προσώπων. Η μοναδική χώρα που στους άμεσους φόρους επικρατεί σε μεγαλύτερο ποσοστό η φορολογία των νομικών προσώπων είναι η Κύπρος με ποσοστό 6,8 στο 11,7%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4

Ανάλυση των ποσοστών των φόρων στους άμεσους φόρους κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

5.1.2 ΕΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

Στη συνέχεια θα προχωρήσουμε στην σύγκριση της έμμεσης φορολόγησης²⁰ μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Η έμμεση φορολόγηση, αν και έχει χαρακτηριστεί περισσότερο άδικη σε σχέση με την άμεση φορολόγηση καθώς επιβάλλεται σε όλους τους καταναλωτές ανεξαρτήτως εισοδήματος, είναι πιο άμεση καθώς εισπράττεται ευκολότερα σε σχέση με τους άμεσους φόρους και είναι ενσωματωμένη στις τιμές των αγαθών.

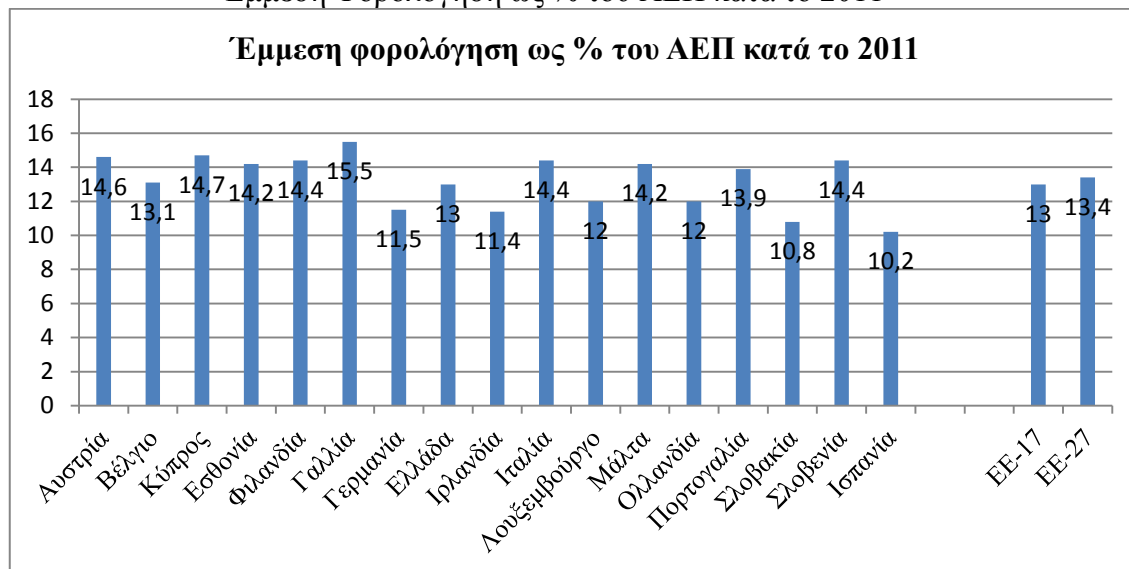
Σε επίπεδο Ευρωζώνης, η έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά το 2011 (βλ. Διάγραμμα 5.5), βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά σε όλες σχεδόν τις χώρες. Χώρες όπως η Γαλλία, η Σλοβενία, η Αυστρία, η Ιταλία, η Κύπρος και Φιλανδία χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα έμμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ελλάδα, το Βέλγιο και η Μάλτα παρουσιάζουν επίπεδα έμμεσης φορολόγησης πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-17. Αντίθετα, η Ιρλανδία, η Γερμανία, η Ολλανδία συγκαταλέγονται μεταξύ των χωρών με τη χαμηλότερη έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα το

²⁰ Ως έμμεσοι φόροι θεωρούνται ο φόρος προστιθέμενης αξίας, φόροι κατανάλωσης, φόροι επί της παραγωγής, δασμοί επί των εισαγωγών κλπ.

επίπεδο έμμεσης φορολόγησης ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμαίνεται στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο της ΕΕ-17 και λίγο χαμηλότερα από την ΕΕ-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5

Έμμεση Φορολόγηση ως % του ΑΕΠ κατά το 2011

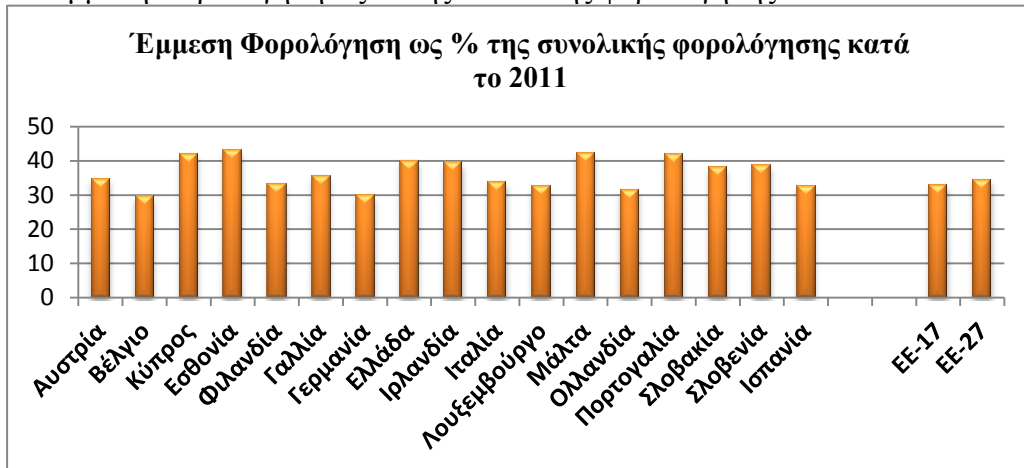

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Μελετώντας, αυτή τη φορά, την έμμεση φορολογία στο σύνολο της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης μπορούμε να συμπεράνουμε για τα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωζώνης σε τι ποσοστό βασίζουν τα φορολογικά τους έσοδα στην επιβολή των έμμεσων φόρων (βλ. Διάγραμμα 5.6). Οι χώρες, οι οποίες εξαρτούν περισσότερο τα φορολογικά τους έσοδα από την έμμεση φορολόγηση είναι η Εσθονία, η Κύπρος, η Μάλτα, η Πορτογαλία και η Ελλάδα με ποσοστό που ξεπερνάει το 40% ενώ ακολουθεί η Ιρλανδία, η Σλοβακία και η Σλοβενία. Αντίθετα το Βέλγιο, η Γερμανία και το Λουξεμβούργο έχουν το χαμηλότερο ποσοστό σε φορολογικά έσοδα από την έμμεση φορολόγηση. Μια δομική διαφορά μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών είναι ότι τα νέα κράτη μέλη εξαρτούν περισσότερο τα συνολικά τους έσοδα από την έμμεση φορολόγηση σε σχέση με τα παλαιότερα κράτη μέλη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6

Έμμεση Φορολόγηση ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Στη συνέχεια στο διάγραμμα 5.7, θα απεικονίσουμε διαχρονικά, για το διάστημα 2000-2011, την εξέλιξη των εσόδων από έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων εντός της Ευρωζώνης. Οι χώρες που αύξησαν περισσότερο τη συνεισφορά της έμμεσης φορολόγησης επί των φορολογικών εσόδων είναι η Γερμανία, η Φιλανδία, η Εσθονία, η Σλοβακία και σε λιγότερο βαθμό η Κύπρος. Μεταξύ των χωρών που παρατηρείται η μεγαλύτερη μείωση της αναλογίας έμμεσης προς συνολική φορολόγηση συγκαταλέγονται η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα. Η Ελλάδα, αν και κατά το διάστημα 1995-2004, αποτελούσε το κράτος μέλος με τη μεγαλύτερη μείωση της συνεισφοράς της έμμεσης φορολόγησης στα συνολικά φορολογικά έσοδα, τώρα το ποσοστό αυτό ανέρχεται μόλις στο 0,8%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7

Μεταβολή της έμμεσης φορολόγησης κατά το διάστημα 2000-2011 (ως % της συνολικής φορολόγησης)

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

5.1.3 ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Οι ασφαλιστικές εισφορές αποτελούν άλλο ένα αναπόσπαστο κομμάτι των φορολογικών εσόδων των κρατών μελών. Στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.8) η Γερμανία, η Γαλλία και η Σλοβενία παρουσιάζουν τις υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ-17. Στον αντίποδα βρίσκονται οι οικονομίες όπως είναι η Κύπρος, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και η Μάλτα, όπου οι ασφαλιστικές εισφορές βρίσκονται σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ-17. Στην Ελλάδα οι ασφαλιστικές εισφορές κατά το 2011, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, κυμάνθηκαν στο 10,6% του ΑΕΠ χαμηλότερα κατά σχεδόν 4 ποσοστιαίες μονάδες, από τον μέσο όρο της ΕΕ-17.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8
Ασφαλιστικές εισφορές ως % του ΑΕΠ κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

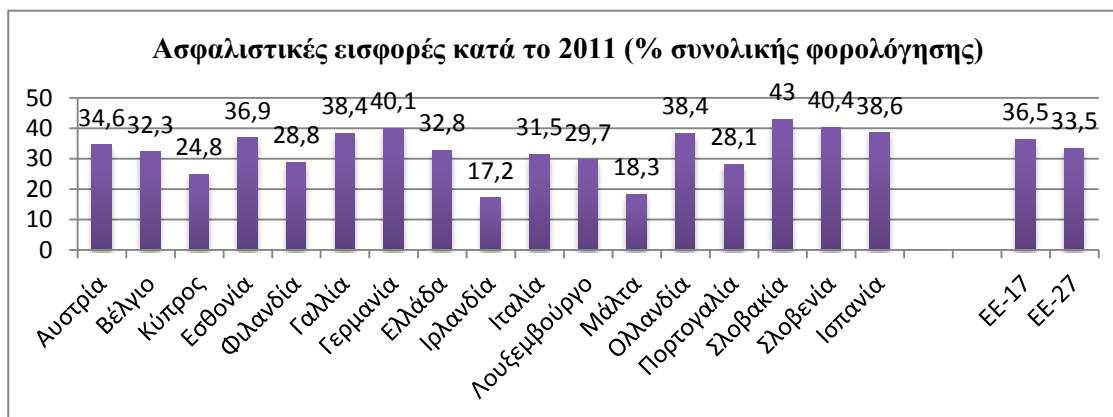
Συνεχίζοντας με το τμήμα των ασφαλιστικών εισφορών στο σύνολο των φορολογικών εσόδων (βλ. Διάγραμμα 5.9) προκύπτει ότι στην Μάλτα, την Ιρλανδία και την Κύπρο οι ασφαλιστικές εισφορές ως μερίδιο των συνολικών φορολογικών εσόδων είναι χαμηλότερες από το μέσο όρο της ΕΕ. Το υψηλότερο μερίδιο των ασφαλιστικών εισφορών επί της συνολικής φορολόγησης παρατηρείται στη Σλοβακία, τη Σλοβενία, τη Γερμανία και τη Γαλλία. Στην Ελλάδα, οι ασφαλιστικές εισφορές στο σύνολο των φορολογικών εσόδων προσεγγίζουν το 32,8% της συνολικής φορολόγησης και βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-17.

Όσον αφορά την σύνθεση των ασφαλιστικών εισφορών, στην Γερμανία η επιβάρυνση είναι σχεδόν ισόποσα μοιρασμένη ανάμεσα στους εργοδότες και στους εργαζόμενους (6,7% και 6,3% αντίστοιχα), ενώ στις χώρες Λουξεμβούργο, Σλοβενία

και Ολλανδία η επιβάρυνση των εργαζόμενων ως προς τις ασφαλιστικές εισφορές είναι μεγαλύτερη από αυτή των εργοδοτών για το 2011.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9

Ασφαλιστικές εισφορές κατά το 2011 (% συνολικής φορολόγησης)

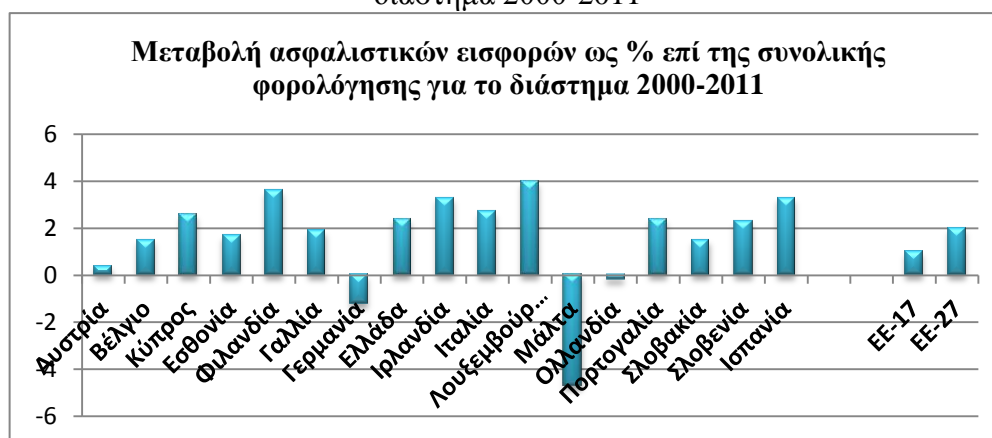

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Η διαχρονική μεταβολή των ασφαλιστικών εισφορών ως ποσοστό της συνολικής φορολόγησης εντός της Ευρωζώνης απεικονίζεται στο διάγραμμα 5.10. Μελετώντας τις μεταβολές, προκύπτει ότι για την περίοδο 2000-2011 οι χώρες με την μεγαλύτερη μείωση ασφαλιστικών εισφορών είναι η Ολλανδία, η Γερμανία και η Μάλτα ενώ οι χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση ασφαλιστικών εισφορών είναι το Λουξεμβούργο, η Φιλανδία και η Ισπανία. Στην Ελλάδα το ποσοστό των ασφαλιστικών εισφορών επί των συνολικών φορολογικών εσόδων ανέρχεται 2,4 %.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.10

Μεταβολή ασφαλιστικών εισφορών ως % επί της συνολικής φορολόγησης για το διάστημα 2000-2011

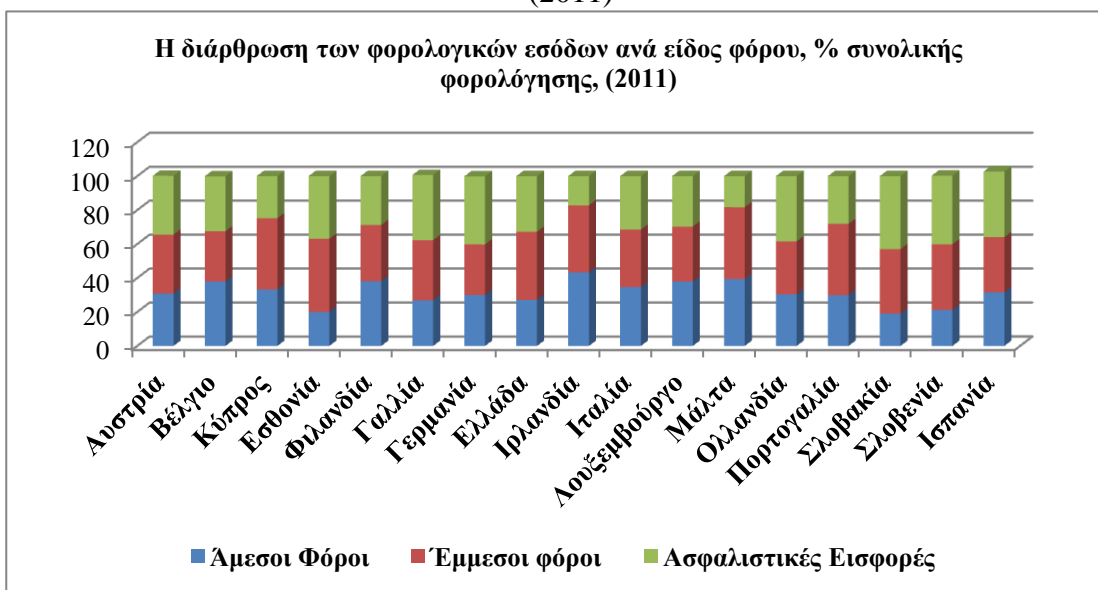
Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

5.1.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ, 2011

Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης, όχι μόνο στο συνολικό φορολογικό επίπεδο, αλλά και στη σύνθεσή του. Τα κράτη μέλη συγκεντρώνουν διαφορετικά ποσά εσόδων από άμεσους φόρους, έμμεσους φόρους και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Τα νέα κράτη μέλη, η Σλοβακία και η Σλοβενία συνήθως έχουν λιγότερους άμεσους φόρους στο σύνολο, ενώ παρατηρώντας το διάγραμμα 5.11 βλέπουμε ότι βασίζουν τα έσοδα τους κυρίως στις ασφαλιστικές εισφορές. Οι χώρες που βασίζονται περισσότερο στην άμεση φορολογία είναι οι Ιρλανδία και Φιλανδία, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα. Το μερίδιο της έμμεσης φορολόγησης στα συνολικά φορολογικά έσοδα εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλό στην περίπτωση της Κύπρου, της Εσθονίας, της Μάλτας και της Ελλάδας ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά τα συναντάμε στην Γερμανία με 29,8% και το Βέλγιο με 29,6%, κατατάσσοντας την στην 17^η θέση στην Ευρωζώνη για το 2011.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11

Η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων ανά είδος φόρου, % συνολικής φορολόγησης, (2011)

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

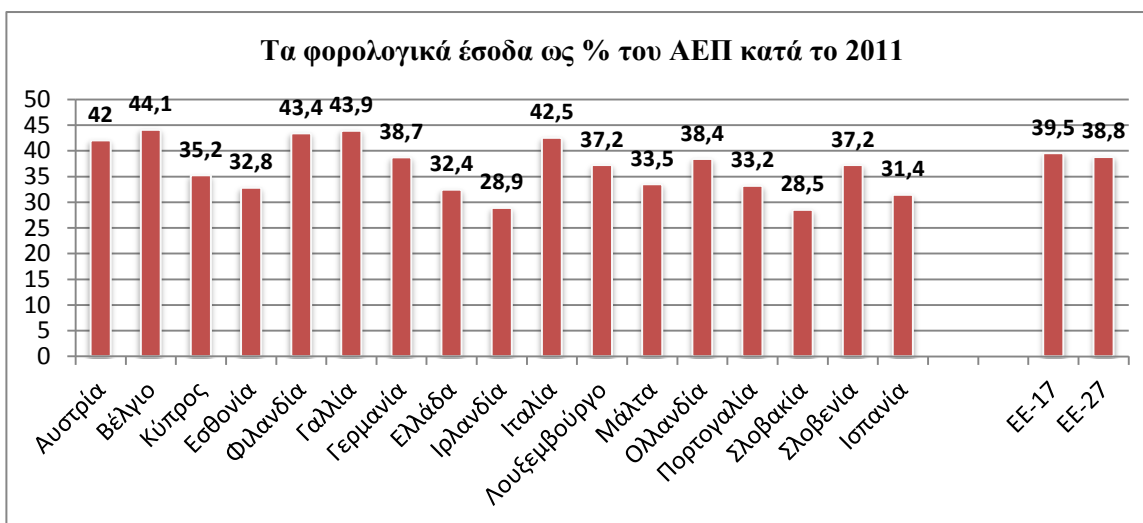
Οι χαμηλότερες του μέσου όρου ασφαλιστικές εισφορές ως μερίδιο των συνολικών φορολογικών εσόδων αποτελούν σημείο σύγκλισης μεταξύ Ιρλανδίας και Μάλτας. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι κατά μέσο όρο οι ασφαλιστικές εισφορές αποτελούν μεγαλύτερο μέρος των συνολικών φορολογικών εσόδων στα νέα κράτη μέλη

Σλοβενία και Σλοβακία αλλά και στα παλαιότερα με τη Γερμανία στο 40,1% και τη Γαλλία στο 38,4%. Στην Ελλάδα, οι ασφαλιστικές εισφορές στο σύνολο των φορολογικών εσόδων προσεγγίζουν το 33% της συνολικής φορολόγησης και βρίσκονται 3,5 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-17.

Όσον αφορά τα συνολικά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, το παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.12) για το έτος 2011 αναφέρει αναλυτικά τα ποσοστά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12

Τα φορολογικά έσοδα ως % του ΑΕΠ κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

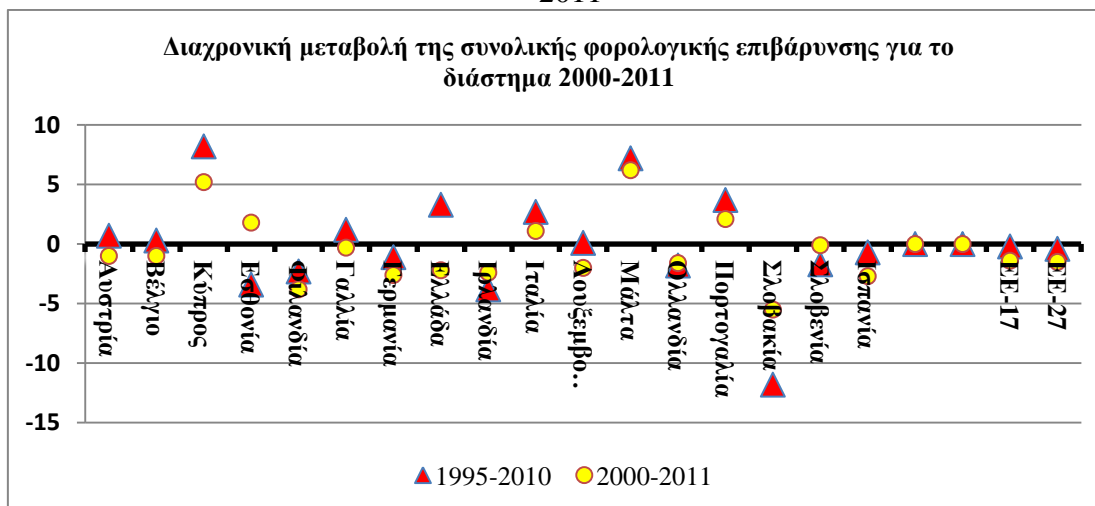
Παρατηρούμε ότι οι χώρες με τη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση είναι το Βέλγιο, η Φιλανδία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Αυστρία. Ακολουθεί η Γερμανία, η Ολλανδία και η Σλοβενία με το Λουξεμβούργο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, το συνολικό ποσό του φόρου προς το ΑΕΠ ανήλθε σε 32,4% το 2011, κατατάσσοντας την στην θέση 20 της ΕΕ-27, αρκετά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-27 (38,8%) και 14^η στην Ευρωζώνη. Το ποσοστό αυτό είναι από τα χαμηλότερα ως προς το ΑΕΠ για τις χώρες της ζώνης του ευρώ, όπου η μέση τιμή ανέρχεται σε 39,5%. Στην επόμενη ενότητα γίνεται λεπτομερής αναφορά για την δομή και τη διάρθρωση των φόρων στο ελληνικό φορολογικό σύστημα.

Όσον αφορά την διαχρονική μεταβολή της φορολογικής επιβάρυνσης για το διάστημα 2000-2011, παρατηρώντας το διάγραμμα 5.13 και τον πίνακα 5.1, βλέπουμε ότι η Κύπρος και η Μάλτα είναι τα κράτη μέλη που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη θετική μεταβολή, με ποσοστό 5,2% και 6,2% αντίστοιχα. Συγκρίνοντας όμως τις χώρες

αυτές και για το διάστημα 1995-2010, πάλι στην κατάταξη έρχονται πρώτες οι χώρες αυτές.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13

Διαχρονική μεταβολή της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης για το διάστημα 2000-2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1:

Διαχρονική μεταβολή των εσόδων από άμεσους και έμμεσους φόρους και ασφαλιστικές εισφορές ως % συνολικής φορολόγησης.

Κράτη Μέλη	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (% ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ)			ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (% ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ)			ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ (% ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ)		
	2000	2008	2011	2000	2008	2011	2000	2008	2011
Αυστρία	30,6	32,9	30,9	35,3	33,7	34,7	34,2	33,6	34,6
Βέλγιο	38,9	38,9	38	30,2	29,6	29,6	30,8	31,5	32,3
Κύπρος	37,2	33,5	33,3	40,6	46,3	41,9	22,1	20,1	24,8
Εσθονία	25	24,7	20	39,7	38,7	43,1	35,3	36,6	36,9
Φιλανδία	45,3	41,4	38,1	29,5	30,6	33,1	25,2	28	28,8
Γαλλία	28,3	27,7	26,9	35,8	35,1	35,4	36,5	37,7	38,4
Γερμανία	31,4	32	30	27,3	28,9	29,8	41,3	39,1	40,1
Ελλάδα	28,8	25,8	27,1	40,9	39,6	40,1	30,3	34,7	32,8
Ιρλανδία	42,8	39,3	43,4	43,3	42,6	39,4	14	18,1	17,2
Ιταλία	34,8	35,7	34,7	36,4	32,9	33,8	28,8	31,4	31,5
Λουξεμβούργο	38,4	38	38	35,8	33,7	32,3	25,7	28,3	29,7
Μάλτα	32,9	38,5	39,4	44,1	43,6	42,3	23	17,9	18,3
Ολλανδία	30	30,5	30,4	31,4	32,5	31,2	38,6	37	38,4
Πορτογαλία	30,8	29,5	29,9	43,5	43,7	42	25,7	26,8	28,1
Σλοβακία	21,9	22,2	19,1	36,7	36,8	37,9	41,5	41,1	43
Σλοβενία	19,8	24	21,2	42,2	38,6	38,7	38,1	37,7	40,4
Ισπανία	31,2	33,8	31,6	35,1	30,6	32,5	35,3	37,3	38,6

Πηγή: : European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Στην πραγματικότητα αυτό που είναι εκπληκτικό, είναι ότι οι υψηλότερες φορολογικές εισφορές πολύ πιο συχνά συνδέονται με κορυφαίες ευημερούσες χώρες της Ευρωζώνης – αυτές που έχουν αξιολογηθεί με 3Α. Συνοψίζοντας σε ένα σχήμα για το σε ποιους φόρους βασίζεται το κάθε κράτος μέλος της Ευρωζώνης, καταλήγουμε στην εξής κατηγοριοποίηση:

ΣΧΗΜΑ 5.1

Ομαδοποίηση των κρατών μελών σε σχέση με το βάρος της φορολογικής πολιτικής τους

Άμεσοι φόροι	• Ιρλανδία, Φιλανδία, Βέλγιο, Ιταλία, Λουξεμβούργο
Έμμεσοι φόροι	• Εσθονία, Μάλτα, Πορτογαλία, Κύπρος, Ελλάδα, Αυστρία
Ασφαλιστικές εισφορές	• Σλοβακία, Σλοβενία, Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία

5.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΑΣΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ (ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ, ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ)

Στην προηγούμενη ενότητα του κεφαλαίου αυτού επιχειρήθηκε μια σύγκριση των φορολογικών συστημάτων της Ευρωζώνης βάση τον κλασικό διαχωρισμό της φορολογίας (άμεση, έμμεση και ασφαλιστικές εισφορές). Η σύγκριση αυτή μπορεί να είναι σημαντική αλλά δεν περιγράφει τις επιπτώσεις που έχει η φορολογία στις οικονομικές αποφάσεις των καταναλωτών, των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων. Παρακάτω θα μελετήσουμε σε ποιο βαθμό η φορολογία στην κατανάλωση²¹, την εργασία²² και το κεφάλαιο συνεισφέρει στα φορολογικά έσοδα κάθε κράτους μέλους

²¹ Η *φορολόγηση της κατανάλωσης* περιλαμβάνει: Φόρους προστιθέμενης αξίας, δασμούς επί των εισαγωγών, φορολογία επί της παραγωγής εκτός ΦΠΑ και δασμούς επί των εισαγωγών καθώς και λοιπούς φόρους παραγωγής (π.χ. φόροι ακίνητης περιουσίας και λοιποί εφάπαξ φόροι) κλπ.

²² Η *φορολόγηση της εργασίας* περιλαμβάνει: φόρους εισοδήματος από εργασία και υποχρεωτική ασφαλιστική εισφορά εργοδοτών και εργαζομένων.

της Ευρωζώνης. Πριν προβούμε, όμως, στην συγκριτική ανάλυση με βάση τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat, θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τις επιπτώσεις στην φορολογία της εργασίας, της κατανάλωσης και του κεφαλαίου (Zipfel, Heinrichs, 2012).

- Η φορολόγηση του εργατικού δυναμικού επηρεάζει τρεις θεμελιώδεις αποφάσεις που λαμβάνονται από τους οικονομικούς πράκτορες. Πρώτον, μπορεί να στρεβλώσει την απόφαση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας, δηλαδή τον αριθμό των ωρών εργασίας, καθώς και τον αριθμό του προσωπικού που προσλαμβάνεται. Δεύτερον, η έντονη προοδευτική φορολογία του εισοδήματος μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα λιγότεροι συμμετέχοντες στην αγορά να επιδιώκουν υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης. Τρίτον, αυτό το είδος της φορολογίας μπορεί να οδηγήσει σε λιγότερη επιχειρηματική δραστηριότητα και κατά συνέπεια σε λιγότερες καινοτομίες.
- Η φορολόγηση του κεφαλαίου επηρεάζει τις αποφάσεις των νοικοκυριών σχετικά με τις επενδύσεις και τις αποταμιεύσεις. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου το ποσοστό αποταμίευσης να αποκλίνει από το βέλτιστο επίπεδο όσον αφορά την ανάπτυξη και, επομένως, να στρεβλώνει την κατανομή των αποταμιεύσεων στις διάφορες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων.
- Η φορολόγηση της κατανάλωσης συχνά θεωρείται ότι είναι πιο ευνοϊκή για την ανάπτυξη, δεδομένου ότι επηρεάζει τις διαχρονικές αποφάσεις των συμμετεχόντων στην αγορά (όπως οι αποφάσεις για αποταμίευση, μεταξύ εργασίας και ελεύθερου χρόνου) λιγότερο έντονα από τη φορολογία της εργασίας. Σε πολλές περιπτώσεις, όμως, η φορολόγηση της κατανάλωσης δεν αποφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Ωστόσο, στην περίπτωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης οι στρεβλωτικές επιπτώσεις που επιφέρουν είναι συχνά και οι επιθυμητές.

5.2.1 Η ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ

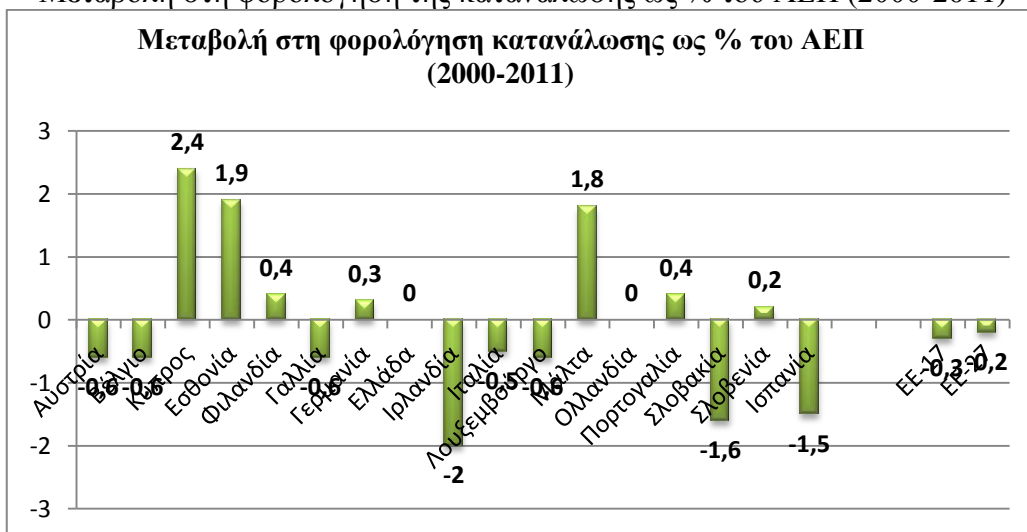
Τα φορολογικά έσοδα που συγκεντρώνονται από την φορολόγηση της κατανάλωσης προέρχονται κυρίως από τα έσοδα του φόρου προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α). Σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωζώνης έχουν υπάρξει μεταβολές στους συντελεστές του Φ.Π.Α, συνήθως μειώσεις, που έχουν οδηγήσει σε μείωση των συνολικών φορολογικών

εσόδων. Συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση των φορολογικών συντελεστών του ΦΠΑ εντός της Ευρωζώνης καθώς και οι απαλλαγές συγκεκριμένων αγαθών από το καθεστώς ΦΠΑ έχουν επηρεάσει σημαντικά τις καταναλωτικές προτιμήσεις των ατόμων, ιδιαίτερα προς τα υπόλοιπα προϊόντα που υπόκεινται σε καθεστώς ΦΠΑ (π.χ. φάρμακα, συγκεκριμένα είδη διατροφής, κ.λ.π).

Στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.14), παρατηρούμε τις μεταβολές στην φορολογία της κατανάλωσης ως % του ΑΕΠ για το διάστημα 2000-2011 στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν και θετικές και αρνητικές μεταβολές. Σε ορισμένα κράτη παρατηρείται αύξηση των εσόδων από την φορολόγηση της κατανάλωσης (ως % του ΑΕΠ), ενώ σε άλλες χώρες παρατηρείται μείωση των εσόδων από την φορολόγηση της κατανάλωσης (ως % του ΑΕΠ), σε ένα ποσοστό που κυμαίνεται γύρω στο 2% του ΑΕΠ, με μόνη εξαίρεση την Κύπρο όπου έχουμε αύξηση των εσόδων κατά 2,4%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14

Μεταβολή στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως % του ΑΕΠ (2000-2011)

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

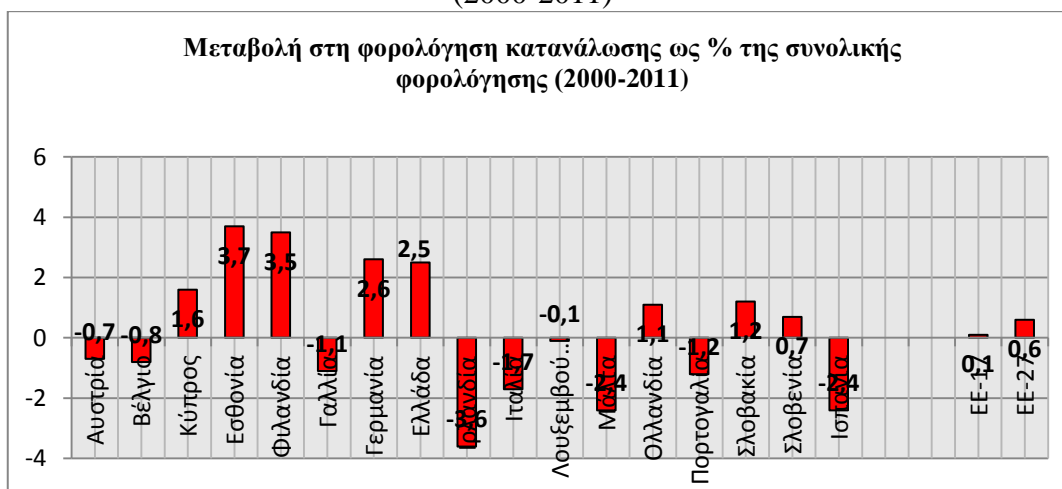
Η μεγαλύτερη μείωση της φορολόγησης της κατανάλωσης παρατηρείται στην Ιρλανδία και την Σλοβακία, ενώ σημαντική αύξηση προκύπτει στην περίπτωση της Κύπρου, της Εσθονίας και της Μάλτας. Αξιοσημείωτο είναι, ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, την ίδια περίοδο 2000-2011, στην Ελλάδα δεν παρατηρείται καμία μεταβολή, ούτε αύξηση ούτε μείωση, στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Αντίστοιχα, η διαχρονική μεταβολή στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως ποσοστό της συνολικής φορολόγησης για το διάστημα 2000-2011 απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.15). Τα κράτη μέλη με τη μεγαλύτερη αύξηση του μεριδίου φορολογικών εσόδων από κατανάλωση στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι η Εσθονία και η Φιλανδία ενώ ακολουθούν με μια σχεδόν ποσοστιαία μονάδα διαφορά η Γερμανία και η Ελλάδα. Το κράτος μέλος με τη μεγαλύτερη μείωση της συνεισφοράς της κατανάλωσης στα συνολικά φορολογικά έσοδα κατά το διάστημα 2000-2011 είναι η Ιρλανδία. Γενικά, παρατηρούμε ότι οι χώρες της Ευρωζώνης είναι ίσα χωρισμένες σε δυο επίπεδα, σε αυτές που αύξησαν τα έσοδα τους και σε αυτές που τα μείωσαν.

Ωστόσο, για τη σύγκριση της φορολόγησης της κατανάλωσης ανάμεσα στα κράτη μέλη χρησιμοποιείται ένας άλλος συντελεστής πιο κατάλληλος για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Ο συντελεστής αυτός ονομάζεται τεκμαρτός ή έμμεσος φορολογικός συντελεστής.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15

Μεταβολή στη φορολόγηση της κατανάλωσης ως % της συνολικής φορολόγησης (2000-2011)

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Ο τεκμαρτός²³ φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης (implicit tax rate on consumption) ορίζεται ως η αναλογία των φορολογικών εσόδων από την

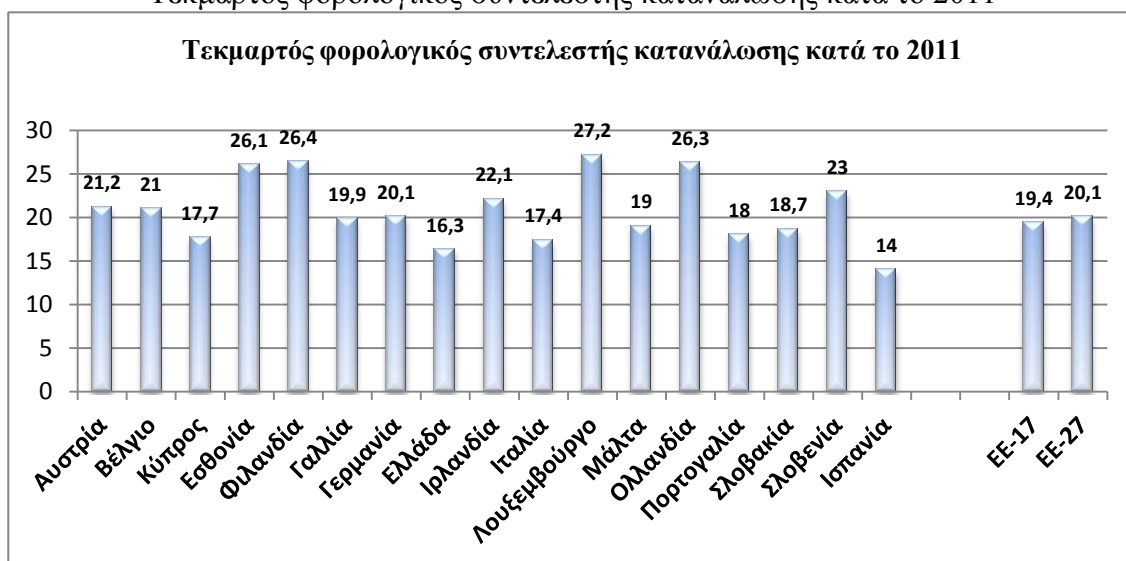
²³ Οι τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές μετρούν την συνολική πραγματική φορολογική επιβάρυνση (overall tax burden) άμεση και έμμεση επί διαφορετικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Κρίνονται ως αξιόπιστοι για διαχρονική ανάλυση αλλά και συγκριτική ανάλυση μεταξύ διαφορετικών χωρών, καθιστώντας δυνατό τον εντοπισμό πιθανών μετακινήσεων φορολογικών βαρών από την εργασία στο κεφάλαιο και αντίστροφα..

κατανάλωση προς τη συνολική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών. Περιλαμβάνονται μόνο τα νοικοκυριά καθώς στο σύνολο της ΕΕ η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών είναι πολλαπλάσια της καταναλωτικής δαπάνης της κεντρικής κυβέρνησης.

Στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.16) απεικονίζεται ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης για κάθε κράτος μέλος της Ευρωζώνης. Τον υψηλότερο συντελεστή φορολόγησης τον συναντάμε στο Λουξεμβούργο σε ποσοστό 27,2 % και τον χαμηλότερο στην Ισπανία με ποσοστό 14%. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τη χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση στην κατανάλωση σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, και μάλιστα είναι προτελευταία με ποσοστό 16,3%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16

Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής κατανάλωσης κατά το 2011

Πηγή : European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

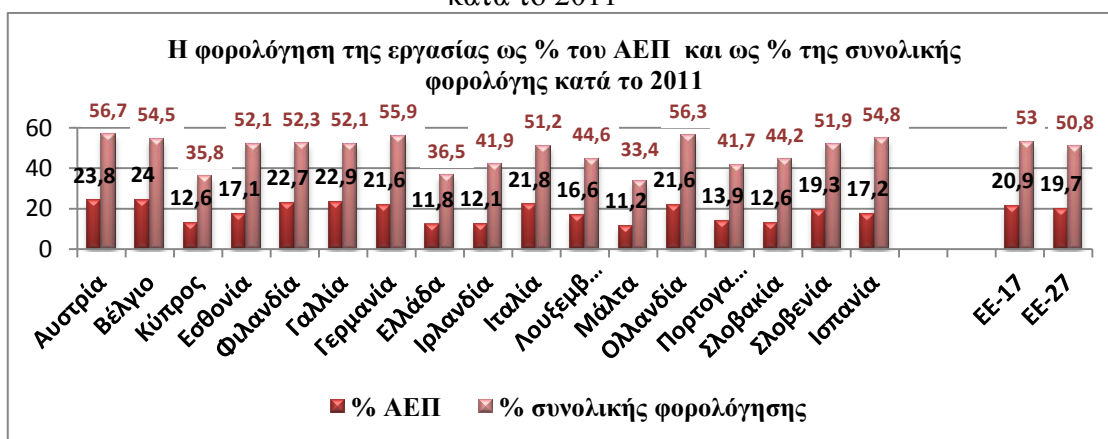
5.2.2 Η ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η φορολόγηση της εργασίας αποτελεί σημαντικό τμήμα ενός φορολογικού συστήματος μιας χώρας. Σε μια περίοδο όπου η ανεργία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο βρίσκεται σε ιδιαίτερο υψηλό ποσοστό, το ύψος φορολόγησης της εργασίας τόσο από την πλευρά των εργοδοτών όσο και από την πλευρά των εργαζομένων αποτελεί

σημαντική παράμετρο για την αύξηση της απασχόλησης. Παράλληλα όμως, τα κράτη μέλη εξαρτούν σε μεγάλο βαθμό τα φορολογικά τους έσοδα από τη φορολόγηση της εργασίας (βλ. Διάγραμμα 5.17) και επομένως περιορίζονται ως προς τη δυνατότητα ευνοϊκής φορολόγησης της εργασίας. Παραπάνω από τις μισές χώρες στην Ευρωζώνη, κατά το 2011 συγκέντρωσαν παραπάνω από τα μισά φορολογικά τους έσοδα από την φορολόγηση της εργασίας. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Ελλάδα, η Μάλτα και η Κύπρος με ποσοστό ως προς τη συνολική φορολόγηση πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17

Η φορολόγηση της εργασίας ως % του ΑΕΠ και ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Στο διάγραμμα 5.18 αναγράφεται η φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων και των εργοδοτών²⁴ στο σύνολο των φορολογικών εσόδων. Παρατηρώντας τα έσοδα από την φορολόγηση της εργασίας ως μερίδιο της συνολικής φορολόγησης που αντιστοιχούν στους εργαζομένους για το 2011, προκύπτει ότι η επιβάρυνση των εργαζομένων είναι μεγαλύτερη σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης από ότι αυτή των εργοδοτών. Για την ίδια χρονιά μεγαλύτερη επιβάρυνση των εργαζομένων (% συνολικής φορολόγησης) συναντάται στη Ολλανδία με ποσοστό 86,3%, ακολουθεί η Σλοβενία με 83,6% και έπειτα η Γερμανία με 80,7%, και αντίστοιχα η χαμηλότερη

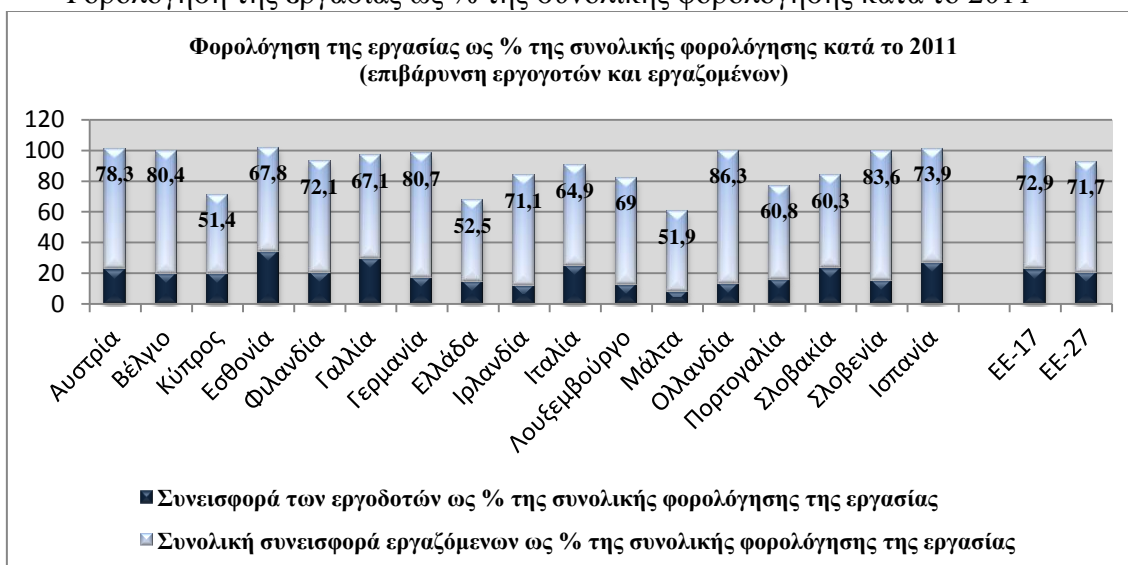
²⁴ Γίνεται διάκριση της φορολογικής επιβάρυνσης που υφίστανται οι εργοδότες (που επωμίζονται μέρος των ασφαλιστικών εισφορών) και οι εργαζόμενοι (που επωμίζονται μέρος των ασφαλιστικών εισφορών αλλά φορολογούνται και για το εισόδημα από εργασία).

φορολόγηση εργασίας κατά το 2011 εντοπίζεται στην Μάλτα με 51,9%, τη Ελλάδα με 52,5% και την Κύπρο με 51,4%.

Όσον αφορά την φορολογική επιβάρυνση των εργοδοτών, παρατηρούμε ότι σε όλες τις χώρες, είναι αρκετά χαμηλή σε σχέση με αυτήν των εργαζομένων. Κατά το 2011 η αναλογία φορολογικής επιβάρυνσης εργοδοτών στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι υψηλότερη από το μέσο όρο της Ευρωζώνης μόνο για τις χώρες Αυστρία, Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία, Σλοβακία και Ισπανία. Χαμηλότερη του μέσου όρου της Ευρωζώνης προκύπτει στην περίπτωση των υπόλοιπων χωρών, συμπεριλαμβανομένου της Ελλάδας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18

Φορολόγηση της εργασίας ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011

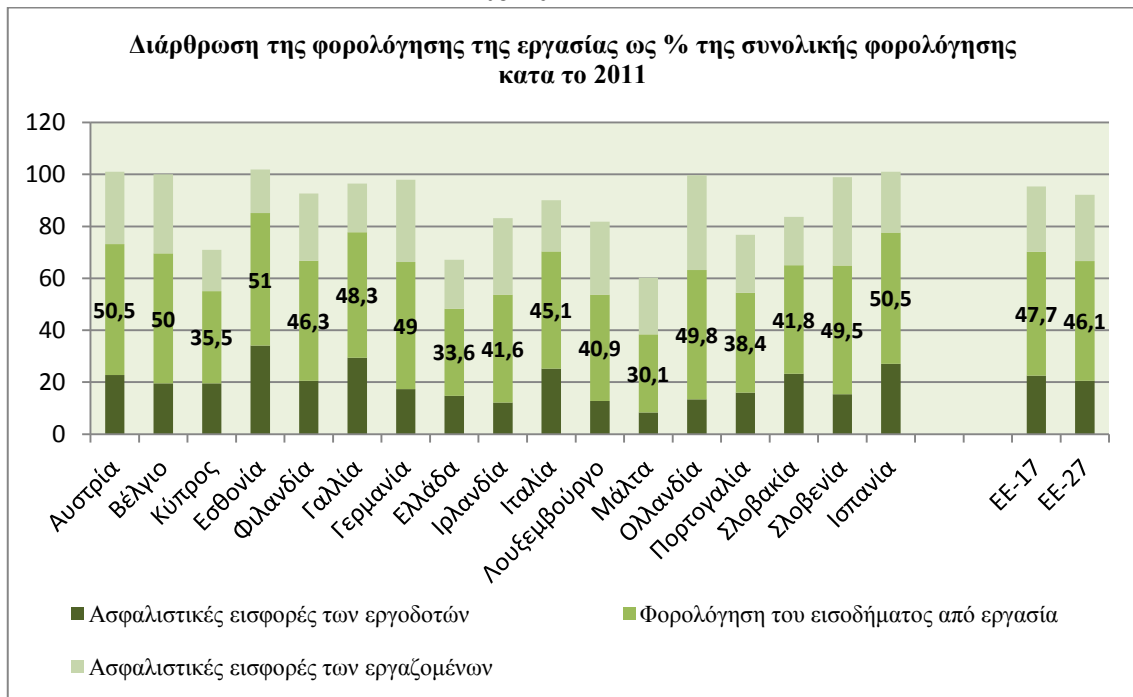

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Όπως φαίνεται και από τα διαγράμματα 5.18 και 5.19, τα κράτη μέλη (ΕΕ-17) κατά μέσο όρο επιβάλουν χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση επί των εργοδοτών (ασφαλιστικές εισφορές) και υψηλότερη επιβάρυνση επί των εργαζομένων. Η Ελλάδα, η Κύπρος και η Μάλτα, αν και ανήκουν στην κατηγορία των χωρών που φορολογούν περισσότερο τους εργαζόμενους έναντι των εργοδοτών, ωστόσο είναι και οι χώρες στην Ευρωζώνη που στηρίζουν τα φορολογικά τους έσοδα λιγότερο τόσο στην επιβάρυνση των εργοδοτών (ασφαλιστικές εισφορές) όσο και στην επιβάρυνση της εργασίας των εργαζομένων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19

Διάρθρωση της φορολόγησης της εργασίας ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011

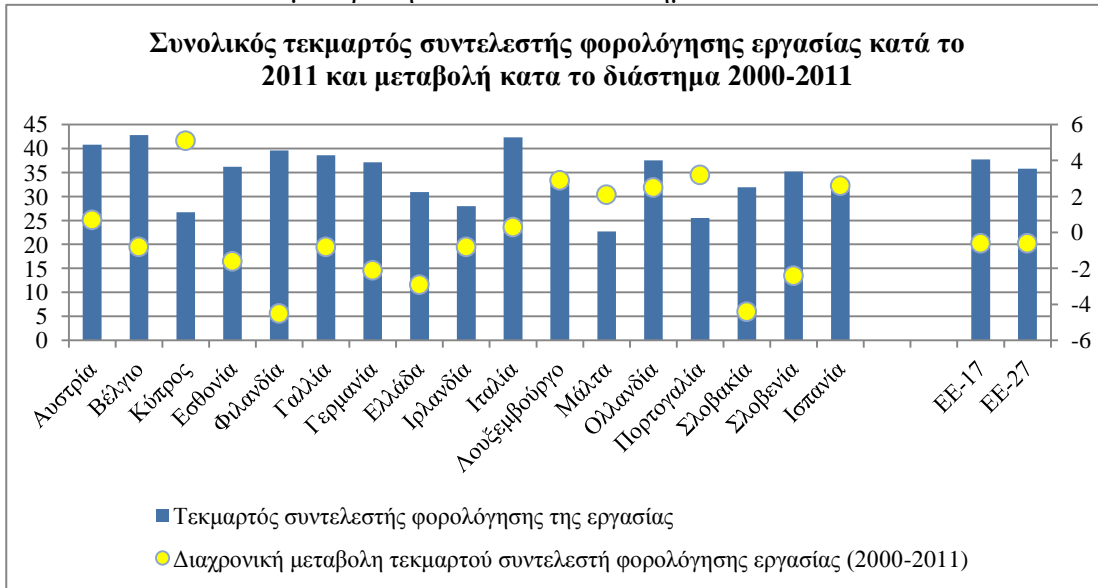
Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Αξιοπρόσεκτη είναι και η διάρθρωση του τεκμαρτού συντελεστή φορολόγησης επί της εργασίας (βλ. Διάγραμμα 5.20). Παρατηρώντας τη φορολόγηση εισοδήματος από εργασία εκτός των ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών και των εργαζομένων προκύπτει ότι όλες οι χώρες της Ευρωζώνης φορολογούν συγκριτικά περισσότερο το εισόδημα από εργασία ενώ οι χώρες με τη μικρότερη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας εκτός των ασφαλιστικών εισφορών εργοδοτών και εργαζομένων είναι η Μάλτα, η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Κύπρος.

Όπως και στην περίπτωση της κατανάλωσης, ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της εργασίας (implicit tax rate on labor) αποτελεί πιο αξιόπιστο δείκτη της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας. Ο τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης της εργασίας ορίζεται ως η αναλογία του συνόλου των έμμεσων και άμεσων φόρων επί της εργασίας, καθώς και των ασφαλιστικών εισφορών εργοδοτών και εργαζομένων προς την ακαθάριστη αμοιβή της εργασίας. Η άμεση φορολόγηση της εργασίας περιλαμβάνει τα έσοδα από την φορολόγηση εργασίας, ενώ η έμμεση φορολόγηση της εργασίας περιλαμβάνει την εφάπαξ φορολόγηση που επιβάλλεται στους εργοδότες (σε ορισμένα κράτη μέλη).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.20

Συνολικός τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης εργασίας κατά το 2011 και μεταβολή του κατά το διάστημα 2000-2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Κατά το 2011, μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση εργασίας παρατηρείται στην περίπτωση της Αυστρίας, του Βελγίου και της Ιταλίας, ενώ από την άλλη πλευρά χώρες όπως η Κύπρος, η Ιρλανδία και η Μάλτα επιβάλουν χαμηλή φορολογική επιβάρυνση στην εργασία. Ακολούθως, κατά το διάστημα 2000-2011, η Κύπρος παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας. Την αύξηση αυτή ακολουθούν η Ολλανδία, η Ισπανία και η Μάλτα.

Αντίθετα, η Φινλανδία, η Σλοβενία, η Σλοβακία αλλά και η Ελλάδα κατά το ίδιο διάστημα προχώρησαν σε μειώσεις της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας μαζί με τη Γερμανία και τη Γαλλία. Η συνολική επίπτωση των μεταβολών στη φορολόγηση της εργασίας σε επίπεδο Ευρωζώνης δεν φαίνεται να είναι σημαντική, καθώς ο τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης της εργασίας ουσιαστικά παραμένει αμετάβλητος στο σύνολο της ΕΕ-17 (-0,6%) για το διάστημα 2000-2011. Η αρχική αυξητική τάση των αρχών της δεκαετίας του '90 στην φορολόγηση εργασίας έχει σήμερα μετατραπεί σε στασιμότητα.

5.2.3 ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωζώνης τα έσοδα από την φορολόγηση κεφαλαίου αποτελούν μόνο το 10% του ΑΕΠ, σημαντικά χαμηλότερα από τα έσοδα από τη φορολόγηση της εργασίας και της κατανάλωσης. Αυτό συνέβη, γιατί από τους ασκούντες την οικονομική πολιτική στην ΕΕ εφάρμοστηκαν μια σειρά από πολιτικές που θα ευνοούσαν και θα ενίσχυαν την ήδη μεγάλη κινητικότητα κεφαλαίου. Οι μεταρρυθμίσεις επί της φορολογίας κεφαλαίου στόχο είχαν την όσο δυνατόν λιγότερη επιβάρυνση του προκειμένου να προσελκύσουν ακόμη περισσότερα κεφάλαια υπό την μορφή άμεσων ξένων επενδύσεων.

Στον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίνακα 5.2), παρουσιάζονται οι ανώτατοι φορολογικοί συντελεστές κεφαλαίου καθώς και το ποσοστό μεταβολής τους το διάστημα 2000-2013 ενώ στο διάγραμμα 5.21 απεικονίζονται τα φορολογικά έσοδα από την φορολόγηση του κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ. Από την μεταβολή των ανώτατων συντελεστών φορολόγησης, παρατηρούμε ότι η Ελλάδα, μετά την Γερμανία, είναι δεύτερη με μια αρνητική μεταβολή της τάξεως 14%. Ωστόσο, η χρήση των φορολογικών συντελεστών που ισχύουν για την φορολόγηση του κεφαλαίου, καθώς και το ποσοστό συμμετοχής της φορολόγησης του κεφαλαίου στο ΑΕΠ δεν αποτελούν ενδεδειγμένοι τρόποι της συνολικής επιβάρυνσης του κεφαλαίου που πράγματι ισχύει σε κάθε χώρα, όπως άλλωστε επισημάνθηκε και στην περίπτωση της φορολόγησης της εργασίας και της κατανάλωσης. Αποτελούν ονομαστικές παραμέτρους ενός φορολογικού συστήματος δίχως να παρέχουν πληροφόρηση για το μέγεθος της φορολογικής βάσης που σχετίζεται με την φορολόγηση κεφαλαίου. Αυτό έχει μεγάλη σημασία καθώς μεταξύ των κρατών μελών παρατηρείται διαφοροποίηση των φορολογικών βάσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.21

Συνολική Φορολόγηση Κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2:

Ανώτατος συντελεστής φορολόγησης κεφαλαίου σε χώρες της Ευρωζώνης

Πίνακας 5.2: Ανώτατος συντελεστής φορολόγησης κεφαλαίου σε χώρες της Ευρωζώνης				
Κράτη μέλη της Ευρωζώνης	2000	2011	2013	% μεταβολή για το διάστημα 2000-2013
Αυστρία	34	25	25	-9
Βέλγιο	40,2	34	34	-6,2
Κύπρος	29	10	10	-19
Εσθονία	26	21	21	-5
Φιλανδία	29	26	24,5	-4,5
Γαλλία	37,8	34,4	36,1	-1,7
Γερμανία	51,6	29,8	29,8	-21,8
Ελλάδα	40	20	26	-14
Ιρλανδία	24	12,5	12,5	-11,5
Ιταλία	41,3	31,4	31,4	-9,9
Λουξεμβούργο	37,5	28,8	29,2	-8,2
Μάλτα	35	35	35	0
Ολλανδία	35	25	25	-10
Πορτογαλία	35,2	29	31,5	-3,7
Σλοβακία	29	19	23	-6
Σλοβενία	25	20	17	-8
Ισπανία	35	30	30	-5
Μ. Ο ΕΕ-17	34,4	25,3	25,9	-8,4
Μ.Ο ΕΕ-27	31,9	23,1	23,2	-8,7

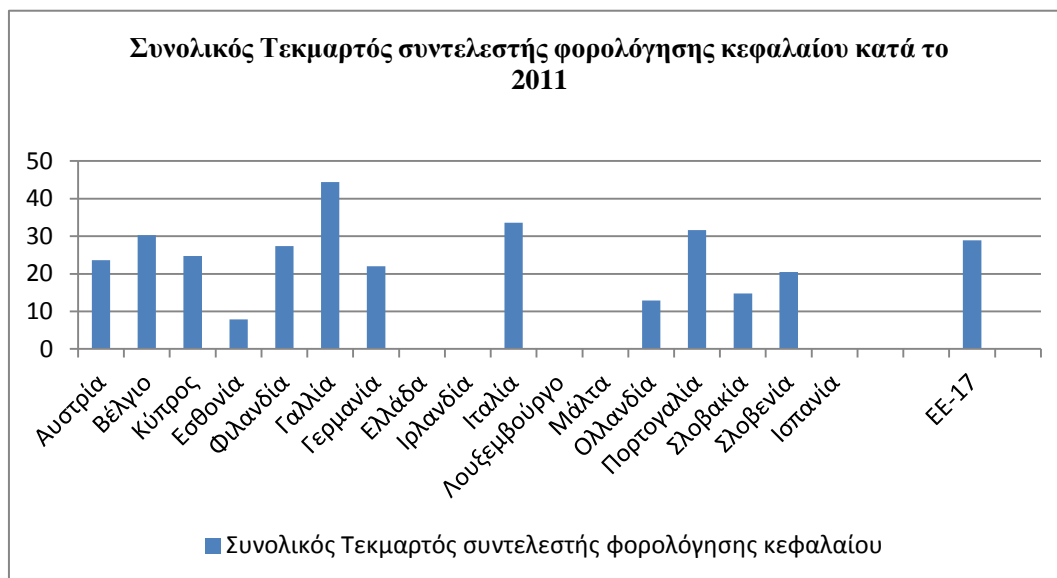
Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Ο τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης επί του κεφαλαίου αποτελεί προσέγγιση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης του κεφαλαίου που περιλαμβάνει την φορολογία επί των τόκων καταθέσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, την φορολόγηση των κερδών από ιδιωτικές επενδύσεις, την φορολόγηση των χρηματιστηριακών συναλλαγών, την φορολόγηση της κατοχής περιουσιακών στοιχείων όπως είναι ο φόρος ακίνητης περιουσίας κλπ. Στην ανάλυση της Eurostat, ο τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης συνίσταται στον τεκμαρτό συντελεστή φορολόγησης επενδύσεων χαρτοφυλακίου και εισοδήματος επιχειρήσεων (ITR on capital and business income) και επίσης στον τεκμαρτό συντελεστή φορολόγησης παγίων κεφαλαίων και περιουσίας (ITR on capital stock and wealth)²⁵.

²⁵ Η φορολόγηση εισοδήματος προερχόμενο από επενδύσεις χαρτοφυλακίου και εισοδήματος επιχειρήσεων (ITR on capital and business income) αποτελείται κυρίως από τη φορολόγηση εισοδήματος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.22

Συνολικός Τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης κεφαλαίου κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Ο τεκμαρτός συντελεστής φορολόγησης επί του κεφαλαίου (ITR on capital), δυστυχώς για πέντε χώρες της Ευρωζώνης συμπεριλαμβανομένου της Ελλάδας, δεν μπορούσε να υπολογιστεί, καθώς σύμφωνα με την έκθεση της Eurostat έλειπαν σημαντικά δεδομένα για τον υπολογισμό του. Για το λόγο αυτό δεν θα συνεχιστεί και η ανάλυση του περαιτέρω²⁶. Ωστόσο, από τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2011, η Ιταλία, η Γαλλία και η Πορτογαλία φορολογούν το κεφάλαιο περισσότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 (βλ. Διάγραμμα 5.22). Αντίθετα, η Εσθονία και η Ολλανδία μαζί με την Σλοβακία αποτελούν τα τρία κράτη μέλη με την χαμηλότερη φορολόγηση κεφαλαίου, πολύ χαμηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ.

5.2.4 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Παρουσιάζοντας τα κράτη μέλη σχηματικά ανάλογα με τον τεκμαρτό συντελεστή σε κάθε μια από τις κατηγορίες κατανάλωση, εργασία κεφάλαιο, προκύπτει η εξής κατηγοριοποίηση:

από επενδύσεις χαρτοφυλακίου, τη φορολόγηση εισοδημάτων επιχειρήσεων, τη φορολόγηση παρακρατηθέντων κερδών (holding gains), κλπ. Η φορολόγηση παγίων κεφαλαίων και περιουσίας (ITR on stock of capital and wealth) περιλαμβάνει την φορολόγηση περιουσίας, την φορολόγηση κληρονομιάς, τον φόρο αγοράς κατοικίας, τις πληρωμές για την απόκτηση επαγγελματικής άδειας, τα τέλη ταξινόμησης αυτοκινήτων κλπ.

²⁶ Βλ. περισσότερα Eurostat, 2013

ΣΧΗΜΑ 5.2

Κατηγοριοποίηση ανάλογα με τους τεκμαρτούς συντελεστές φορολόγησης της κατανάλωσης, της εργασίας και του κεφαλαίου.

Φορολόγηση της κατανάλωσης	<ul style="list-style-type: none">• Υψηλή: Λουξεμβούργο, Φιλανδία, Ολλανδία, Εσθονία, Σλοβενία, Ιρλανδία, Αυστρία, βέλγιο• Χαμηλή: Γερμανία, Γαλλία, Μάλτα, Σλοβακία, Πορτογαλία, Κύπρος, Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία
Φορολόγηση της εργασίας	<ul style="list-style-type: none">• Υψηλή: Βέλγιο, Ιταλία, Αυστρία, Φιλανδία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Εσθονία, Σλοβενία, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Σλοβακία• Χαμηλή: Ελλάδα, Ιρλανδία, Κύπρος, Πορτογαλία, Μάλτα
Φορολόγηση του κεφαλαίου	<ul style="list-style-type: none">• Υψηλή: Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Βέλγιο• Χαμηλή: Κύπρος, Αυστρία, Γερμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ολλανδία, Εσθονία.

Συμπερασματικά, λοιπόν, όσον αφορά την φορολογία της κατανάλωσης, το 2011 το Λουξεμβούργο και η Φιλανδία παρουσιάζουν υψηλό (τεκμαρτό) συντελεστή φορολόγησης επί της κατανάλωσης και ακολουθούνται από την Εσθονία και την Ολλανδία. Μεταξύ 2000 και 2011 η Εσθονία, η Φιλανδία, και σε μικρότερο βαθμό η Γερμανία και η Ελλάδα προχώρησαν σε αύξηση της φορολογίας της κατανάλωσης ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας. Επίσης, η Ισπανία, η Ιταλία και η Κύπρος κατατάσσονται μεταξύ των χωρών με τη χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση της κατανάλωσης.

Τα στοιχεία του 2011 για το ύψος της φορολόγησης της εργασίας ως ποσοστό της συνολικής φορολόγησης δείχνουν ότι η Γερμανία, η Αυστρία και η Ολλανδία επιβαρύνουν φορολογικά την εργασία περισσότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (βλ. Διάγραμμα 38). Αντίθετα, η Ελλάδα, η Κύπρος μαζί και η Μάλτα παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλή συνολική φορολογική επιβάρυνση. Σύμφωνα με την κατανομή του συντελεστή φορολόγησης της εργασίας προκύπτουν ότι σε όλες τις χώρες υπάρχουν μέτρια επίπεδα επιβάρυνσης των εργοδοτών (employers social security contributions), ενώ αντίθετα υπάρχει υψηλό επίπεδο επιβάρυνσης των εργαζομένων μέσω ασφαλιστικών εισφορών (employees social security contributions) και της φορολόγησης του εισοδήματος. Συγκεκριμένα οι χώρες, με την μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων το 2011 ήταν η Ολλανδία και η Σλοβενία και ακολουθούν η Γερμανία και το Βέλγιο. Αντίστοιχα οι χώρες με τη χαμηλότερη

φορολογική επιβάρυνση των εργαζόμενων για το 2011 είναι η Ελλάδα, η Κύπρος και η Μάλτα.

Όσον αφορά την *φορολόγηση του κεφαλαίου* για το 2011, το Λουξεμβούργο, η Γαλλία και η Ιταλία φορολογούν το κεφάλαιο περισσότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-17. Αντίθετα η Εσθονία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Ολλανδία φορολογούν το κεφάλαιο λιγότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (βλ. Διάγραμμα 5.22). Η Ελλάδα, με ποσοστό μόλις 8,1% για το 2011, βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης για 0,2%. Γενικότερα, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται να εφαρμόζουν φορολογικά συστήματα, τα οποία συνδυάζουν χαμηλή φορολόγηση της κατανάλωσης και υψηλή επιβάρυνση της εργασίας προς όφελος των εργοδοτών.

5.3 Ο ΦΟΡΟΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Ο ΦΠΑ αποτελεί τον δημοφιλέστερο φόρο κατανάλωσης μέσω του οποίου τα κράτη μέλη αυξάνουν κατά πολύ τα φορολογικά τους έσοδα. Γνωρίζουμε ότι στόχος της ΕΕ είναι η εναρμόνιση του ύψους των συντελεστών αλλά και των διάφορων οικονομικών δραστηριοτήτων που υπόκεινται σε καθεστώς μειωμένου ή και μηδενικού ΦΠΑ. Στον ακόλουθο πίνακα (βλ. Πίνακα 5.3) παρουσιάζονται οι συντελεστές φορολόγησης της προστιθέμενης αξίας (κανονικός και μειωμένος συντελεστής) που ισχύουν κατά το 2013 στην Ευρωζώνη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 :
Συντελεστές ΦΠΑ στην Ευρωζώνη κατά το 2013

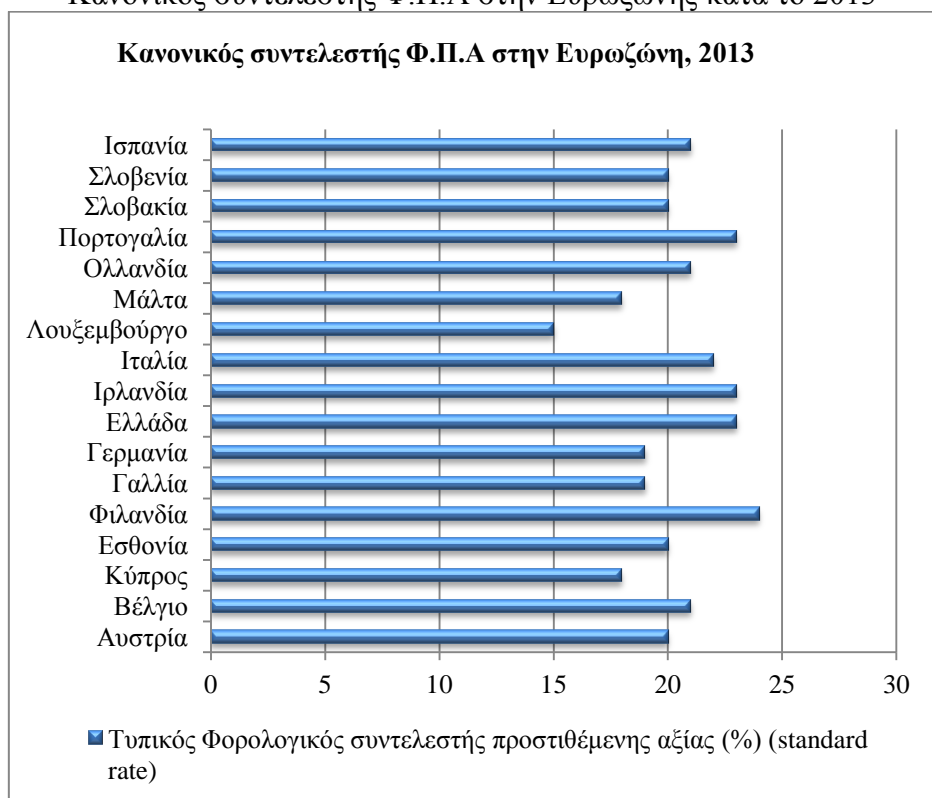
Πίνακας 5.3: Συντελεστές Φ.Π.Α στην Ευρωζώνη		
Κράτη Μέλη	Μειωμένος Συντελεστής	Κανονικός συντελεστής
Αυστρία	10	20
Βέλγιο	6 /12	21
Κύπρος	5/8	18
Εσθονία	9	20
Φιλανδία	10/14	24
Γαλλία	5,5/7	19
Γερμανία	7	19,6
Ελλάδα	6,5/13	23

Ιρλανδία	13,5/9	23
Ιταλία	10	22
Λουξεμβούργο	6/12	15
Μάλτα	5/ 7	18
Ολλανδία	6	21
Πορτογαλία	6/ 13	23
Σλοβακία	10	20
Σλοβενία	8,5	20
Ισπανία	10	21

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Από τον πίνακα και το διάγραμμα 5.23 είναι ξεκάθαρο ότι η Ελλάδα, μαζί με την Ιρλανδία και την Πορτογαλία κατέχουν την πρώτη θέση στην Ευρωζώνη όσον αφορά τον συντελεστή Φ.Π.Α. Σχετικά χαμηλότερους συντελεστές ΦΠΑ συναντάμε στην περίπτωση της Μάλτας, του Λουξεμβούργου και της Κύπρου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.23
Κανονικός συντελεστής Φ.Π.Α στην Ευρωζώνης κατά το 2013

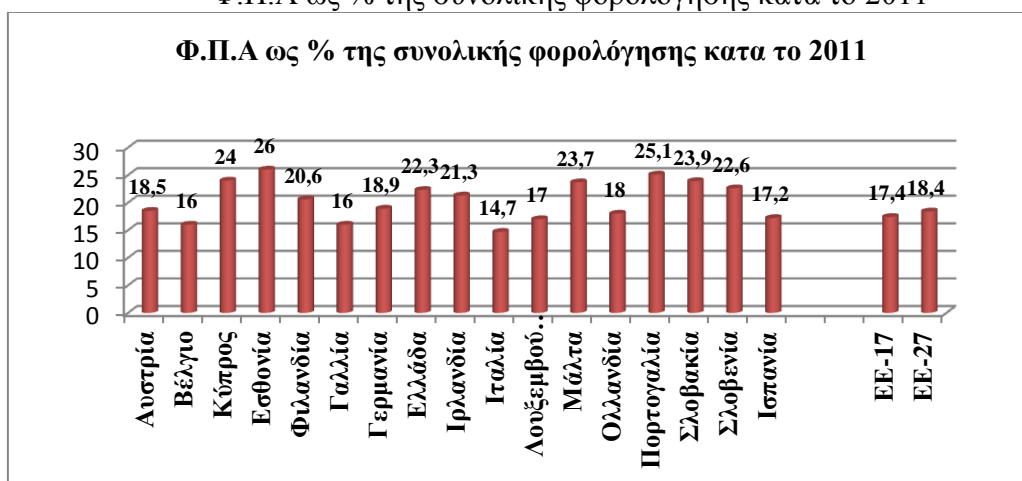

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Τέλος στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Διάγραμμα 5.24) μπορούμε να δούμε την συνεισφορά του Φ.Π.Α ως ποσοστό στα συνολικά φορολογικά έσοδα. Από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, 12 έχουν μεγαλύτερο ποσοστό από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, ενώ η Ιταλία συγκεντρώνει τα λιγότερα φορολογικά έσοδα από την εφαρμογή του Φ.Π.Α μόλις 14%, κατατάσσοντας την στην τελευταία θέση τόσο στην Ευρωζώνη όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.24

Φ.Π.Α ως % της συνολικής φορολόγησης κατά το 2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

5.4 ΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Βασιζόμενοι σε όλη την προηγούμενη ανάλυση που προηγήθηκε μπορούμε να καταγράψουμε τις εξής σημαντικότερες τάσεις για τη φορολογία στην Ευρωζώνη.

- Ο λόγος των φόρων προς το ΑΕΠ στην περιοχή της Ευρωζώνης αυξήθηκε σε 39,5% το 2011, από 39% το 2010 και 39,1% το 2009. Η φορολογική επιβάρυνση ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών για το έτος 2011, η οποία κυμαίνεται λιγότερο από 30% σε χώρες όπως η Σλοβακία (28,5%) και η Ιρλανδία (28,9%) και σε περισσότερο από 40% στο Βέλγιο (44,1%), τη Γαλλία (43,9%), στη Φινλανδία (43,4%), η Ιταλία (42,5%) και την Αυστρία (42,0%). Μεταξύ 2010 και 2011, οι μεγαλύτερες αυξήσεις στη φορολογία προς το ΑΕΠ καταγράφηκαν στην Πορτογαλία (από 31,5% σε 33,2%) και τη Γαλλία (από 42,5% σε 43,9%), και οι υψηλότερες πτώσεις στην Εσθονία (από 34,1% σε 32,8%).

- Η μεγαλύτερη πηγή φορολογικών εσόδων στην Ευρωζώνη των 17 είναι οι φόροι επί της εργασίας, που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ του συνόλου των φορολογικών εσόδων, ακολουθούν οι φόροι κατανάλωσης αντιπροσωπεύοντας το ένα τρίτο και έπειτα οι φόροι επί του κεφαλαίου αντιπροσωπεύοντας γύρω στο ένα πέμπτο.
- Ο σταθμισμένος μέσος όρος του τεκμαρτού φορολογικού συντελεστή επί της εργασίας ως προς το ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, από 37,4% το 2010 ανήλθε σε 37,7% το 2011. Μεταξύ των κρατών μελών, ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της εργασίας κυμάνθηκε το 2011 από 22,7% στη Μάλτα, 25,5% στην Πορτογαλία και 26,7% στην Κύπρο, στο 42,8% στο Βέλγιο, 42,3% στην Ιταλία και 40,8% στην Αυστρία.
- Ο μέσος όρος του τεκμαρτού φορολογικού συντελεστή επί της κατανάλωσης στην ΕΕ-17 ήταν 19,3% το 2010 και 19,4% το 2011. Οι τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές στην κατανάλωση, το 2011, ήταν χαμηλότεροι στην Ισπανία (14,0%), την Ελλάδα (16,3%) και την Ιταλία (17,4%), και υψηλότεροι στο Λουξεμβούργο (27,2%), τη Φινλανδία (26,4%), την Ολλανδία (26,3%) και την Εσθονία (26,1%). Ωστόσο θα πρέπει να αναφερθεί ότι η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών μέσω της αύξησης των φόρων κατανάλωσης θα πρέπει να απορριφθεί καθώς οι υψηλότεροι φόροι κατανάλωσης έχουν πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα από ό, τι σε πιο εύπορους ανθρώπους. Επιπλέον η αύξηση στην πράξη καταπνίγει την αγοραστική δύναμη και την ζήτηση.
- Το 2011, στην Ευρωζώνη, ο μέσος όρος του τεκμαρτού φορολογικού συντελεστή επί του κεφαλαίου για τα κράτη μέλη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μειώθηκε σε σύγκριση με το 2010 σε πέντε χώρες και σε επτά αυξήθηκε. Κατά μέσο όρο, το 2011, το κεφάλαιο στην Ευρωζώνη φορολογήθηκε με 28,9%, σημειώνοντας μικρή αύξηση σε σύγκριση με το 2010 (27,2%), ωστόσο, εξακολουθεί να είναι πολύ λιγότερο από ό, τι το 2000 (29,9%). Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί του κεφαλαίου κυμάνθηκε από 7,9% στην Εσθονία μέχρι 44,4% στη Γαλλία.
- Ο μέσος όρος του ανώτατου φορολογικού συντελεστή στο προσωπικό εισόδημα στην Ευρωζώνη είναι 44,5% το 2013, μεγαλύτερος από 43,1% το 2012 αλλά πολύ χαμηλότερος από το επίπεδο του 2000 που βρισκόταν στο 47,1%. Οι υψηλότεροι

ανώτατοι φορολογικοί συντελεστές του προσωπικού εισοδήματος το 2013 που παρατηρήθηκαν στην Ευρωζώνη ήταν στο Βέλγιο (53,7%), την Πορτογαλία (53,0%), την Ισπανία και την Ολλανδία (52,0%) και το χαμηλότερο στη Σλοβακία (19,0%).

- Ο μέσος όρος του ανώτατου φορολογικού συντελεστή επί των εταιρικών κερδών στην ΕΕ των 17 είναι 25,9% το 2013, ελαφρώς υψηλότερος από ό,τι το 2012, αλλά και πολύ χαμηλότερος από το επίπεδο του 2000 (34,4%). Οι υψηλότεροι θεσπισμένοι φορολογικοί συντελεστές για το 2013 επί των εταιρικών κερδών καταγράφονται στη Γαλλία (36,1%), τη Μάλτα (35,0%) και το Βέλγιο (34,0%) και οι χαμηλότεροι στην Κύπρο (και οι δύο 10,0%) και στην Ιρλανδία (12,5%).
- Ο μέσος όρος του κανονικού συντελεστή ΦΠΑ στην ΕΕ των 17 είναι 20,4% για το 2013, ελαφρά αύξηση σε σύγκριση με το 2012 (20%). Το 2013 σε σύγκριση με το 2012, πέντε κράτη μέλη αύξησαν τον συντελεστή ΦΠΑ, με τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ισπανία, από 18% σε 21%. Το 2013, ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ που κυμαίνεται από 15,0% στο Λουξεμβούργο και 18,0% στη Κύπρο και τη Μάλτα με 24,0% στην Φιλανδία και 23,0% στη Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία.
- Ο μέσος όρος των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στα συνολικά φορολογικά έσοδα στην Ευρωζώνη το 2011 είναι 36,5%. Η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στα συνολικά φορολογικά της έσοδα είναι η Σλοβακία με 43%. Ακολουθούν η Σλοβενία (40,4%), η Γερμανία (40,1%), η Ισπανία (38,6%) και η Γαλλία (38,4%). Αντίστοιχα, το χαμηλότερο ποσοστό εισφορών κοινωνικής ασφάλισης καταγράφεται στην Ιρλανδία (17,2%), στη Μάλτα (18,3%) και την Κύπρο (24,8%).
- Οι κυριότεροι φορολογικοί συντελεστές επί των εταιρικών κερδών συνεχίζουν να πέφτουν σε πολλές χώρες. Η στροφή προς την φορολογία της γης συνεχίζεται, ενώ η φορολόγηση των νομικών προσώπων όλο και ελαττώνεται. Οι φόροι κατανάλωσης γίνονται όλο και πιο ελκυστικοί για τις κυβερνήσεις που αναζητούν ένα εργαλείο πολιτικής που να μπορεί να προσαρμοστεί γρήγορα για να αυξήσει τα έσοδα, αλλά θεωρείται ευρέως ότι είναι οι λιγότερο επιζήμιοι για την οικονομική ανάπτυξη.

Οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο εφαρμόζουν ολοένα αυξανόμενο αριθμό πολύπλοκων αλλαγών στην φορολογική νομοθεσία και τους κανονισμούς τους. Ο ρυθμός των αλλαγών επιταχύνθηκε το 2011, αποκαλύπτοντας την αίσθηση της αβεβαιότητας που αισθάνονται τα φορολογικά στελέχη παντού. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη, όπου οι κυβερνήσεις έχουν ραγδαία στρέψει τις δημοσιονομικές πολιτικές στον κόσμο της λιτότητας: αυξήσεις των φόρων και περιορισμό των δαπανών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα μέτρα είναι καλά σχεδιασμένα, αλλά σε άλλες χώρες είναι υποχρεωμένες να προβαίνουν σε αλλαγές υπό την πίεση των χρηματοπιστωτικών αγορών, των εξωτερικών φορέων ή και από την κατάσταση των ίδιων των χωρών. Αλλά την ίδια στιγμή, καθώς η Ευρωζώνη προσπαθεί να βγει από μια κρίση δημόσιου χρέους (και άλλες χώρες να προετοιμαστούν για το χειρότερο), μακροπρόθεσμες φορολογικές τάσεις συνεχίζουν να υιοθετούνται, δημιουργώντας πρόσθετη δυσκολία για τα στελέχη των φορολογικών πολιτικών να τις διαχειριστούν.

Η ετήσια έκθεση του IREF²⁷ για θέματα φορολογίας στην Ευρώπη με τίτλο «Taxation in Europe - 2011» έρχεται να επιβεβαιώσει ότι δεν υπάρχει ουσιαστική ομοιογένεια στη δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Ο κυριότερος λόγος, όπως αναφέρει η έκθεση, είναι τα διαφορετικά προβλήματα που η κάθε χώρα αντιμετωπίζει. Μια ομάδα κρατών, όπως η Γερμανία, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, έχουν καταφέρει να πετύχουν μια ικανοποιητική δημοσιονομική ισορροπία ενώ από την άλλη μεριά υπάρχει μια ομάδα κρατών με κύρια την Ελλάδα, που εμφανίζουν ελλείμματα και πρέπει να πετύχουν μείωση των ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους.

Βέβαια, οι διαφορές στην δημοσιονομική πολιτική των κρατών συχνά έχουν την βάση τους στην πολιτική ιδεολογία που επικρατεί σε κάθε χώρα. Παρόλο που πολλοί αποδέχονται ότι τα ελλείμματα και τα χρέη δεν μπορούν να αυξάνονται, πολλοί λίγοι έχουν πεισθεί ότι υπάρχει η ανάγκη επαναπροσδιορισμού του κράτους πρόνοιας. Το αποτέλεσμα ήταν ότι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες κατά το 2010, σημειώθηκαν μικρές μεταβολές οι οποίες στόχευαν στον περιορισμό των ελλειμμάτων στο

²⁷ Το Institute for Research in Economic and Fiscal Studies (www.irefeurope.org) είναι ένας ιδιωτικός οργανισμός ο οποίος ιδρύθηκε το 2002 από πολίτες του πανεπιστημιακού και του επιχειρηματικού χώρου. Στοχεύει στη δημιουργία πεδίων έρευνας για τη δημοσιονομική και τη φορολογική πολιτική των Ευρωπαϊκών κρατών.

προϋπολογισμό, και όχι στη μεταβολή της φιλοσοφίας και των αναγκών που καλείται να καλύψει ο κάθε κρατικός προϋπολογισμός. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, οι περισσότερες κυβερνήσεις ελπίζουν ότι μια ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας θα τους δώσει την ευκαιρία για τον περιορισμό εμπλοκής του κράτους στην οικονομία και ότι η ανάκαμψη αυτή θα περιορίσει και τα ελλείμματα. Όμως, αυτές οι προσδοκίες όπως χαρακτηριστικά τονίζει η έκθεση, είναι πιθανόν να μην επιβεβαιωθούν καθώς το γενικότερο επίπεδο της φορολογίας παραμένει υψηλό και είναι αμφίβολο αν θα μπορέσει να υπάρξει μια ικανοποιητική και διατηρήσιμη ανάπτυξη.

Καθώς το ζητούμενο των κρατών μελών της Ευρωζώνης είναι η επίτευξη δημοσιονομικής ισορροπίας χωρίς την υιοθέτηση και εφαρμογή σημαντικών δομικών μεταβολών, οι τάσεις για τη φορολογία το 2011 στην Ευρωζώνη ήταν:

- Η διατήρηση σταθερών ή η μείωση των φορολογικών συντελεστών στην άμεση φορολογία.
- Η αύξηση των άμεσων φόρων, όπως του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων.
- Η αύξηση των φορολογικών συντελεστών των φόρων εισοδήματος στα «υψηλά» εισοδηματικά κριτήρια, για να ισορροπηθεί η υπέρμετρη αύξηση των φόρων που θα προκαλέσει η αύξηση των άμεσων φόρων στα χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια.
- Η συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών των χωρών.

Με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζουν οι χώρες, που την παρουσιάζουν σαν κρίση βασικά «δημοσιονομικών χρεών» και την επακόλουθη κρίση του ευρώ έχει οδηγήσει πολλούς σχολιαστές να αμφισβητήσουν το μέλλον της Ευρώπης, ή τουλάχιστον της Ευρωζώνης. Όπως αναφέρουν, οι χώρες θα φέρουν πλέον τις πλήρεις συνέπειες των λαθών τους, αλλά θα πρέπει επίσης να εγκαταλείψουν το μεγαλύτερο μέρος της ελευθερίας τους. Αυτό θα μπορούσε να είναι, σύμφωνα με τους Ευρωπαίους αναλυτές, η μόνη στρατηγική που αξίζει να δοκιμαστεί αν ο στόχος είναι να σωθεί το ευρώ. Αλλά η προσεκτική ανάγνωση των προηγούμενων εκθέσεων αναδεικνύει τις διαφορές που επικρατούν μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και εγείρει αμφιβολίες για τις πιθανότητες επιτυχίας του παραπάνω στόχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

6.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ ΔΙΑΜΕΣΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Η επίδραση των φορολογικών συστημάτων στην εισοδηματική ανισότητα έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης ακαδημαϊκής έρευνας. Ο βαθμός προοδευτικότητας του φόρου εισοδήματος καθώς και οι στάσεις της κάθε κυβέρνησης απέναντι στην αναδιανομή είναι δυο πτυχές που χαρακτηρίζουν τη μεγάλη ποικιλία των φορολογικών πολιτικών που παρατηρήθηκαν στις χώρες της Ευρωζώνης και έχουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (Jara, Tumino, 2013).

Μια βασική συνέπεια της φορολογίας εισοδήματος είναι η τροποποίηση της κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των νοικοκυριών. Παρά το γεγονός ότι η εισοδηματική ανισότητα επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες της αγοράς και τις εκάστοτε πολιτικές της κυβέρνησης, εκτός από τη φορολογική πολιτική, η σύγκριση των προ φόρων και μετά φόρων διανομών μας επιτρέπει να προσδιοριστούν οι επιπτώσεις των φόρων εισοδήματος. Η σχετική οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών θα επηρεαστεί από τους φόρους εισοδήματος, εκτός εάν οι φόροι είναι αναλογικοί. Οι περισσότερες χώρες, ωστόσο, αναζητούν μια προοδευτική δομή του φόρου εισοδήματος που θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των εισοδηματικών τάξεων των νοικοκυριών, όπως έχουν ταξινομηθεί για φορολογικούς σκοπούς.

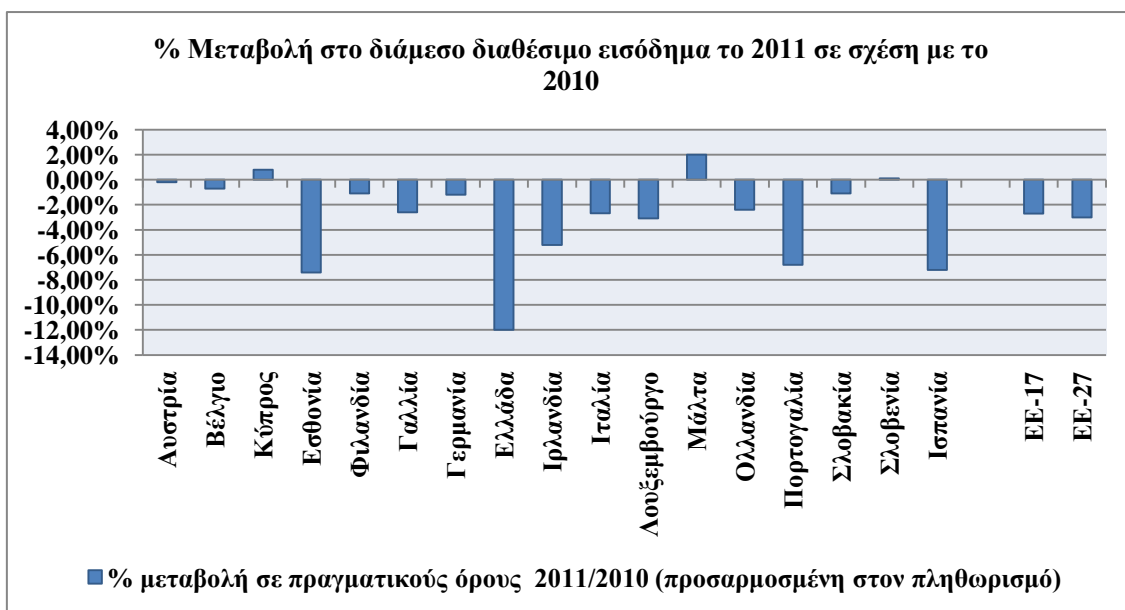
Το βιοτικό επίπεδο ζωής των κατοίκων των κρατών μελών, μπορεί να συγκριθεί χρησιμοποιώντας το διάμεσο ισοδύναμο²⁸ διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (Di

²⁸Το εισόδημα των νοικοκυριών είναι «ισοδύναμο», δηλαδή προσαρμοσμένο στο μέγεθος και τη σύνθεση του νοικοκυριού, έτσι ώστε τα εισοδήματα των νοικοκυριών να μπορούν να εξεταστούν σε συγκρίσιμη βάση. Το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι ένας δείκτης των οικονομικών πόρων που είναι διαθέσιμοι σε ένα τυποποιημένη νοικοκυριό. Για το νοικοκυριό που αποτελείται από ένα άτομο το διαθέσιμο εισόδημα είναι ίσο με το εισόδημα των νοικοκυριών. Για ένα νοικοκυριό που περιλαμβάνει περισσότερα από ένα άτομα, είναι ένας δείκτης του εισοδήματος του νοικοκυριού που θα χρειαζόταν μόνο ένα άτομο από το νοικοκυριό για να απολαμβάνει το ίδιο επίπεδο οικονομικής ευημερίας. Αυτή η έννοια του εισοδήματος, με βάση την υπόθεση της κατανομής εισοδήματος εντός του νοικοκυριού, καθώς και των οικονομιών κλίμακας που προκύπτουν από την συγκατοίκηση, χρησιμοποιείται στην παρούσα ενότητα. (Di Meglio, 2013)

Meglio, 2013). Η διάμεσος είναι το σημείο στην κλίμακα εισοδήματος στην οποία το ήμισυ κερδίζουν περισσότερα και κατά το ήμισυ κερδίζουν λιγότερα, και το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα αντιστοιχεί στο εισόδημα που τα νοικοκυριά έχουν στη διάθεσή τους για τις δαπάνες και την αποταμίευση, προσαρμοσμένο στο μέγεθος και τη σύνθεση νοικοκυριού. Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα, όπου το διάμεσο εισόδημα μειώθηκε κατά 12,%, την Εσθονία (-7,4%), την Ισπανία (-7,2%) και την Πορτογαλία (-6,8%) (βλ. Διάγραμμα 6.1).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1

% Μεταβολή στο διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα το 2011 σε σχέση με το 2010

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα Eurostat

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αντιστοιχεί σε εισόδημα από πηγές της αγοράς και από χρηματικές παροχές μετά την αφαίρεση των άμεσων φόρων και τις μεταβιβαστικές πληρωμές του νοικοκυριού. Μπορεί να θεωρηθεί ως το διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού για τις δαπάνες ή την αποταμίευση. Το βιοτικό επίπεδο που μπορεί να επιτευχθεί από ένα νοικοκυριό με δεδομένο το διαθέσιμο εισόδημα του εξαρτάται από το πόσοι πολλοί άνθρωποι και από ποια ηλικία ζουν στο νοικοκυριό. Η διάμεσος είναι η τιμή του εισοδήματος που χωρίζει ένα πληθυσμό, όταν ταξινομείται ανάλογα με το εισόδημα, σε δύο ίσες ομάδες: ακριβώς 50% των ανθρώπων πέφτουν κάτω από την τιμή αυτή και το 50% είναι πάνω από αυτή. Κατά την ανάλυση του εισοδήματος, αυτό είναι το μέτρο που χρησιμοποιείται πιο συχνά για να εκπροσωπεί το μέσο εισόδημα, επειδή η εξαιρετικά ασύμμετρη φύση της κατανομής του εισοδήματος

μπορεί να οδηγήσει σε πολύ υψηλά εισοδήματα των λίγων που έχουν δυσανάλογες επιπτώσεις για τη μέση. Τα όρια της φτώχειας υπολογίζονται βάσει του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος (Di Meglio, 2013).

Παρατηρώντας τον πίνακα 6.1, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι το 2011 σε 14 κράτη μέλη της Ευρωζώνης μειώθηκε το βιοτικό επίπεδο ζωής. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, στην έκθεση European Social statistics (2013), για το 2011, η Ελλάδα σημείωσε τη μεγαλύτερη μείωση σε ποσοστό 8,9% ενώ αντίστοιχα τη μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη την εμφάνισε η Κύπρος. Επειδή οι ονομαστικές μεταβολές δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα σχετικά με τις αλλαγές του εισοδήματος, ο πληθωρισμός θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Έτσι, προσαρμόσαμε το διάμεσο εισόδημα με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για το 2011 προκειμένου να παρατηρήσουμε τις πραγματικές αλλαγές. Ενώ πριν, μόλις 6 κράτη μέλη της Ευρωζώνης παρουσίαζαν μείωση στο διαθέσιμο εισόδημα, μετά την προσαρμογή με βάση τον πληθωρισμό, ο αριθμός των κρατών μελών αυξήθηκε σε 14. Και πάλι την μεγαλύτερη μείωση την παρουσιάζει η Ελλάδα με ποσοστό 12% ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στην Μάλτα με 2%. Το διάμεσο εισόδημα παρέμεινε στάσιμο ή αυξήθηκε σε πραγματικούς όρους λιγότερο από 1% στη Αυστρία, τη Σλοβενία και το Βέλγιο. Αυξήσεις ή μειώσεις σε διάμεσο εισόδημα μπορούν ουσιαστικά να εξηγηθούν από αλλαγές στην οικογενειακή κατάσταση, την κατάσταση της απασχόλησης, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας και τους φόρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1:

Διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα το 2011, μεταβολή 2010-2011

Πίνακας 6.1: Διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα το 2011 και μεταβολή 2010-2011						
	Νόμισμα	Διάμεσο εισόδημα 2010	Διάμεσο εισόδημα 2011	Αλλαγή σε ονομαστικούς όρους 2011/2010	HCIP 2011 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών καταναλωτή	Αλλαγή σε πραγματικούς όρους 2011/2010
Αυστρία	ΕΥΡΩ	20618	21319	3,40%	3,60%	-0,20%
Βέλγιο	ΕΥΡΩ	19464	20008	2,70%	3,40%	-0,70%
Κύπρος	ΕΥΡΩ	16180	16990	4,80%	3,50%	1,30%
Εσθονία	ΕΥΡΩ	5727	5598	-2,30%	5,10%	-7,40%
Φιλανδία	ΕΥΡΩ	21349	21826	2,20%	3,30%	-1,10%
Γαλλία	ΕΥΡΩ	20058	19995	-0,30%	2,30%	-2,60%
Γερμανία	ΕΥΡΩ	18797	19043	1,30%	2,50%	-1,20%

Ελλάδα	ΕΥΡΩ	11963	10985	-8,90%	3,10%	-12%
Ιρλανδία	ΕΥΡΩ	20512	19726	-4%	1,20%	-5,20%
Ιταλία	ΕΥΡΩ	15937	15972	0,22%	2,90%	-2,68%
Λουξεμβούργο	ΕΥΡΩ	32333	32538	0,60%	3,70%	-3,10%
Μάλτα	ΕΥΡΩ	10375	10862	4,50%	2,50%	2%
Ολλανδία	ΕΥΡΩ	20292	20310	0,10%	2,50%	-2,40%
Πορτογαλία	ΕΥΡΩ	8678	8410	-3,20%	3,60%	-6,80%
Σλοβακία	ΕΥΡΩ	6117	6306	3%	4,10%	-1,10%
Σλοβενία	ΕΥΡΩ	11736	11999	2,20%	2,10%	0,10%
Ισπανία	ΕΥΡΩ	13030	12514	-4,10%	3,10%	-7,20%
ΕΕ-17	ΕΥΡΩ	17035	17020	-0,01%	2,70%	-2,71%
ΕΕ-27	ΕΥΡΩ	14756	14892	0,10%	3,10%	-3%

Πηγή: Eurostat (online data codes: [[prc_hicp_aind](#)] and [[ilc_di03](#)]); Επεξεργασία και υπολογισμοί από την συγγραφέα

Στη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών, το διάμεσο εισόδημα μειώθηκε περισσότερο στους ανέργους και λιγότερο για τους εργαζόμενους. Στον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίνακα 6.2) παρουσιάζονται οι μεταβολές στο εισόδημα των ατόμων στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης ανάλογα με την κύρια δραστηριότητα που δήλωσαν, δηλ., εργαζόμενοι, συνταξιούχοι και άνεργοι.

Στη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών το διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα μειώθηκε σε πραγματικούς όρους περισσότερο για τους ανέργους το 2011 σε σύγκριση με το 2010 (βλ. Πίνακας 6.2). Μόνο στη Γερμανία, τη Κύπρο, την Ολλανδία και την Φιλανδία η μεταβολή του εισοδήματος των ανέργων ήταν καλύτερη από ό, τι για τους εργαζόμενους. Συγκεκριμένα, το διάμεσο εισόδημα για τους ανέργους μειώθηκε κατά 16% στην Εσθονία, 14,8% στην Ελλάδα, 10,4% στην Ισπανία, 9,9 % στην Ιταλία, 8,4% στο Βέλγιο και 8,3% στη Ιρλανδία. Το μερίδιο αυτό αυξήθηκε κατά 3,1% στην Κύπρο και 2,4% στη Φιλανδία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2:

% Μεταβολές στο διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των ατόμων, 2010/2011

Πίνακας 6.2: Μεταβολές στο διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα ανάλογα με την οικονομική κατάσταση 2010/2011 (%)			
	Εργαζόμενοι	Άνεργοι	Συνταξιούχοι
Αυστρία	-0,20%	-6,90%	0,50%

Βέλγιο	-0,90%	-8,40%	-0,45%
Κύπρος	0,40%	3,10%	0,75%
Εσθονία	-6%	-16%	-4,60%
Φιλανδία	-0,20%	2,40%	0,90%
Γαλλία	-3,15%	-0,70%	-0,45%
Γερμανία	-0,40%	2,50%	-2,49%
Ελλάδα	-10,40%	-14,80%	-14,90%
Ιρλανδία	-3%	-8,30%	-8,30%
Ιταλία	-2,84%	-9,90%	-6,20%
Λουξεμβούργο	-4,30%	-3,30%	-4,40%
Μάλτα	1,90%	-2,30%	10,60%
Ολλανδία	-5,30%	0,20%	-2,00%
Πορτογαλία	-7,30%	-4,90%	-2,80%
Σλοβακία	-2,10%	-2,50%	-0,95%
Σλοβενία	0,90%	0,50%	0,30%
Ισπανία	-3,10%	-10,40%	-1,55%
ΕΕ-17	-1,85%	-6,00%	-2,45%
ΕΕ-27	-1,25%	-5,25%	-0,45%

Σημείωση: Το εισόδημα είναι υπολογισμένο σε ευρώ, είναι ισοδύναμο και προσαρμοσμένο στον πληθωρισμό έτους 2011

Πηγή: Eurostat (on line data codes: [[prc_hicp_aind](#)] and [[ilc_di05](#)]; Επεξεργασία και υπολογισμοί από την συγγραφέα

Η πτώση του διάμεσου εισοδήματος των ανέργων μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από την αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας και από το γεγονός ότι στις περισσότερες χώρες οι άνεργοι έχουν πρόσβαση σε επιδόματα ανεργίας μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Οι αλλαγές στο σύστημα παροχών σε ορισμένες χώρες θα μπορούσαν επίσης να είναι μέρος της εξήγησης της πτώσης αυτής (Di Meglio, 2013). Η αλλαγή εισοδήματος για τους συνταξιούχους ήταν μικρότερη από ό, τι για τις άλλες κατηγορίες μόνο στη Αυστρία (+0,5%), τη Γαλλία (-0,45%), το Βέλγιο (-0,45%), τη Σλοβακία (-0,95%) και Σλοβενία (+0,3%).

Όσον αφορά την Ελλάδα, η φορολογική επιβάρυνση μισθωτών και συνταξιούχων αυξήθηκε το 2011 και έφθασε στο 35,6% των μικτών αμοιβών όταν στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο μέσος όρος υποχώρησε στο 31,7%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ²⁹ για το τελευταίο τρίμηνο του 2012 το διαθέσιμο εισόδημα μειώθηκε κατά 8,3%, εξέλιξη που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση

²⁹ Βλ. αναλυτικά <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

κατά 13% των αποδοχών των εργαζόμενων, κατά 5% των κοινωνικών παροχών και στην αύξηση κατά 8% των φορών στο εισόδημα και την περιουσία που πληρώνουν τα νοικοκυριά.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, το φορολογικό σύστημα αποτελεί τον πλέον άδικο μηχανισμό ανισοκατανομής του εισοδήματος σε βάρος της μισθωτής εργασίας και σε όφελος των ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων του πληθυσμού. Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι κατέβαλαν ως άμεση φορολογία 6,5 δις ευρώ, 47,9% (2009), 6,9 δις ευρώ, 52,6% (2010), 7,1 δις ευρώ, 55,5% (2011), ενώ οι επιχειρήσεις κατέβαλαν ως άμεση φορολογία 4,7 δις ευρώ, 35,1% (2009), 4,1 δις ευρώ, 30,7% (2010), 3,6 δις ευρώ, 28,7% (2011).

Το σημαντικότερο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση των αποδοχών³⁰ των κρατών μελών της Ευρωζώνης, είναι ότι τη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση μεταξύ των Ευρωπαίων την έχουν υποστεί οι Έλληνες σε βάθος δεκαετίας 2000-2011, τη στιγμή που η Ελλάδα είναι η μοναδική Ευρωπαϊκή χώρα στην οποία υπήρξε συνεχής μείωση των αποδοχών των εργαζομένων κατά την περίοδο 2010 έως και 2012, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα της Eurostat, η συνολική φορολόγηση των αμοιβών αυξήθηκε κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες και πρόκειται για τη μεγαλύτερη άνοδο μεταξύ των 27 χωρών της Ευρώπης. Η αύξηση αυτή προήλθε κυρίως από τη φορολόγηση του εισοδήματος των φυσικών προσώπων κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες. Για να καταλάβουμε το μέγεθος της αύξησης, αξίζει να αναφέρουμε ότι η χώρα με τη δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση της επιβάρυνσης των εισοδημάτων ήταν η Ισπανία με 2,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Σε επίπεδο Ευρωζώνης η ανισότητα στο εισόδημα μετά από τους φόρους και τις μεταβιβαστικές πληρωμές³¹, όπως μετράται από το δείκτη Gini, ήταν περίπου 25 % με 35% (βλ. Διάγραμμα 6.3). Πράγματι, μετά από τους φόρους και τις μεταφορές, ο δείκτης Gini κυμάνθηκε από 23,8 στη Σλοβενία (μικρή ανισότητα) μέχρι 34,5 στη Ισπανία (μεγάλη ανισότητα). Οι πιο άνισες χώρες προ φόρων και μεταφορών συνήθως παραμένουν έτσι μετά τους φόρους και τις μεταφορές, αν και τείνουν να αναδιανέμουν περισσότερο. Συγκρίνοντας τους συντελεστές ανάμεσα στο 2011 και 2010, στο διάγραμμα 6.4, οι διάφορες ανάμεσα στις χώρες είναι πολύ μικρές.

³⁰ <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages.htm>

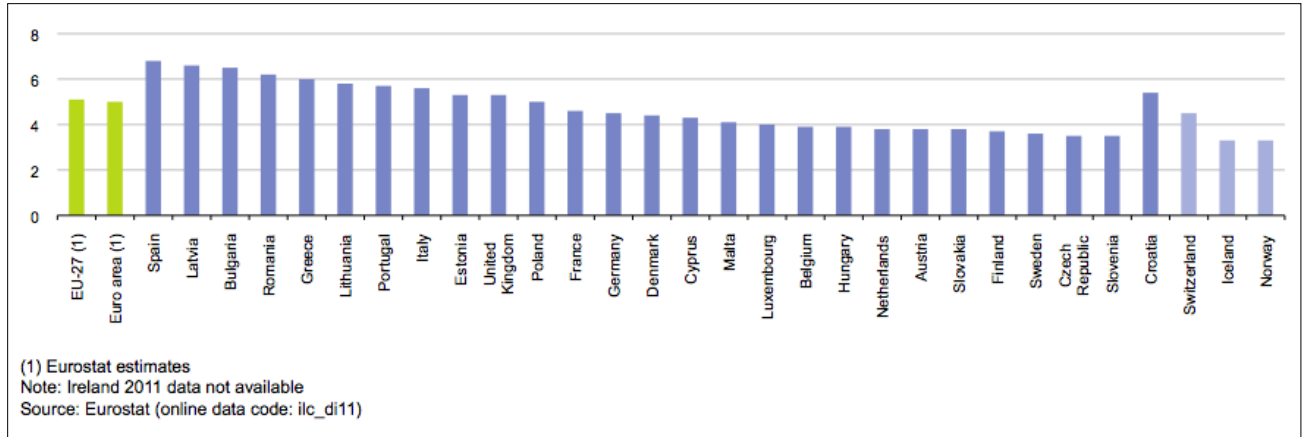
³¹ Οι μεταβιβαστικές πληρωμές περιλαμβάνουν τις συντάξεις, τα επιδόματα ανεργίας και παιδιών.

Αν μελετήσουμε την ανισότητα στη διανομή εισοδήματος ανάμεσα σε τμήματα του πληθυσμού, τότε καταλήγουμε ότι τα έσοδα μειώθηκαν στο κατώτατο από άποψη εισοδηματικής κατανομής πεμπτημόριο του πληθυσμού στα περισσότερα κράτη μέλη. Σε 15 κράτη μέλη, η εισοδηματική ανισότητα αυξήθηκε, επειδή το εισόδημα του ανώτατου 1/5 του πληθυσμού μειώθηκε λιγότερο ή αυξήθηκε περισσότερο από ό, τι στο τελευταίο 1/5 του πληθυσμού.

Τα πεμπτημόρια, στα οποία κατατάσσονται τα άτομα σύμφωνα με το επίπεδο του εισοδήματος τους σε αύξουσα σειρά, παρέχουν ένα διαισθητικό τρόπο για να μετρηθεί το πλάτος της κατανομής του εισοδήματος. Κάθε πεμπτημόριο (quintile) αντιπροσωπεύει το 20% του πληθυσμού και το πρώτο ή το τελευταίο μέρος αντιπροσωπεύει το τμήμα του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα, ενώ το πέμπτο ή το υψηλότερο πεμπτημόριο αντιπροσωπεύει το μέρος του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα. Ο δείκτης που χρησιμοποιούμε εδώ, και χρησιμοποιείται επίσης από την Eurostat, για την κατανομή του εισοδήματος είναι η αναλογία του εισοδήματος ανά ποσοστό πληθυσμού (income quintile share ratio), επίσης γνωστή ως η αναλογία S80/S20, που δίνει την αναλογία μεταξύ των εισοδημάτων του φτωχότερου ενός πέμπτου του πληθυσμού και του πλουσιότερου ενός πέμπτου του πληθυσμού. Το 2011, τα εισοδήματα του πέμπτου πεμπτημορίου, το οποίο περιλαμβάνει πλούσια νοικοκυριά, ήταν τέσσερις σχεδόν φορές υψηλότερο από το εισόδημα του 1ου πεμπτημορίου, το οποίο περιλαμβάνει τα φτωχά νοικοκυριά, σε αρκετές χώρες όπως την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Φιλανδία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία και τη Σλοβενία και τη Σλοβακία. Η διαφορά αυτή διαμορφώθηκε άνω του 5 για τη Εσθονία, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Πορτογαλία και πάνω από 6 για την Ισπανία (βλ. Διάγραμμα 6.2). Επίσης, οι διαφορές σε επίπεδο μεταξύ των χωρών, όσον αφορά το μερίδιο από τα κορυφαία εισοδήματα στο σύνολο των εσόδων είναι πολύ μεγάλες, που κυμαίνονται από 3,5 % για τη Σλοβενία στο 6,9 % της Ισπανίας. Για την ΕΕ-27 ως σύνολο η μέση τιμή ήταν περίπου 5.1 και είχε ως εκ τούτου και πάλι επιδεινωθεί από το σχετικά χαμηλό 4,9% το 2009, στο αποκορύφωμα της ύφεσης. Το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο δεδομένου της λιτότητας, της ασθενέστερης ανάπτυξη και την αύξηση της ανεργίας σε πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Dauderstadt & Keltek, 2013).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.2

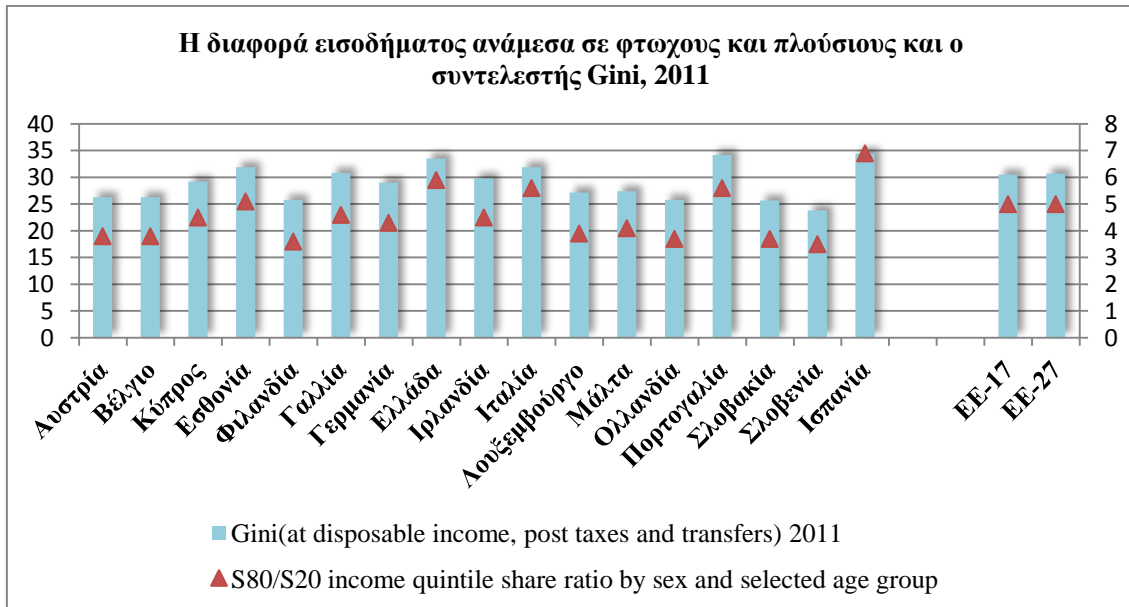
Ανισότητα στην αναδιανομή εισοδήματος, 2011 (income quintile share ratio) (S80/S20 income quintile share ratio)

Πηγή: Eurostat, [[ilc_di11](#)], 2013

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.3

Η διαφορά εισοδήματος ανάμεσα σε φτωχούς και πλούσιους και ο συντελεστής Gini, 2011

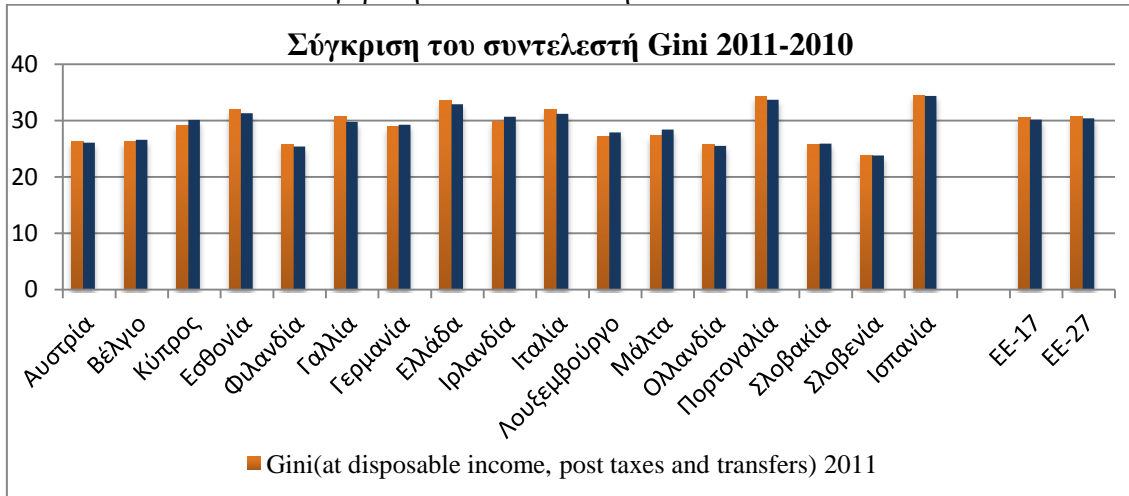

Πηγή: Eurostat, Source: SILC [[ilc_di11](#)], [[ilc_di12](#)]; Επεξεργασία από την συγγραφέα

Σημείωση: Ο συντελεστής Gini έχει υπολογιστεί πάνω στο διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού, το οποίο υπολογίζεται αφού αφαιρεθούν οι φόροι και οι μεταβιβαστικές πληρωμές.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.4

Σύγκριση του συντελεστή Gini 2011-2010

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

6.2 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ

Έχοντας αναλύσει μέχρι στιγμής τους φόρους σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωζώνης, καθώς και την ανισότητα στην διανομή εισοδήματος ανάμεσα στους πληθυσμούς, στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε πόσο είναι τελικά το «πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα» που τα νοικοκυριά έχουν στη διάθεση τους. Λόγω της δυσκολίας της επεξεργασίας των μισθών από εμάς, θα στηριχτούμε στην μελέτη που έγινε από την PwC “Personal income tax in the European Union” όπου έχουν αναλύσει τους μισθούς στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασιζόμενοι σε 4 σενάρια. Παρακάτω, για τους σκοπούς της εργασίας, θα υιοθετήσουμε τον μέσο ετήσιο ακαθάριστο μισθό όπως έχει υπολογιστεί από τους συντάκτες της έρευνας για τις χώρες της Ευρωζώνης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3:

Ο μέσος μισθός το 2011

Χώρα	Μέσος ετήσιος ακαθάριστος μισθός (€)
Αυστρία	35.000,00
Βέλγιο	40.869,00
Κύπρος	24.000,00
Εσθονία	9.708,00

Φιλανδία	36.689,00
Γαλλία	34.500,00
Γερμανία	41.895,00
Ελλάδα	24.435,00
Ιρλανδία	35.947,00
Ιταλία	30.000,00
Λουξεμβούργο	51.285,00
Μάλτα	15.016,00
Ολλανδία	45.215,00
Πορτογαλία	11.852,00
Σλοβακία	9.180,00
Σλοβενία	18.400,00
Ισπανία	22.511,00

Πηγή: PricewaterhouseCoopers, 2012, “Personal income Tax in the European Union”

Το 2011, οι πιο ορατές αλλαγές στον τομέα των προσωπικών φόρων εισήχθησαν στην Ελλάδα (φόρος αλληλεγγύης) και στο Λουξεμβούργο (φόρος για την κρίση - όμως, καταργήθηκε το 2012). Τα αποτελέσματα, όσον αφορά το διαθέσιμο εισόδημα εμφανίζονται στον πίνακα 6.3 όπου παρουσιάζουμε το μέσο ετήσιο ακαθάριστο μισθό για τις χώρες της Ευρωζώνης. Το μεγαλύτερο μέσο ετήσιο μισθό τον λαμβάνουν οι εργαζόμενοι του Λουξεμβούργου, ενώ τον χαμηλότερο της Σλοβακίας.

Στη συνέχεια θα μελετήσουμε δυο περιπτώσεις εργαζομένων (βλ. Πίνακα 6.4), τον ελεύθερο και τον παντρεμένο με δυο παιδιά προκειμένου να μελετήσουμε τι ποσοστό του εισοδήματος «παίρνουν» στα σπίτια τους εάν αφαιρέσουμε τα φορολογικά βάρη. Στη πρώτη περίπτωση, η χαμηλότερη μέση φορολογική και κοινωνική επιβάρυνση είναι στην Κύπρο όπου τα άτομα διατηρούν το 91% του ακαθάριστου ετήσιου μισθού τους (Rogers & Philippe, 2011). Το ποσοστό αυτό δεν οφείλεται μόνο στο επίπεδο της φορολογικής επιβάρυνσης, αλλά και λόγω των σχετικά χαμηλών δαπανών κοινωνικής ασφάλισης των εργαζόμενων. Η υψηλότερη μέση φορολογική επιβάρυνση εντπίζεται

στο Βέλγιο (καθαρό μισθό στο επίπεδο του 59%) και τη Γερμανία (καθαρό μισθό στο επίπεδο του 61%). Αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες χώρες (π.χ. Γερμανία) προσφέρουν πολλές φορολογικές απαλλαγές ή μειώσεις, ωστόσο, για λόγους σύγκρισης, δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στην συγκεκριμένη περίπτωση (εκτός από τις φορολογικές ελαφρύνσεις οικογένεια – 2^η περίπτωση).

Το να έχεις μια οικογένεια έχει σημαντικό αντίκτυπο σε πολλές χώρες της έρευνας με αισθητά υψηλότερες καθαρές αποδοχές σε σύγκριση με το σενάριο ενός μεμονωμένου ατόμου - για παράδειγμα, στο Λουξεμβούργο (αύξηση κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες), τη Σλοβακία (αύξηση κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες) και το Βέλγιο (αύξηση κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες). Παρ' όλα αυτά, το Βέλγιο παραμένει σχετικά υψηλή από φορολογική άποψη χώρα. Τα αποτελέσματα της Σλοβακίας, της Πορτογαλίας και της Γαλλίας είναι ενδιαφέροντα. Στις χώρες αυτές, στην περίπτωση των ατόμων που κερδίζουν τον μέσο μισθό, οι φορολογικές ελαφρύνσεις για την οικογένεια είναι υψηλότερες από τον φόρο που θα έπρεπε να καταβάλλουν. Ως εκ τούτου, θα πληρώνουν μόνο εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, αλλά όχι τον φόρο εισοδήματος επί των αποδοχών τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4:

Το προκύπτον καθαρό εισόδημα, ως % των ακαθάριστων αποδοχών

Χώρα	Ελεύθερος που κερδίζει το μέσο μισθό % καθαρού μισθού	Παντρεμένος με 2 παιδιά που κερδίζει το μέσο μισθό % καθαρού μισθού
Αυστρία	68%	70%
Βέλγιο	59%	71%
Κύπρος	91%	91%
Εσθονία	79%	86%
Φιλανδία	72%	72%
Γαλλία	72%	78%
Γερμανία	61%	69%
Ελλάδα	75%	77%
Ιρλανδία	81%	88%

Ιταλία	69%	76%
Λουξεμβούργο	70%	85%
Μάλτα	83%	87%
Ολλανδία	64%	64%
Πορτογαλία	83%	89%
Σλοβακία	78%	90%
Σλοβενία	66%	74%
Ισπανία	79%	87%

Πηγή: PowerwaterHouse, 2012, Coopers “Personal income Tax in the European Union”

Πιο αναλυτικά, για την άνιση κατανομή του πλούτου στις χώρες της Ευρωζώνης μπορούμε να αντλήσουμε χρήσιμες πληροφορίες από την μεγάλη έρευνα που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σε συνεργασία με το Household Finance and Consumption Network (HFCN) το 2013, αναφορικά με τον κατά κεφαλή πλούτο στις χώρες της Ευρωζώνης. Ως πλούτο για κάθε νοικοκυριό όρισαν τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία που έχει, δηλαδή κινητή και ακίνητη περιουσία (οικόπεδα, σπίτια, καταθέσεις, ομόλογα, κτλ) μείον τις υποχρεώσεις (δάνεια, υποθήκες, κτλ). Οι έρευνες διεξήχθησαν σε εθνικό επίπεδο, ενώ τα δημοσιευμένα αποτελέσματα ανά χώρα αναλύθηκαν περαιτέρω από την ΕΚΤ με σκοπό να δοθεί μία εικόνα πόσο πλούσιοι ή φτωχοί είναι οι πολίτες σε κάθε γωνιά της Ευρώπης.

Τα αποτελέσματα της τεράστιας αυτής έρευνας είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, αν αναλογιστεί κανείς την ιδιαιτερότητα της εποχής αυτής των οικονομικών διασώσεων και της μεταφοράς πλούτου από τις οικονομικά ισχυρές προς τις οικονομικά αδύναμες χώρες της Ευρωζώνης.

Η Αυστρία, σύμφωνα με την έκθεση της ΚΤ της, έχει εξαιρετικά άνισα κατανομημένο τον πλούτο της. Το πλουσιότερο 5% έχει τον μισό περίπου εθνικό πλούτο ενώ στο φτωχότερο 50% ανήκει το 4% περίπου εθνικός πλούτος. Από αυτούς το 83% ενοικιάζει το σπίτι που μένει. Η περιουσία σε αυτό το ποσοστό του πληθυσμού αγγίζει τις 11.000 €, η οποία περιλαμβάνει συνήθως κάποιο αυτοκίνητο και καταθέσεις.

Στη Γερμανία η κατάσταση είναι ακόμα πιο άνηση. Σύμφωνα με την πρώτη έκθεση για τη φτώχεια, το 2008, το φτωχότερο 50% των Γερμανών είχε μόλις 1% του εθνικού πλούτου, ενώ το κορυφαίο 10% το 53%. Στην επίσημη έκθεση της γερμανικής στατιστικής υπηρεσίας φαίνεται επίσης αύξηση της φτώχειας στη Γερμανία, από 15,5% το 2008 σε 15,8% το 2010. Κοιτώντας μία άλλη έκθεση της Deutsche Bank μπορεί να δει κανείς ότι το ποσοστό ιδιοκατοίκησης στη Γερμανία κυμαίνεται στο 44%.

Σύμφωνα με την έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας της Ιταλίας, στην Ιταλία το μέσο ετήσιο καθαρό εισόδημα (μετά φόρων και εισφορών) φτάνει τις €32.714 (για το 2010). Για την ίδια χρονιά, το 59,7% των Ιταλών δήλωσαν ότι η ζωή τους ήταν ικανοποιημένοι με το εισόδημα τους, ενώ ένα 10,5% δήλωσε ότι αυτά που έβγαζε ήταν υπέρ αρκετά. Για ένα 29,8% τα πράγματα ήταν δύσκολα, βάσει του εισοδήματος που δήλωσαν για τη συγκεκριμένη χρονιά, νούμερο που σύμφωνα με την κεντρική τράπεζα είναι αυξημένο σε σχέση με αντίστοιχες μετρήσεις κατά το παρελθόν. Μία μέση οικογένεια στην Ιταλία έχει περιουσία της τάξεως των €163.875 ενώ σε Αυστρία ή Γερμανία δεν έχουν ούτε τα μισά (υπολογίζεται ότι ο διάμεσος πλούτος στη Γερμανία κυμαίνεται στα επίπεδα της Αυστρίας, στα €76.000). Μάλιστα, ακόμα κι εν μέσω κρίσης, η περιουσία των Ιταλών συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμό 5% ετησίως (από το 2008 έως το 2010).

Για την Ελλάδα, σύμφωνα με τη Eurostat το 60% των ιδιοκτητών έχουν στην κατοχή τους ένα σπίτι, χωρίς δάνεια ή υποθήκες, ενώ μόλις ένα 20% έχουν κάποιο δάνειο για το σπίτι τους. Σε ενοίκιο μένει το υπολειπόμενο ποσοστό (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011). Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ για το 2010-2011, η Ελλάδα βρίσκεται στην 37 θέση σε κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμη) σε μία μακρά λίστα 185 χωρών. Ταυτόχρονα οι αποδοχές των Ελλήνων εργαζόμενων μειώθηκαν την τελευταία τριετία με συνεχή ρυθμό. Πρωταθλητές στην μείωση των αποδοχών ήταν οι δημόσιοι υπάλληλοι, αφού η ετήσια μείωση ήταν μεγαλύτερη για την διετία 2010-2012 σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας. Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη οι αποδοχές αυξήθηκαν κατά 1,3% κατά μέσο όρο. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, αξίζει να σημειώσουμε πως τα τελευταία δυο χρόνια εξανεμίσθηκαν πλήρως όλες οι φοροελαφρύνσεις της περασμένης 10ετίας και μάλιστα οι πολίτες επιβαρύνθηκαν με ακόμα μεγαλύτερες φορολογικές υποχρεώσεις.

Ποια είναι τα κύρια συμπεράσματα αυτών των ευρημάτων;

Αυτές οι εκθέσεις αποδεικνύουν ότι στις χώρες που βρίσκονται σε κρίση λόγω κακών δημοσιονομικών, ο κόσμος έχει μεγαλύτερη περιουσία από ότι σε εκείνες με χαμηλά χρέη και ελλείμματα. Κι αυτό είναι λογικό, καθώς στις δημοσιονομικά πειθαρχημένες χώρες, όπως η Γερμανία, μεγάλο μέρος του πλούτου έχει μεταφερθεί στην κυβέρνηση. Σε χώρες όπως η Ιταλία ή η Ελλάδα, ο κόσμος είναι σαφώς πιο απρόθυμος να πληρώσει το κράτος, κάτι που βεβαίως έχει συνέπειες στα δημόσια οικονομικά. Αυτή η διαπίστωση είναι μάλλον εις βάρος των Γερμανών, οι οποίοι θα πρέπει να δεχτούν να βοηθήσουν την Ιταλία με το τεράστιο χρέος, την ώρα που οι Ιταλοί πολίτες έχουν υπερδιπλάσια περιουσία για να το κάνουν από μόνοι τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τελευταία το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας βρίσκεται στο στόχαστρο των ειδικών. Η αδυναμία συγκέντρωσης των απαιτούμενων δημόσιων εσόδων για την κάλυψη των δαπανών αλλά και η ανεπάρκεια στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής έχει εξαθλιώσει τα οικονομικά της Ελλάδας και την έχει φέρει σε μια θέση να αιτείται και άλλους μηχανισμούς στήριξης. Συγκρίνοντας το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας με τα αντίστοιχα των χωρών της Ευρωζώνης αποκαλύπτονται οι αδυναμίες του και τα χρόνια προβλήματα του. Ο ανύπαρκτος φοροεισπρακτικός και φοροελεγκτικός μηχανισμός θεωρούνται από τις κυριότερες αιτίες για τα χαμηλά φορολογικά έσοδα της χώρας. Ωστόσο, η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος μας, αποτελεί και αυτή ανασταλτικό παράγοντα. Εάν η Ελλάδα θα έπρεπε να υιοθετήσει κάποιο σύστημα από κάποια άλλη χώρα, το φορολογικό διοικητικό σύστημα της Γαλλίας θα μπορούσε να παράσχει προτάσεις για βελτίωση του ισχύοντος ελληνικού. Σε γενικές γραμμές είναι ένα σύστημα διοίκησης που συμβάλλει στην καλλιέργεια της φορολογικής συνείδησης του πολίτη, ο οποίος πείθεται ότι δεν μπορεί εύκολα να φοροδιαφύγει και ότι η εκπλήρωση των φορολογικών του υποχρεώσεων είναι μια εύκολη διαδικασία.

Η έλευση του Δ.Ν.Τ τα τελευταία 4 χρόνια στην χώρα μας έχει επιφέρει αλλεπάλληλες φορολογικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες δημιουργούν ένα δυσβάσταχτο φορολογικό βάρος για τις μεσαίες και κατώτατες εισοδηματικές τάξεις ενώ παράλληλα δημιουργεί ένα νεφελώδες τοπίο για την δραστηριοποίηση και την λειτουργία των εταιρειών στο Ελλαδικό χώρο. Η κατάσταση αυτή έχει αρνητική επίδραση στην ελληνική οικονομία γιατί η μη ύπαρξη σταθερού νομοθετικού και φορολογικού πλαισίου δημιουργεί μια ανασφάλεια στον χώρο της οικονομίας.

7.2 ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

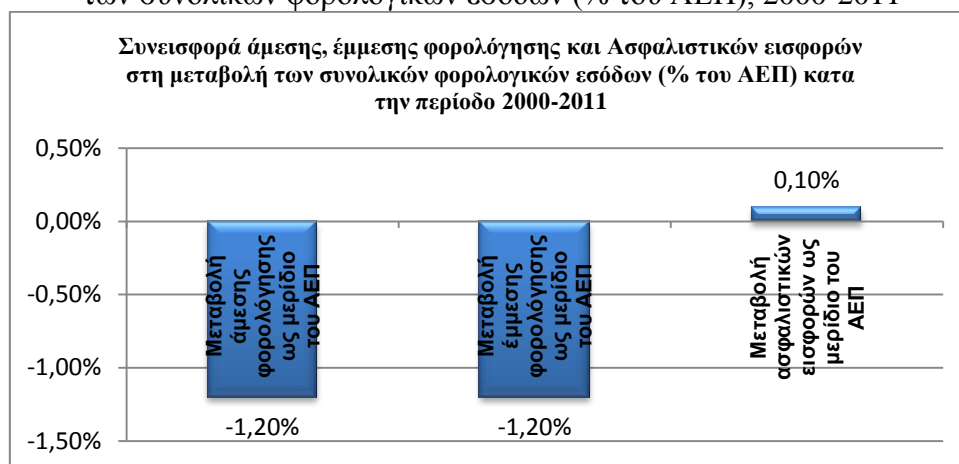
Το ελληνικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει μια ευρεία κατηγορία φόρων. Κάποιοι φόροι έχουν ως βάση το εισόδημα, άλλοι την περιουσία και άλλοι την καταναλωτική δαπάνη. Οι φόροι επιβάλλονται υπέρ του κράτους συνήθως, αλλά

ορισμένοι επιβάλλονται υπέρ των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, ενώ άλλοι επιβάλλονται υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στην Ελλάδα, η μείωση των φορολογικών εσόδων κατά 2,4% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2000-2011 αποδίδεται σε ισόποση μείωση των άμεσων και των έμμεσων φορολογικών εσόδων κατά 1,2 % ως προς το ΑΕΠ αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα 7.1) ενώ παρατηρείται και μια αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 0,10 % του ΑΕΠ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση των εσόδων από άμεση φορολόγηση για την συγκεκριμένη περίοδο προήλθε κυρίως από την εκτεταμένη φοροδιαφυγή και τους ανείσπρακτους φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1

Συνεισφορά άμεσης, έμμεσης φορολόγησης και Ασφαλιστικών εισφορών στη μεταβολή των συνολικών φορολογικών εσόδων (% του ΑΕΠ), 2000-2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

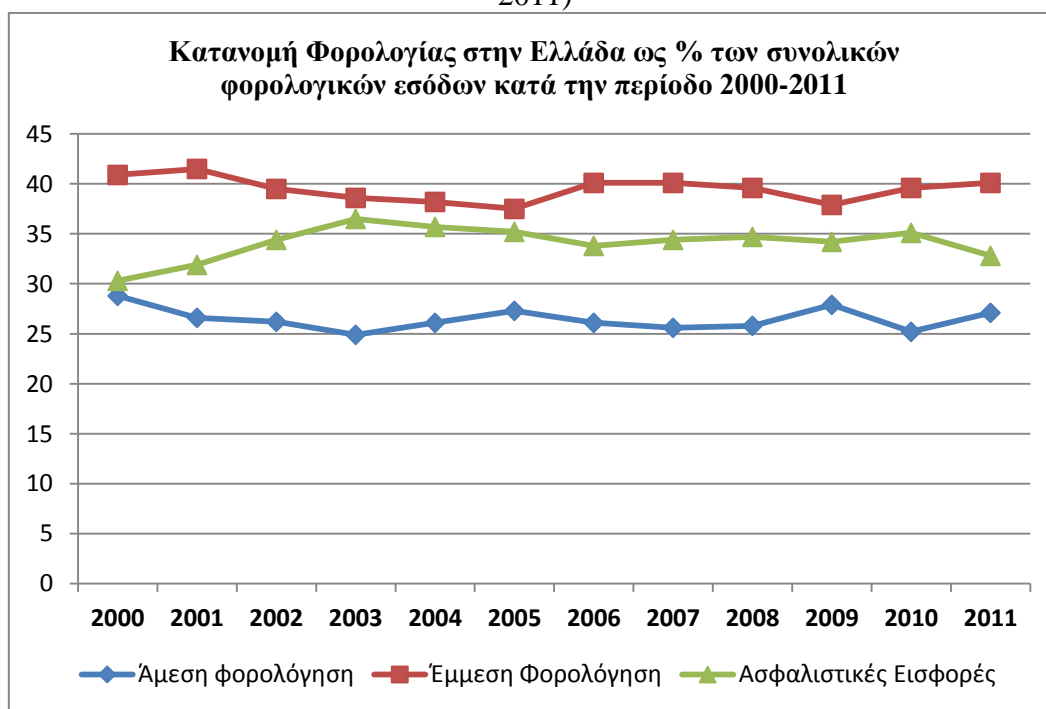
Ο παρακάτω πίνακας (βλ Πίνακα 7.1) περιγράφει τους σημαντικότερους φόρους που επιβάλλονται σήμερα υπέρ του κράτους και την σχετική συμβολή τους στα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Ο σημαντικότερος, από άποψη εσόδων, φόρος στη χώρα μας, είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας, ο οποίος αποφέρει το 56% των εσόδων από έμμεσους φόρους και περίπου το 1/3 των συνολικών φορολογικών εσόδων του κράτους. Ακολουθεί ο φόρος εισοδήματος φυσικών πρόσωπων που αποφέρει το 40% των εσόδων του κράτους από άμεσους φόρους (Γεωργακόπουλος, 2005).

Τα αποτελέσματα των συγκρίσεων της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της ΕΕ επιβεβαιώνονται και από τα στοιχεία του προϋπολογισμού 2012. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2012 (Πίνακας 7.1) και τη διαχρονική διάρθρωση των

φορολογικών εσόδων, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (Πίνακας 7.2), το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των τακτικών φορολογικών εσόδων προέρχεται από την έμμεση φορολόγηση, η οποία για το 2011 αντιστοιχεί στο 40,1% των συνολικών εσόδων. Συγκεκριμένα, το 60% των έμμεσων φόρων προέρχεται από την φορολογία των συναλλαγών και ειδικότερα από τον φόρο προστιθέμενης αξίας ενώ το υπόλοιπο 38% από ειδικούς φόρους όπως είναι οι φόροι κατανάλωσης. Το γεγονός ότι η Ελλάδα πάντα βασιζόταν στην έμμεση φορολόγηση αποδεικνύεται και από το διάγραμμα 7.2, όπου παρουσιάζεται η διαχρονική μεταβολή της κατανομής της φορολογίας. Η έμμεση φορολογία πάντα υπερτερούσε έναντι της άμεσης και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.2

Κατανομή Φορολογίας στην Ελλάδα ως % των συνολικών φορολογικών εσόδων (2000-2011)

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1

Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού 2011

Πίνακας 3.5 Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού (σε εκατ. ευρώ)								
	2010	2011			2012		Μεταβολή %	
	Πραγματικές	Προϋπίσμος	ΜΠΔΣ	Εκπληστές πραγματικών	ΜΠΔΣ	Προβλέψεις	2011/2010	2012/2011
A. Τακτικά έσοδα (I+ II + III + IV)	54.381	56.420	54.802	53.327	57.268	55.891	-1,9	4,8
I. Άμεσοι φόροι	20.224	20.880	20.554	20.619	21.711	24.213	2,0	17,4
Φόρος εισοδήματος	14.288	14.820	12.656	12.779	14.860	14.382	-10,6	12,5
Φυσικών προσώπων	9.398	10.600	8.313	8.272	11.101	10.682	-12,0	29,1
Νομικών προσώπων	3.167	2.800	2.660	2.765	2.059	2.157	-12,7	-22,0
Ειδικών κατηγοριών	1.722	1.420	1.683	1.742	1.700	1.543	1,1	-11,4
Φόροι στην περιουσία	487	910	732	1.128	1.182	3.581	131,5	217,6
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	2.874	2.700	2.724	2.050	2.282	2.050	-28,7	0,0
Λοιποί άμεσοι φόροι	2.575	2.450	4.442	4.662	3.387	4.280	81,0	-9,9
II. Έμμεσοι φόροι	31.042	31.980	30.219	29.084	31.243	29.088	-6,3	0,0
Φόροι συναλλαγών	18.495	19.290	18.372	17.855	19.160	17.608	-3,5	-1,4
ΦΠΑ	17.374	18.030	17.361	16.900	17.997	16.560	-2,7	-2,0
πετρελαιοειδών	2.653	2.410	2.587	2.900	2.576	2.850	9,3	-1,7
καπνού	779	972	785	840	794	810	7,9	-3,6
λατιών	13.943	14.648	13.989	13.160	14.627	12.900	-5,6	-2,0
Λοιποί φόροι συναλλαγών (μεταβίβαση κεφαλαίων) (χαρτόσημο)	1.121 (702) (414)	1.260 (828) (432)	1.011 (612) (399)	955 (550) (362)	1.163 (775) (388)	1.048 (650) (355)	-14,8 (-21,6) (-12,7)	9,7 (18,2) (-1,9)
Φόροι κατανάλωσης	11.822	11.640	10.813	10.395	11.198	10.629	-12,1	2,3
Φόρος ασφαλιστών	404	410	389	400	378	400	-0,9	0,0
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	249	285	170	114	165	143	-54,3	25,4
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	5.698	5.240	4.698	4.681	4.931	4.950	-17,9	5,8
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κ.λπ.)	3.382	3.911	3.629	3.558	3.650	3.455	5,2	-2,9
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	1.591	1.212	1.343	1.273	1.306	1.272	-20,0	0,0
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	498	582	584	370	768	409	-25,7	10,4
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	340	530	608	492	467	499	44,8	1,3
Λοιποί έμμεσοι (για ΕΕ)	385	520	426	341	418	352	-11,4	3,1
	(208)	(230)	(206)	(192)	(204)	(184)	(-7,8)	(-3,7)
Σύνολο φορολογικών εσόδων (II+III)	51.266	52.860	50.773	49.702	52.954	53.301	-3,1	7,1
III. Απολήψεις από ΕΕ	320	340	185	271	148	185	-15,4	-39,1
IV. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	2.795	3.220	3.844	3.354	4.166	2.426	20,0	-27,7
Σύνολο μη φορολογικών εσόδων (III+IV)	3.115	3.560	4.029	3.625	4.314	2.591	16,3	-28,5
B. Μη τακτικά έσοδα	1.797	1.840	2.250	1.926	2.258	2.113	7,1	9,7
Έσοδα καταργηθέντων ειδικών λογαριασμών	1.139	1.157	1.113	992	1.129	879	-12,9	-11,4
Έσοδα προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης	635	643	1.097	894	1.084	1.174	40,8	31,3
Έσοδα από NATO	24	40	40	40	35	60	70,0	50,0
Γ. Ειδικά έσοδα από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου		1.100	790	1.056	400	230		-78,2
Δ. Γενικό σύνολο εσόδων (A + B + Γ)	56.178	59.260	57.842	56.308	59.926	58.234	0,2	3,4
Ε. Επιστροφές εσόδων	5.322	3.800	3.800	5.000	3.697	3.800	-6,0	-24,0
ΣΤ. Καθαρά έσοδα (Δ-Ε)	50.857	55.560	54.042	51.308	56.229	54.434	0,9	6,1

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Εισηγητικές εκθέσεις για τον προϋπολογισμό των οικον. Ετών 2011, 2012 και 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2

Διάρθρωση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα (% του ΑΕΠ)

Πίνακας 7.2 : Διάρθρωση των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα (% του ΑΕΠ)												
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Έμμεσοι Φόροι	14,2	13,8	13,3	12,4	12	12,1	12,7	13	12,7	11,6	12,6	13
Φ.Π.Α	7,2	7,5	7,6	7	6,8	6,9	7,1	7,4	7,3	6,5	7,3	7,2
Ειδικοί Φόροι												
Κατανάλωσης	3,1	3,1	2,9	2,8	2,6	2,6	2,5	2,6	2,3	2,6	3,3	3,8
Λοιποί φόροι												
κατανάλωσης												
(συμπερ.εισαγ.φόρων)	3,3	2,7	2,4	2,3	2,2	2,2	2,7	2,6	2,7	2,1	1,6	1,4
Λοιποί φόροι συναλ.	0,6	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,6
Άμεσοι Φόροι	10	8,8	8,8	8	8,2	8,8	8,3	8,3	8,3	8,5	8	8,8
Φόρος εισοδήματος												
Φυσικών												
προσώπων	5	4,5	4,5	4,3	4,4	4,7	4,6	4,8	4,8	5	4,4	4,7
Νομικών												
προσώπων	4,1	3,4	3,4	2,9	3	3,3	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5	2,1
Λοιποί Φόροι	0,8	1	0,9	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9	1,1	1,1	1,9
Ασφαλιστικές												
εισφορές	10,5	10,6	11,6	11,7	11,2	11,3	10,7	11,2	11,1	10,5	11,1	10,6
Εργοδοτών	4,9	4,9	5,5	5,4	5,1	5,1	4,9	5,2	5,2	4,8	5,2	4,8
Εργαζόμενων	4,1	4,2	4,5	4,7	4,4	4,5	4,2	4,2	4,2	3,8	4,2	4,1
Αυτοαπασχολούμενων	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8
Σύνολο	34,6	33,2	33,7	32,1	31,3	32,2	31,7	32,5	32,1	30,5	31,7	32,4

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία και Υπολογισμοί από την συγγραφέα Eurostat, Taxation Trends in European Union, 2013

Το ποσοστό συμμετοχής των φορολογικών εσόδων στο ΑΕΠ της χώρας μας αποτελεί στην ουσία την αχίλλειο πέτρα της ελληνικής οικονομίας καθώς όχι μόνο συμβάλλει μόλις κατά **32,4%** (συμπεριλαμβανομένου και των ασφαλιστικών εισφορών) στη διαμόρφωση του Α.Ε.Π της χώρας αλλά παράλληλα αντί να παρατηρείται μία διαχρονική αύξηση του ποσοστού των φορολογικών εσόδων ως μέρος του παραγόμενου πλούτου, το συγκεκριμένο ποσοστό συρρικνώθηκε από το 34.6% το 2000 στο 32.4% το 2011. Την ίδια ώρα το μέσο ποσοστό συμμετοχής των φορολογικών εσόδων στο Α.Ε.Π., στα κράτη μέλη της ΕΕ -27 είναι 38.8% ενώ στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης είναι 39.5%, καταδεικνύοντας τη δυσλειτουργία που χαρακτηρίζει το εθνικό φορολογικό μας σύστημα και τους ανεπαρκείς φοροεισπρακτικούς μηχανισμούς που διαθέτουμε.

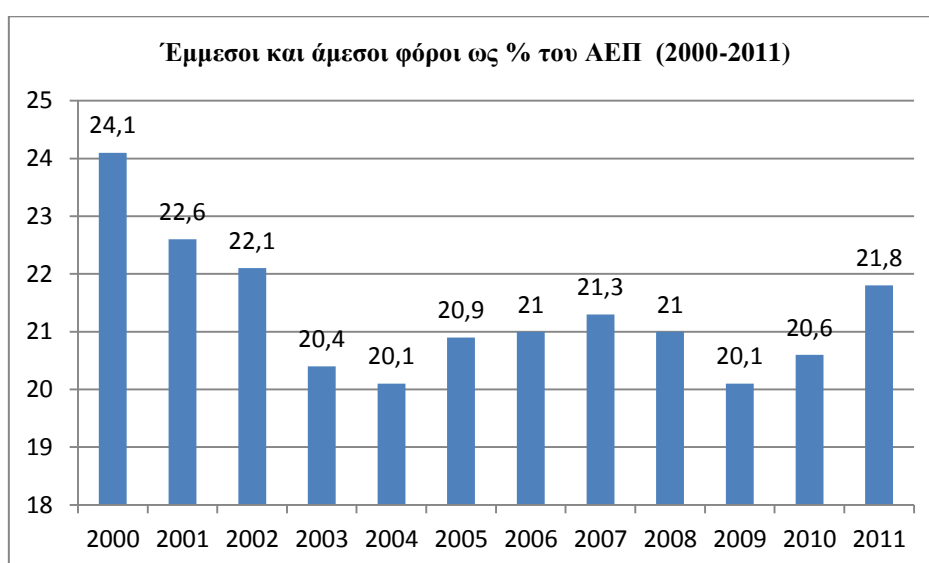
Αντίστοιχα, το μεγαλύτερο μέρος της άμεσης φορολόγησης προέρχεται από την φορολόγηση εισοδήματος, και μάλιστα των φυσικών προσώπων ενώ η φορολόγηση της περιουσίας αποτελεί μικρό μερίδιο των συνολικών εσόδων από άμεση φορολόγηση. Ωστόσο, πολύ σημαντικό για το 2011, είναι ότι ένας στους τρεις βιομήχανους και εμπόρους δήλωσαν εισόδημα μέχρι 5.000 ευρώ. Από το 2000 σε σύγκριση με το 2011, το ποσοστό της συμμετοχής των κεφαλαιοκρατών στα συνολικά φορολογικά έσοδα έχει μειωθεί στο μισό και από το 4,1% έχει πέσει στο 2,1% επί του ΑΕΠ.

Από την ανάλυση της έννοιας της φορολογίας, οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν την άνιση κατανομή του οικογενειακού εισοδήματος. Αυτή συνεπώς η σχέση έμμεσων και άμεσων φόρων εκφράζει την αδικία του Ελληνικού φορολογικού συστήματος και εν μέρει εξηγεί και το ελληνικό παράδοξο σύμφωνα με το οποίο, ενώ οι κοινωνικές δαπάνες αυξάνονται, ο πληθυσμός υπό το όριο φτώχειας δεν μειώνεται εξαιτίας της δυσανάλογης, ως προς τα εισοδήματά τους, επιβάρυνσης των εμμέσων φόρων.

Επιπλέον, κατά την περίοδο 2000-2011 σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat το άθροισμα έμμεσων και άμεσων φόρων ως ποσοστό του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 7.3) σημειώνει μείωση από το 24,1% του ΑΕΠ κατά το 2000, στο 21,8% του ΑΕΠ το 2011. Το μερίδιο των έμμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων διαχρονικά είναι πάντα υψηλότερο από το αντίστοιχο των άμεσων και των ασφαλιστικών εισφορών ενώ ακολουθούν με λιγότερο ποσοστό οι ασφαλιστικές εισφορές και τέλος οι άμεσοι φόροι.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.3

Έμμεσοι και άμεσοι φόροι ως % του ΑΕΠ (2000-2011)

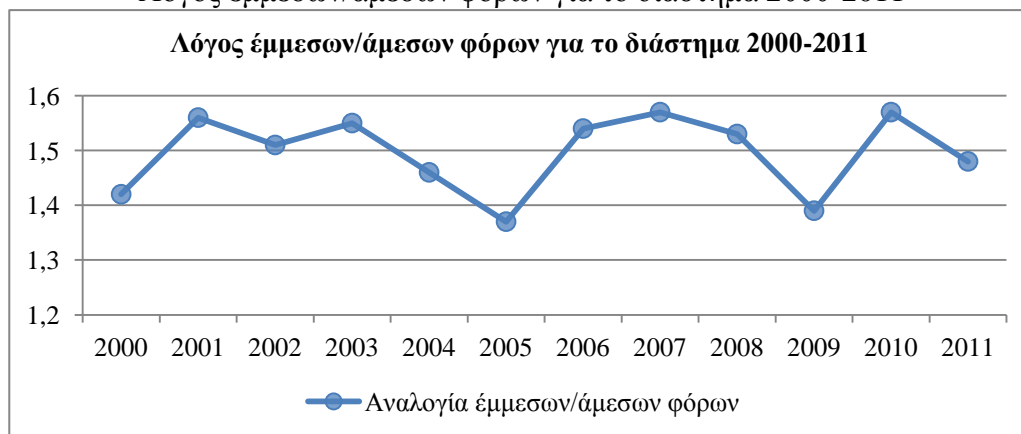

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σχέση έμμεσων / άμεσων φόρων κατά τα έτη 2000 ως 2011. Από το 2002, με τη χώρα να εντάσσεται στην Ευρωζώνη, είχε ξεκινήσει μια προσπάθεια μείωσης της σχετικής αναλογίας μέχρι το 2005, και από εκεί και μετά η σχέση αλλάζει ριζικά με μια παγιομένη αναλογία έμμεσων/άμεσων φόρων υπέρ των πρώτων με ποσοστό πάνω από 50% – 38%. Βλέπουμε ότι ενώ το 2009 η συμμετοχή των άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε σημαντικά η σχέση αυτή μεταβάλλεται και πάλι το 2010, γεγονός που οφείλεται στη σημαντική αύξηση των έμμεσων φόρων το 2010, όπως οι συντελεστές Φ.Π.Α, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης καυσίμων, καπνού, κ.λ.π. Από το 2010 και μετά, όμως αρχίζει ξανά ο λόγος αυτός να μειώνεται. Ωστόσο, ο λόγος που καταγράφεται αυτή η αλλαγή οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση της κατανάλωσης. Δηλαδή η μείωση των φορολογικών εσόδων από έμμεσους φόρους δεν ήταν αποτέλεσμα μίας φορολογικής πολιτικής ή αλλαγής του φορολογικού μας συστήματος. Η ύφεση που έχει πλήξει την οικονομία μας αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα μείωσης των εσόδων τόσο από τον ΦΠΑ όσο και από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.4

Λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων για το διάστημα 2000-2011

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

Όσον αφορά τους φορολογικούς συντελεστές, η Ελλάδα κατατάσσεται ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης με τις μεγαλύτερες αυξήσεις σε όλες τις πηγές εισοδήματος χωρίς, ωστόσο, αυτή η ιδιαίτερα σκληρή φορολογική επιβάρυνση να έχει θετικές επιπτώσεις στα δημόσια έσοδα. Από τον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίνακα: 7.3) καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3

Ανώτατοι φόροι εισοδήματος και Φ.Π.Α ως %

Πίνακας 7.3 : Ανώτατοι φόροι εισοδήματος και Φ.Π.Α ως %									
Κράτη - Μέλη ΕΕ-17	Φόροι στο προσωπικό εισόδημα			Φόροι στα εταιρικά κέρδη			Φ.Π.Α		
	2000	2011	2012	2000	2011	2012	2000	2011	2012
Αυστρία	50	50	50	34	25	25	20	20	20
Βέλγιο	60,6	53,7	53,7	40,2	34	34	21	21	21
Κύπρος	40	30	38,5	29	10	10	10	15	17
Εσθονία	26	21	21	26	21	21	18	20	20
Φιλανδία	54	49,2	49	29	26	24,5	22	23	23
Γαλλία	59	46,7	46,8	37,8	34,4	36,1	19,6	19,6	19,6
Γερμανία	53,8	47,5	47,5	51,6	29,8	29,8	16	19	19
Ελλάδα	45	49	49	40	20	20	18	23	23
Ιρλανδία	44	41	41	24	12,5	12,5	21	21	23
Ιταλία	45,9	47,3	47,3	41,3	31,4	41,4	20	20	21
Λουξεμβούργο	47,2	42,1	41,3	37,5	28,8	28,8	15	15	15
Μάλτα	35	35	35	35	35	35	15	18	18
Ολλανδία	60	52	52	35	25	25	17,5	19	19
Πορτογαλία	40	50	49	35,2	29	31,5	17	23	23
Σλοβακία	42	19	19	29	19	19	23	20	20
Σλοβενία	50	41	41	25	20	18	19	20	20
Ισπανία	48	45	52	35	30	30	16	18	18
Μ. Ο Ευρωζώνης	47,1	42,3	43,1	34,4	25,3	25,4	18,1	19,7	20

Πηγή: European Commission, (2013); Επεξεργασία από την συγγραφέα

- Όσον αφορά τον ανώτατο φορολογικό συντελεστή επί του εισοδήματος των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα, το ποσοστό είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς έφτασε στο 49%, για το 2012, (συμπεριλαμβανομένου και του ανώτατου συντελεστή 4% της έκτακτης εισφοράς αλληλεγγύης) κατατάσσοντας τη χώρα μας στην όγδοη θέση μεταξύ των 27 της Ε.Ε, όπου ο μέσος όρος είναι 38,1% και στην 5^η θέση της Ευρωζώνης μαζί με την Πορτογαλία και τη Φιλανδία, όπου ο μέσος όρος είναι 43,1%. Βέβαια θα πρέπει να τονίσουμε, ότι από το 2010 όπου η χώρα μας έχει εισέλθει στο μηχανισμό στήριξης, έχουν επιβληθεί επιπλέον φορολογικές επιβαρύνσεις όπως η εισφορά αλληλεγγύης υπέρ ανέργων Ο.Α.Ε.Δ, η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, το τέλος επιτηδεύματος κ.α., οι οποίες

έχουν επιβαρύνει επιπλέον τους φορολογούμενους, συμπεραίνοντας πως ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής επί του εισοδήματος των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα είναι σχεδόν βέβαιο πως υπερβαίνει το **50%**.

- Επιπλέον ενώ από το 2000 έως το 2012 ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής για τα φυσικά πρόσωπα αυξήθηκε κατά **4%** στην Ελλάδα, τα έσοδα από την επιβολή άμεσων φόρων ως ποσοστό του Α.Ε.Π. μειώθηκαν από το **34.6%** το 2000 στο **32,4%** το 2011, καταδεικνύοντας όχι μόνο την ανεπάρκεια των φοροεισπρακτικών μηχανισμών να φέρουν εις πέρας το έργο το οποίο τους έχει ανατεθεί αλλά παράλληλα αποδεικνύεται πως το μίγμα πολιτικής που έχει υιοθετηθεί και προωθεί τη λύση της έντονης λιτότητας και της υπερφορολόγησης, ως τη μόνη διέξοδο από τη κρίση που μαστίζει τη χώρα, είναι πλήρως αποτυχημένη και αναποτελεσματική.
- Όσον αφορά τον φορολογικό συντελεστή στα εταιρικά κέρδη, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, από το 40% το 2000 μειώθηκε σε 30% το 2012. Ωστόσο το ισχύον εθνικό μας φορολογικό σύστημα διαψεύδει το παραπάνω, καθώς ο ιδιοκτήτης Ο.Ε. και Ε.Ε. φορολογείται τόσο σαν εταιρεία όσο και σαν φυσικό πρόσωπο με την φορολογική του επιβάρυνση να διογκώνεται εξαιτίας της επιπλέον φορολογικής επιβάρυνσης που επιβάλλεται από το Μνημόνιο, με μέτρα όπως το τέλος επιτηδεύματος, οι αυξημένες ασφαλιστικές εισφορές κ.α.
- Όσον αφορά τον Φ.Π.Α στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια μεγάλη αύξηση κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, από 18% το 2008 σε 23% το 2012, κατατάσσοντας την χώρα μας στην 1^η θέση στην Ευρωζώνη μαζί με την Φιλανδία, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Ο μέσος υψηλότερος συντελεστής Φ.Π.Α. στην Ε.Ε-27 διαμορφώνεται στο 21% και στην Ευρωζώνη στο 20%, τη στιγμή που μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης διαθέτουν συντελεστές αρκετά χαμηλότερους από τους δικούς μας (Γερμανία: 19%, Γαλλία: 19.6%) ενώ και τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ανάλογα με την Ελλάδα διαθέτουν λιγότερο επιβαρυντικούς προς τους καταναλωτές συντελεστές (Ισπανία: 18% και Ιταλία 21%).
- Είναι προφανές ότι υπάρχει μια συνεχής τάση μείωσης στη φορολόγηση των εταιρικών κερδών σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης με μόνη εξαίρεση τη Μάλτα. Ο μέσος όρος της Ευρωζώνης από 34,4% το 2000, μειώθηκε στο 25,3

% το 2011, λόγω της συμμετοχής των νέων χωρών οι οποίες εφαρμόζουν χαμηλότερη φορολογία.

Έχοντας αναλύσει την περίπτωση της Ελλάδας και πως έχουν αλλάξει οι φορολογικοί συντελεστές θα πρέπει να τονίσουμε το παράδοξο χειρισμό σύμφωνα με την οικονομική θεωρία. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, όταν μια χώρα είναι σε οικονομική ύφεση, για να βγει από αυτή θα πρέπει το κράτος να επιβάλλει μείωση των φόρων έτσι ώστε να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα του φορολογούμενου σε ποσό ανάλογο προς τη μείωση του φόρου. Το εισόδημα αυτό με τη σειρά του ο ιδιώτης θα το καταναλώσει, άρα θα αυξηθεί η ζήτηση, και αυτό με τη σειρά του θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής και κατά συνέπεια σε αύξηση της απασχόλησης. Άρα το εισόδημα και οι επενδύσεις θα αυξηθούν και ακολουθούν η παραγωγή και η απασχόληση. Έτσι η χώρα βγαίνει από την ύφεση. Στη χώρα όμως όχι μόνο δεν μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές, αλλά αυξήθηκαν, προστέθηκαν επιπλέον φόροι στην ακίνητη περιουσία, καταργήθηκαν οι φοροαπαλλαγές και μείωσαν κατακόρυφα το διαθέσιμο εισόδημα τόσο στους μισθωτούς όσο και στους συνταξιούχους. Παρακάτω ακολουθεί μια περιγραφή των φορολογικών μέτρων που έχουν εφαρμοστεί από το 2010 έως το 2011.

7.3 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Από τις αρχές του 2010 μέχρι και το τέλος του 2011 η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε και εφάρμοσε πρωτοφανή για την χώρα πακέτα δημοσιονομικών μέτρων τα οποία έπληξαν την ελληνική οικονομία. Το πρώτο πακέτο δημοσιονομικών μέτρων ανακοινώθηκε από την κυβέρνηση τον Φεβρουάριο του 2010 που αφορούσαν κυρίως τον δημόσιο τομέα. Τα μέτρα περιελάμβαναν τα εξής³²:

- Πάγωμα των μισθών
- Περικοπές επιδομάτων 10%
- Περικοπές υπεροριών και οδοιορικών

³²Ελευθεροτυπία, 2010, Πάγωμα μισθών και περικοπές επιδομάτων ανακοίνωσε η κυβέρνηση. Διαθέσιμο: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=130472>

Στο επόμενο διάστημα και ενώ οι φήμες για χρεοκοπία του ελληνικού κράτους άρχισαν να γίνονται πιο έντονες, η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε και δεύτερο πακέτο μέτρων τον Μάρτιο του 2010 που περιελάμβαναν τα εξής³³:

- Μείωση 30% των δώρων Χριστουγέννων, Πάσχα και άδειας
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του δημοσίου
- Μείωση 7% στις αποδοχές των υπαλλήλων των ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
- Αύξηση του ΦΠΑ από 4,5% στο 5%, από 9% στο 10% και από 19% στο 21%
- Αύξηση 15% στο φόρο των καυσίμων
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους ήδη υπάρχοντες φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα

Παρ' όλα αυτά τα μέτρα, η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές, με αποτέλεσμα ένα μήνα μετά την ψήφιση των μέτρων και συγκεκριμένα τον Απρίλιο του 2010, η ελληνική κυβέρνηση να προσφεύγει στην βοήθεια του Διεθνές Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπου συγκρότησαν μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα που ανακοίνωσε η κυβέρνηση περιελάμβαναν τα εξής³⁴:

- Αντικατάσταση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με ένα επίδομα 500 ευρώ σε όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3000 ευρώ και πλήρη κατάργηση των δύο μισθών για υψηλότερα εισοδήματα.
- Αντικατάσταση 13^{ης} και 14^{ης} σύνταξης με επίδομα 800 ευρώ για συντάξεις έως 2500 ευρώ

³³Ελευθεροτυπία, 2010, Αξέχαστη και δυσοίωνα η 3^η Μαρτίου.

Διαθέσιμο: <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=04/03/2010&id=137789>

³⁴ Τα Νέα, 2010, Ωρα μηδέν για νέα μέτρα.

Διαθέσιμο: <http://www.tanea.gr/news/economy/article/4572600/?iid=2>

- Περεταίρω περικοπή επιδομάτων κατά 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα
- Αύξηση του ΦΠΑ του χαμηλού συντελεστή από 5% σε 6,5% (τον Ιανουάριο του 2011), του μεσαίου συντελεστή από 10% σε 11% τον Ιούλιο του 2010) και από 11% σε 13% (από τον Ιανουάριο του 2011) και του υψηλού συντελεστή από 21% σε 23%
- Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα, στα ποτά και στα τσιγάρα κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές των ακινήτων
- Πρόσθεση επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων

Εκτός όμως από τα παραπάνω δημοσιονομικά μέτρα είχαμε και αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων. Τα κλιμάκια του νέου ΦΕΦΠ μειώνονται από εννιά σε πέντε, ενώ ο ανώτατος συντελεστής διαμορφώνεται στο 45% για εισοδήματα άνω των 100.000 ευρώ. Επίσης η κυβέρνηση θέσπισε πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση 1% σε φορολογούμενος με 100.000 ευρώ. Επιπλέον επιβλήθηκε ειδική εισφορά σε επιχειρήσεις υψηλής κερδοφορίας.

Η δημοσιονομική πολιτική που ασκήθηκε το 2011 εντασσόταν στα πλαίσια της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας, αποσκοπώντας στη δημιουργία συνθηκών «εσωτερικής υποτίμησης». Η ελληνική οικονομία γνώρισε μία πρωτοφανή ύφεση και μια σοβαρή παραγωγική, επενδυτική και κοινωνικό-οικονομική υποβάθμιση. Το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής παρότι τηρήθηκε απαρέγκλιτα απέτυχε στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αντικατάσταση του μνημονίου από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής το οποίο κατατέθηκε τον Ιούνιο και προέβλεπε μια σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και την αύξηση των εσόδων. Τα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου περιελάμβαναν τα εξής μέτρα³⁵:

³⁵Real.gr, 2011, Τι προβλέπει το Μεσοπρόθεσμο.

Διαθέσιμο: <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=76372&catID=11>

- Αλλαγή της φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 ευρώ.
- Έκτακτη εισφορά για όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 12.000 ευρώ.
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσίες εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας.
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες.
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%.
- Επιβολή ειδικής εισφοράς συνταξιούχων επικουρικής ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία.
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1.450 ευρώ από 4% έως 10% που ίσχυε, σε 6% έως 14%.

Ακόμα και μετά από αυτά τα δημοσιονομικά μέτρα, η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση των δαπανών. Έτσι η κυβέρνηση υποχρεώθηκε σε μια σειρά έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τον Σεπτέμβριο του 2010 όπου περιλαμβάνανε τα εξής³⁶:

- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ.
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ.
- Νέες περικοπές στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου.
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000 ευρώ στις 5.000 ευρώ.

Τελικά παρόλα τα δημοσιονομικά μέτρα που αναφέραμε παραπάνω, η ελληνική κυβέρνηση δεν κατάφερε να πιάσει τους στόχους των εσόδων που η ίδια είχε θέσει, με αποτέλεσμα τα έσοδα του τακτικού Προϋπολογισμού του 2011 να είναι λιγότερα ακόμα και από το 2010 κατά 1,4%. Αυτή η μείωση προήλθε από³⁷:

³⁶ News247, 2011. Μέτρα σοκ για την έκτη δόση. Διαθέσιμο: http://news247.gr/oikonomia/metra_sok_gia_thn_ekth_dosh.1378362.html

³⁷ Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2012. Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2012, 14 Εκθέσεις.

- Τα έσοδα της φορολογίας φυσικών προσώπων μειώθηκαν το 2011 κατά 11,9% σε σχέση με το 2010. Αυτό οφείλεται κυρίως στη σημαντική μείωση της απασχόλησης, άρα και τη μειούμενη παρακράτηση φόρων.
- Τα έσοδα από τη φορολογία νομικών προσώπων μειώθηκαν το 2011 κατά 13,1% σε σχέση με το 2010. Αυτό οφείλεται κυρίως στην οικονομική κρίση όπου οδήγησε τις περισσότερες επιχειρήσεις να καταγράψουν ζημιές και στην εντατικοποίηση της φοροδιαφυγής λόγω των υψηλότερων φορολογικών συντελεστών των επιχειρήσεων.
- Η συνολική αύξηση κατά 0,5% στην άμεση φορολογία οφείλεται από την αύξηση των εσόδων από τους φόρους κληρονομιάς και ακίνητης περιουσίας, εξαιτίας του ειδικού τέλους που πληρώθηκε μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ αλλά και από την έκτακτη εισφορά επί των κερδών των επιχειρήσεων, την ειδική εισφορά αλληλεγγύης και το τέλος επιτηδεύματος.
- Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία μειώθηκαν σημαντικά κατά 7,8%. Αυτό οφείλεται κυρίως από την μείωση των εσόδων από τον ΦΠΑ κατά 3,2%. Επίσης μειούμενη ήταν και η συμβολή στα έσοδα όλων των υπόλοιπων κατηγοριών της έμμεσης φορολογίας. Συγκεκριμένα τα έσοδα από τη φορολογία στα καύσιμα ήταν μειωμένα κατά 18,3%, τα τέλη κυκλοφορίας κατά 29,8% και τέλος τα έσοδα από τους φόρους στις συναλλαγές κατά 19,4%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

8.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η έννοια της «κοινωνικής δικαιοσύνης» (social justice ή fairness) δεν έχει κάποιον σαφή ορισμό, δεδομένου ότι ανά καιρούς, διάφορες οικονομικές, κοινωνιολογικές σχολές καθώς και ερευνητές, της προσάπτουν διαφορετικούς ορισμούς που είναι κυρίως υποκειμενικοί. Σε μία κοινωνία δεν είμαστε όλοι ίδιοι, αλλά πρέπει να είμαστε ίσοι. Όμως ίσοι ως προς τί; Ίσοι ως προς ένα σύστημα νόμων, θεσμών και αξιών. Επιπλέον, όπως το ζητούμενο είναι η ισότητα, έτσι και η ατομική ελευθερία θα πρέπει να διασφαλίζεται σε όλο το εύρος της κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό, σύμφωνα με πολλούς μελετητές, δεν αυξάνεται μόνο η προσωπική ευημερία του ατόμου, αλλά και η ευημερία της υπόλοιπης κοινωνίας.

Έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες για να θεμελιώσουν το δίκαιο μιας διανομής. Οι σημαντικότερες αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω.

- **Ωφελιμισμός:** Ο ωφελιμισμός (utilitarianism), σύμφωνα με την θεωρία του Jeremy Bentham, αναφέρει ότι η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας επιτυγχάνεται όταν επιδιώκεται «η μέγιστη δυνατή ευτυχία για τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων». Μια κοινωνία, σύμφωνα με τον ωφελιμισμό, είναι δίκαιη στο βαθμό που οι νόμοι και οι θεσμοί της είναι τέτοια ώστε να προάγουν τη μεγαλύτερη συνολική ή μέση ευτυχία των μελών της. Συνεπώς, η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας συνεπάγεται τη μεγιστοποίηση των ατομικών συναρτήσεων χρησιμότητας των μελών της κοινωνίας.
- **Η θεωρία Δικαιοσύνης του J. Rawls:** Ο John Rawls, Αμερικανός φιλόσοφος, έχοντας ως βασικό σκοπό να παρουσιάσει την δική του εκδοχή της ιδεατής κοινωνίας στο έργο του *A Theory of justice* (1971), επιχείρησε να προσφέρει μια εναλλακτική θεωρία δικαιοσύνης που να κατοχυρώνει την κοινωνική δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι είναι απαραίτητες δυο συνθήκες για να εξασφαλίσουν τη δικαιοσύνη του αποτελέσματος (*justice as fairness*), η απόλυτη ισότητα και η απόλυτη αμεροληψία. Οι άνθρωποι κάτω από το καθεστώς αβεβαιότητας στο οποίο

ζουν, κυριαρχούνται από το συναίσθημα του φόβου. Εφόσον φοβούνται τον κίνδυνο, θα προσπαθούν να τον ελαχιστοποιήσουν. Χρησιμοποιώντας ουσιαστικά την ορολογία του ωφελιμισμού και ιδιαίτερα το νόμο της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας των οικονομικών, ο Rawls υποστηρίζει πως για τα άτομα είναι πολύ σημαντικότερο να αποφύγουν το χειρότερο από το να επιτύχουν το καλύτερο. Έτσι, ο Rawls υποστηρίζει ότι τα άτομα θα απορρίψουν τον ωφελιμισμό και καθώς αποφασίζουν σε συνθήκες άκρας αβεβαιότητας (πίσω από ένα πέπλο άγνοιας), η συλλογική τους επιλογή θα τείνει προς τη μεγιστοποίηση της ωφέλειας για τους λιγότερο ευνοημένους στη μελλοντική κοινωνία. Για τον Rawls ο μόνος τρόπος για να αυξηθεί η κοινωνική ευημερία είναι να βελτιωθεί η θέση του ατόμου που είναι στη χειρότερη θέση στην κοινωνία. Θεωρεί λοιπόν ότι τα περισσότερα άτομα, φοβούμενα για τη δική τους μελλοντική θέση, θα επιλέξουν να εξασφαλίσουν έναν όσο γίνεται υψηλότερο βαθμό ελάχιστης εγγυημένης ευημερίας (κριτήριο *maximin*) για αυτούς που θα είναι περισσότερο άτυχοι.

- **Η θεωρία διαδικαστικής δικαιοσύνης του Nozick:** Τόσο η θεωρία του Rawls όσο και του ωφελιμισμού λαμβάνουν ως τελικό κριτήριο δικαιοσύνης τον τρόπο διανομής του εισοδήματος ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας. Πάνω σε αυτό το σημείο, ο καθηγητής Rober Nozick με το βιβλίο του *Anarchy, State and Utopia* (1974), άσκησε κριτική, υποστηρίζοντας πως από ηθικής απόψεως αυτό που έχει σημασία είναι όχι η τελική διανομή του εισοδήματος αλλά το πώς καταλήξαμε σε αυτήν. Δηλαδή εάν η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν δίκαιη, τότε και η τελική διανομή θα είναι δίκαιη. Με άλλα λόγια το ζητούμενο είναι η δικαιοσύνη των διαδικασιών (*procedural justice*). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Nozick μια διανομή θεωρείται δίκαιη εάν εκπληρώνει τρεις βασικές αρχές: α) δικαιοσύνη κατά το αρχικό στάδιο απόκτησης του πλούτου (*justice in acquisition*), β) δικαιοσύνη κατά την μεταβίβαση του πλούτου (*justice in transfer*) και γ) επανόρθωση προηγούμενων αδικιών.
- **Η δικαιοσύνη απουσία φθόνου (*envy-free allocation*):** Η συγκεκριμένη θεωρία δικαιοσύνης έχει αναπτυχθεί από το Hal Varian (1975). Σύμφωνα με τον Varian, δίκαιη θεωρείται μια διανομή όπου απουσιάζει ο φθόνος υπό την

έννοια πως κανένας δεν προτιμάει το σύνολο του προϊόντος-κατανάλωσης που διαθέτει κάποιος άλλος. Η ανάλυση του ξεκινάει με την υπόθεση ότι θέλουμε να μοιράσουμε ένα σύνολο αγαθών χωρίς η οικονομία να παράγει (pure exchange economy). Η επιθυμητή προκύπτουσα κατανομή θα πρέπει να είναι άριστη κατά Pareto. Μεταξύ των αποτελεσματικών κατανομών ο συγγραφέας προτείνει να επιλεγεί μια συμμετρική κατανομή υπό την έννοια πως κανένα άτομο δεν θα επιθυμούσε να ανταλλάξει το δικό του σύνολο αγαθών με εκείνο οποιουδήποτε άλλου ατόμου. Μια τέτοια κατανομή ο Variant την ονομάζει εξισωτική (equitable), δηλ. ο καθένας παίρνει ακριβώς το ίδιο σύνολο αγαθών με τους υπόλοιπους. Ωστόσο, επειδή τα άτομα δεν έχουν τις ίδιες προτιμήσεις μια τέτοια διανομή δεν θα είναι αποτελεσματική. Εάν όμως επιτρέπονται οι ανταλλαγές των προϊόντων μεταξύ των ατόμων μέσω μιας τέλει ανταγωνιστικής αγοράς τότε η αρχικά εξισωτική κατανομή θα είναι και αποτελεσματική. Η διανομή αυτή που είναι ταυτόχρονα και εξισωτική και αποτελεσματική, ο Variant την ονομάζει ακριβοδίκαιη (fair).

8.2 ΠΩΣ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η έννοια της *δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους*, σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς υφίσταται όταν οι φόροι που συνθέτουν ένα φορολογικό σύστημα, εγγυώνται μια κοινωνικά επιθυμητή διανομή του εισοδήματος και δεν προκαλούν υπερβάλλον βάρος στους πολίτες. Άλλοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι δίκαιος είναι ο φόρος που επιβάλλει ίσες υποχρεώσεις στους φορολογούμενους που έχουν ίδια φοροδοτική ικανότητα.

Ποιος φορολογικός συντελεστής θεωρείται δικαιότερος?

Η θεμελίωση του προοδευτικού φορολογικού συντελεστή ως του δικαιότερου προκύπτει από τα εξής:

- Ο προοδευτικός φόρος εισοδήματος είναι πολύ σημαντικός για την μείωση των εισοδηματικών και κοινωνικών ανισοτήτων καθώς με αυτόν μπορεί να γίνει αναδιανομή εισοδήματος, από τους πλουσιότερους πολίτες στους φτωχότερους.
- Επίσης αποδεικνύεται στην πράξη ότι από οποιαδήποτε φορολογική κλίμακα που δεν είναι προοδευτική αν αφαιρεθεί ένα ελάχιστο όριο συντήρησης αυτή αποκτά

κατευθείαν προοδευτικότητα. Πρόκειται για την *θεωρία του ελαχίστου ορίου συντήρησης*.

- Από ορισμένους νέο-Κεϋνσιανούς οικονομολόγους, όπως ο John Hobson, υποστηρίζεται ότι μόνο με τον προοδευτικό φορολογικό συντελεστή μπορεί να καταπολεμηθεί η υπέρ-αποταμίευση που είναι ένα από τα βασικά αίτια της μη απορρόφησης όλης της παραγωγής μιας οικονομίας που την οδηγεί στην ύφεση.

Βέβαια, σύμφωνα με τον οικονομολόγο Musgrave (1984), για να χαρακτηριστεί ένα φορολογικό σύστημα δίκαιο, θα πρέπει να έχει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία είναι:

- Οι φόροι θα πρέπει να επιλέγονται με βάση το κριτήριο της ελαχιστοποίησης της παρέμβασης τους στις οικονομικές αποφάσεις των νοικοκυριών. Οι παρεμβάσεις αυτές επιβάλλουν επιπλέον βάρος το οποίο θα πρέπει να ελαχιστοποιείται.
- Η κατανομή του φορολογικού βάρους θα πρέπει να είναι δίκαιη και ο καθένας να πληρώνει το «δίκαιο μερίδιο» του.
- Το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να περιγράφεται με ακρίβεια και με λιτό τρόπο για να είναι απολύτως κατανοητό από τον πολίτη.
- Όταν η φορολογική πολιτική χρησιμοποιείται για την επίτευξη και άλλων στόχων όπως της ανάπτυξης ή της σταθεροποίησης της οικονομίας, αυτή θα πρέπει να προκαλεί τις ελάχιστες επιδράσεις στη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος.
- Η δομή των φόρων θα πρέπει να διευκολύνει τη χρήση της δημοσιονομικής πολιτικής για της σταθεροποίηση της οικονομίας.
- Το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να επιτρέπει τη δίκαιη και όχι αυθαίρετη διαχείριση των εσόδων του.
- Το κόστος διοίκησης και εφαρμογής του φορολογικού συστήματος θα πρέπει να είναι τόσο χαμηλό ώστε να συμβιβάζεται και με άλλους αντικειμενικούς σκοπούς.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν είναι απαραίτητο να συντρέχουν όλα μαζί, αλλά κάποια από αυτά είναι απαραίτητο για την ύπαρξη ενός δίκαιου και προοδευτικού φορολογικού συστήματος.

8.3 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Στην τρέχουσα ενότητα διεξάγεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση όσον αφορά τις κοινωνικές προτιμήσεις των ατόμων απέναντι στην αναδιανομή εισοδήματος. Από που

προέρχονται οι διαφορετικές προτιμήσεις για την αναδιανομή? Θα αναφερθούμε σε κάποιες σημαντικές οικονομικές μελέτες της διεθνούς αρθρογραφίας προκειμένου να αναλύσουμε πως οι οικονομολόγοι θεωρητικοί αντιλαμβάνονται/προσδιορίζουν τις προτιμήσεις και τις συμπεριφορές των ατόμων προς την δικαιοσύνη, ιδιαίτερα όσον αφορά τις πολιτικές αναδιανομής εισοδήματος. Οι πεποιθήσεις σχετικά με τα αίτια της ανισότητας, τις εκτιμήσεις για την έννοια της δικαιοσύνης, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, την ελπίδα για την αμοιβαιότητα και τον αλτρουισμό έχουν προταθεί ως τις κινητήριες δυνάμεις πίσω από το σχηματισμό των στάσεων προς την αναδιανομή.

Οι Alesina και Angeletos (2005) στο άρθρο τους “Fairness and redistribution” χρησιμοποιούν την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης για να ερμηνεύσουν πως οι διαφορετικές πεποιθήσεις πολιτισμών σχετικά με αυτήν επηρεάζουν τις πολιτικές ανακατανομής εισοδήματος. Συγκεκριμένα μελετούν πως οι πεποιθήσεις των ατόμων για τις αιτίες της ανισότητας, σε συνδυασμό με την αντίληψη/απαίτηση τους για τη δικαιοσύνη, καθορίζουν την δημοσιονομική πολιτική μιας κοινωνίας. Ορίζουν ως κοινωνικά δίκαιο την κοινωνική προτίμηση για μείωση του βαθμού ανισότητας που προέρχεται από την τύχη ή από ανάξιες δραστηριότητες, ενώ επιβραβεύουν την ατομική προσπάθεια και επιδεξιότητα. Στην προσπάθεια τους για να «μοντελοποιήσουν» την δικαιοσύνη ακολούθησαν τον John Rawls (1971) και τον James Mirrlees (1971).

Στο άρθρο τους, τα άτομα θεωρούν ότι η ανισότητα που προέρχεται από τη διαφθορά και από την αναζήτηση της ευκαιρίας/κέρδους είναι περισσότερο άδικη από την ανισότητα που προέρχεται από τις διαφορές στην προσπάθεια. Όσο πιο άδικη θεωρούν την κοινωνία οι πολίτες, τόσο πιο πρόθυμοι είναι απέναντι στην ιδέα της ανακατανομής. Αυτό θα οδηγήσει σε ισχυρότερες κυβερνήσεις, που με τη σειρά του θα αυξήσει την πιθανότητα της διαφθοράς, δημιουργώντας έτσι ένα φαύλο κύκλο όπου η ανισότητα, η διαφθορά και οι φόροι θα αυξάνουν.

Στο έργο τους, για πρώτη φορά στην βιβλιογραφία, παρέχουν ένα μοντέλο στο οποίο οι ιδέες της κοινωνικής δικαιοσύνης, και πιο συγκεκριμένα η έννοια fairness εισάγει τις προτιμήσεις για αναδιανομή και διαμορφώνει την εκλογική συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, οι Alesina και Angeletos στο άρθρο τους περιλαμβάνουν δυο εμπειρικά μοντέλα: ένα στατικό και ένα δυναμικό μοντέλο. Και στις δυο περιπτώσεις, οι συγγραφείς αναλύουν την ισορροπία που προέρχεται από τις αποφάσεις των ατόμων που νοιάζονται για την ευρεία κατανομή του πλούτου στην οικονομία. Με τον τρόπο

αυτό, οι συγγραφείς είναι σε θέση να ενσωματώσουν τις κοινωνικές προτιμήσεις σχετικά με την αποστροφή της ανισότητας, όταν τα άτομα πιστεύουν ότι οι κοινωνικές αδικίες εξαρτώνται τελικά από την τύχη. Το κύριο αποτέλεσμα του στατικού μοντέλου είναι η πολλαπλότητα των ισορροπιών, ενώ η δυναμική έκδοση του μοντέλου προβλέπει τη δυνατότητα πολλαπλών σταθερών καταστάσεων.

Από την ανάλυση τους καταλήγουν σε δυο σημεία ισορροπίας:

- Εάν η κοινωνία πιστεύει ότι η ατομική προσπάθεια καθορίζει το εισόδημα, και ότι όλοι έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν τους καρπούς της προσπάθειας τους, τότε θα επιλέξει χαμηλή ανακατανομή και χαμηλούς φόρους. Άρα στο σημείο ισορροπίας, η προσπάθεια θα είναι υψηλή και ο ρόλος της τύχης θα είναι περιορισμένος, συνεπώς το αποτέλεσμα της αγοράς θα είναι σχετικά δίκαιο και οι κοινωνικές πεποιθήσεις θα έχουν αυτό-εκπληρωθεί.
- Εάν η κοινωνία πιστεύει ότι η τύχη, η γέννηση, οι διασυνδέσεις και/ή η διαφθορά καθορίζουν τον πλούτο, θα επιβάλλει υψηλούς φόρους, στρεβλώνοντας την κατανομή εισοδήματος και οι κοινωνικές πεποιθήσεις θα έχουν ξανά εκπληρωθεί.

Αργότερα οι Alesina και Giuliano (2009), στην έρευνα τους προσπάθησαν να καθορίσουν όλους εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν τις προτιμήσεις για την αναδιανομή. Η ανάλυση τους στηρίζεται σε ένα θεωρητικό πλαίσιο και χρησιμοποιούν εμπειρικά στοιχεία από διάφορες χώρες. Καταλήγουν ότι οι προτιμήσεις για την αναδιανομή καθορίζονται από τα ατομικά χαρακτηριστικά του ατόμου όπως η ηλικία, το φύλο, τη φυλή και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, αλλά ότι είναι επίσης και ένα προϊόν της ιστορίας, του πολιτισμού, της πολιτικής ιδεολογίας και της αντίληψης για την δικαιοσύνη. Τα άτομα που πιστεύουν ότι η τύχη είναι πιο σημαντική από την εργασία για να επιτύχεις στη ζωή είναι περισσότερο δεκτικοί απέναντι στην αναδιανομή. Κατέληξαν ότι οι προτιμήσεις για την αναδιανομή διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Απέδειξαν ότι αυτές οι διαφορές θα μπορούσαν να είναι το αποτέλεσμα των διαφορών στη θρησκεία, στις ιστορίες των μακροοικονομικών μεταβλητών και γενικότερα στον πολιτισμό.

Ο Fong (2001) με τη σειρά του, χρησιμοποιώντας στοιχεία από κοινωνικές έρευνες κατέληξε ότι οι αξίες και οι πεποιθήσεις των ατόμων για την αναδιανεμητική

δικαιοσύνη μπορούν να επηρεάσουν τις προτιμήσεις των ατόμων για την αναδιανομή. Χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα από έρευνες απόψεων από ένα τυχαίο εθνικό δείγμα 3626 συμμετεχόντων προερχόμενο από την τάξη του εργατικού δυναμικού, ο Fong (2001) βρίσκει μια ισχυρή θετική σχέση ανάμεσα στη στήριξη για την αναδιανομή του εισοδήματος και στις πεποιθήσεις ότι η τύχη ενός ατόμου καθορίζεται από δυνάμεις εκτός του ελέγχου του. Συγκεκριμένα οι άνθρωποι μπορεί να προτιμούν μεγαλύτερη αναδιανομή εισοδήματος στους φτωχούς, εάν πιστεύουν ότι η φτώχεια που προκαλείται σε συγκεκριμένες περιστάσεις είναι πέρα από τον έλεγχο του ατόμου. Οι υπέρμαχοι της αναδιανομής, για παράδειγμα, πιστεύουν ότι ο πλούτος προκαλείται από τις εξωτερικές συνθήκες και ότι η κακή τύχη, σε αντίθεση με την έλλειψη προσπάθειας προκαλεί την φτώχεια. Ωστόσο, η επίδραση αυτή των πεποιθήσεων μπορεί να επηρεαστεί εάν ληφθεί υπόψη η ιδιοτέλεια των ατόμων. Εάν τα κίνητρα ιδιοτέλειας δεν ελέγχονται, τότε μπορεί να επηρεαστεί η αναδιανομή εισοδήματος. Στο τέλος, καταλήγει ωστόσο ότι η ιδιοτέλεια δεν μπορεί να εξηγήσει την επίδραση αυτών των πεποιθήσεων στις αναδιανεμητικές προτιμήσεις.

Οι Benabou και Tirole (2006) ξεκινούν από τα στοιχεία ότι οι άνθρωποι πρέπει να πιστεύουν σε έναν δίκαιο κόσμο, έτσι ώστε να παρακινήσουν τον εαυτό τους και τα παιδιά τους για την άσκηση της υπερβάλλουσας προσπάθειας. Οι συγγραφείς μελετούν την μακροοικονομική επίπτωση της ετερογένειας στην ένταση των πεποιθήσεων για ένα δίκαιο κόσμο, δείχνοντας πώς μπορούν να μεταβληθούν οι προτιμήσεις σχετικά με την αναδιανεμητική φορολογία εάν αλλάζουν οι πεποιθήσεις σχετικά με τη σχέση μεταξύ της επιτυχίας και της προσπάθειας. Η μελέτη τους παρέχει ένα μοντέλο που εξηγεί i) γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι αισθάνονται μια τέτοια ανάγκη να πιστεύουν σε ένα «δίκαιο κόσμο»; ii) γιατί αυτή η ανάγκη, και ως εκ τούτου η επικράτηση της πίστης, διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα; iii) τις συνέπειες αυτού του φαινομένου για τις διεθνείς διαφορές στην πολιτική ιδεολογία, τα επίπεδα της αναδιανομής, της προσφοράς εργασίας, του συνόλου των εισοδημάτων και των λαϊκών αντιλήψεων των φτωχών. Γενικότερα, η έρευνα τους αναπτύσσει μια θεωρία συλλογικών πεποιθήσεων και κινήτρων που παρακινούν τους ανθρώπους, συμπεριλαμβάνοντας κίνητρα όπως το "χρήμα" (κατανάλωση) και τις πεποιθήσεις των ατόμων σχετικά με την ευτυχία και τη θρησκεία.

Οι Corneo and Grüner (2000) καταλήγουν ότι η αναδιανομή εισοδήματος εξαρτάται από την διαφορά απόψεων ανάμεσα στη μεσαία εισοδηματική τάξη και στους φτωχούς. Στην έρευνα τους αναπτύσσουν ένα ανταγωνιστικό μοντέλο αναδιανομής εισοδήματος λαμβάνοντας υπόψη ότι τα άτομα καθορίζονται σε σχέση με το πλούτο/ εισόδημα τους, τις δεξιότητες και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Αφού χαρακτηρίσουν τα άτομα σε σχέση με τις παραπάνω «τιμές», τα κατηγοριοποιούν σε τρεις κοινωνικές τάξεις. Απέναντι στην έννοια της μεγαλύτερης αναδιανομής εισοδήματος, διαπίστωσαν ότι η πλειοψηφία προσδοκούσαν να ωφεληθούν από αυτό, ενώ μόνο μια μειοψηφία ήθελε να γίνει από την κυβέρνηση. Επίσης, κατέληξαν ότι τα άτομα με κοινωνική καταξίωση, ακριβώς κάτω από τη τάξη των πλουσιότερων ανθρώπων είναι πιο πιθανό να είναι συντηρητικά απέναντι στην ιδέα της αναδιανομής, καθώς η κοινωνική αξία τους θα πρέπει να υποτιμηθεί σε περίπτωση αναδιανομής. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η αποστροφή της μεσαίας τάξης για αναδιανομή αυξάνεται όσο αυξάνεται η διαφορά στις κοινωνικές αξίες μεταξύ αυτών και των φτωχών.

Πρώτος που άσκησε κριτική στην έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης ήταν ο Hayek. Πιστεύει ότι αποτελεί την οφθαλμαπάτη της κοινωνίας μας. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές σχέσεις διέπονται από κανόνες και νόμους επειδή δεν γνωρίζουμε αρκετά και όχι επειδή γνωρίζουμε. Δικαιοσύνη λοιπόν στα πλαίσια μιας κοινωνίας είναι να κρίνονται όλοι με τους ίδιους κανόνες. Η δικαιοσύνη, λοιπόν, είναι όργανο προσαρμογής στην άγνοια μας. Δεν έχουμε και δεν μπορούμε να έχουμε στο νου μας κάποια ιδανική κατάσταση. Γι αυτό έχουμε αφηρημένους κανόνες που είναι ανεξάρτητοι από κάποιο τελικό σκοπό. Η όλη προσπάθεια του Hayek βασίζεται σε μια ιδέα της δικαιοσύνης που αντιστρατεύεται την θετικιστική αντίληψη η οποία την συσχετίζει με την επιβολή του νόμου. Δικαιοσύνη κατά τον Hayek είναι το θεμέλιο, αλλά και ο περιορισμός του νόμου. Η δικαιοσύνη γίνεται με αυτό τον τρόπο όχι μια ιδιότητα των ανθρώπινων πράξεων, αλλά κάτι που αποδίδουμε σε μια σύνθεση κοινωνικών πραγμάτων, σε μια κοινωνική γεωμετρία και υπάρχει ανεξάρτητα από τις ανθρώπινες πράξεις. Το αίτημα για κοινωνική δικαιοσύνη αφορά την κοινωνία, όχι τα άτομα (Δημητράκος, 2009).

8.4 ΚΡΙΤΙΚΗ

8.4.1 ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΩΝ ALESINA AND ANGELETOS

Δεν αμφισβητεί κανείς ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων θέλει απλά να ευημερεί και να είναι ευτυχισμένη μέσα σε μία δίκαιη κοινωνία. Όπως και κανείς δεν αμφισβητεί ότι στον άνθρωπο μαζί με τα εγωιστικά, κυριαρχικά και αλαζονικά αισθήματα του, συνυπάρχουν και αυτά της αλληλεγγύης, της κοινωνικότητας και της συμπαράστασης. Αυτά είναι καθαρά βιολογικές ανάγκες, με τις κοινωνικές τους προεκτάσεις.

Ωστόσο, μελετώντας το άρθρο των Alesina και Angeletos παρατηρούμε ότι οι δύο συγγραφείς δεν χρησιμοποιούν ούτε μια φορά την έννοια πολίτης (citizen) όταν αναφέρονται στις κοινωνικές προτιμήσεις σχετικά με την δικαιοσύνη. Αντιθέτως χρησιμοποιούν τον όρο individuals (άτομο) προκειμένου να γενικεύσουν τις προτιμήσεις σχετικά με την ανισότητα. Για τα άτομα κοινωνικά δίκαιη είναι η αναδιανομή εισοδήματος που προκύπτει από την ατομική προσπάθεια. Δηλ. εάν κάποιος εργάζεται περισσότερο, είναι δίκαιο να έχει περισσότερο εισόδημα και να φορολογείται λιγότερο. Όταν το εισόδημα προέρχεται από την ατομική προσπάθεια, το άτομο είναι αρνητικό απέναντι στην αναδιανομή. Τον ενδιαφέρει, εάν προσπαθεί, να «απολαμβάνει» τους καρπούς της προσπάθειας του και σε καμία περίπτωση δεν τον ενδιαφέρει το συνολικό όφελος. Από το άρθρο συμπεραίνουμε ότι για τα άτομα μια διανομή θεωρείται δίκαιη όταν τους εξασφαλίζει το εισόδημα, που έχουν καθορίσει οι ίδιοι ότι τους «αξίζει», έτσι ώστε να μεγιστοποιούν την χρησιμότητά τους. Για τα άτομα, η μεγιστοποίηση της χρησιμότητάς τους μεταφράζεται σε κατανάλωση αγαθών και για τις επιχειρήσεις σε μεγιστοποίηση των κερδών.

Επίσης στο άρθρο η έννοια social justice και fairness ταυτίζονται, όπως και στην θεωρία του Rawls. Οι δυο έννοιες αυτές ταυτίζονται και εάν όχι, ποια είναι η διαφορά τους; Social justice σημαίνει για εμάς κοινωνική δικαιοσύνη ενώ fairness σημαίνει εντιμότητα/ακριβοδικία σύμφωνα με την ελληνική ορολογία. Σύμφωνα με τον Cooke,

“...Justice and fairness refer to different concepts. Justice is about the state giving to people their due, whilst fairness is about people’s position in society being determined by factors within their control...The concepts of

justice and fairness ideas make justice inherently more important because of its links with moral obligation...”.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η έννοια της δικαιοσύνης (justice) παρέχεται από το κράτος, εννοώντας ότι ο ρόλος του κράτους είναι να διασφαλίζει ότι οι ευθύνες/υποχρεώσεις που έχει το ένα άτομο απέναντι στο άλλο θα τηρούνται. Επομένως, όπως σχολιάζει και ο Cooke, «η δικαιοσύνη ασχολείται μόνο με ό, τι ηθικά απαιτείται να κάνουμε, σε αντίθεση με ό,τι ηθικά είναι αξιόπαινο να κάνουμε π.χ. φιλανθρωπίες». Η έννοια του fairness αναφέρεται στη θέση του πολίτη μέσα στην κοινωνία που καθορίζεται από παράγοντες εντός του ελέγχου του, σε αντίθεση με το να καθορίζεται από την τύχη. Αυτή είναι η κύρια διαφορά ανάμεσα στις έννοιες της δικαιοσύνης και της αμεροληψίας.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα μας από την μελέτη της διεθνής αρθρογραφίας σχετικά με την αναδιανομή εισοδήματος, την φορολογία και την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης καταλήγουμε ότι όλες οι μελέτες σχεδόν εστιάζουν στην μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του ατόμου με την έννοια της κατανάλωσης αγαθών. Πλέον, η χρησιμότητα του ατόμου μεγιστοποιείται όταν έχει την δυνατότητα να καταναλώνει όλο και περισσότερα αγαθά. Η «χαρά της ζωής του», εάν μπορεί να διατυπωθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, είναι η καταναλωτική ευχέρεια. Ως στόχος ζωής του είναι η μεγιστοποίηση της καταναλωτικής ευχέρειας. Γι' αυτό και πολλές έρευνες, βρίσκουν τα άτομα να είναι επιφυλακτικά απέναντι στην έννοια της φορολογίας των εισοδημάτων τους και κατά επέκταση στην αναδιανομή. Εάν η αναδιανομή τους αποφέρει οικονομικό όφελος, δηλ, χρηματική ευχέρεια, είναι θετικοί απέναντι στην έννοια της αναδιανομής. Εάν όμως μειωθεί το δικό τους εισόδημα για να ωφεληθούν άλλα τα άτομα της κοινωνίας, αυτό πρέπει να γίνει κάτω από προϋποθέσεις.

Ωστόσο, οι περισσότερες μελέτες εστιάζουν στο άτομο, στις πεποιθήσεις του και στις δικές του ατομικές ανάγκες για να εξηγήσουν την στάση του απέναντι στους φόρους και στην αναδιανομή μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας. Η εικόνα αυτή αντικατοπτρίζει την στάση ζωής που επικρατεί στις κοινωνίες σήμερα, που δεν είναι τίποτα άλλο πέρα από τον ατομοκεντρισμό και τον καταναλωτισμό. Όταν αναφέρεται κάποιος στον καταναλωτισμό, ως έννοια, αναφέρεται στη ακατάπαυστη και ανεξέλεγκτη ζήτηση και συνακόλουθα αγορά προϊόντων. Πλέον σαν πρώτη ανάγκη του

ανθρώπου έρχεται η «χρήση», και η εξασφάλιση των ατομικών του «δικαιωμάτων». Οτιδήποτε μέτρο ή πολιτική του κράτους περιορίζει την ατομική κατανάλωση ή καταπατά το ατομικό δικαίωμα, θεωρείται ανεπιθύμητο και κρίνεται ως κοινωνικά άδικο. Η μείωση της ατομικής χρησιμότητας γενικεύεται αυτόματα σε μείωση της κοινωνικής χρησιμότητας. Όταν ένας φόρος επιβάλλεται και μειώνει το εισόδημα του ατόμου, ειδικότερα των ασθενέστερων τάξεων, ορθώς θεωρείται άδικος, ειδικά εάν οι ανώτερες εισοδηματικές τάξεις δεν φορολογούνται αναλόγως. Ωστόσο, πως η φορολογία θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή από όλη την κοινωνία? Μια απάντηση στο ερώτημα αυτό, θα απαιτούσε να πάψουμε να εστιάζουμε στο «εγώ» και να αρχίζουμε να εστιάζουμε στο «εμείς». Όταν η φορολογία δεν θα απευθύνεται στο «άτομο» αλλά στην κοινωνία, τότε η κοινωνία θα μπορεί να ανταπεξέλθει στο δυσβάσταχτο φορολογικό βάρος που κατά καιρούς αποφασίζουν οι κυβερνήσεις των κρατών. Με άλλα λόγια, αυτό που προσπαθούμε να εξηγήσουμε ότι ο φόρος θα έπρεπε να επιβάλλεται σε συλλογικό επίπεδο, σε επίπεδο «κοινότητας», όπως είχε εφαρμοστεί πολλούς αιώνες πριν στην Ελλάδα και στο Βυζάντιο και όχι σε ατομικό επίπεδο.

8.4.2. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Σύμφωνα με τον καθηγητή φιλοσοφίας Χρήστο Γιανναρά, «η ιεράρχηση των αναγκών του ανθρώπου είναι τελικά αυτό που διαμορφώνει τον κάθε πολιτισμό³⁸, και όχι τα ιδεολογήματα και οι αξίες». Στη ζωή του ανθρώπου της σημερινής εποχής πρωτεύει η κατανάλωση αγαθών που του εξασφαλίζει το εισόδημα του. Η ικανοποίηση των καταναλωτικών του αναγκών γίνεται το νόημα της ζωής του. Όσο περισσότερο καταναλώνει, τόσο μεγαλύτερη «χαρά» και ευχαρίστηση βρίσκει ο άνθρωπος. Στην σημερινή Ευρώπη, τόσο στο Βορρά όσο και στο Νότο, ο πολιτισμός είναι ίδιος. Πρώτη ανάγκη είναι η χρήση και όχι η σχέση. Η χαρά της ζωής του ανθρώπου είναι η μεγιστοποίηση της καταναλωτικής ευχέρειας και όχι η χαρά των σχέσεων. Το μόνο που διαφοροποιεί τους Ευρωπαίους είναι οι προϋποθέσεις και τα επιτεύγματα που απαιτούνται για την απόλαυση αυτού του κοινού στόχου (καταναλωτική ευχέρεια). Ο Νότος, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο καθηγητής Χρήστος Γιανναράς (2013),

³⁸ Σύμφωνα με τον καθηγητή φιλοσοφίας Χρήστο Γιανναρά (2013): «Ονομάζουμε *πολιτισμό* και *πολιτιστικό «παράδειγμα»* τον τρόπο του βίου: του κοινού βίου μιας συλλογικότητας ανθρώπων. Τον τρόπο που οι άνθρωποι ντύνονται, μαγειρεύουν, γιορτάζουν, διασκεδάζουν, ερωτεύονται, χτίζουν τα σπίτια τους, τα διακοσμούν, οργανώνουν τις παραγωγικές και ανταλλακτικές μεταξύ τους σχέσεις, συγκροτούν κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς κλπ.»

βρίσκεται σε «...κρίση αδυναμίας να κατορθώσει τις προϋποθέσεις της ευωχίας που για πολύ καιρό με τεχνάσματα γέυτηκε...». Πλέον οι χώρες της Ευρώπης, λόγω των οικονομικών προβλημάτων τους, δεν μπορούν να εξασφαλίσουν πια το επίπεδο κατανάλωσης που είχαν τα προηγούμενα χρόνια.

Πλέον στον σημερινό πολιτισμό, πρωτεύει η σύμβαση και όχι η κοινωνία. Προέχει το ατομικό δικαίωμα του ανθρώπου και όχι τα κοινά. Είναι σημαντικότερο για τον άνθρωπο να εξασφαλίσει την ατομική του ευχαρίστηση και τα δικαιώματα του παρά την συμμετοχή του στα «κοινά». Η ανάγκη το να είναι πρώτα πολίτης και μετά ιδιώτης δεν υφίσταται πλέον στην σημερινή κοινωνία. Πλέον οι πολιτισμοί είναι ατομοκεντρικοί και όχι κοινωνιοκεντρικοί. Αυτό συνέβη γιατί η Ευρώπη, και πόσο περισσότερο η Ελλάδα, ξέχασε το πολιτιστικό «παράδειγμα» που γέννησε η χώρα μας, το ελληνικό κοινωνιοκεντρικό. Όπως αναφέρει και ο καθηγητής Χρήστος Γιανναράς (2013), το ελληνικό πολιτιστικό παράδειγμα ήταν κοινωνιοκεντρικό, «..θεμελιωμένο στο «κοινωνείν-αληθεύειν», στην κοινωνική επαλήθευση της γνώσης και στην πολιτική πραγμάτωση «του αληθούς»...». Αναλύοντας την παραπάνω φράση, ο καθηγητής με ξεκάθαρο τρόπο εστιάζει στην σημαντικότερη διαφορά που έχει ο πολιτισμός μας σήμερα σε σχέση με το παρελθόν. Στο παρελθόν τα άτομα, είχαν σαν πρώτη ανάγκη την «σχέση», την συμμετοχή στα κοινά. Η χαρά της ζωής τους ήταν η χαρά των σχέσεων, δηλαδή γι' αυτούς πρώτο έρχονταν το συναίσθημα της φιλίας, της αλληλεγγύης. Η γνώση των ανθρώπων ήταν προϊόν εμπειρίας της «σχέσης», και όχι της εκπαίδευσης. Οι άνθρωποι ήταν πρώτα πολίτες, συμμετείχαν στα κοινά, προείχε η κοινότητα. Όλα αυτά, δυστυχώς ανήκουν στο παρελθόν. Η τραγωδία της Ευρώπης σήμερα είναι το ατομοκεντρικό «παράδειγμα». Ένας πολιτισμός όπου κυριαρχούν τα ένστικτα της αυτοσυντήρησης, της κυριαρχίας και της ηδονής και στηρίζεται αποκλειστικά στον καταναλωτισμό. Πλέον δεν υπάρχει συμμετοχή, απλά μετοχή με επιδίωξη ατομικών συμφερόντων.

Δεν είναι τυχαίο άλλωστε στην Αρχαία Αθήνα, την χρυσή εποχή του Περικλή, ενώ είχαν δημιουργηθεί απίστευτα οικοδομήματα από άποψη αρχιτεκτονικής και επιβλητικότητας, όπως ήταν η κοσμημένη με αριστουργήματα της γλυπτικής τέχνης Αγορά, οι ιδιωτικές κατοικίες των πολιτών αλλά και εξεχόντων Αθηναίων ήταν ταπεινές κατασκευές χωρίς δόση υπερβολής ή πολυτελείας. Διότι το πρώτιστο ενδιαφέρον των Αθηναίων ήταν για τα κοινά, πρώτη ανάγκη τους το να είναι πολίτες,

όχι ιδιώτες, να βγαίνουν στην Αγορά «κοινωνούντες κρίσεως και αρχής»: να μετέχουν στο άθλημα του «κατ' αλήθειαν βίου», δηλαδή της πολιτικής (Γιανναράς, 2012). Για του πολίτες η συμμετοχή στα κοινά ήταν η πρωταρχική τους ανάγκη και συγκεκριμένα οι άνδρες περνούσαν τον περισσότερο χρόνο τους εκτός σπιτιού καθώς το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών συναναστροφών λάμβανε χώρα στις στοές και στα άλλα δημόσια οικοδομήματα της Αγοράς. Η αρχαία Αθήνα δεν ήταν μια κοινωνία ατόμων άλλα μια κοινωνία πολιτών. Ο πολίτης δεν οριζόταν στην ατομικότητά του άλλα στο πώς συνείσφερε στην πόλη, γι' αυτό και η ιδιωτεία ήταν ύβρις στην αρχαία Αθήνα. Το άτομο υπήρχε γιατί υπήρχε ως σχέση με την κοινότητα σε μια κοινωνία σχέσεων. Κάτι που υποστηρίζει και ο Γεωργιόπουλος (2013), όταν σχολιάζει ότι «...ο καθηγητής φιλοσοφίας Χρήστος Γιανναράς υποστηρίζει το παραπάνω όταν ο ίδιος αντιπαραβάλλει την *societas* της Δύσεως με την ελληνική κοινοτική παράδοση...».

Από τον εικοστό αιώνα και σήμερα, το πλέον καθιερωμένο και στερεότυπο ανθρώπινο είδος που έχει επικρατήσει στις μέρες μας σε ολόκληρο τον πλανήτη είναι αυτό του *homo economicus*, δείχνοντας μια ξεκάθαρη στάση του ανθρώπου προς την απληστία του χρήματος. Και αυτή η μετάλλαξη του ανθρώπου δεν συνιστά εξέλιξη του ανθρώπινου είδους αλλά δυστυχώς μια οπισθοδρόμηση. Το ανθρώπινο αυτό είδος έχει επιβάλλει αποκλειστικά τον δικό του τρόπο βίου ως τον μόνο σωστό, καθιερώνοντας τον επιτακτικά σε ολόκληρο τον κόσμο. Η ψυχή του *homo economicus* κυβερνάται σχεδόν απόλυτα από το «επιθυμητικό» μέρος της, καθώς νοιάζεται μόνο για την ηδονική εκπλήρωση των επιθυμιών της που αφορούν αποκλειστικά και μόνο στα υλικά αγαθά, τα οποία όμως συνδέονται όλα και απορρέουν μόνο από το χρήμα (Μανιάτης, 2011). Ωστόσο, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι αυτό δεν σημαίνει ότι στην σημερινή εποχή δεν υπάρχουν άνθρωποι που τους ενδιαφέρουν ανώτερα αγαθά του πολιτισμού και όχι τα υλικά αγαθά. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται με το να επιδιώκει τον υλισμό και την κατανάλωση. Δυστυχώς, όμως, για να εξασφαλίσει την επιβίωση του, αναγκάζεται να αλλάξει τα ιδανικά του καθώς και οτιδήποτε τον διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα άτομα της κοινωνία.

Ο Γερμανοαμερικανός κοινωνικός ψυχολόγος Έρικ Φρομ στο έργο του «Πειθαρχία & Ελευθερία» υποστηρίζει ότι η σύγχρονη κοινωνία δημιουργεί ένα είδος ανθρώπου που αποκαλείται *homo consumens* - ο άνθρωπος καταναλωτής. Δηλ. ο άνθρωπος που έχει για βασικό του στόχο όχι να κατέχει πράγματα, αλλά να

καταναλώνει όλο και περισσότερα υλικά αγαθά, προκειμένου να είναι «ευτυχισμένος». Ο homo consumens ζει με την ψευδαίσθηση ότι όσο μεγαλύτερη ελευθερία έχει στον να καταναλώνει αγαθά, τόσο περισσότερο θα εξασφαλίζει την ευτυχία του. Ο μόνος στόχος και νόημα της ζωής του είναι η ικανοποίηση της υλικής απληστίας του, καθιστώντας τον δούλο της λαιμαργίας του.

Στόχος, λοιπόν, του ατόμου στη σημερινή κοινωνία είναι η εξασφάλιση της μέγιστης ικανοποίησης του «εγώ» του με κάθε δυνατό μέσο. Να προσπαθεί να ενταχθεί μέσα στην κοινωνία σαν μέλος της, καθαρά για λόγους προσωπικής προβολής και επαγγελματικής καταξίωσης. Η «κοινωνία» είναι ένα απλά ένα μέρος όπου μπορεί να «επιδεικνύει» τα αποτελέσματα της ατομικής του προσπάθειας και να συνεχίζει να διεκδικεί ακόμα περισσότερα. Η κοινωνική θέση του καθενός καθορίζεται από την κατοχή αγαθών. Για το άτομο η έννοια της συνεισφοράς στην κοινωνία δεν υπάρχει. Προέχει η προσωπική του ευχαρίστηση, αδιαφορώντας για την κοινωνία, ή καλύτερα να συμμετέχει σε αυτήν.

Οι διαφορετικές, λοιπόν ταξινομήσεις αναγκών, ποια θα είναι πρώτη, ποια δεύτερη είναι αυτές που δημιουργούν ανόμοιους πολιτισμούς. Ο πολιτισμός που κυριαρχεί σήμερα, ο πολιτισμός της Νεωτερικότητας³⁹, ο κοινός *τρόπος* του βίου, είναι ανθρωποκεντρικός-ατομοκεντρικός, συνεπέστατα χρησιμοθηρικός. Ο πολιτισμός αυτός έδωσε στον άνθρωπο απίστευτα μέσα για να διευκολύνει τον υλικό βίο του, να μεγιστοποιήσει τις ανέσεις του και τις ηδονικές απολαύσεις του. Ένας πολιτισμός ακριβώς αντίθετος από το κοινωνιοκεντρικό παράδειγμα που δημιούργησε η Ελλάδα των αρχαίων χρόνων.

Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς πότε γεννιέται ένα νέο πολιτιστικό «παράδειγμα»; Πότε ένας πολιτισμός καταρρέει; Σύμφωνα με τον καθηγητή φιλοσοφίας Χρήστο Γιανναρά, ένα πολιτιστικό «παράδειγμα» καταρρέει:

«... όταν οι λειτουργίες του (θεσμοί, συστήματα, πρακτικές) παύσουν να ανταποκρίνονται στις ανθρώπινες ανάγκες, αυτονομούνται από τις ανάγκες

³⁹ Σύμφωνα με τον Χρήστο Γιανναρά (2012), ο πολιτισμός της Νεωτερικότητας χρονολογείται με την εμφάνιση της φιλοσοφίας του Διαφωτισμού από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Ο όρος «Νεωτερικότητα» (Νέοι Καιροί, Νέοι Χρόνοι) κόμιζε από την αρχή έναν εντοπισμό συγκριτικής κυρίως διαφοράς *τρόπου* του βίου: η Νεωτερικότητα ήθελε και ενεργά φιλοδοξούσε να είναι κάτι ριζικά καινούργιο σε σύγκριση με συγκεκριμένο ιστορικό παρελθόν.

της συλλογικότητας, αφήνουν άλυτα τα προβλήματα της συμβίωσης (και επιβίωσης) των ανθρώπων. Οι ανάγκες δομούν και αποδομούν τον τρόπο του βίου, δηλαδή τον πολιτισμό – όχι τα ιδεολογήματα ούτε οι «αξίες». Και μάλιστα, η ιεράρχηση των αναγκών...»

Σήμερα, το παράδειγμα της «Νεωτερικότητας» καταρρέει. Οι λόγοι που καταρρέει είναι ολοφάνεροι. Όταν η οικονομία και η πολιτική παύουν να υπηρετούν την κοινωνία των αναγκών και το κράτος ακυρώνει την πραγματικότητα της πατρίδας, δεν είναι δυνατό, εκ των πραγμάτων, να επιβιώσει για πολύ. Αρχικά η οικονομία δεν υπηρετεί τις σχέσεις κοινωνίας των αναγκών. Το χρήμα δεν είναι πια «νόμισμα», που διευκολύνει τις ανταλλακτικές σχέσεις αλλά ένα εργαλείο στα χέρια κερδοσκόπων που εξυπηρετεί τα παίγνια τους στα ανά τον κόσμο χρηματιστήρια. Δεύτερον, η πολιτική έχει αυτονομηθεί από την κοινωνία. Η πολιτική θεωρείται πλέον ένα επάγγελμα, που λειτουργεί με τους όρους του marketing, και υπηρετεί τις δικές της ανάγκες και προσωπικές σχέσεις και όχι τη κοινωνία και την παραγωγικότητα. Τρίτο και σημαντικό στοιχείο που καταρρέει ο πολιτισμός είναι ότι το κράτος σήμερα έχει αυτονομηθεί από την πραγματικότητα της πατρίδας. Ως πατρίδα εννοούμε το σύνολο των πατροπαράδοτων εθίμων, το νοηματικό φορτίο της μητρικής γλώσσας, στην οικειότητα με το ιστορικό παρελθόν με τους τάφους των προγόνων μας. Τέτοιες ποιότητες ζωής συγκεκριαίωνε άλλοτε η πατρίδα, γι' αυτό και οι άνθρωποι ήταν αυτονόητα έτοιμοι να πεθάνουν γι' αυτήν, αφού χωρίς πατρίδα η ζωή ήταν χωρίς ποιότητα.

Ακόμα και στην πολιτική της φορολογίας, το ελληνικό κοινωνιοκεντρικό παράδειγμα ήταν καλύτερο σε σχέση με το σημερινό ατομοκεντρικό. Αυτό συνέβαινε γιατί η αυτάρκεια των ελληνικών πόλεων στηριζόταν, αρχικά, στην εποχή του Περικλή στην φορολόγηση μόνο των πλούσιων μελών της πόλης ενώ με το πέρασμα του χρόνου υποκείμενο φορολογικής υποχρέωσης ήταν η κοινότητα. Η κοινότητα συγκέντρωνε τους φόρους από τα μέλη της λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τους φτωχότερους.

Το αντίθετο συμβαίνει στον πολιτισμό της Νεωτερικότητας. Οι σύγχρονοι θεσμοί δίνουν τη δυνατότητα να δημιουργηθούν τεράστιες περιουσίες. Οι κυβερνήσεις εισπράττουν το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων τους από τις πιο φτωχές τάξεις, από τη μια μεριά χάρη στην έμμεση φορολόγηση, και από την άλλη, επειδή οι πιο φτωχοί είναι συνήθως μισθωτοί ή συνταξιούχοι και δε μπορούν να κρύψουν τα βασικά, τουλάχιστον,

έσοδά τους. Οι πιο πλούσιοι που ασκούν συνήθως ελεύθερα επαγγέλματα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να φοροδιαφύγουν. Για άλλη μια φορά, ο τρόπος που φορολογούμε αντικατοπτρίζει τον ατομοκεντρικό πολιτισμό μας. Αντί το κράτος να διαθέτει τους ελάχιστους πόρους με τον πιο δίκαιο τρόπο, εξακολουθεί πολιτικές που διαιωνίζουν τις εισοδηματικές ανισότητες και εξαθλιώνουν τη ζωή των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων. Όπως αναφέρει ο Χρήστος Γιανναράς, 2013, στη σημερινή κατάσταση φορολογίας θα έπρεπε «...να αξιοποιηθεί λ.χ. η πείρα από το «αλληλέγγυον» – υποκείμενο φορολογικής υποχρέωσης η κοινότητα και όχι το άτομο, ώστε να κοινωνείται ευέλικτα η συνεισφορά στα κοινά..».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο αρχικός σκοπός αυτής της εργασίας ήταν να εξετάσει την φορολογία και την αναδιανομή εισοδήματος στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα προσπαθήσαμε να μελετήσουμε τις σχέσεις ανάμεσα στις φορολογικές δομές των κρατών μελών της Ευρωζώνης, να τις συγκρίνουμε μεταξύ τους και να καταλήξουμε πως διαμορφώνεται γενικά η φορολογική τάση στην Ευρωζώνη. Υπάρχουν αποκλίσεις στις φορολογικές δομές ανάμεσα στα κράτη μέλη λόγω οικονομικών και πολιτικών διαφορών. Μια απάντηση στο ερώτημα ποια φορολογική δομή είναι καλύτερη, δεν μπορεί να δοθεί. Οι αλλαγές στην φορολογική δομή θα πρέπει να εξεταστούν λαμβάνοντας υπόψη όλες τις επιδράσεις και ιδιαίτερα τις αναδιανεμητικές.

Τα αποτελέσματα της διατριβής αυτής δείχνουν ότι η φορολογική διάρθρωση είναι υψηλά σημαντική σε σχέση με την οικονομική πορεία κάθε χώρας. Η φορολογία αποτελεί την κύρια μορφή δια μέσου της οποίας το κάθε κράτος συμμετέχει στην διανομή του εθνικού εισοδήματος, έτσι ώστε μέσω διάφορων μέσων να πραγματοποιήσει τους δικούς του επιδιωκόμενους σκοπούς. Βασικός στόχος μας σε αυτή την μελέτη ήταν να προσπαθήσουμε να επεκτείνουμε την υπάρχουσα βιβλιογραφία επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στην ανάλυση και στην σύγκριση των φορολογικών τάσεων στις χώρες της Ευρωζώνης. Ταυτόχρονα προσπαθήσαμε να αναλύσουμε πως η φορολογία έχει επηρεάσει την αναδιανομή εισοδήματος.

Γνωρίζοντας, λοιπόν, πόσο η φορολογική δομή μιας χώρας επηρεάζει τα έσοδα της και κατ' επέκταση την ανάπτυξη της, η διατριβή αυτή δίνει με τα πορίσματα της χρήσιμα συμπεράσματα σε ερευνητές που θα ασχοληθούν με παρόμοια ζητήματα. Η αλλαγή της φορολογικής διάρθρωσης που τοποθετεί λιγότερη ή περισσότερη εξάρτηση σε ένα συγκεκριμένο τύπο φόρου θα πρέπει να εξεταστεί από μια συνολική οπτική γωνία. Αρχικά για την περίοδο 2000-2011, καταλήξαμε ότι οι περισσότερες χώρες βασίζονται στους έμμεσους φόρους, συμπεριλαμβανομένου την Ελλάδα, στη συνέχεια στις ασφαλιστικές εισφορές και στο τέλος στους άμεσους φόρους. Την περίοδο της παγκόσμιας κρίσης οι περισσότερες χώρες για να ανακάμψουν έστρεψαν τις φορολογικές πολιτικές τους στην φορολόγηση της κατανάλωσης, αυξάνοντας τους έμμεσους φόρους και περισσότερο τον ΦΠΑ. Ωστόσο, και πάλι θα πρέπει να τονιστεί ότι σε όλες τις χώρες η μεγαλύτερη επιβάρυνση είναι στο εισόδημα των φυσικών προσώπων και η χαμηλότερη στο εισόδημα νομικών προσώπων. Κατά συνέπεια το

μεγαλύτερο φορολογικό βάρος το επωμίζονται οι μεσαίες και οι κατώτατες εισοδηματικές τάξεις, δηλ. οι μισθωτοί και όχι οι πλούσιοι. Τέλος, συγκρίνοντας τα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών για το 2011, συμπεραίνουμε ότι οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά, δηλ. με την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση, δεν είναι χώρες που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά προβλήματα, αντίθετα είναι οι χώρες με τα λιγότερα προβλήματα στην οικονομία τους. Αντίθετα, χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Ισπανία μπορεί να έχουν στραφεί στην εφαρμογή υψηλότερων φορολογικών συντελεστών για την δημοσιονομική εξυγίανση τους, αλλά δυστυχώς τα αποτελέσματα στην είσπραξη φορολογικών εσόδων δεν είναι ικανοποιητικά. Που μπορεί να οφείλεται αυτή η δυσαναλογία; Σε αυτό που καταλήγουμε, ότι είναι οι κατώτερες εισοδηματικές τάξεις δεν μπορούν να επωμίζονται πλέον τα φορολογικά βάρη. Ο συνδυασμός της αύξησης της άμεσης φορολογίας, περιορίζοντας το διαθέσιμο εισόδημα τους σε συνδυασμό με την αύξηση της έμμεσης, μόνο την παράταση της οικονομικής ύφεσης μπορεί να προκαλέσει σε μια χώρα και όχι την ανάκαμψη. Η δημιουργία αποδοτικών φορολογικών συστημάτων χωρίς πολύπλοκους μηχανισμούς και η δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών ανάμεσα στους πολίτες είναι ίσως από τα πρώτα βήματα που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη κοινωνική και οικονομική ισορροπία ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης, αλλά και για να προωθηθεί σε ανώτερα επίπεδα η ανάπτυξη και η ευημερία των κρατών μελών.

Το πιο εμφανές παράδειγμα η Ελλάδα. Σήμερα το ελληνικό κράτος επιδίδεται σε μια αγωνιώδη προσπάθεια συγκέντρωσης εσόδων περιορίζοντας δυστυχώς δραματικά τα εισοδήματα ευπαθών κοινωνικών ομάδων, διευρύνοντας τις υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες. Δυστυχώς η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην Ευρωζώνη τόσο στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών όσο και μείωση των εισοδημάτων των μισθωτών και των συνταξιούχων. Είναι απαραίτητο λοιπόν να προχωρήσει περαιτέρω η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης στα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα που θα επιτρέψει την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και θα βοηθήσει την προσπάθεια της οικονομίας για ανάπτυξη.

Όλες οι οικονομίες της Ευρώπης αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, γεγονός που το απέδειξε η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση. Αυτό που καταρρέει σιγά-σιγά δεν είναι οι οικονομίες μας, αλλά ο πολιτισμός στον οποίο βασίζονται οι οικονομίες. Ο ατομοκεντρικός και χρησιμοθηρικός τρόπος ζωής που είχαμε επιλέξει, ή που μας είχαν καθοδηγήσει να επιλέξουμε, αρχίζει να καταρρέει, έστω κι αν δεν ξέρει κανείς πόσο

μπορεί να διαρκέσει η διαδικασία του τέλους. Για να επιτευχθεί μια καλύτερη αναδιανομή εισοδήματος, και κατ' επέκταση να υιοθετηθεί ένα καλύτερο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να γυρίσουμε στο κοινωνιοκεντρικό μοντέλο ζωής, όπου θα είμαστε πρώτα πολίτες και θα προέχει η δημιουργία σχέσεων με τους συνανθρώπους μας και όχι η απόκτηση όλων και περισσότερων υλικών αγαθών. Το σημαντικότερο που πρέπει να καταλήξουμε είναι ότι τα φυσικά πρόσωπα σε μια κοινωνία θα πρέπει να «κοινωνούμε», δηλ. λόγω φιλίας και αλληλεγγύης ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα που έχουμε να συμβάλλουμε αντίστοιχα υπολογίζοντας τον συμπολίτη μας. Η προοπτική να είναι υποκείμενο του φόρου η κοινότητα και όχι το άτομο, δεν είναι κάτι ουτοπικό αλλά σίγουρα απαιτεί ριζικές αλλαγές στο πολιτικό και κοινωνικό τρόπο ζωής. Είμαστε σε θέση όμως να προβούμε σε τέτοιες αλλαγές; Κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα τι πρέπει να γίνει.

Εάν όμως τίποτα από όλα αυτά που απαιτούνται δεν μπορεί να είναι γνωστό επιστημονικά από κανέναν, τότε πως είναι δυνατόν το κράτος να ασκήσει οικονομική και κοινωνική πολιτική; Σε αυτό το πέλαγος της επιστημονικής αβεβαιότητας, το κράτος θα συνεχίζει να εκμεταλλεύεται την κοινωνία και θα πράττει ελεύθερα με προσωπικό γνώμονα την εξυπηρέτηση των πελατειακών σχέσεων του, όπως ακριβώς συμβαίνει και τώρα.

Όσο και αν ψάξουμε σε διαφορετικούς αιώνες και σε διαφορετικές κοινωνίες, η φορολογία θα είναι πάντοτε το μόνιμο πρόβλημα που διαταράσσει τις σχέσεις των πολιτών με την πολιτεία. Κατά κανόνα τα περισσότερα βάρη τα πληρώνουν η μεσαία και η κατώτερη εισοδηματική τάξη και ίσως αυτό συμβαίνει γιατί πάντα είναι η πλειονότητα των υπηκόων ενώ οι εύποροι είναι λίγοι και συνήθως βρίσκονται κοντά στην εξουσία με αποτέλεσμα να πετυχαίνουν ευνοϊκούς όρους. Σε ελάχιστες ιστορικές περιόδους διαπιστώνεται φορολογική συνείδηση των πολιτών αλλά είναι οι περίοδοι όπου οι λαοί μεγαλούργησαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- Alesina A., and Angeletos G.-M., 2005, “Fairness and Redistribution”, *The American Economic Review*, Vol. 95, pp. 960-980
- Alesina, A., and Giuliano P., 2009, “Preferences for redistribution”, *National Bureau of Economic Research*, Working Paper 14825
- Alderson A., Beckfield J., Nielsen F., 2005, “Exactly How Has Income Inequality Changed? Patterns of Distributional Change in Core Societies”, *International J. of Comparative Sociology*, Vol. 46, pp. 405-423
- Atkinson A.B., 2007, “Distribution and growth in Europe – the empirical picture: a long-run view of the distribution of income, Growth and income distribution in an integrated Europe: Does EMU make a difference?”, 4th Annual Research Conference, 11-12 October 2007
- Benabou, R. and Tirole, J., (2006), “Belief in a just world and redistributive politics”, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 121, pp. 699-746.
- Bourguignon F., Morrisson C., 2002, “Inequality among World Citizens: 1820-1992”, *American Economic Review*, Vol. 92, pp. 727-744
- Burgess, R. and Stern, N. 1993. "Taxation and development", in *Journal of Economic Literature*, Vol. 31, No. 2, pp. 762-830
- Cooke, C., *What is the difference between justice and fairness? Which is more important?*, Δοκίμιο, Διαθέσιμο: www.oriel.ox.ac.uk
- Cowell F., 1995, *Measuring inequality*, 2nd ed., Prentice Hall / Harvester Wheatsheaf
- Corneo, G. and Grüner, H.P., 2000, “ Social limits to redistribution”, *American Economic Review*, Vol. 90, pp. 1491-1507.
- Di Meglio, E., 2013, “Living standards falling in most Member States”, Eurostat, Statistics in focus
- European Commission, 2013, *Taxation Trends in the European Union*, Διαθέσιμο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- European Commission, 2013, *European Social Statistics*, Eurostat, Διαθέσιμο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

- Eurosystem Household Finance and Consumption Network, 2013, *The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey*, Statistics Paper Series No 2, European Central Bank
- Fong, C., 2001, “Social preferences, self-interest and the demand for redistribution”, *Journal of Public Economics*, Vol.82, pp. 225-246
- Garello, P., 2012, *Taxation in Europe 2012*, Institute for Research on Economic and Fiscal Issues. IREF 2012
- Jara, X., Tumino A., 2013, *Tax-Benefit Systems, Income distribution and Work incentives in the European Union*, EUROMOD Working Paper No. EM 7/13
- Marsden, K., 1990, “Taxes and Growth”, in Richard M Bird, and Oliver Oldman (eds), *Taxation in Developing Countries*, The Johns Hopkins university Press, USA.
- Nojic R., 1974, *Anarchy, State and Utopia*, New York: Basic Books
- Musgrave R. – Musgrave P., 1984, *Δημόσια Οικονομικά στη θεωρία και την πράξη*, Τόμοι Β' και Γ', Παπαζήσης 1984
- PriceWaterHouseCoopers, 2012, *Personal income tax in the European Union*, Edition 2012, Διαθέσιμο: www.pwc.pl
- Ramsey, F., 1927, *A contribution to the theory of taxation*, *Economic Journal*, vol. 37,
- Rawls John (2001), *Θεωρία της Δικαιοσύνης*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα. Τίτλος Πρωτότυπου: Rawls John (1971), *A Theory of Justice*, Cambridge, MA: Harvard University Press
- Rosen, H., 2000, *Δημόσια Οικονομική, Τόμος Β'*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, Τίτλος Πρωτότυπου: Rosen Harvey S. (1998), *Public Finance*, 5th ed., Boston: Irwin: McGraw Hill
- Rogers J., Philippe C., 2011, “The tax burden of typical workers in the EU-27”, Institut Économique Molinari
- Stiglitz E. J., (1988), *Economics of the public sector*, 2nd ed., New York: Norton. Μεταφρασμένο στα ελληνικά ως Stiglitz Joseph E., 1992, *Οικονομική του δημοσίου Τομέα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Varian Hal R. (1975), “Distributive justice, welfare economics and the theory of fairness”, *Philosophy and Public Affairs*, Vol.4, No. 3, pp.223-247.
- Zipfel F., Heinrichs C., 2012, *The impact of tax systems on economic growth in Europe*, EU Monitor, Deutsch Bank, DB Research

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ:

- Γεωργακόπουλος, Θ., 2005, *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Εκδόσεις Μπενού, Αθήνα
- Γεωργακόπουλος, Θ. & Πατσουράτης Β., 1991, *Δημόσια Οικονομική*, Εκδόσεις: Σμπίλιας, Αθήνα
- Γεωργιόπουλος, Ν., 2013, Ελληνικός κοινοτισμός και φιλελευθερισμός, Διαδίκτυο: <http://www.antibaro.gr/article/7927>,
- Γιανναράς, Χρήστος, 2013, «Χαμένα όλα, ώρα για τόλμη», Απρίλιος 2013, Διαδίκτυο:<http://yannaras.gr>
- Γιανναράς, Χρήστος, 2013, «Μια ρεαλιστική «πολιτική ουτοπία»», Ιούλιος 2013, Εφημερίδα: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Δαλαμάγκας Β., 1999, *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Εκδόσεις: Σμπίλιας
- Δημητράκος Δ., 2009, «Ο Φρίντριχ Χάγιεκ και ο σύγχρονος φιλελευθερισμός», Ομιλία στην εκδήλωση του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών (ΚΕ.ΦΙ.Μ.), Αθήνα
- Δράκος Γ., 1998, *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Καράγιωργας, Δ., (1981), *Δημόσια Οικονομική 2 : οι Δημοσιονομικοί θεσμοί*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Μανιάτης, Γ., 2011, “Ο αρχαιοελληνικός τρόπος βίου και οι επιπτώσεις της κυριαρχίας του επιθυμητικού μέρους της ψυχής στη σύγχρονη ανθρωπότητα”, Εκδόσεις: Σχολή, Τόμος.5, σσ. 9-23
- Μπαμπινιώτης Γ., 2002, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Εκδόσεις: Κέντρο Λεξικολογίας, β' Έκδοση
- Ράπανος Β., 1991, Το μέγεθος και η διάρθρωση του φορολογικού βάρους, άρθρο του Τάτσου Ν.: Τα δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα, Εκδόσεις: Σμπίλιας
- Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2012. Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2012, 14 Εκθέσεις
- Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 35, Ιούνιος 2011
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών: Εισηγητικές εκθέσεις Κρατικού Προϋπολογισμού, 2000 – 2004

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

http://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/buy-sell/index_el.htm

<http://www.fita.org/>

<http://www.worldwide-tax.com>

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=130472> Ελευθεροτυπία, 2010, *Πάγωμα μισθών και περικοπές επιδομάτων ανακοίνωσε η κυβέρνηση.*

<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=04/03/2010&id=137789> Ελευθεροτυπία, 2010, *Αξέχαστη και δυσοίωνη η 3η Μαρτίου.*

<http://www.tanea.gr/news/economy/article/4572600/?iid=2> Τα Νέα, 2010, *Ωρα μηδέν για νέα μέτρα.*

<http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=76372&catID=11>, Real.gr, 2011, *Τι προβλέπει το Μεσοπρόθεσμο.*

http://news247.gr/oikonomia/metra_sok_gia_thn_ekth_dosh.1378362.html News247, 2011, *Μέτρα σοκ για την έκτη δόση.*